ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ /Γ =95

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1971

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΓ 6 ΕΡΣ
Ιωαννίδης (Βασ.)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Ο.Ε.Δ.Β.
αὐξ. ἀριθ. εἰσαγ. 2108 τοῦ ἔτους 1971

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1971

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΠΣ
Ε72Β
247

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἁγία Γραφή

Αἱ περικοπαὶ τὰς ὁποίας ἑρμηνεύομεν εἰς τὸ παρὸν βιβλίον ἔχουν συλλεγῆ κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ἁγία Γραφὴ λέγονται τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὴν ἔγγραφον ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν, ἤτοι πᾶν ὅ, τι ἔπραξε καὶ ἐφανέρωσεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρὸς σωτηρίαν των διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἁγ. Γραφὴ εἶναι ἐξαιρετικὸν καὶ μοναδικὸν βιβλίον. Δὲν ὁμοιάζει μὲ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτά. Ἐγράφη καὶ αὐτὴ βεβαίως ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἶναι θεῖον κατὰ τὸ περιεχόμενον, διότι περιέχει λόγους καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα προφῆται καὶ ἅγιοι ἄνδρες ἔγραψαν, φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς αὐτῆς ἦσαν ἀγράμματοι ἁλιεῖς, ποιμένες, γεωργοί. Τοῦτο ὁμολογοῦν πολλάκις οἱ ἴδιοι καὶ προσθέτουν, ὅτι γράφουν καὶ προφητεύουν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Εἷς ἐξ αὐτῶν λόγου χάριν, ὁ προφήτης Ἀμώς, ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἦτο προφήτης, ἀλλὰ ποιμὴν προβάτων καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ προφητεύει (Ἀμ. Ζ' 14). Ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει : « πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος » (2 Τιμ. γ' 16) καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς γράφει, ὅτι ὁ Θεὸς ὡμίλησεν εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἄλλοτε διὰ τῶν προφητῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους, τώρα δὲ τελευταίως ὡμίλησε πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ Υἱοῦ του (« πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ », Ἑβρ. α' 1).

Ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν εἶναι βιβλίον ἑνὸς συγγραφέως, ἀλλὰ πολλῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὗτοι κατάγονται ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῆς πλέον αὐτοτελοῦς καὶ ἐθνικιστικῆς ἐξ ὅλων τῶν φυλῶν τῆς γῆς. Περιλαμβάνει 76 βιβλία, ἤτοι 49 ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ 27 ἡ Καινή. Ταῦτα ἐγράφησαν διαδοχικῶς εἰς διαφόρους τόπους καὶ εἰς διάφορα χρονικὰ διαστήματα, τὸ δὲ περιεχόμενόν των ἀνεμόρφωσε πνευματικῶς τὸν κόσμον.

Ἀφ' οὗ ἡ Ἁγ. Γραφὴ περιέχει λόγους καὶ ἔργα τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου, ὁ καθεὶς ἐννοεῖ εὐκόλως πόσον χρήσιμος εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος συνδέεται μὲ τὴν τύχην τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ὅπου αὕτη ἀναγινώσκεται καὶ ἐφαρμόζεται ἡ θεία διδασκαλία της εἰς τὴν ζωήν, ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι εὐημεροῦν καὶ προοδεύουν εἰς κάθε καλόν· ἐκεῖ παύει τὸ ἔγκλημα καὶ κλείουν αἱ φυλακαί· ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἀντιθέτως, ὅπου αὕτη ἀγνοεῖται καὶ παραμερίζεται, ἐκεῖ ἐπικρατοῦν ὁ ἐλαφρὸς βίος, ἡ διαφθορά, ἡ σύγχυσις, αἱ ἔριδες, οἱ πόλεμοι, ἡ δυστυχία ὅλων. Ἡ Ἁγ. Γραφὴ εἶναι τὸ σχολεῖον, ὅπου μορφώνονται αἱ μεγάλαι φυσιογνωμίαι, οἱ ἅγιοι, οἱ ἥρωες τῆς ζωῆς. Τυπώνονται καθ' ἑκάστην ἀναρίθμητα βιβλία, ἀλλὰ κανὲν δὲν ἐξευγενίζει καὶ δὲν βελτιώνει τὴν ζωήν, ὅπως ἡ Ἁγ. Γραφή. Ὁ καθεὶς εὑρίσκει εἰς αὐτὴν πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὸ καλόν του, διὰ τὴν εὐτυχίαν του, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τοῦ βίου του καὶ εἰς οἱανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν ἢ φυλὴν ἢ ἡλικίαν καὶ ἂν ἀνήκῃ. Διεδόθη αὕτη καὶ ἀναγινώσκεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς οἰκουμένης καὶ πανταχοῦ ἐσκόρπισεν εὐλογίας καὶ ἀγαθὰ καὶ ἀπεδείχθη καρποφόρος. Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀσιᾶται, Ἀμερικανοὶ καὶ Ἀφρικανοί, λευκοὶ καὶ μαῦροι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι ἀναγινώσκουν τὴν Ἁγ. Γραφήν, ἐφαρμόζουν τὴν θείαν διδασκαλίαν της καὶ εἶναι εὐτυχεῖς. Αὕτη ἔχει τὰ κατάλληλα λόγια δι' ὅλους, διότι ὁμιλεῖ εἰς αὐτὴν τὸ αἰώνιον πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ μεγάλοι ἄνδρες διεκήρυξαν τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει: «ὅπως οἱ στερούμενοι τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν σκοντάπτουν, τοιουτοτρόπως ὅσοι δὲν φωτίζονται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τῶν Ἁγ. Γραφῶν διαρκῶς ἁμαρτάνουν. Ἡ μελέτη τῆς Ἁγ. Γραφῆς σβήνει τὰ πάθη, φυτεύει τὴν ἀρετήν, ἐξυψώνει τὸ πνεῦμα καὶ ἀναβιβάζει ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανόν». «Ἴδετε τὰ βιβλία τῶν φιλοσόφων», λέγει ὁ μέγας συγγραφεὺς Ρουσσώ, «παρὰ τὴν λάμψιν καὶ τὴν ἀλαζονείαν των, πόσον μικρὰ καὶ ἄσημα εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον! Ἀληθῶς τὸ μεγαλεῖόν του μὲ ἐκπλήττει, ἡ δὲ ἁγιότης του συγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κινεῖ τὴν καρδίαν μου ». « Πιστεύω », λέγει ὁ περίφημος πρόεδρος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν Ἀβραὰμ Λίνκολν, « ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι τὸ κάλλιστον δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ». Ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον, ἡ ἀξία καὶ ἡ χρησιμότης τῆς Ἁγ. Γραφῆς δὲν περιγράφονται. Μόνον ὅσοι ἐμελέτησαν καλὰ αὐτὴν καὶ ἐφήρμοσαν τὰ λόγια της εἰς τὴν ζωήν των, μόνον οὗτοι ἐδοκίμασαν τὴν ἀξίαν τοῦ οὐρανίου τούτου θησαυροῦ, ποὺ περιέχει λόγους καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἁγ. Γραφὴ περιλαμβάνει δύο συλλογὰς βιβλίων, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Καὶ αἱ δύο περιστρέφονται περὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κέντρον ἀμφοτέρων εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἡ μὲν Παλ. Διαθήκη ἀναφέρεται εἰς τὴν περίοδον τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος, ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη περιέχει τὴν καλὴν εἴδησιν—διὰ τοῦτο λέγεται καὶ Εὐαγγέλιον—τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου διὰ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας του.

2. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει κυρίως τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους. Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἀρχίζει μὲ τὴν κλῆσιν τοῦ Ἀβραάμ, ἤτοι 2.000 ἔτη περίπου πρὸ Χριστοῦ, καὶ τελειώνει μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Μακκαβαίων, ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Σελευκιδῶν, Διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (167 - 63 π.Χ.). Ὅτε ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ὑπόδουλοι εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀπολέσαντες ὁριστικῶς τὴν ἐθνικήν των ἀνεξαρτησίαν τῷ 63 π.Χ., ὅταν ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Πομπήϊος κατέλαβε τὴν Παλαιστίνην [1]. Πρὸ τῆς διηγήσεως τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραὰμ ἡ Παλ. Διαθήκη περιέχει τὴν προϊστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰς τὴν ὁποίαν διηγεῖται τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, τὴν παρακοὴν καὶ πτῶσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποξένωσιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Οἱ ἄνθρωποι περιέπεσαν εἰς μεγάλην διαφθοράν. Ὁ κατακλυσμὸς δὲν ἐσυνέτισεν αὐτούς. Ὅλοι προσεκύνουν καὶ ἐλάτρευον τὰ εἴ-

1. Ὕστερον ἀπὸ δουλείαν εἰς διαφόρους λαοὺς ἐπὶ δύο χιλιάδας ἔτη (ἀπὸ 63 π.Χ.) ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἱδρύθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας ἐλεύθερον κράτος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Παλαιστίνῃ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δωλα. Ὁ Πανάγαθος ὅμως Θεὸς ἤθελε τὴν σωτηρίαν τῶν πλασμάτων του. Μόνοι των οἱ ἄνθρωποι, βυθισμένοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῶσι. Τότε ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὸν κόσμον διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ. Πρὸς τοῦτο καλεῖ τὸν πιστόν του δοῦλον καὶ εὐσεβῆ Ἀβραάμ, ἐγκαθιστᾷ αὐτὸν μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Χαναὰν καὶ ὑπόσχεται εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τὸν κάμῃ ἀρχηγὸν ἑνὸς ἰσχυροῦ λαοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ προέλθῃ ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ὁ λαὸς οὗτος εἶναι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ὁ ὁποῖος τοιουτοτρόπως ἐξελέγη ὡς ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἐφανέρωσε τὸν ἑαυτόν του καὶ τὸ ἅγιον θέλημά του εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡτοίμασεν αὐτοὺς διὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος. Ἡ Παλ. Διαθήκη λοιπὸν περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ τούτου.

Κέντρον καὶ τέρμα τῆς ἱστορίας, τῆς περιεχομένης εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, εἶναι ὁ Χριστός, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους : « ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς... καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ » (Ἰωάν. ε' 39). Καὶ ὄχι μόνον τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ ὁ Νόμος καὶ αἱ θρησκευτικαὶ διατάξεις καὶ αἱ προφητεῖαι τῆς Παλ. Διαθήκης μαρτυροῦσι περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἵνα καταστῶσιν ἱκανοὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος· « ὁ νόμος, » λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος, « παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν » (Γαλ. γ' 24). Ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ δηλαδὴ λάμπει τὸ λυκόφως, τὸ ὁποῖον προμηνύει τὴν ἀνατολὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ἡλίου τῆς ἀνθρωπότητος.

3. Τὰ Βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης
Διαίρεσις καὶ περιεχόμενον αὐτῶν

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 βιβλία. Ταῦτα ἐγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς. Τὸ ἀρχαιότερον ἀπὸ αὐτὰ—ἡ Πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως—ἐγράφη περὶ τὸ 1400 π.Χ. καὶ τὰ νεώτερα περὶ τὸ 100 π.Χ. Ἂν καὶ ἐγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς, παρουσιάζουν θαυμαστὴν ἑνότητα, ὀφειλομένην εἰς τὸ θεῖον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διαπνέει αὐτάς. Ἐγράφησαν δὲ ἀπ' ἀρχῆς τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὀλίγα δὲ ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἀρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαϊκὴ — μία ἀπὸ τὰς Σημιτικὰς γλώσσας — ἦτο ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἐκ τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ὡμιλεῖτο ἀπὸ ὅλους τοὺς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν λαοὺς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του.

Τὰ βιβλία ταῦτα συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενόν των διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, εἰς προφητικὰ καὶ εἰς διδακτικὰ ἢ ποιητικά.

Α΄. Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

1. *Γένεσις*· εἰς τοῦτο ἐκτίθενται ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, ἡ παρακοή των, ὁ κατακλυσμός, ὁ βίος τῶν Πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακὼβ καὶ τῶν δώδεκα υἱῶν του μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεώς των εἰς τὴν Αἴγυπτον·

2. *Ἔξοδος*· τοῦτο περιέχει τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν χορήγησιν τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ·

3. *Λευϊτικόν*· εἰς τοῦτο περιλαμβάνεται πᾶν ὅ, τι ἔχει σχέσιν μὲ τὰ καθήκοντα τῶν ἱερέων, ἤτοι τὰ τῆς θείας λατρείας, τὰ περὶ θυσιῶν, περὶ ἑορτῶν, περὶ καθαρμῶν καὶ ἑξῆς·

4. *Ἀριθμοί*· τοῦτο περιέχει τὴν ἀρίθμησιν τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα Ἰσραηλιτῶν, ὡς καὶ τὴν περιπλάνησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν ἔρημον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη·

5. *Δευτερονόμιον*· τοῦτο περιέχει τρεῖς σπουδαίας ὁμιλίας τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὸν λαόν, ἐπαναλαμβάνει διαφόρους νόμους ἐκ τῆς Νομοθεσίας, παραθέτει σύντομον διήγησιν τῶν ἔργων τοῦ Μωϋσέως καὶ τὰ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου τούτου Νομοθέτου τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τὰ πέντε ταῦτα βιβλία ὀνομάζονται ὅλα μαζὶ Πεντάτευχος. Συγγραφεὺς αὐτῶν εἶναι ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς, καὶ ἀποτελοῦν ταῦτα τὸ θεμέλιον τῆς μετὰ ταῦτα θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν·

6. *Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ*· εἰς τοῦτο ἐξιστορεῖται ἡ κατάκτησις τῆς Χαναὰν ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Μωϋσέα Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ·

7. *Κριταί*· περιέχει τὴν δρᾶσιν τῶν Κριτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα κυβερνήσωσι τὸν λαὸν εἰς κρισίμους καιρούς·

8. *Ῥούθ*· τοῦτο διηγεῖται τὴν καλὴν συμπεριφορὰν τῆς ἐθνικῆς μὲν ἀλλ' εὐσεβοῦς Ῥοὺθ ἀπέναντι τῆς πενθερᾶς της. Ἂν καὶ ἐθνική, ἐν τούτοις ἠξιώθη, ὥστε ἐκ τῶν ἀπογόνων της προῆλθεν ὁ Σωτήρ·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9. *Βασιλειῶν Α'*.— 10. *Βασιλειῶν Β'*.— 11. *Βασιλειῶν Γ'*. -12. *Βασιλειῶν Δ'*. Εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα βιβλία ἐξιστορεῖται ἡ δρᾶσις τῶν βασιλέων τοῦ 'Ισραὴλ (Σαούλ, Δαβίδ, Σολομῶντος καὶ ἑξῆς) μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς 'Ιερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1.000 περίπου μέχρι τοῦ 586 π.Χ.·

13. *Παραλειπομένων Α'*.— 14. *Παραλειπομένων Β'*. Ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συμπλήρωσιν μόνον τῆς 'Ιστορίας τῶν 'Εβραίων ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ μέχρι τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας, ἀλλ' εἶναι καὶ περίληψις τῆς 'Ιστορίας τῆς Π. Διαθήκης ἀπὸ τοῦ 'Αδὰμ μέχρι τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας·

15. *"Εσδρας Α'*.— 16. *"Εσδρας Β'*.— 17. *Νεεμίας*. Εἰς ταῦτα ἐκτίθενται αἱ ἐνέργειαι τοῦ "Εσδρα καὶ τοῦ Νεεμίου διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ὀργάνωσιν τοῦ 'Ιουδαϊσμοῦ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν 'Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας (535 π.Χ.)·

18. *Τωβίτ*· περιέχει τὸν βίον τοῦ εὐσεβοῦς Τωβὶτ καὶ τοῦ υἱοῦ του Τωβία, οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰδωλολατρῶν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ·

19. *'Ιουδίθ*· τοῦτο διηγεῖται πῶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἡρωϊκῆς 'Ιουδὶθ ἔσωσε τοὺς 'Ισραηλίτας ἀπὸ τὴν καθυποδούλωσίν των εἰς τοὺς 'Ασσυρίους·

20. *'Εσθήρ*· καὶ τοῦτο διηγεῖται πῶς ὁ Θεὸς ἔσωσε διὰ τῆς εὐσεβοῦς 'Εσθὴρ τοὺς ἀνὰ τὸ Περσικὸν κράτος 'Ιουδαίους ἀπὸ βεβαίαν σφαγήν· καὶ

21. *Μακκαβαίων Α'*.— 22. *Μακκαβαίων Β'*.— 23. *Μακκαβαίων Γ'*. Εἰς ταῦτα ἐξιστοροῦνται οἱ ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν 'Ιουδαίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀνδρείων Μακκαβαίων, ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Σελευκιδῶν (167 - 142 μ.Χ.).

Β'. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

'Εν ᾧ ἄλλοι λαοὶ ἔχουν νὰ ἐπιδείξωσι μεγάλους φιλοσόφους, ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, οἱ 'Ισραηλῖται δύνανται νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τοὺς προφήτας των. Οὗτοι ὑπῆρξαν πράγματι ἡ δόξα τοῦ 'Ιουδαϊσμοῦ. Οἱ προφῆται ἦλθον εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἐξήγγειλε τὰς βουλὰς αὐτοῦ πρὸς τὸν 'Ισραὴλ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς λαούς. 'Η δρᾶσις τῶν προφητῶν ὑπῆρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ξε ποικίλη. Ἐμόχθησαν μὲ αὐτοθυσίαν, ὅπως διασώσωσι τὸν λαὸν τόσον ἀπὸ τὴν δουλείαν εἰς τοὺς ξένους, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν πτῶσιν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ἤλεγξαν θαρραλέως τὰς ἀδικίας καὶ τὴν ἀσέβειαν τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπερήσπισαν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐναντίον τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῶν πιέσεων παρὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ πλουσίων. Εἰς τὰς προφητείας διδάσκεται ἡ πραγματικὴ εὐσέβεια, ἡ πνευματικὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἠθικὸς βίος, ἐλέγχονται δὲ ὡς ὑποκρισία ἡ τυπικὴ καὶ ἐξωτερικὴ τήρησις τῶν ἐντολῶν τῆς Μωσ. Νομοθεσίας. Ὁ Θεός, ἔλεγον, ἀντὶ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τῶν ἑορτῶν προτιμᾶ ἔργα καλὰ καὶ καθαρὰν καρδίαν. Προέλεγον πάντοτε ὡς ἀσφαλῆ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀσέβειάν του καὶ βεβαίαν τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν μετενόει καὶ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὰ εἴδωλα καὶ τὴν ἀσέβειαν εἰς τὸν Νόμον καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων. Ὁ λόγος τῶν προφητῶν ἀντήχει ὡς φωνὴ λέοντος. Ὅλοι ἐτρόμαζον, ὅταν προειδοποιοῦντο διὰ τὰς ἐπικειμένας συμφορὰς εἰς τὸ ἔθνος, διότι ἐγνώριζον, ὅτι ὡμίλουν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἀπειλαί των πάντοτε ἐπραγματοποιοῦντο. Πολλοὶ προφῆται προεῖπον καὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου καὶ πολλὰ περιστατικὰ τοῦ βίου του. Ὁ προφήτης μάλιστα Ἡσαΐας, ὁ μέγιστος τῶν προφητῶν, προεῖπε τοσαύτας λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Κυρίου καὶ προδιέγραψε μὲ τόσην δύναμιν τὰ πάθη του, τὸν τελικὸν θρίαμβόν του καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν Μεσσιανικῶν χρόνων, ὥστε ἀπὸ πολλοὺς χαρακτηρίζεται ὡς « εὐαγγελιστὴς προφήτης ».

Ἡ Παλ. Διαθήκη περιέχει τὰ βιβλία δέκα ἓξ προφητῶν. Ἐκ τούτων οἱ τέσσαρες καλοῦνται μεγάλοι προφῆται, διότι τὰ ἔργα των, εἶναι ἐκτενέστερα ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων δώδεκα, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται μικροὶ προφῆται. Οἱ δώδεκα μικροὶ προφῆται εἶναι :

1) Ὁ Ὠσηέ, 2) ὁ Ἀμώς, 3) ὁ Μιχαίας, 4) ὁ Ἰωήλ, 5) ὁ Ὀβδιού, 6) ὁ Ἰωνᾶς, 7) ὁ Ναούμ, 8) ὁ Ἀββακούμ, 9) ὁ Σοφονίας, 10) ὁ Ἀγγαῖος, 11) ὁ Ζαχαρίας καὶ 12) ὁ Μαλαχίας. Οἱ δὲ μεγάλοι τέσσαρες προφῆται εἶναι : ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἱερεμίας, ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ὁ Δανιήλ. Εἰς τὰ προφητικὰ βιβλία ὑπάγονται καὶ 1) Οἱ Θρῆνοι Ἱερεμίου, 2) ἡ Ἐπιστολὴ Ἱερεμίου καὶ 3) ὁ Βαρούχ (ἀκόλουθος τοῦ Ἱερεμίου).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ΄. Τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

Ἀπὸ τὰ εἴδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου οἱ Ἰσραηλῖται ἀνέπτυξαν μόνον τὴν θρησκευτικὴν λυρικὴν ποίησιν. Δι' αὐτῆς ἐξέφραζον τὰς ψυχικὰς αὐτῶν διαθέσεις πρὸς τὸν Θεόν. Τὰ τοιαῦτα δὲ θρησκευτικά των ποιήματα εἶναι πραγματικῶς ἀριστουργηματικά, ἄφθαστα εἰς τὸ κάλλος καὶ εἰς τὴν δύναμιν. Οἱ Ἑβραῖοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ δημιουργοὶ τῆς θρησκευτικῆς λυρικῆς ποιήσεως. Παρ' αὐτοῖς ἀνεπτύχθη καὶ ἡ λεγομένη γ ν ω μ ι κ ὴ ποίησις. Δι' αὐτῆς οἱ σοφοὶ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ἁπλοῦς λαός, ἐξέφραζον μὲ παροιμίας, μὲ παραβολὰς καὶ μὲ αἰνίγματα συντόμως καὶ εἰς ἔμμετρον λόγον διαφόρους σκέψεις καὶ νουθεσίας διὰ τὰ προβλήματα τοῦ βίου. Ταῦτα ὁμοιάζουν πρὸς τὰ γνωμικὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἄλλων λαῶν.

Τὰ ποιητικὰ καὶ διδακτικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι :

1. Ἰ ώ β. Τοῦτο ἔχει ὡς θέμα τὰς συμφορὰς καὶ τὰς θλίψεις τοῦ εὐσεβοῦς Ἰώβ, τὰς ὁποίας οὗτος ὑπέμεινε μὲ ἀκλόνητον ὑπομονὴν καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν δοκιμασιῶν τούτων ὁ Ἰὼβ καὶ τρεῖς φίλοι του συζητοῦν καὶ ἐξετάζουν τὸ μέγα ζήτημα, διατὶ ὑποφέρουν οἱ δίκαιοι εἰς τὸν βίον τοῦτον·

2. Ψ α λ μ ο ί. Τοῦτο περιλαμβάνει 150 ψαλμούς. Οὗτοι ἐποιήθησαν ἀπὸ διαφόρους Ἑβραίους ποιητάς, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἔργα τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ, τοῦ εὐσεβεστέρου καὶ ἐνδοξοτέρου βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν. Εἰς ὅλας τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰς Τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται ψαλμοὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν, ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου. Οἱ ψαλμοὶ ἐκφράζουν ποικιλώτατα θρησκευτικὰ συναισθήματα μὲ ἀπαράμιλλον δύναμιν καὶ πάθος. Πίστις καὶ ἀφοσίωσις, εὐχαριστίαι, δοξολογία καὶ δέησις πρὸς τὸν Θεόν, λύπη καὶ χαρά, θαυμασμὸς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, ἐξέγερσις διὰ τὰς ἀδικίας εἰς τὴν κοινωνίαν, ἔλεγχος τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς διαφθορᾶς εἶναι τὰ θέματα τῶν ψαλμῶν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς μελέτης τῶν ψαλμῶν συνεκλονίσθησαν ἐσωτερικῶς, ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Θεόν των, εὗρον θάρρος καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὰς δοκιμασίας τοῦ βίου καὶ διεθέρμαναν τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην των πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ ψαλμοὶ ὑπῆρξαν πάντοτε ὁ ἐπιούσιος ἄρτος τῶν εὐσεβῶν καὶ ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων (ἰδὲ εἰς σελ. 60 περιγραφὴν τῆς ἀξίας τῶν ψαλμῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. *Π α ρ ο ι μ ί α ι Σ ο λ ο μ ῶ ν τ ο ς*· τοῦτο εἶναι συλλογὴ σπουδαίων καὶ σοφῶν γνωμικῶν·

4. *Ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ή ς*· καὶ τοῦτο περιέχει διάφορα γνωμικά, εἰς τὰ ὁποῖα τονίζεται ἰδιαιτέρως, ὅτι ὅλα εἰς τὴν ζωὴν εἶναι μάταια καὶ ἐφήμερα καὶ μόνον ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἔχουν ἀξίαν·

5. *Ἆ σ μ α ᾀ σ μ ά τ ω ν*· ποίημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται ἀλληγορικῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας ἢ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν·

6. *Σ ο φ ί α Σ ο λ ο μ ῶ ν τ ο ς*· ἐγράφη ἑλληνιστὶ περὶ τὸ 100 π.Χ. παρ' ἀγνώστου Ἑλληνιστοῦ Ἰουδαίου καὶ ἀναπτύσσει τὴν ἀξίαν τῆς σοφίας, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς τὸ σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον ἀπόκτημα διὰ τὸν ἄνθρωπον· καὶ

7. *Σ ο φ ί α Σ ε ι ρ ά χ*· καὶ τοῦτο περιέχει ὠφέλιμα γνωμικὰ διὰ πᾶσαν περίπτωσιν τοῦ βίου καὶ σπουδαίας ἠθικὰς διδασκαλίας.

4. Ὁ Κανὼν τῆς Παλ. Διαθήκης

Τὸ σύνολον τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης λέγεται Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ λέξις Κανὼν κυρίως σημαίνει τὸν χάρακα, ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ μαθηταί, ἢ τὴν στάθμην τοῦ κτίστου, μὲ τὴν ὁποίαν οὗτος κανονίζει τὴν εὐθύτητα τοῦ τοίχου. Ὠνομάσθη λοιπὸν τὸ σύνολον τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης Κανών, διότι αὐτὰ ἀνεγνώρισεν ἡ Ἐκκλησία ὡς πηγὴν καὶ ὡς ὁδηγὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς μας. Τὰ εἰς τὸν Κανόνα περιεχόμενα βιβλία λέγονται *κ α ν ο ν ι κ ά*, ἤτοι βιβλία θεόπνευστα, ἔγκυρα, ὅπως ρυθμίζωμεν δι' αὐτῶν τὰ ζητήματα τῆς πίστεως καὶ τοῦ βίου μας. Ὁ Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἤτοι ἡ συλλογὴ τῶν 49 βιβλίων εἰς ἓν βιβλίον, ἔγινεν ὡς ἑξῆς. Ὁ Μωϋσῆς, συγγράψας τὰ πέντε βιβλία τῆς Πεντατεύχου, ἐναπέθηκεν αὐτὰ εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὴν Πεντάτευχον ἐγράφη μετά τινα ἔτη τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Ἡ προφύλαξις τῶν βιβλίων τούτων εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν δεικνύει τὴν ἱερότητα καὶ τὸ κῦρος αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν τὴν πρώτην συλλογὴν ἢ τὸν πρῶτον Κανόνα τῆς Παλ. Διαθήκης. Μετὰ ταῦτα συνεγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἄλλα βιβλία. Μετὰ τὴν Βαβυλώνειον αἰχμαλωσίαν ὁ εὐσεβὴς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔσδρας, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν Ἰουδαίων, ἐφρόντισε νὰ περισυλλέξῃ εἰς ἓν βιβλίον τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς του τιμώμενα παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὡς ἱερὰ βιβλία. Ἡ συλλογὴ αὕτη ὀνομάζεται Ἑσδραῖος Κανών. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Ἑσδραίου Κανόνος (531 π.Χ. περίπου) συνεγράφησαν καὶ ἄλλα βιβλία καὶ προσετέθησαν καὶ ταῦτα εἰς τὸν Κανόνα τῆς Παλ. Διαθήκης, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἔκλεισε καὶ συνεπληρώθη ὁριστικῶς περὶ τὸ 100 π.Χ. Πολλοὶ διαιροῦν τὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς πρωτοκανονικὰ καὶ εἰς δευτεροκανονικὰ ἢ ἀναγινωσκόμενα. Τὰ ἀρχαιότερα χαρακτηρίζονται ὡς πρωτοκανονικὰ καὶ ταῦτα θεωροῦνται ὡς τὰ σπουδαιότερα καὶ αὐθεντικώτερα διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ τὰ δευτεροκανονικὰ ἢ ἀναγινωσκόμενα θεωροῦνται ἁπλῶς ὡς ὠφέλιμα διὰ τὴν ἠθικὴν κατάρτισιν καὶ οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν. Οἱ Πατέρες ὅμως τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς θεωροῦν ἀδιακρίτως ὅλα τὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης ὡς κανονικά, ἤτοι ὡς βιβλία τῆς αὐτῆς ἀξίας καὶ ὡς θεόπνευστα.

5. Αἱ μεταφράσεις της Παλ. Διαθήκης

Τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, ὅπως προελέχθη, ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὀλίγα μόνον εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικήν. Ἀλλ' ἐνωρὶς ἔγιναν μεταφράσεις αὐτῶν εἰς διαφόρους γλώσσας. Αἱ κυριώτεραι μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι :

1) Ἡ Μετάφρασις τῶν Ο'. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἔγινε δὲ ὑπὸ 70 (ἀκριβέστερον 72) Ἰουδαίων μεταφραστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον καλῶς καὶ τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ τὴν Ἑλληνικήν, διὰ τοῦτο συνήθως ἡ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν Παλ. Διαθήκη ὀνομάζεται Μετάφρασις τῶν Ο' (70). Ἡ Μετάφρασις τῶν Ο' ἔγινε κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (285 - 246 π.Χ.) πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μουσείου καὶ χάριν αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων τῆς Αἰγύπτου, διότι οὗτοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης διαμένοντες Ἰουδαῖοι, εἶχον ἀπομάθει τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὡς μητρικήν των γλῶσσαν εἶχον τὴν Ἑλληνικήν. Τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ἔγινεν ὑπὸ τῶν Ο' εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Φάρον, κειμένην εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀλεξανδρείας. Δὲν ἐπερατώθη ὅμως τοῦτο ταχέως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ ταῦτα καὶ μόνον μετὰ δύο περίπου αἰῶνας ἐτελείωσεν ὅλον. Ἡ γλῶσσα τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' εἶναι ἡ λεγομένη Κοινὴ ἑλληνική, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ὅλα τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης. Αὕτη ἦτο ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ὡμιλεῖτο τότε εἰς τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας μετὰ τὴν διάδοσιν εἰς αὐτὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του. Ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' ἔγινε τμηματικῶς καὶ ὑπὸ διαφόρων μεταφραστῶν, ἔχει πολλὰς ἀτελείας. Ἐν τούτοις ἡ Μετάφρ. τῶν Ο' ἀπέκτησε μέγα κῦρος εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἕως σήμερον. Ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ αὐτὴν ἀνεγίνωσκον καὶ εἰς αὐτὴν παραπέμπουν, ὅταν ἀναφέρουν χωρία ἀπὸ τὴν Παλ. Διαθήκην. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐπίσης τὴν Μεταφρ. τῶν Ο' ἔχει ὡς τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἡ γλῶσσα τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' ἔχει συντελέσει πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Λειτουργικῆς γλώσσης τῆς Ἐκκλησίας μας.

2) Π ε σ ι τ ώ· τοιουτοτρόπως ὀνομάζεται ἡ μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Συριακὴν γλῶσσαν χάριν τῶν χριστιανῶν τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, γενομένη κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.·

3) Ἰ τ ά λ α· ἡ πρώτη μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, γενομένη παρ' ἀγνώστου περὶ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.·

4) Β ο υ λ γ ά τ α· εἶναι μεταγενεστέρα μετάφρασις εἰς τὴν Λατινικήν, γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου (390 — 405). Ἡ Βουλγάτα ἀποτελεῖ τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Παλ. Διαθήκης διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλαι μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔγιναν εἰς τὴν Κοπτικήν, εἰς τὴν Αἰθιοπικήν, εἰς τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν. Κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν χρόνους καὶ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας ἡ Ἁγία Γραφὴ μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους καὶ εἰς δεκάδας ἑκατομμυρίων ἀντίτυπα κατ' ἔτος. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφράσεως καὶ διαδόσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ἐπιτελοῦν μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος αἱ λεγόμεναι Βιβλικαὶ Ἑταιρεῖαι.

6. Ἡ Καινὴ Διαθήκη

Τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη. Αὕτη ὀνομάζεται Καινὴ Διαθήκη, ὄχι μόνον διότι χρονικῶς εἶναι μετα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γενεστέρα τῆς Παλ. Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ διότι περιέχει τὴν νέαν συμφωνίαν μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ σωθῶσιν οὗτοι μόνον, ἐφ' ὅσον πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐφαρμόζουν εἰς τὴν ζωήν των τὴν διδασκαλίαν του. Ἡ Παλ. Διαθήκη συνήφθη καὶ ἐκυρώθη μὲ τὴν θυσίαν ζῴων ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ἡ Κ. Διαθήκη ὅμως ἐκυρώθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθέντος Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος, ὅπως ὁ ἴδιος προεῖπε τοῦτο εἰς τοὺς μαθητάς του κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον (« τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν », Ματθ. κς' 28). Ἡ Καινὴ Διαθήκη περιλαμβάνει τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ὀνομάζεται ἁπλῶς καὶ « Εὐαγγέλιον », διότι περιέχει τὴν εὐφρόσυνον ἀγγελίαν ὅτι ἦλθεν ὁ Σωτήρ, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον καὶ ἱδρύσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπὸ 27 βιβλία, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη, ὅπως προείπομεν, εἶναι ἡ Κοινὴ ἑλληνική, ἡ ὁποία ἦτο ἁπλουστέρα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τῶν κλασσικῶν χρόνων. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Καιν. Διαθήκην λόγου χάριν δὲν θὰ εὕρωμεν τὸν δυϊκὸν ἀριθμόν, τὸν δεύτερον ἀόριστον, τὴν εὐκτικὴν ἔγκλισιν καὶ ἑξῆς. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐννοεῖ τὸ Εὐαγγέλιον χωρὶς μεγάλας δυσκολίας.

Τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, διδακτικὰ καὶ προφητικά.

Α'. Τὰ ἱστορικά. Ταῦτα εἶναι 1) Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον, τὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ὁ ἴδιος φαίνεται ὅτι μετέφρασεν αὐτὸ ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ὅπως ἔχομεν αὐτὸ ἕως σήμερον. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον προωρίζετο κυρίως διὰ τοὺς Ἰουδαίους χριστιανούς, ὅπως πεισθῶσιν οὗτοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προαγγελθεὶς Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου·

2) Τὸ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον. Τοῦτο ἐγράφη ἀπὸ τὸν Μᾶρκον, μαθητὴν καὶ ἀκόλουθον τοῦ Πέτρου, συμφώνως πρὸς τὰ κηρύγματα τοῦ Ἀποστόλου τούτου. Σκοπὸς δὲ τοῦ Μάρκου ἦτο νὰ δείξῃ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς τοὺς ἐξ ἐθνικῶν προερχομένους χριστιανούς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου ἐκτίθενται τὰ ἔργα καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρίου, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν θεότητά του, ἐν ἐκτάσει καὶ λεπτομερῶς, ἐν ᾧ παραλείπονται αἱ ὁμιλίαι τοῦ Κυρίου ἢ παρατίθενται ὀλίγαι μόνον καὶ αὗται πολὺ συντόμως.

3) Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον. Ὁ Λουκᾶς ἦτο Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ συνέγραψε πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀμφότερα τὰ βιβλία ἀφιερώνει εἰς ἕνα πλούσιον φίλον του, τὸν Θεόφιλον, ἵνα τὸν ἐνισχύσῃ εἰς τὴν πίστιν του πρὸς Χριστόν. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῶν βιβλίων του ἦτο καὶ γενικώτερος. Δι' αὐτῶν ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλείς, ἵνα ἀνακαινίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἱδρύσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς ἦτο, ὡς ἰατρός, πεπαιδευμένος, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Πράξεις εἶναι τὰ καλύτερα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα τρία Εὐαγγέλια ἔχουν πολλοὺς ἑβραϊσμούς, διότι οἱ συγγραφεῖς των ἦσαν Ἑβραῖοι καὶ δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὴν ἑλληνικήν.

Τὰ τρία πρῶτα Εὐαγγέλια, τὸ κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μᾶρκον καὶ κατὰ Λουκᾶν, λέγονται συνοπτικὰ Εὐαγγέλια, διότι ὁμοιάζουν τόσον πολὺ ἀναμεταξύ των καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ εἰς τὰς φράσεις ἀκόμη, ὥστε ἠμπορεῖ τις νὰ κάμῃ ἐκ τῶν τριῶν μίαν συνοπτικὴν διήγησιν τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ἐγράφησαν δὲ καὶ τὰ τρία πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου (70 μ.Χ.) μεταξὺ 60 - 70 μ.Χ.·

4) Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Τοῦτο ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης, ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Πατέρων ὡς « πνευματικὸν εὐαγγέλιον », διότι περιέχει κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμιλίας τοῦ Κυρίου καὶ πολὺ ὀλίγας διηγήσεις ἔργων του. Σκοπὸς τοῦ Εὐαγγελίου τούτου εἶναι, ὅπως πεισθῶσιν οἱ ἀναγνῶσταί του, νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅτι εἶναι ὁ προαιώνιος Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα φέρῃ εἰς αὐτὸν τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀληθινὴν ζωήν. Τοῦτο ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὡς ἑξῆς : « ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ » (Ἰωάν. κ' 31). Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐγράφη μεταξὺ 80 - 90 μ.Χ.· καὶ

5) Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

το ὁ Λουκᾶς διηγεῖται τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἵδρυσιν τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ Πράξεις τελειώνουν μὲ τὴν διήγησιν τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς Ρώμην, ὅπου οὗτος, ἂν καὶ περιωρισμένος, ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ εἰς τοὺς φρουρούς. Διὰ τῶν Πράξεων ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ δείξῃ τὸ μέγα αὐτὸ κατόρθωμα, πῶς ἐν μέσῳ ποικίλων ἐμποδίων καὶ διωγμῶν οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, καὶ μάλιστα ὁ Παῦλος, διέδωκαν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὴν διαρκῆ καθοδήγησιν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἕως τὴν Ρώμην. Τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, διαδιδόμενον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἔφθασεν ἕως τὴν Ρώμην.

Β΄. Τὰ διδακτικά. *Εἰς τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης* ὑπάγονται αἱ 14 ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαί. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανούς. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων οἱ Ἀπόστολοι ἐπεδίωκον τὴν ἀνάπτυξιν διαφόρων ἀληθειῶν τῆς πίστεως ἢ τὴν ἐπίλυσιν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνεφύησαν εἰς τὴν ζωὴν τῶν πρώτων πιστῶν καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ ἐπιστολαὶ ἰδίως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἶναι σπουδαιόταται τόσον ὡς πρὸς τὰς πρακτικάς, ὅσον καὶ εἰς τὰς θεολογικὰς διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος οὗτος ὑπῆρξε μέγας, ὁ πρῶτος μετὰ τὸν ἕνα, ὡς συνήθως λέγουν, ὄχι μόνον διότι περισσότερον ὅλων τῶν Ἀποστόλων ἐκοπίασε καὶ ὑπέφερε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας στηρίζεται ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ Θεολογία. Ὁ θεῖος οὗτος ἀνήρ, φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μολονότι δὲν ἐγνώρισε τὸν Ἰησοῦν οὔτε ἤκουσε τὴν διδασκαλίαν του, ὅπως οἱ Δώδεκα, ἐν τούτοις ἀνέπτυξε καὶ ἡρμήνευσε τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καλύτερον ἀπὸ ὅλους.

Κατὰ τὴν σειράν των ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ αἱ δεκατέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς : 1) πρὸς Ρωμαίους· 2) πρώτη πρὸς Κορινθίους· 3) δευτέρα πρὸς Κορινθίους· 4) πρὸς Γαλάτας· 5) πρὸς Ἐφεσίους· 6) πρὸς Φιλιππησίους· 7) πρὸς Κολοσσαεῖς· 8) πρώτη πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 9) δευτέρα πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 10) πρώτη πρὸς Τιμόθεον· 11) δευτέρα πρὸς Τιμόθεον· 12) πρὸς Τίτον· 13) πρὸς Φιλήμονα καὶ 14) πρὸς Ἑβραίους. Αἱ δὲ Καθολικαὶ ἐπιστο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λαὶ εἶναι μία τοῦ 'Ιακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, δύο τοῦ 'Απ. Πέτρου, τρεῖς τοῦ εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου καὶ μία τοῦ 'Ιούδα τοῦ ἀδελφοθέου.

Γ΄. Τὰ προφητικά. *'Η Κ. Διαθήκη ἔχει ἓν μόνον προφητικὸν βιβλίον, τὴν 'Αποκάλυψιν τοῦ 'Ιωάννου, τὴν ὁποίαν ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἔγραψεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ του εἰς Πάτμον μεταξὺ 90 - 100 μ.Χ. 'Εν αὐτῇ ὁ 'Ιωάννης περιγράφει τοὺς διωγμοὺς τῆς 'Εκκλησίας καὶ συνιστᾷ ὑπομονὴν εἰς τοὺς πιστούς. 'Επίσης προφητεύει τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς 'Εκκλησίας καὶ τὴν μετὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου κρίσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν πάντων, ὅτε οἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἅγιοι θὰ ἀναπέμπωσι πρὸς τὸν Παντοκράτορα τὸν ὕμνον « ἀλληλούϊα » (Πρβλ. 'Αποκ. ιθ' 1, 3, 4, 6).*

7. Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ μεταφράσεις αὐτῆς

Κατ' ἀρχὰς ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ πᾶσα πληροφορία περὶ αὐτοῦ μετεδίδοντο ὑπὸ τῶν 'Αποστόλων προφορικῶς πρὸς τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. 'Επίσης ὁσάκις παρουσιάζετο κανὲν ζήτημα, ἔχον ἀνάγκην ἐπιλύσεως συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀπηυθύνοντο εἰς τοὺς 'Αποστόλους. 'Η πρώτη λοιπὸν 'Εκκλησία ἐστηρίζετο εἰς τὴν 'Αποστολικὴν ταύτην παράδοσιν διὰ πᾶν ζήτημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζωὴν καὶ διδασκαλίαν της. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὡς 'Αγίαν Γραφὴν εἶχον μόνον τὴν Παλ. Διαθήκην πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς συνάξεις των. 'Αλλ' ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχισε νὰ διαδίδεται εἰς πολλὰς χώρας καὶ οἱ 'Απόστολοι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἦσαν πανταχοῦ παρόντες, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν εὑρίσκοντο περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου των. 'Εντεῦθεν παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη νὰ καταγράψωσιν εἴτε οἱ ἴδιοι 'Απόστολοι εἴτε μαθηταί των ὅσα προφορικῶς ἐκήρυττον περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Τοιουτοτρόπως ἐγράφησαν τὰ πρῶτα Εὐαγγέλια. 'Ο εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου του μᾶς δίδει τὴν πληροφορίαν, ὅτι πολλοὶ ἐπεχείρησαν νὰ γράψωσι τοιαῦτα Εὐαγγέλια. 'Απόστολοί τινες, ὡς εἴδομεν, ἔγραψαν καὶ διαφόρους ἐπιστολὰς πρὸς 'Εκκλησίας διαφόρων πόλεων ἢ πρὸς πιστούς, ὁρμώμενοι ἀπὸ διαφόρους ἀνάγκας αὐτῶν. Τὰ πρῶτα ταῦτα βιβλία τῆς χριστιανωσύνης ἐγράφοντο ἐπάνω εἰς παπύρους καὶ μεμβράνας καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς τὰς 'Εκκλησίας εἰς τὰς ὁποίας ἀπηυθύνοντο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χάριν τῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἤθελον νὰ γνωρίζωσι πρώτιστα πάντων τὰ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου των, ἔγιναν ἐνωρὶς ἀντίγραφα τῶν πρώτων χειρογράφων. Συγχρόνως ὅμως παρουσιάσθησαν καὶ πολλοὶ αἱρετικοί, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα περιέλαβον καὶ ψευδεῖς καὶ φανταστικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Κυρίου. Οὗτοι μάλιστα, διὰ νὰ δώσουν ἀξίαν καὶ κῦρος εἰς αὐτά, ἀπέδιδον ταῦτα εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ μὲ τὰ ὀνόματα τούτων ἔθετον ταῦτα εἰς κυκλοφορίαν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ὀνομάζονται ἀπόκρυφα ἢ ψευδεπίγραφα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία εἶχε χρέος νὰ προφυλάττῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὰς ψευδεῖς διδασκαλίας τῶν αἱρετικῶν. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ὁρίσῃ ποῖα εἶναι τὰ γνήσια καὶ θεόπνευστα βιβλία τῶν Ἀποστόλων, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀληθειῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν. Τοιουτοτρόπως παρέστη ἀνάγκη νὰ γίνῃ ὁ κατάλογος τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν μαθητῶν των συγγραφέντων γνησίων βιβλίων ἢ ἄλλως ὁ Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης. Καὶ τοῦτο καὶ ἔγινεν. Ἡ Ἐκκλησία, ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον, περισυνέλεξε τὰ γνήσια ταῦτα βιβλία τῶν Ἀποστόλων, συνήθροισε ταῦτα εἰς ἓν βιβλίον καὶ κατήρτισεν οὕτω τὸν Κανόνα τῆς Κ. Διαθήκης, ἀποκλείσασα ἐξ αὐτοῦ ὅλα τὰ νόθα καὶ ψευδεπίγραφα βιβλία. Ὁ Κανὼν οὗτος περιέλαβεν 27 βιβλία, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔχει ἕως σήμερον ἡ Κ. Διαθήκη. Ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Κ. Διαθήκης φαίνεται ὅτι κατηρτίσθη ὁριστικῶς κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ δευτέρου αἰῶνος μ.Χ. Ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Μουρατόρη ἀνεκαλύφθη καὶ ἐδημοσιεύθη τῷ 1740 χειρόγραφον ἀνῆκον εἰς τὸν β' αἰῶνα μ.Χ., τὸ ὁποῖον περιεῖχε κατάλογον τῶν 27 τούτων βιβλίων. Ὁ Κανὼν οὗτος λέγεται Μουρατόριος Κανὼν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰταλοῦ. Πολλοὶ Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ὠριγένης, ὁ Μ. Ἀθανάσιος, Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος, ἠσχολήθησαν μὲ τὸν Κανόνα τῆς Κ. Διαθήκης. Ἡ ἐν Καρθαγένῃ τῷ 419 συνελθοῦσα Σύνοδος ὥρισε τελικῶς τὸν ὁριστικὸν Κανόνα τῆς Κ. Διαθήκης, περιλαβόντα, ὡς εἴπομεν, τὰ 27 βιβλία αὐτῆς, καὶ τὴν ἀπόφασίν της ἐπεκύρωσεν ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς διεδίδετο εἰς λαούς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζον τὴν Ἑλληνικὴν καὶ δὲν ἠννόουν συνεπῶς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀμέσως ἔγιναν μεταφράσεις τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν λαῶν τούτων. Τοιουτοτρόπως, ὅπως τῆς Παλ. Διαθήκης, ἔχομεν καὶ τῆς Κ. Διαθήκης τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συριακὴν μετάφρασιν, τὴν Ἰτάλαν, τὴν Βουλγάταν τοῦ Ἱερωνύμου, τὴν Κοπτικήν, τὴν Αἰθιοπικήν, τὴν Ἀρμενικήν, τὴν Σλαβονικήν, τὴν Ἀραβικὴν καὶ ἑξῆς.

Μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας ἡ Κ. Διαθήκη μετεφράσθη καὶ ἐτυπώθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους τῶν λαῶν τῆς γῆς. Αἱ Βιβλικαὶ ἑταιρεῖαι ἐργάζονται μετὰ ζήλου διὰ τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφράσεως καὶ διαδόσεως τῆς Κ. Διαθήκης εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καὶ εἰς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις. Παρ' ἡμῖν ἡ « Ἀποστολικὴ Διακονία » καὶ ἡ Ἀδελφότης « Ζωὴ » ἐργάζονται ἐπίσης δραστηρίως διὰ τὴν τύπωσιν καὶ διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καὶ εἰς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις. Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει εἰς τὴν γλῶσσάν του τὴν Ἁγ. Γραφήν. Ὅπως ὁ ἥλιος φωτίζει ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς τῆς Ἁγίας Γραφῆς φωτίζει καὶ θερμαίνει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἰς οἱανδήποτε γωνίαν τῆς γῆς καὶ ἂν εὑρίσκωνται οὗτοι.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου

(Γεν. Α' 1 - 26)

Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν· καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κάρπιμον ποιοῦν καρπόν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός· καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς· καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, καὶ τοὺς ἀστέρας. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλά. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα πέμπτη.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γένος, τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλά.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «γενηθήτω φῶς», (Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον), Mign. Ε.Π. 29, 44.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, Γενηθήτω φῶς ». Πρώτη φωνὴ Θεοῦ φωτὸς φύσιν ἐδημιούργησε, τὸ σκότος ἠφάνισε, τὴν κατήφειαν διέλυσε, τὸν κόσμον ἐφαίδρυνε, πᾶσιν ἀθρόως χαρίεσσαν ὄψιν καὶ ἡδεῖαν ἐπήγαγεν. Οὐρανός τε γὰρ ἐξεφάνη κεκαλυμμένος τέως τῷ σκότῳ καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ κάλλος τοσοῦτον, ὅσον ἔτι καὶ νῦν ὀφθαλμοὶ μαρτυροῦσι. Περιελάμπετο δὲ ἀήρ, μᾶλλον δὲ ἐγκεκραμένον ἑαυτῷ ὅλον διόλου εἶχε τὸ φῶς, ὀξείας τὰς διαδόσεις τῆς αὐγῆς ἐπὶ τὰ ὅρια ἑαυτοῦ πανταχοῦ παραπέμπων.

Ἄνω μὲν γὰρ μέχρι πρὸς αὐτὸν αἰθέρα καὶ οὐρανὸν ἔφθανεν· ἐν δὲ τῷ πλάτει πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, βόρειά τε καὶ νότια καὶ τὰ ἑῷα καὶ τὰ ἑσπέρια, ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ῥοπῇ κατεφώτιζε. Τοιαύτη γὰρ αὐτοῦ ἡ φύσις, λεπτὴ καὶ διαφανής, ὥστε μηδεμιᾶς παρατάσεως χρονικῆς προσδεῖσθαι τὸ φῶς δι' αὐτοῦ πορευόμενον. Ὥσπερ γὰρ τὰς ὄψεις ἡμῶν ἀχρόνως παραπέμπει πρὸς τὰ ὁρώμενα, οὕτω καὶ τὰς τοῦ φωτὸς προσβολὰς ἀκαριαίως, καὶ ὡς οὐδ' ἂν ἐπινοήσειέ τις ἐλάττονα χρόνου ῥοπήν, ἐπὶ πάντα ἑαυτοῦ τὰ πέρατα ὑποδέχεται. Καὶ αἰθὴρ ἡδίων μετὰ τὸ φῶς· καὶ ὕδατα φανότερα, οὐ μόνον δεχόμενα τὴν αὐγήν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἑαυτῶν ἀντιπέμποντα κατὰ τὴν ἀνάκλασιν τοῦ φωτός, μαρμαρυγῶν πανταχόθεν ἀποπαλλομένων τοῦ ὕδατος. Πάντα ἡ θεία φωνὴ πρὸς τὸ ἥδιστον καὶ τιμιώτατον μετεσκεύασεν.

2. Ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου

(Γεν. Α' 26 - 31, Β' 7 - 10, 15 - 25)

Α' 26 - 31.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν· καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη.

Β' 7 - 10, 15 - 25. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Καὶ ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ.... Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπ' αὐτοῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.... Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν 'Αδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. Καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ 'Αδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. Καὶ ἐκάλεσεν 'Αδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ· τῷ δὲ 'Αδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν 'Αδάμ, καὶ ὕπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. Καὶ ᾠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ 'Αδάμ, εἰς γυναῖκα καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν 'Αδάμ. Καὶ εἶπεν 'Αδάμ· τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «*ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν*», Mign. Ε.Π. 44, 273.

Δύναμιν δὲ δοὺς πρὸς τὸ ὁμοιοῦσθαι Θεῷ, ἀφῆκεν ἡμᾶς ἐργάτας εἶναι τῆς πρὸς Θεὸν ὁμοιώσεως, ἵνα ἄξιος ᾖ τῆς ἐργασίας μισθός, ἵνα μὴ ὥσπερ εἰκόνες ὦμεν παρὰ ζωγράφου γενόμεναι, εἰκῇ κείμεναι, ἵνα μὴ τὰ τῆς ἡμετέρας ὁμοιώσεως ἄλλῳ ἔπαινον φέρῃ. Ὅταν γὰρ τὴν εἰκόνα ἴδῃς ἀκριβῶς μεμορφωμένην πρὸς τὸ πρωτότυπον, οὐ τὴν εἰκόνα ἐπαινεῖς, ἀλλὰ τὸν ζωγράφον θαυμάζεις. Ἵνα τοίνυν τὸ θαῦμα ἐμὸν γένηται καὶ μὴ ἀλλότριον, ἐμοὶ κατέλιπε τὸ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γενέσθαι. Κατ' εἰκόνα γὰρ ἔχω τὸ λογικὸς εἶναι, καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ Χριστιανὸς γενέσθαι... 'Εὰν γένῃ μισοπόνηρος, ἀμνησίκακος, μὴ μεμνημένος τῆς χθιζῆς ἔχθρας· ἐὰν γένῃ φιλάδελφος, συμπαθής, ὡμοιώθης Θεῷ. 'Εὰν οἷός ἐστιν ἐπὶ σὲ τὸν ἁμαρτωλὸν ὁ Θεός, τοιοῦτος γένῃ ἐπὶ τὸν εἰς σὲ πεπλημμεληκότα ἀδελφόν, τῇ πρὸς τὸν πλησίον εὐσπλαγχνίᾳ ὡμοιώθης Θεῷ, ὥστε τὸ κατ' εἰκόνα μὲν ἔχεις, ἐκ τοῦ λογικὸς εἶναι· καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνῃ ἐκ τοῦ χρηστότητα ἀναλαβεῖν.... Πῶς οὖν γινό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεθα καθ' ὁμοίωσιν; Διὰ τῶν Εὐαγγελίων. Τί ἐστι Χριστιανισμός; Θεοῦ ὁμοίωσις κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἀνθρώπου φύσει. Εἰ ἀνεδέξω τὸ εἶναι Χριστιανός, ἐπείχθητι ὅμοιος γενέσθαι Θεῷ, ἔνδυσαι Χριστόν.

3. Τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων

(Γεν. Γ' 1 - 20)

Ο δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου; Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει· ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου φαγούμεθα, ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐ δὲ μὴ ἅψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ᾔδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.

Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ἔρραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα.

Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου. Καὶ ἐκάλεσε Κύριος ὁ Θεός τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀδάμ, ποῦ εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ Παραδείσῳ καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. Καὶ εἶπεν αὐτῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Θεός· τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; Καὶ εἶπεν ὁ 'Αδάμ· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῇ γυναικί· τί τοῦτο ἐποίησας ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνή· ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον.

Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ ὄφει· ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. Καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. Τῷ δὲ 'Αδὰμ εἶπεν· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. 'Εν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « *ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον* » Mign. Ε.Π. 53 - 54, 139.

Οἶδα, φησίν, ἡμαρτηκώς, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, περὶ ἧς αὐτὸς εἶπας, « ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν », αὕτη μοι αἰτία τοῦ ὀλίσθου γέγονεν.... Αὕτη τοίνυν, οὐκ οἶδα πόθεν κινουμένη, ἔδωκέ μοι ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. Ταῦτα δοκεῖ μὲν ἀπολογίαν τινὰ ἔχειν, πάσης δὲ ἀπεστέρηται συγγνώμης. Ποίας γὰρ ἂν εἴης συγγνώμης ἄξιος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φησί, τῶν ἐμῶν ἐντολῶν ἐπιλαθόμενος, καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ ῥηθέντων προτιμοτέραν ἡγησάμενος τὴν παρὰ τῆς γυναικὸς δόσιν ; Εἰ γὰρ καὶ ἡ γυνὴ ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ καὶ ὁ φόβος τοῦ ἐπιτιμίου ἱκανὸς ἦν παρασκευάσασθαι φυγεῖν τὴν μετάληψιν. Μὴ γὰρ οὐκ ᾔδεις ; μὴ γὰρ ἠγνόεις ; Προλαβὼν διὰ τοῦτο εἶπον κηδόμενος ὑμῶν, ἵνα μὴ τούτοις περιπέσητε· ὥστε, εἰ καὶ ἡ γυνή σοι πρὸς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ὑπηρετήσατο, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνεύθυνος ἔσῃ. Ἀξιοπιστοτέραν γὰρ ἐχρῆν ἡγήσασθαι τὴν παρ' ἐμοῦ ἐντολήν, καὶ οὐ μόνον αὐτόν σε παραιτήσασθαι τὴν βρῶσιν; ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ δεῖξαι τῶν ἡμαρτημένων τὸ μέγεθος. Κεφαλὴ γὰρ εἶ τῆς γυναικός, καὶ διὰ σὲ ἐκείνη παρήχθη· σὺ δὲ τὴν τάξιν ἀνέστρεψας, καὶ οὐ μόνον ἐκείνην οὐ διώρθωσας, ἀλλὰ καὶ συγκατεσπάσθης· καὶ δέον τὸ λοιπὸν σῶμα τῇ κεφαλῇ ἕπεσθαι, τὸ ἐναντίον γέγονε, καὶ ἡ κεφαλὴ τῷ λοιπῷ σώματι ἐξηκολούθησε, καὶ τὰ ἄνω κάτω γέγονε. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὴν τάξιν ἅπασαν ἀνέστρεψας, ἐν τούτοις εἶ νῦν, ὁ πρὸ τούτου τοσαύτῃ δόξῃ περιβεβλημένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραὰμ

(Γεν. ΙΒ' 1 - 6, ΙΖ' 1 - 11, 19, ΚΒ' 15 - 19)

ΙΒ' 1 - 6.

Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Ἄβραμ· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος· καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐπορεύθη Ἄβραμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος, καὶ ᾤχετο μετ' αὐτοῦ Λώτ. Ἄβραμ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομήκοντα — πέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν. Καὶ ἔλαβεν Ἄβραμ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχήν, ἣν ἐκτήσαντο ἐκ Χαρράν, καὶ ἐξήλθοσαν πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν.

ΙΖ' 1 - 11. Ἐγένετο δὲ Ἄβραμ ἐτῶν ἐνενηκονταεννέα, καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἄβραμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου · εὐαρέστει ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ γίνου ἄμεμπτος, καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα. Καὶ ἔπεσεν Ἄβραμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός λέγων· καὶ ἐγὼ ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ, καὶ ἔσῃ πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἄβραμ, ἀλλ' ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. Καὶ αὐξανῶ σε σφόδρα καὶ θήσω σε εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ, εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναί σου Θεὸς καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. Καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ τὴν γῆν, ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν Χαναάν, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον καὶ ἔσομαι αὐτοις εἰς Θεόν. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. Καὶ αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διατηρήσεις, ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν· περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν.

Στίχ. 19. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· ναί· ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνή σου τέξεταί σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ Θεὸς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν.

3

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΒ' 15 - 19. Καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος Κυρίου τὸν Ἀβραὰμ δεύτερον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων· κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα, λέγει Κύριος, οὗ εἵνεκεν ἐποίησας τὸ ρῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς.

5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ

(Ἐξόδ. Α' 1 - 15)

Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσπεπορευμένων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακὼβ τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἕκαστος πανοικὶ αὐτῶν εἰσήλθοσαν. Ρουβήν, Συμεών, Λευΐ, Ἰούδας, Ἰσσάχαρ, Ζαβουλὼν καὶ Βενιαμίν, Δὰν καὶ Νεφθαλείμ, Γὰδ καὶ Ἀσήρ. Ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἦσαν δὲ πᾶσαι ψυχαὶ ἐξ Ἰακὼβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. Ἐτελεύτησε δὲ Ἰωσὴφ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ηὐξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο. Καὶ κατίσχυον σφόδρα σφόδρα, ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς. Ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. Εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ· ἰδοὺ τὸ γένος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μέγα πλῆθος καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς· δεῦτε οὖν κατασοφισώμεθα αὐτούς, μήποτε πληθυνθῇ, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῇ ἡμῖν πόλεμος, προστεθήσονται καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς.

Καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις· καὶ ᾠκοδόμησαν πόλεις ὀχυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρὰς τῷ Φαραῷ, τήν τε Πειθὼμ καὶ Ραμεσσῆ καὶ Ὤν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις. Καθότι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσούτῳ πλείους ἐγίγνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα σφόδρα· καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ κατεδυνάστευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βίᾳ καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας.

6. Ἡ κλῆσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἐξοδ. Γ' 1 - 9, 10 - 11, 16 - 21)

Στίχ. 1 - 9.

Καὶ Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὸρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιὰμ καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βάτου, καὶ ὁρᾷ ὅτι ὁ βάτος καίεται πυρί, ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. Ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ βάτου λέγων· Μωϋσῆ, Μωϋσῆ. Ὁ δὲ εἶπε· τί ἐστι ; Ὁ δὲ εἶπε· μὴ ἐγγίσῃς ὧδε. Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. Καὶ εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου, Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ. Ἀπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν· οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, εἰς τὸν τόπον τῶν Χαναναίων.

Στίχ. 10 - 11. Καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

Στίχ. 16 - 21. Ἐλθὼν οὖν συνάγαγε τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ὦπταί μοι, Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ, λέγων· ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς καὶ ὅσα συμβέβηκεν ὑμῖν ἐν Αἰγύπτῳ. Καὶ εἶπεν· ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων καὶ Χετταίων καὶ Ἀμορραίων καὶ Φερεζαίων καὶ Γεργεσαίων καὶ Εὐαίων καὶ Ἰεβουσαίων, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. Καὶ εἰσακούσονταί σου τῆς φωνῆς· καὶ εἰσελεύσῃ σὺ καὶ ἡ γερουσία Ἰσραὴλ πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν· ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληται ἡμᾶς· πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου πορευθῆναι, ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου, οἷς ποιήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.

7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων

(Ἐξόδ. ΙΒ' 1 - 14, 18 - 28)

Στίχ. 1 - 14.
Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν ἐν γῇ Αἰγύπτου λέγων. Ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτός ἐστιν ὑμῖν ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Λάλησον πρὸς πᾶσαν συνα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ λέγων· τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ᾽ οἴκους πατριῶν, ἕκαστος πρόβατον κατ᾽ οἰκίαν. Ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ὦσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ εἶναι ἱκανοὺς εἰς πρόβατον, συλλήψεται μεθ᾽ ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν· ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ συναριθμήσεται εἰς πρόβατον. Πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν· ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε. Καὶ ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάξουσιν αὐτὸ πᾶν πλῆθος συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἑσπέραν. Καὶ λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν καὶ ἐπὶ τὴν φλιὰν ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἐὰν φάγωσιν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ φάγονται τὰ κρέατα τῇ νυκτὶ ταύτῃ· ὀπτὰ πυρὶ καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται. Οὐκ ἔδεσθε ἀπ᾽ αὐτῶν ὠμὸν οὐδὲ ἡψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ᾽ ἢ ὀπτὰ πυρί, κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις. Οὐκ ἀπολείψετε ἀπ᾽ αὐτοῦ ἕως πρωῒ καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ᾽ αὐτοῦ· τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ ἕως πρωῒ ἐν πυρὶ κατακαύσετε. Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ.

Καὶ διελεύσομαι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν· ἐγὼ Κύριος. Καὶ ἔσται τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐστε ἐκεῖ, καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν παίω ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

Στίχ. 18 - 28. Ἐναρχόμενοι τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου ἀφ᾽ ἑσπέρας ἔδεσθε ἄζυμα ἕως ἡμέρας μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ μηνός, ἕως ἑσπέρας. Ἑπτὰ ἡ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρας ζύμη οὐχ εὑρεθήσεται ἐν ταῖς οἰκίαις ὑμῶν· πᾶς ὃς ἂν φάγῃ ζυμωτόν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ συναγωγῆς Ἰσραήλ, ἔν τε τοῖς γειώραις καὶ αὐτόχθοσι τῆς γῆς· πᾶν ζυμωτὸν οὐκ ἔδεσθε, ἐν παντὶ δὲ κατοικητηρίῳ ὑμῶν ἔδεσθε ἄζυμα.

Ἐκάλεσε δὲ Μωϋσῆς πᾶσαν γερουσίαν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· ἀπελθόντες λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πρόβατον κατὰ συγγενείας ὑμῶν καὶ θύσατε τὸ πάσχα. Λήψεσθε δὲ δέσμην ὑσσώπου, καὶ βάψαντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν καθίξετε τῆς φλιᾶς καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν ἀπὸ τοῦ αἵματος, ὅ ἐστι παρὰ τὴν θύραν· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἕως πρωΐ. Καὶ παρελεύσεται Κύριος πατάξαι τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ὄψεται τὸ αἷμα ἐπὶ τῆς φλιᾶς καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν, παρελεύσεται Κύριος τὴν θύραν καὶ οὐκ ἀφήσει τὸν ὀλοθρεύοντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν πατάξαι. Καὶ φυλάξασθε τὸ ρῆμα τοῦτο νόμιμον σεαυτῷ, καὶ τοῖς υἱοῖς σου ἕως αἰῶνος. Ἐὰν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν δῷ Κύριος ὑμῖν, καθότι ἐλάλησε, φυλάξασθε τὴν λατρείαν ταύτην. Καὶ ἔσται ἐὰν λέγωσι πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν, τὶς ἡ λατρεία αὕτη; Καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς· θυσια τὸ πάσχα τοῦτο Κυρίῳ, ὡς ἐσκέπασε τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ, ἡνίκα ἐπάταξε τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς δὲ οἴκους ἡμῶν ἐρρύσατο. Καὶ κύψας ὁ λαὸς προσεκύνησε.

8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν

(Ἐξόδ. ΚΔ΄ 4 - 9)

Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς πάντα τὰ ρήματα Κυρίου. Ὀρθρίσας δὲ Μωϋσῆς τὸ πρωὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ Θεῷ μοσχάρια. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος ἐνέχεεν εἰς κρατῆρας, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεε πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Καὶ λαβὼν τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης ἀνέγνω εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ εἶπαν· πάντα, ὅσα ἐλάλησε Κύριος, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ αἷμα κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν· ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος

(Ἐξόδ. Κ' 1 - 18)

Καὶ ἐλάλησε Κύριος πάντας τοὺς λόγους τούτους λέγων· 1. Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

2. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτής, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς τοῖς μισοῦσί με καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου.

3. Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐ γὰρ μὴ καθαρίσῃ Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν. Ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου· οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου καὶ πᾶν κτῆνός σου καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί. Ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ· διὰ τοῦτο εὐλόγησε Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου διδωσί σοι.

6. Οὐ μοιχεύσεις. 7. Οὐ κλέψεις.

8. Οὐ φονεύσεις.

9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας

(Ἐξόδ. ΚΑ' 1 - 3, 12 - 18, 24 - 26, ΚΒ' 20 - 31, ΚΓ' 1 - 14)

ΚΑ' 1 - 3.

Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα, ἃ παραθήσῃ ἐνώπιον αὐτῶν. Ἐὰν κτήσῃ παῖδα Ἑβραῖον, ἓξ ἔτη δουλεύσει σοι· τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἔτει ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στίχ. 12 - 18. Ἐὰν δὲ πατάξῃ τίς τινα, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω· ὁ δὲ οὐχ ἑκών, ἀλλ' ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δώσω σοι τόπον, οὗ φεύξεται ἐκεῖ ὁ φονεύσας. Ἐὰν δέ τις ἐπιθῆται τῷ πλησίον ἀποκτεῖναι αὐτὸν δόλῳ καὶ καταφύγῃ, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου μου λήψῃ αὐτὸν θανατῶσαι. Ὅς τύπτει πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω. Ὁ κακολογῶν πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ τελευτήσει θανάτῳ. Ὅς ἐὰν κλέψῃ τίς τινα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, καὶ εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανάτῳ τελευτάτω.

Στίχ. 24 - 26. Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα ἀντὶ ποδός, κατάκαυμα ἀντὶ κατακαύματος, τραῦμα ἀντὶ τραύματος, μώλωπα ἀντὶ μώλωπος.

ΚΒ' 20 - 31. Ὁ θυσιάζων θεοῖς θανάτῳ ἐξολοθρευθήσεται, πλὴν Κυρίῳ μόνῳ. Καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψητε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. Πᾶσαν χήραν καὶ ὀρφανὸν οὐ κακώσετε· ἐὰν δὲ κακίᾳ κακώσητε αὐτούς, καὶ κεκράξαντες καταβοήσωσι πρός με, ἀκοῇ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ καὶ ἀποκτενῶ ὑμᾶς μαχαίρα, καὶ ἔσονται αἱ γυναῖκες ὑμῶν χῆραι καὶ τὰ παιδία ὑμῶν ὀρφανά.

Ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ παρὰ σοί, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. Ἐὰν δὲ ἐνεχύρασμα ἐνεχυράσῃς τὸ ἱμάτιον τοῦ πλησίον, πρὸ δυσμῶν ἡλίου ἀποδώσεις αὐτῷ· ἔστι γὰρ τοῦτο περιβόλαιον αὐτοῦ, μόνον τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ· ἐν τίνι κοιμηθήσεται ; ἐὰν οὖν καταβοήσῃ πρός με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ· ἐλεήμων γάρ εἰμι. Θεοὺς οὐ κακολογήσεις καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐ κακῶς ἐρεῖς. Ἀπαρχὰς ἅλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις· τὰ πρωτότοκα τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

υἱῶν σου δώσεις ἐμοί. Οὕτω ποιήσεις τὸν μόσχον σου καὶ τὸ πρόβατόν σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου· ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ὑπὸ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἀποδώσεις μοι αὐτό. Καὶ ἄνδρες ἅγιοι ἔσεσθέ μοι. Καὶ κρέας θηριάλωτον οὐκ ἔδεσθε, τῷ κυνὶ ἀπορρίψατε αὐτό.

ΚΓ' 1 - 14. Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν. Οὐ συγκαταθήσῃ μετὰ τοῦ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος. Οὐκ ἔσῃ μετὰ πλειόνων ἐπὶ κακίᾳ. Οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι μετὰ τῶν πλειόνων, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν. Καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει. Ἐὰν δὲ συναντήσῃς τῷ βοῒ τοῦ ἐχθροῦ σου ἢ τῷ ὑποζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. Οὐ διαστρέψεις κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ. Ἀπὸ παντὸς ῥήματος ἀδίκου ἀποστήσῃ· ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς καὶ οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων. Καὶ δῶρα οὐ λήψῃ· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων καὶ λυμαίνεται ῥήματα δίκαια. Καὶ προσήλυτον οὐ θλίψετε· ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου· αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Ἓξ ἔτη σπερεῖς τὴν γῆν σου καὶ συνάξεις τὰ γεννήματα αὐτῆς· τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἄφεσιν ποιήσεις καὶ ἀνήσεις αὐτήν, καὶ ἔδονται οἱ πτωχοὶ τοῦ ἔθνους σου, τὰ δὲ ὑπολειπόμενα ἔδεται τὰ ἄγρια θηρία. Οὕτω ποιήσεις τὸν ἀμπελῶνά σου καὶ τὸν ἐλαιῶνά σου.

Ἓξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀνάπαυσις, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ ἵνα ἀναψύξῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου καὶ ὁ προσήλυτος. Πάντα, ὅσα εἴρηκα πρὸς ὑμᾶς φυλάξασθε. Καὶ ὄνομα θεῶν ἑτέρων οὐκ ἀναμνησθήσεσθε, οὐδὲ μὴ ἀκουσθῇ ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβὶτ πρὸς τὸν υἱόν του Τωβίαν

(Τωβὶτ Δ' 1 - 12, 13 - 21)

1 - 12.
Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Τωβὶτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, οὗ παρέθετο Γαβαὴλ ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἐγὼ ᾐτησάμην θάνατον, τί οὐ καλῶ Τωβίαν τὸν υἱόν μου, ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω πρὶν ἀποθανεῖν με ; Καὶ καλέσας αὐτὸν εἶπε·

Παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ ποίει τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. Μνήσθητι, παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἑώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ· ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἑνὶ τάφῳ. Πάσας τὰς ἡμέρας, παιδίον, Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μνημόνευε καὶ μὴ θελήσῃς ἁμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Δικαιοσύνην ποίει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ μὴ πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας· διότι ποιοῦντός σου τὴν ἀλήθειαν, εὐοδίαι ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου καὶ πᾶσι τοῖς ποιοῦσι τὴν δικαιοσύνην.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὡς σοὶ ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποίησον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην· ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην· θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγκης· διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος· δῶρον γὰρ ἀγαθὸν ἐστιν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στίχ. 13 - 21. Καὶ νῦν, παιδίον, ἀγάπα τοὺς ἀδελφούς σου καὶ μὴ ὑπερηφανεύου τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου λαβεῖν σεαυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα· διότι ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ ἀπώλεια καὶ ἀκαταστασία πολλή, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ.

Μισθὸς παντὸς ἀνθρώπου, ὃς ἐὰν ἐργάσηται παρά σοί, μὴ αὐλισθήτω, ἀλλ᾽ ἀπόδος αὐτῷ παραυτίκα, καὶ ἐὰν δουλεύσῃς τῷ Θεῷ, ἀποδοθήσεταί σοι. Πρόσεχε σεαυτῷ, παιδίον, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Καὶ ὃ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. Οἶνον εἰς μέθην μὴ πίῃς, καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Ἐκ τοῦ ἄρτου σου δίδου πεινῶντι καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμνοῖς· πᾶν, ὃ ἐὰν περισσεύσῃ σοι, ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. Ἔκχεον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων καὶ μὴ δῷς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου ζήτησον καὶ μὴ καταφρονήσῃς ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης.

Καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει Κύριον τὸν Θεὸν καὶ παρ᾽ αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαί σου εὐοδωθῶσι· διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βουλήν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ, καθὼς βούλεται. Καὶ νῦν, παιδίον, μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.

Καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα τοῦ ἀργυρίου, ἃ παρεθέμην Γαβαήλῳ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας. Καὶ μὴ φοβοῦ, παιδίον, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν· ὑπάρχει σοι πολλά, ἐὰν φοβηθῇς τὸν Θεόν, καὶ ἀποστῇς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ ποιήσῃς τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας

(Παροιμ. Γ' 13 - 20)

Μακάριος ἄνθρωπος ὃς εὗρε σοφίαν καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν· κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς. Τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν, οὐκ ἀντιτάξεται αὐτῇ οὐδὲν πονηρόν· εὔγνωστός ἐστι πᾶσι τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῇ, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστι. Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα· ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη, νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ· ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ' αὐτὴν ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλής. Ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, ἡτοίμασε δὲ οὐρανοὺς φρονήσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὕμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης

(Ἐξόδ. ΙΕ' 1 - 20)

Τότε ᾖσε Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην τῷ Θεῷ καὶ εἶπαν λέγοντες·

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν· οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόν, Θεὸς τοῦ Πατρός μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν. Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῷ. Ἅρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας κατεπόντισεν ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς, κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεί λίθος.

Ἡ δεξιά σου, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου χείρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς. Καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους· ἀπέστειλας τὴν ὀργὴν σου καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς ὡς καλάμην. Καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ· ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα, ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. Εἶπεν ὁ ἐχθρός, διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου. Ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα· ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβος ἐν ὕδατι σφοδρῷ.

Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε ; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα ;

Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπιεν αὐτοὺς γῆ. Ὡδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον ὃν ἐλυτρώσω, παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου.

Ἤκουσαν ἔθνη καὶ ὠργίσθησαν· ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας Φιλιστιείμ. Τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες Ἐδώμ, καὶ ἄρχοντες Μωαβιτῶν, ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος, ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες Χαναάν. Ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτοὺς τρόμος καὶ φόβος, μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθωθήτωσαν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου, Κύριε, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗτος, ὃν ἐκτήσω. Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου, εἰς ἕτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατηρτίσω, Κύριε, ἁγίασμα, Κύριε, ὃ ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου. Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ' αἰῶνα καὶ ἔτι. Ὅτι εἰσῆλθεν ἵππος Φαραὼ σὺν ἅρμασι καὶ ἀναβάταις εἰς θά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης· οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

14. Τὸ κύκνειον ᾆσμα τοῦ Μωϋσέως. Ἡ τελευτὴ αὐτοῦ

(Δευτ. ΛΒ' 1 - 23, 39 - 44)

1 - 23.

Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς εἰς τὰ ὦτα πάσης ἐκκλησίας τὰ ρήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης ἕως εἰς τέλος.

Πρόσεχε οὐρανέ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω ἡ γῆ ρήματα ἐκ στόματός μου. Προσδοκάσθω ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μου, καὶ καταβήτω ὡς δρόσος τὰ ρήματά μου, ὡσεὶ ὄμβρος ἐπ' ἄγρωσιν καὶ ὡσεὶ νιφετὸς ἐπὶ χόρτον. Ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα· δότε μεγαλωσύνην τῷ Θεῷ ἡμῶν. Θεός, ἀληθινὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις· Θεὸς πιστός, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία, δίκαιος καὶ ὅσιος Κύριος. Ἡμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη. Ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε ; οὕτω λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός ; οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατὴρ ἐκτήσατό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ σε ; Μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος, σύνετε ἔτη γενεᾶς γενεῶν· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι.

Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

Καὶ ἐγεννήθη μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ. Αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν γῇ ἐρήμῳ, ἐν δίψῃ καύματος ἐν γῇ ἀνύδρῳ· ἐκύκλωσεν αὐτὸν καὶ ἐπαίδευσεν αὐτὸν καὶ διεφύλαξεν αὐτὸν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς ἀετὸς σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς νεοσσοῖς αὐτοῦ ἐπεπόθησε, διεὶς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ. Κύριος μόνος ἦγεν αὐτοὺς καὶ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν θεὸς ἀλλότριος. 'Ανεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς, ἐψώμισεν αὐτοὺς γεννήματα ἀγρῶν· ἐθήλασαν μέλι ἐκ πέτρας καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας, βούτυρον βοῶν καὶ γάλα προβάτων μετὰ στέατος ἀρνῶν καὶ κριῶν, υἱῶν ταύρων καὶ τράγων, μετὰ στέατος νεφρῶν πυροῦ, καὶ αἷμα σταφυλῆς ἔπιον οἶνον.

Καὶ ἔφαγεν 'Ιακὼβ καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη· καὶ ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἐν βδελύγμασιν αὐτῶν παρεπίκρανάν με· ἔθυσαν δαιμονίοις καὶ οὐ Θεῷ, θεοῖς, οἷς οὐκ ᾔδεισαν· καινοὶ καὶ πρόσφατοι ἥκασιν, οὓς οὐκ ᾔδεισαν οἱ πατέρες αὐτῶν. Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλιπες καὶ ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. Καὶ εἶδε Κύριος καὶ ἐζήλωσε καὶ παρωξύνθη δι' ὀργὴν υἱῶν αὐτοῦ καὶ θυγατέρων καὶ εἶπεν· ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν καὶ δείξω τί ἔσται αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν· ὅτι γενεὰ ἐξεστραμμένη ἐστίν, υἱοί, οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς. Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῷ παρώξυνάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ αὐτούς. Ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ᾅδου κάτω, καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὀρέων.

Στίχ. 39 - 44. Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. Ὅτι ἀρῶ εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρά μου καὶ ὀμοῦμαι τὴν δεξιάν μου καὶ ἐρῶ· ζῶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου, καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χείρ μου, καὶ ἀποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσί με

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνταποδώσω· μεθύσω τὰ βέλη μου ἀφ' αἵματος, καὶ ἡ μάχαιρά μου, φάγεται κρέα, ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ αἰχμαλωσίας, ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχόντων ἐχθρῶν.

Εὐφράνθητε, οὐρανοί, ἅμα αὐτῷ, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· εὐφράνθητε, ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες υἱοὶ Θεοῦ· ὅτι τὸ αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικᾶται, καὶ ἐκδικήσει καὶ ἀνταποδώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσιν ἀνταποδώσει, καὶ ἐκκαθαριεῖ Κύριος τὴν γῆν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωυσέως περὶ τῆς κατ'ἀρετὴν τελειότητος, Mign. Ε.Π. 44, 429.

... Τοῦ γὰρ κατωρθωκέναι τὸν Μωϋσέα τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα τίς ἂν ἡμῖν ἀξιοπιστότερος εὑρεθείη μάρτυς τῆς θείας φωνῆς, ἥ φησι πρὸς αὐτόν· ὅτι «Ἔγνων σὲ παρὰ πάντας;» ἀλλὰ καὶ τὸ φίλον αὐτὸν ὀνομασθῆναι Θεοῦ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ συναπολέσθαι μᾶλλον ἑλόμενον μετὰ πάντων, εἰ μὴ κἀκείνοις, ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν ἱλεωθείη δι' εὐμενείας τὸ Θεῖον, στῆσαι κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν ὀργήν, τὴν ἰδίαν τοῦ Θεοῦ κρίσιν παρατρέψαντος, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν φίλον. Καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, μαρτυρία σαφὴς ἐστι καὶ ἀπόδειξις τοῦ πρὸς τὸν ἀκρότατον τῆς τελειότητος ὅρον ἀναβεβηκέναι τοῦ Μωϋσέως τὸν βίον... Τοῦτο γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς ἡ τελειότης, τὸ μὴ δουλοπρεπῶς φόβῳ κολάσεως τοῦ κατὰ κακίαν βίου χωρίζεσθαι· μηδὲ τῇ τῶν μισθῶν ἐλπίδι τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖν, πραγματευτικῇ τινι καὶ συναλλαγματικῇ διαθέσει κατεμπορευομένους τῆς ἐναρέτου ζωῆς· ἀλλ' ὑπεριδόντας πάντων καὶ τῶν ἐν ἐπαγγελίαις δι' ἐλπίδος ἀποκειμένων, μόνον ἡγεῖσθαι φοβερόν, τὸ τῆς φιλίας τοῦ Θεοῦ ἐκπεσεῖν· καὶ μόνον τίμιόν τε καὶ ἐράσμιον ἑαυτοῖς κρῖναι, τὸ φίλον γενέσθαι Θεῷ· ὅπερ ἐστί, κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἡ τελειότης τοῦ βίου.

15. Ὕμνος τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ

(Α' Βασ. Β' 1 - 11)

Καὶ εἶπεν Ἄννα· ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ, ὑψώθη κέρας μου ἐν Θεῷ μου· ἐπλατύνθη ἐπ' ἐχθρούς μου τὸ στόμα μου, εὐφράνθην ἐν σωτηρίᾳ σου. Ὅτι οὐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔστιν ἅγιος ὡς Κύριος, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐκ ἔστιν ἅγιος πλήν σου. Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά, μὴ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, ὅτι Θεὸς γνώσεων Κύριος καὶ Θεὸς ἑτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ. Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν· πλήρεις ἄρτων ἠλαττώθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες παρῆκαν γῆν· ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησε.

Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγει· Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ. Ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα καὶ ἀπὸ κοπρίας ἐγείρει πτωχὸν καθίσαι μετὰ δυναστῶν λαοῦ καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομῶν αὐτοῖς. Διδοὺς εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ εὐλόγησεν ἔτη δικαίου· ὅτι οὐκ ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνήρ. Κύριος ἀσθενῆ ποιήσει ἀντίδικον αὐτοῦ, Κύριος ἅγιος. Μὴ καυχάσθω ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον καὶ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς. Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν, αὐτὸς κρινεῖ ἄκρα γῆς, καὶ δίδωσιν ἰσχὺν τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἄννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως *«Ὑψώθη κέρας ἐν Θεῷ μου»* Mign. Ε.Π. 53 - 54, 663.

Οὐδὲν οὖν διὰ τούτου ἄλλο φησὶν ἡ γυνή, ἀλλ' ἤ, ὅτι Ὑψώθη ἡ δόξα μου. Καὶ πῶς ὑψώθη ; « Ἐν Θεῷ μου », φησί. Διὰ τοῦτο καὶ ἀσφαλὲς τὸ ὕψος ἐστί, βεβαίαν καὶ ἀκίνητον ἔχον τὴν ρίζαν. Ἡ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξα, τῶν δοξαζόντων μιμεῖται τὴν εὐτέλειαν, ὅθεν καὶ μεταπίπτει ρᾳδίως· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ἀκίνητος μένει διὰ παντός.... Καὶ δῆλον τοῦτο καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς γυναικός. Βασιλεῖς μὲν γὰρ καὶ στρατηγοὶ καὶ δυνάσται, πολλὰ πραγματευσάμενοι πολλάκις, ὥστε αὐτῶν ἄληστον γενέσθαι τὴν μνήμην, καὶ τάφους λαμπροὺς οἰ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοδομησάμενοι, καὶ ἀνδριάντας ἀναστήσαντες, καὶ εἰκόνας πολλὰς πολλαχοῦ, καὶ κατορθωμάτων ὑπομνήματα μυρία καταλιπόντες, σεσίγηνται, καὶ οὐδὲ ἀπὸ ψιλῆς προσηγορίας εἰσί τινι γνώριμοι· αὕτη δὲ ἡ γυνὴ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾄδεται νῦν· κἂν εἰς Σκυθίαν ἀπέλθῃς, κἂν εἰς Αἴγυπτον, κἂν εἰς Ἰνδούς, κἂν εἰς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, πάντων ἀκούσῃ τὰ κατορθώματα τῆς γυναικὸς ταύτης ᾀδόντων, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς, ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ἡ δόξα τῆς Ἄννης καταλαμβάνει. Καὶ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ᾄδεται ἡ γυνή, ἀλλ' ὅτι τοσούτου παρελθόντος χρόνου, οὐ μόνον οὐκ ἐσβέσθη τὰ τῆς εὐφημίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὔξεται καὶ ἐπιτείνεται πολλῷ πλέον, καὶ τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν ἅπαντες ἴσασι, καὶ ἐν πόλεσι καὶ ἐν ἀγροῖς καὶ ἐν οἰκίαις καὶ ἐν στρατοπέδοις καὶ ἐν πλοίοις καὶ ἐν ἐργαστηρίοις καὶ πανταχοῦ τῆς γυναικὸς ἐγκωμιαζομένης ἀκούσῃ ταύτης. Ὅταν γὰρ ὁ Θεός τινα δοξάσαι βουληθῇ, κἂν θάνατος ἐπιγένηται, κἂν χρόνου πλῆθος, κἂν ἄλλο ὁτιοῦν, μένει τὰ τῆς δόξης ἐκείνης ἀνθοῦντα διηνεκῶς, καὶ οὐδεὶς ἐπισκοτῆσαι τῇ περιφανείᾳ ταύτῃ δυνήσεται.

16. Ψαλμὸς 1ος

Αἱ δύο ὁδοὶ

Μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται· καὶ πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται.

Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων· ὅτι γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμόν, Mign. E. Π. 29, 221.

Μακάριος οὖν ὁ μὴ ἐγχρονίσας τῇ ὁδῷ τῶν ἁμαρτανόντων, ἀλλὰ λογισμῷ βελτίονι πρὸς τὴν εὐσεβῆ πολιτείαν μεταπηδήσας. Δύο γὰρ εἰσιν ὁδοὶ ἐναντίαι ἀλλήλαις· ἡ μὲν πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη. Καὶ δύο ὁδηγοί, ἑκάτερος πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν ἐπιχειρῶν. Ἔχει οὖν ἡ μὲν λεία ὁδὸς καὶ πρανὴς ὁδηγὸν ἀπατηλόν, δαίμονα πονηρόν, δι' ἡδονῆς πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοὺς ἑπομένους ἐπισυρόμενον... Καὶ ὁ μὲν τῶν ἁμαρτωλῶν βίος πάντα δείκνυσι τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος τερπνά· ὁ δὲ τῶν δικαίων, μόνα ὑποφαίνει τὰ τοῦ μέλλοντος ἀγαθά. Καὶ ἡ μὲν τῶν σωζομένων ὁδὸς ὅσον καλὰ ὑπισχνεῖται τὰ μέλλοντα, τοσοῦτον ἐπίπονα παρέχεται τὰ παρόντα· ὁ δὲ ἡδὺς καὶ ἀκόλαστος βίος οὐχὶ προσδοκωμένην εἰς ὕστερον, ἀλλ' ἤδη παροῦσαν προτείνει τὴν ἀπόλαυσιν. Ἰλιγγιᾷ οὖν πᾶσα ψυχή, καὶ μετοκλάζει τοῖς λογισμοῖς, ὅταν μὲν ἐνθυμηθῇ τὰ αἰώνια, τὴν ἀρετὴν αἱρουμένη, ὅταν δὲ ἀποβλέψῃ πρὸς τὰ παρόντα, τὴν ἡδονὴν προτιμῶσα. Ὧδε βλέπει σαρκὸς εὐπάθειαν, ἐκεῖ δουλαγωγίαν σαρκός· ὧδε μέθην, ἐκεῖ νηστείαν· ὧδε γέλωτας ἀκρατεῖς, ἐκεῖ δάκρυον δαψιλές· ἐνταῦθα ὄρχησιν, κἀκεῖ προσευχήν· αὐλοὺς ὧδε, κἀκεῖ στεναγμούς· ὧδε πορνείαν, κἀκεῖ παρθενίαν.

17. Ψαλμὸς 2ος

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ

Ἱνατὶ ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά ; Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν.

Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς, καὶ ὁ Κύριος ἐκμηκτυριεῖ αὐτούς. Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτούς. Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου. Κύριος εἶπε πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

με· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς.

Καὶ νῦν, βασιλεῖς, σύνετε, παιδεύθητε, πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν. Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Δράξασθε παιδείας, μή ποτε ὀργισθῇ Κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ὅταν ἐκκαυθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ, μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ.

18. Ψαλμὸς 50ὸς

Ἡ μετάνοια τῶν ἁγίων

Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καθάρισόν με.

Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διὰ παντός.

Σοὶ μόνῳ ἥμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί με. Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. Ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.

Ραντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὀστέα τεταπεινωμένα.

Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ.

᾽Απόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με.

Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι.

Ρῦσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου· ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

῞Οτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

᾽Αγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τείχη ῾Ιερουσαλήμ.

Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου, ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς· Ψαλμὸς 50, Mign. Ε.Π. 80, 1240, 1241.

« ᾽Ελέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου ».

Καὶ τῷ θειοτάτῳ Δαβίδ, καὶ τῷ δορυαλώτῳ λαῷ, καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν διακειμένοις κακῶς, ἁρμόττει τὰ προκείμενα ρητά. Τὰ γὰρ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἰσομέτρων δεῖται φαρμάκων, καὶ ὁ χαλεπῇ νόσῳ περιπεσών, πλείονος χρήζει κηδεμονίας, καὶ ὁ μεγάλα πλημμελήσας μεγάλης φιλανθρωπίας δεῖται. Οὗ δὴ χάριν καὶ ὁ μέγας ἱκετεύει Δαβὶδ ὅλον εἰς αὐτὸν ἐκχυθῆναι τὸν ἔλεον, πᾶσαν τῶν οἰκτιρμῶν τὴν πηγὴν κατακενῶσαι τῆς ἁμαρτίας τὸ ἕλκος. Οὔτε γὰρ ἄλλως οἷόν τε ἦν ἐξαλειφθῆναι τῆς ἁμαρτίας τὰ ἴχνη... « Σοὶ μόνῳ ἥμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σου ἐποίησα». Πολλῶν, φησί, καὶ μεγάλων παρὰ σοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, τοῖς ἐναντίοις ἠμειψάμην τὰ δῶρα· τὰ ἀπειρημένα τῷ νόμῳ δρᾶσαι τολμήσας. Οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸν Οὐρίαν οὐκ ἠδίκησα· ἠδίκησε μὲν γὰρ κἀκεῖνον, καὶ τὴν ἐκείνου γυναῖκα· ἡ δὲ μεγίστη παρανομία εἰς αὐτὸν τετόλμηται τὸν Θεόν, τὸν ἐκλεξάμενον, τὸν ἀντὶ προβατέως βασιλέα πεποιηκότα, καὶ κρείττονα τῶν ἐχθρῶν ἀποφήναντα, καὶ παντοδαποῖς ἀγαθοῖς ἐπικλύσαντα.

19. Ψαλμὸς 102ος

Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεὸν

Εὐλόγει, ἡ ψυχή μου, τὸν Κύριον καί, πάντα τὰ ἐντός μου, τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ· Εὐλόγει, ἡ ψυχή μου, τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ· Τὸν εὐιλατεύοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους σου·

Τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωήν σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς·

Τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου.

Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις. Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωϋσῇ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ.

Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος· οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνιεῖ·

Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν,

Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν·

Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱούς, ᾠκτείρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

Ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν, ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν.

Ἄνθρωπος, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει·

Ὅτι πνεῦμα διῆλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ.

Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς.

Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἡτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ·

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εὐλόγει, ἡ ψυχή μου, τὸν Κύριον.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλίαι εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν, Mign. Ε.Π. 29, 212, 213.

Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν, βραβευτὴς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ κυμαῖνον τῶν λογισμῶν καταστέλλων. Μαλάσσει μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, τὸ δὲ ἀκόλαστον σωφρονίζει. Ψαλμὸς φιλίας συναγωγός, ἕνωσις διεστώτων, ἐχθραινόντων διαλλακτήριον.... Ψαλμὸς δαιμόνων φυγαδευτήριον, τῆς τῶν ἀγγέλων βοηθείας ἐπαγωγή· ὅπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν· νηπίοις ἀσφάλεια, ἀκμάζουσιν ἐγκαλλώπισμα, πρεσβυτέροις παρηγορία, γυναιξὶ κόσμος ἁρμοδιώτατος. Τὰς ἐρημίας οἰκίζει, τὰς ἀγορὰς σωφρονίζει· εἰσαγομένοις στοι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χείωσις, προκοπτόντων αὔξησις, τελειουμένων στήριγμα, Ἐκκλησίας φωνή. Οὗτος τὰς ἑορτὰς φαιδρύνει· οὗτος τὴν κατὰ Θεὸν λύπην δημιουργεῖ. Ψαλμὸς γὰρ καὶ ἐκ λιθίνης καρδίας δάκρυον ἐκκαλεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του

(Ἡσ. ΙΑ 1 - 11)

Καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται. Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῷ κρίσιν καὶ ἐλέγξει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς· καὶ πατάξει γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἐν πνεύματι διὰ χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ· καὶ ἔσται δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ καὶ ἀληθείᾳ εἰλημένος τὰς πλευράς.

Καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἀρνός, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον καὶ ταῦρος καὶ λέων ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς· καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδία αὐτῶν ἔσονται, καὶ λέων καὶ βοῦς ἅμα φάγονται ἄχυρα.

Καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων καὶ ἐπὶ κοίτην ἐκγόνων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ. Καὶ οὐ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδὲ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ἅγιόν μου, ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι, καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή.

21. Τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου

(Ἡσ. ΝΓ' 1 - 9)

Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη ; Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ. Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα· καὶ εἴδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη.

Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν· Τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα. Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται ; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίου

(Μιχ. Δ' 1 - 6)

Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἕτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ μετεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν· καὶ σπεύσουσι πρὸς αὐτὸ λαοί, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσι· δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ δείξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ· ὅτι ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ.

Καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον λαῶν πολλῶν καὶ ἐξελέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς μακράν, καὶ κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπ' ἔθνος ρομφαίαν, καὶ οὐκέτι μὴ μάθωσι πολεμεῖν. Καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑποκάτω ἀμπέλου αὐτοῦ κaὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν, διότι τὸ στόμα Κυρίου παντοκράτορος ἐλάλησε ταῦτα. Ὅτι πάντες οἱ λαοὶ πορεύσονται ἕκαστος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ πορευσόμεθα ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ

Β΄

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

(Λουκ. α' 26 - 39)

Υἱὸς Θεοῦ κληθήσεται
α' 35

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπε· χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαυΐδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω ; Καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ. Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ρῆμα. Εἶπε δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

2. Ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Μαρία

(Λουκ. α' 39 - 57)

> **Ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς** *α' 49*

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με ; Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου. Καὶ εἶπε Μαριάμ·

Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησε κράτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

(Λουκ. β' 1 - 21)

Ἐτέχθη ὑμῖν σωτὴρ β' 11

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρὲτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυΐδ, ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυΐδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυΐδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ρήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Mign. Ε.Π. 36, 312, 313.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε. «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ, πᾶσα ἡ γῆ»· καί, ἵν' ἀμφότερα συνελὼν εἴπω, «Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ», διὰ τὸν ἐπουράνιον, εἶτα ἐπίγειον. Χριστὸς ἐν σαρκί, τρόμῳ καὶ χαρᾷ ἀγαλλιᾶσθε· τρόμῳ, διὰ τὴν ἁμαρτίαν· χαρᾷ, διὰ τὴν ἐλπίδα. Χριστὸς ἐκ Παρθένου· γυναῖκες παρθενεύετε, ἵνα Χριστοῦ γένησθε μητέρες. Τίς οὐ προσκυνεῖ τὸν ἀπ' ἀρχῆς ; τίς οὐ δοξάζει τὸν τελευταῖον ;

Πάλιν τὸ σκότος λύεται, πάλιν τὸ φῶς ὑφίσταται, πάλιν Αἴγυπτος σκότῳ κολάζεται, πάλιν Ἰσραὴλ στύλῳ φωτίζεται. Ὁ λαός, ὁ καθήμενος ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, ἰδέτω φῶς μέγα τῆς ἐπιγνώσεως. «Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα

(Λουκ. β' 25 - 39)

> **Εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου** *β' 30*

Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε·

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, καὶ αὐτὴ χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου

(Ματθ. γ' 13 - 17)

Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς *γ' 17*

Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με ; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν· καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 204 - 206.

«Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί», ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ σοῦ βαπτιζομένου τοῦτο γίνεται, πρὸς τὴν ἄνω πατρίδα τοῦ Θεοῦ σε καλοῦντος, καὶ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὴν γῆν. Εἰ δὲ μὴ ὁρᾷς, μὴ ἀπιστήσῃς. Καὶ γὰρ ἐν προοιμίοις ἀεὶ τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων αἰσθηταὶ φαίνονται ὄψεις καὶ σημεῖα τοιαῦτα, διὰ τοὺς ἀνοητότερον διακειμένους καὶ χρῄζοντας ὄψεως αἰσθητῆς, καὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς δὲ τὰ ὁρατὰ μόνον ἐπτοημένους· ἵνα κἂν μετὰ ταῦτα μὴ γένηται ταῦτα τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ καὶ ἐν ἀρχῇ παραδέξῃ τῇ πίστει...... Τότε γοῦν καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνεῴχθησαν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐπῆλθεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ἐπὶ τὴν καινὴν ἐξάγει πολιτείαν ἡμᾶς, τάς τε πύλας ἡμῖν ἀνοιγνὺς τὰς ἄνω, καὶ Πνεῦμα πέμπων ἐκεῖθεν, καλοῦν εἰς τὴν ἐκεῖ πατρίδα· καὶ οὐχ ἁπλῶς καλοῦν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀξιώματος τοῦ μεγίστου. Οὐ γὰρ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους ἐποίησεν, ἀλλὰ υἱοὺς Θεοῦ κατασκευάσας καὶ ἀγαπητούς, οὕτως ἕλκει πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν ἡμᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς του ἡ ἵδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς

(Μάρκ. α' 14 - 16, Λουκ. δ' 43, ιζ' 20 - 22)

Εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ
Λουκ. δ' 43

Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι. Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γαλιλαίας *(Λουκ. δ' 43)*.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ ὧδε ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν *(Λουκ. ιζ' 20 - 22)*.

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς

(Ματθ. ιγ' 1 - 13, 18 - 50)

Ὁ οὐράνιος σπορεὺς
1 - 12, 18 - 24

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. Καὶ ἐλάλησεν, αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριἄκοντα. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατὶ ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοτε γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοτε. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ...

Στίχ. 18 - 24. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἴρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθέως μετὰ χαρᾶς δεχόμενος καὶ λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν· ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ζιζάνια
24 - 31, 36 - 44

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια ; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά ; Ὁ δὲ ἔφη· οὔ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Στίχ. 36 - 44. Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα. οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Ὁ κόκκος σινάπεως
ιγ' 31 - 33

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Ἡ καλὴ ζύμη
33 - 34

Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 478, 479.

Καθάπερ γὰρ ἡ ζύμη τὸ πολὺ ἄλευρον μεθίστησιν εἰς τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸν πάντα κόσμον μεταστήσετε. Καὶ ὅρα σύνεσιν. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως παράγει, δεικνὺς ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. Μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνησόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πλῆθος ἐμπεσόντες τοσοῦτον ; Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμῶν ποιεῖ τὴν ἰσχὺν ἐκλάμψαι, τὸ ἀναμιγῆναι τῷ πλήθει καὶ μὴ φυγεῖν..... Μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότητα αἰτιάσθω. Πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις· καὶ τὸ ζυμωθὲν ἅπαξ, ζύμη γίνεται τῷ λοιπῷ πάλιν..... Εἰ δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῶν ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τοὺς ὑπολειπομένους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, οὓς μυρίοις κόσμοις ἀρκεῖν ἐχρῆν καὶ γενέσθαι ζύμην. Ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησίν, ἀπόστολοι ἦσαν. Καὶ τί τοῦτο ; Οὐχὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέσχον ; οὐκ ἐν πόλεσιν ἐτράφησαν ; οὐ τῶν αὐτῶν ἀπήλαυσαν ; οὐχὶ τέχνας μετεχειρίσαντο ; μὴ γὰρ ἄγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γελοι ἦσαν; μὴ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ κατέβησαν; Ἀλλὰ τὰ σημεῖα, φησίν, εἶχον. Οὐ τὰ σημεῖα θαυμαστοὺς αὐτοὺς ἐποίησε... Καὶ τί ποτ' οὖν ἐστι, φησίν, ὃ μεγάλους αὐτοὺς ἔδειξε; Τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, τὸ δόξης ὑπεροράν, τὸ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι βιοτικῶν. Ὡς εἴγε μὴ ταῦτα εἶχον, ἀλλὰ δοῦλοι τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ καὶ κυρίους νεκροὺς ἤγειραν, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ὠφέλησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ἐνομίσθησαν εἶναι. Οὕτως ὁ βίος ἐστὶν ὁ πανταχοῦ λάμπων, ὁ καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἐπισπώμενος.

Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς

ιγ' 44 - 45

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης

ιγ' 45 - 47

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

Ἡ σαγήνη

ιγ' 47 - 51

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσης· ἥν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες αὐτὴν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία

(Ματθ. ε' - η')

Οἱ Μακαρισμοὶ
ε' 1 - 13

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ρῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδιώξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον. Ἑρμηνεία καὶ ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως *«μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι»*, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 224, 225.

Τί ἐστιν, « οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι ; » Οἱ ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι τὴν διάνοιαν. Πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν τὴν καὶ προαίρεσιν εἴρηκεν. Ἐπειδὴ γάρ εἰσι πολλοὶ ταπεινοί, οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφεὶς ἐκείνους (οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη τοῦτο ἐγκώμιον), τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας καὶ καταστέλλοντας μακαρίζει πρώτους..... Ταύτης γὰρ (τῆς ταπεινοφροσύνης)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑποκειμένης, μετὰ ἀσφαλείας ἅπαντα τὰ ἄλλα ἐπιτίθησιν ὁ οἰκοδομῶν. ταύτης δὲ ἀνῃρημένης, κἂν μέχρι τῶν οὐρανῶν φθάσῃ πολιτευόμενος, ἅπαντα ὑποσύρεται ῥᾳδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. Κἂν νηστείαν, κἂν εὐχήν, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν σωφροσύνην, κἂν ἄλλο ὁτιοῦν συναγάγῃς ἀγαθόν, ταπεινοφροσύνης χωρίς, διαρρεῖ καὶ ἀπόλλυται ἅπαντα... Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀπόνοια πηγὴ κακίας ἁπάσης ἐστίν, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἁπάσης ἀρχή. Διὸ καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται, πρόρριζον ἀνασπῶν τὴν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ψυχῆς.

Οἱ Χριστιανοὶ ἅλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου *ε´ 13 - 17*

Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ὁ Κύριος συμπληρώνει τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον *ε´ 17 - 21*

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ φόνος
ε' 21 - 27

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ρακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς σὲ παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ· ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

Ὁ ὅρκος
ε' 33 - 38

Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναί ναί, οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

Ἡ ἐκδίκησις
ε' 38 - 43

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς *ε' 43 - 48*

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε ; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι ; Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε ; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν ; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν.

Ἡ ἐλεημοσύνη *ς' 1 - 5*

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ προσευχὴ
ς' 5 - 16

Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθόν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 278.

« Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ὅρα πῶς εὐθέως ἀνέστησε τὸν ἀκροατήν, καὶ πάσης ἀνέμνησε τῆς εὐεργεσίας ἐν προοιμίοις. Ὁ γὰρ Πατέρα εἰπὼν τὸν Θεόν, καὶ ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ κολάσεως ἀναίρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν, καὶ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τὸν Μονογενῆ, καὶ Πνεύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ματος χορηγίαν, διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ὡμολόγησε προσηγορίας. Οὐδὲ γὰρ δυνατὸν καλέσαι πατέρα τὸν Θεόν, μὴ πάντων ἐκείνων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. Διπλῇ τοίνυν αὐτῶν διεγείρει τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ καλουμένου, καὶ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων ὧν ἀπέλαυσαν. Τὸ δέ, « ἐν τοῖς οὐρανοῖς », ὅταν εἴπῃ, οὐκ ἐκεῖ τὸν Θεὸν συγκλείων τοῦτό φησιν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὸν εὐχόμενον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις, καὶ ταῖς ἄνω διατριβαῖς.

Ἡ νηστεία
ς' 16 - 19

Ὅταν δὲ νησεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Οἱ θησαυρισμοὶ
ς' 19 - 25

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διαρύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον ; Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου *ς' 25 - 34*

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος ; Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν ; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα ; Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε ; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι ; Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα ; Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Ἡ κατάκρισις *ζ' 1 - 6*

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς ; Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου ; Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ ἅγια *ζ' 6 - 7*

Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν *ζ' 7 - 13*

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ ; Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν ; Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Ἡ στενὴ ὁδὸς *ζ' 13 - 15*

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. Τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν !

Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι *ζ' 15 - 21*

Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μή τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα ; Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

6

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου *ζ΄ 21 - 24*

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν ; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμμου *ζ΄ 24 - 29*

Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 323, 324.

«Κατέβη γὰρ ἡ βροχή, φησίν, ἦλθον οἱ ποταμοί, ἔπνευσαν οἱ ἄνε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν»· βροχὴν ἐνταῦθα καὶ ποταμοὺς καὶ ἀνέμους μεταφορικῶς τὰς ἀνθρωπίνας λέγων συμφορὰς καὶ δυσπραγίας, οἷον συκοφαντίας, ἐπιβουλάς, πένθη, θανάτους, οἰκείων ἀποβολάς, ἀλλοτρίων ἐπηρείας, πάντα ὅσα ἂν εἴποι τις τὰ ἐν τῷ βίῳ κακά. Ἀλλ' οὐδενὶ εἴκει, φησίν, ἡ τοιαύτη ψυχή· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ἐπὶ τῆς πέτρας τεθεμελίωται. Πέτραν δὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας καλεῖ. Καὶ γὰρ πέτρας ἰσχυρότερα τὰ προστάγματα, ὑψηλότερον πάντων ποιοῦντα τῶν ἀνθρωπίνων κυμάτων. Ὁ γὰρ ταῦτα μετὰ ἀκριβείας φυλάττων, οὐκ ἀνθρώπων περιέσται μόνον ἐπηρεαζόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλευόντων αὐτῷ. Καὶ ὅτι οὐ κόμπος τὰ εἰρημένα, μάρτυς ἡμῖν ὁ Ἰώβ, πάσας δεξάμενος τοῦ διαβόλου τὰς προσβολάς, καὶ μείνας ἀκίνητος· μαρτυρήσειαν δ' ἂν καὶ οἱ ἀπόστολοι, τῶν κυμάτων τῆς οἰκουμένης προσρηγνυμένων αὐτοῖς, καὶ δήμων καὶ τυράννων, καὶ οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων, καὶ δαιμόνων καὶ διαβόλου, καὶ πάσης μηχανῆς κινηθείσης, πέτρας στερεότερον στάντες, καὶ ταῦτα πάντα διαλύσαντες. Τί τοίνυν τοῦ βίου τούτου μακαριώτατον γένοιτ' ἄν; Τοῦτο γὰρ οὐ πλοῦτος, οὐ σώματος ἰσχύς, οὐ δόξα, οὐ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ὑποσχέσθαι δυνήσεται, ἀλλ' ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη.

Β.' ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωϊσμοὶ καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος

(Λουκ. ιη' 9 - 15)

Οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων *ιζ' 11*

Εἶπε δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

10. Αἱ πρωτοκλισίαι

(Λουκ. ιδ' 7 - 12)

Ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται *ιδ' 11*

Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε εἴπῃ σοι· φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν πρὸς Ρωμ. ι' 11 - 13, περὶ κενοδοξίας, Mign. Ε.Π. 60, 568 - 570.

Ἀλλ' οὐδὲν κενοδοξίας χεῖρον· αὕτη γάρ, αὕτη μάλιστα πάντων τοὺς ἀνθρώπους ἀπώλεσε. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ἔλεγε· « πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες ; » Αὕτη μετὰ τῆς ἀπωλείας πολὺν καὶ τὸν γέλωτα ἐπάγει, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως τῆς ἐκεῖ, μυρίοις ἐνταῦθα περιβάλλει δεινοῖς..... Τί τοίνυν ταύτης δαπανηρότερον ; Τί δὲ αἰσχρότερον γένοιτ' ἂν καὶ δυσκολώτερον ; Ὅτι μὲν γὰρ δαπανηρὸν τὸ νό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σημα τοῦτο, δῆλον ἐκ τῶν ἀναλισκόντων εἰκῆ καὶ μάτην ἐν θεάτροις
καὶ ἱπποδρομίαις καὶ ἄλλαις τοιαύταις ἀκαίροις φιλοτιμίαις· ἐκ τῶν
τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων τὰς λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς, καὶ τὰ ἄλλα
πάντα τὰ εἰς περιουσίαν κατασκευαζόντων ἀνόητον, ἅπερ οὐκ ἔστιν
ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ νῦν. Ὅτι δὲ δαπανηρὸν ὄντα καὶ πολυτελῆ τὸν οὕτω
νοσοῦντα, καὶ ἅρπαγα καὶ πλεονέκτην εἶναι ἀνάγκη, παντί που δῆλον.
Ἵνα γὰρ ἔχῃ τῷ θηρίῳ παρέχειν τροφήν, εἰς τὴν τῶν ἄλλων οὐσίαν τὰς
ἑαυτοῦ ῥίπτει χεῖρας..... Καὶ ὁ ἑσμὸς τῶν οἰκετῶν, καὶ οἱ χρυσοφοροῦν-
τες βάρβαροι, καὶ οἱ παράσιτοι, καὶ οἱ κόλακες, καὶ τὰ ἀργυρένδετα ὀχή-
ματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτων καταγελαστότερα, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκεν οὐ-
δὲ χρείας τινὸς γίνεται, ἀλλ' ἢ κενοδοξίας μόνης..... Καίτοι γε εἰ δόξης
καὶ ἐπαίνων ἐρᾷς, φεῦγε τὸν παρ' ἀνθρώπων ἔπαινον, καὶ τότε ἐπιτεύ-
ξῃ δόξης· ἀποστράφηθι τὰς εὐφημίας, καὶ τότε μυρίων ἀπολαύεις τῶν
ἐπαίνων καὶ παρὰ Θεῷ, καὶ παρ' ἀνθρώποις. Οὐδένα γὰρ οὕτω δοξάζειν
εἰώθαμεν ὡς τὸν ὑπερορῶντα δόξης, οὐδὲ ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν ὡς τὸν
καταφρονοῦντα τοῦ θαυμάζεσθαι καὶ ἐπαινεῖσθαι.

11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ αἱ φιλοδοξίαι των

(Ματθ. κ' 20 - 29)

Ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος κ' 27

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ
τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν
υἱῶν αὐτῆς προσκυνοῦσα καὶ αἰ-
τοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ·
εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἷς ἐκ δεξιῶν σου
καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ πο-
τήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς·
τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτί-
ζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ
εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται
ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν
περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος· ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικὴν

(Ματθ. ιη' 1 - 6)

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; *ιη' 1*

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

β'. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος

(Μάρκ. ι' 17 - 28)

Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται! *ι' 23*

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμὼν εἷς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὴ εἷς ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεός. Τὰς ἐντολὰς οἶδας· μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἕν σε ὑστερεῖ· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν σταυρόν σου. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται! Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν· εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ ἀνθρώποις, ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ Θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.

14. Ὁ ἄφρων πλούσιος

(Λουκ. ιβ' 13 - 22)

Ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου *ιβ' 19*

Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι τὴν κληρονομίαν μετ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπε· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον

(Λουκ. ιδ' 15 - 25)

᾿Αγρὸν ἠγόρασα . . . ἔχε με παρῃτημένον
ιδ' 18

Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀνα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, Mign. E.Π. 72, 789.

«Ἔρχεσθε, ὡς ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα». Ἡτοίμασε γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Χριστῷ τὰ δι' αὐτοῦ τῷ κόσμῳ δεδωρημένα ἀγαθά, ἁμαρτιῶν ἀπόθεσιν, Πνεύματος Ἁγίου μέθεξιν, υἱοθεσίας λαμπρότητα, βασιλείαν οὐρανῶν. Ἐπὶ ταῦτα κέκληκεν ὁ Χριστός, διὰ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, τὸν Ἰσραήλ. Ἆρα τεθαυμάκασι τοῦ κεκληκότος τὴν ἡμερότητα, τοῦ διακονοῦντος τῇ κλήσει τὴν οἰκονομίαν; Οὐ μὲν οὖν· ἀλλ' ἠτίμασαν καὶ τὸν καλοῦντα καὶ τὸν ἀπεσταλμένον· καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες, τουτέστιν ἐξ ἑνὸς συνθήματος.

16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος

(Λουκ. ις' 19 - 31)

Ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς *ις' 19*

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δέ· ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

17. Ἡ Μάρθα

(Λουκ. ι΄ 38 - 42)

Μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δέ ἐστι χρεία
ι΄ 41

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. Γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε· Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. Ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δέ ἐστι χρεία· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Λιτότης καὶ αὐτάρκεια
Φιλιπ. δ' 11 - 14

Ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ.

1 Τιμ. ς' 6 - 11

Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

Γ.' Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον

(Λουκ. ιε' 1 - 8)

Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς *ιε' 2*

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως οὗ εὕρῃ αὐτό; Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ

(Λουκ. ιε΄ 8 - 11)

Συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα *ιε΄ 9*

Ἤ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὕρῃ; Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας λέγουσα· συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς

(Λουκ. ιε΄ 11 - 32)

Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου *ιε΄ 18*

Εἶπε δέ· ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ Πατρί· Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι! Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη.

21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἐλαφρὸς

(Ματθ. ια' 28 - 30)

Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς *ια' 29*

Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

22. Διατὶ ὁ Κύριος συνανεστρέφετο μετὰ ἁμαρτωλῶν

(Ματθ. θ' 10 - 14)

Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες *θ' 12*

Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταις αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν

(Μάρκ. ιβ΄ 28 - 35)

᾿Αγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου... καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν *ιβ΄ 30 - 31*

Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν· ποία ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολή; Ὁ δὲ ᾿Ιησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι πρώτη πάντων ἐντολή· ἄκουε, ᾿Ισραήλ, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστι· καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς· καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ᾿ ἀληθείας εἶπας ὅτι εἷς ἐστι Θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. Καὶ ὁ ᾿Ιησοῦς ἰδὼν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρείτης

(Λουκ. ι΄ 25 - 38)

Τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω ; *ι΄ 25*

Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σευτόν· εἶπε δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν· οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτόν,. καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθών, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς; Ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου

(1 Κορ. ιγ' 1 - 13)

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ

(Ἐφεσ. ε' 22 - 23, ϛ' 1 - 10)

Οἱ σύζυγοι
ε' 22 - 33

Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ρήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα
ς' 1 - 4

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ γονεῖς
ς' 4 - 5

Καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου.

Οἱ ὑπηρέται
ς' 5 - 9

Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ Κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος.

Οἱ κύριοι
ς' 9 - 10

Καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχὰς

(Ρωμ. ιγ' 1 - 11)

Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους
ιγ' 8

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν εἰς ὀργήν, ἔκδικος τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε· τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς, (Ρωμ. γ' 1), Mign. E.Π. 60, 613, 615.

Πολὺν τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται λόγον (ὁ Παῦλος) καὶ ἐν ἑτέραις ἐπιστολαῖς, καθάπερ, τοὺς οἰκέτας τοῖς δεσπόταις, οὕτω καὶ τοὺς ἀρχομένους τοῖς ἄρχουσιν ὑποτάσσων. Ποιεῖ δὲ τοῦτο, δεικνὺς ὡς οὐκ ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς κοινῆς πολιτείας ὁ Χριστὸς τοὺς παρ' αὐτοῦ νόμους εἰσήγαγεν, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει βελτίονι.... Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὁμότιμον μάχην πολλάκις εἰσάγει, πολλὰς ἐποίησε (ὁ Θεὸς) τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποταγάς, οἷον ὡς ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὡς παιδὸς καὶ πατρός, ὡς πρεσβύτου καὶ νέου, ὡς δούλου καὶ ἐλευθέρου, ὡς ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, ὡς διδασκάλου καὶ μαθητοῦ. Καὶ τί θαυμάζεις ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τὸ αὐτὸ τοῦτο πεποίηκεν ; Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ὁμότιμα πάντα εἰργάσατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ δὲ κρεῖττον κατεσκεύασε, καὶ τὰ μὲν ἄρχειν τῶν μελῶν, τὰ δὲ ἄρχεσθαι ἐποίησε. Καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἴδοι τις ἄν, ὡς ἐν ταῖς μελίσσαις, ὡς ἐν ταῖς γεράνοις, ὡς ἐν ταῖς ἀγέλαις τῶν ἀγρίων προβάτων..... Καὶ γὰρ ἡ ἀναρχία πανταχοῦ κακόν, καὶ συγχύσεως αἴτιον.

Ε.' Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

28. Ἡ ἐκλογὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

(Μάρκ. γ' 13 - 20)

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια· καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανεργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς· καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

29. Ὁδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητὰς

(Ματθ. ι' 5 - 42)

> **Ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου** ι' 22

Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ράβδον· ἄξιος γάρ ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι, κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτὴν λέγοντες· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ἡμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. Ὅταν δὲ παραδώσωσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ τῷ δούλῳ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον· ἀνάπτυξις τοῦ ῥητοῦ «*Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν*», Mign. Ε.Π. 57 - 58, 405.

Πάλιν τὰ φορτικώτερα τίθησι καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας· καὶ ὅπερ ἔμελλον ἀνθυποφέρειν, τοῦτο προλέγει. Ἵνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀκούοντες λέγωσι· Διὰ τοῦτο οὖν παραγέγονας, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀνελεῖν καὶ τοὺς ἡμῖν πειθομένους, καὶ πολέμου τὴν γῆν ἐμπλῆσαι ; πρότερον αὐτός φησιν· « οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν ». Πῶς οὖν αὐτοῖς ἐπέταξεν εἰς ἑκάστην οἰκίαν εἰσιοῦσιν εἰρήνην ἐπιλέγειν ; πῶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι ἔλεγον, « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ; » πῶς δὲ καὶ οἱ προφῆται πάντες τοῦτο εὐηγγελίζοντο ; Ὅτι τοῦτο μάλιστα εἰρήνη, ὅταν τὸ νενοσηκὸς ἀποτέμνηται, ὅταν τὸ στασιάζον χωρίζηται. Οὕτω γὰρ δυνατὸν τὸν οὐρανὸν τῇ γῇ συναφθῆναι. Ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς οὕτω τὸ λοιπὸν διασώζει σῶμα, ὅταν τὸ ἀνιάτως ἔχον ἐκτέμῃ· καὶ στρατηγός, ὅταν κακῶς ὁμονοοῦντας εἰς διάστασιν ἀγάγῃ..... Οὐ γὰρ πανταχοῦ ὁμόνοια καλόν· ἐπεὶ καὶ λῃσταὶ συμφωνοῦσιν. Οὐκ ἄρα οὖν τῆς αὐτοῦ προθέσεως τὸ ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὁ πόλεμος. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο πάντας ὁμονοεῖν εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι διεστασίαζον, πόλεμος γίνεται.

30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων

(1 Κορ. δ' 9 - 14)

Ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους

Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του

(Ἰωάν. ι' 24 - 26, 37 - 39)

Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ *ι' 23*

Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος

(Ἰωάν. β' 1 - 12)

Καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ *β' 11*

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶνον οὐκ ἔχουσι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· ὅ τι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον—καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ—φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

33. Ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων

(Ματθ. ιδ' 13 - 22)

Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. Ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ δὲ εἶπε· φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας

(Ματθ. ιδ' 23 - 34)

> **Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος** *ιδ' 32*

Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστασας; Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου

(Ματθ. η' 5 - 14)

Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ
η' 13

Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοὺμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ· ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοὺμ

(Μαρκ. β' 1 - 13)

Οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν
β' 12

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ᾽ ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας—λέγει τῷ παραλυτικῷ· σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας

(Ματθ. ιε΄ 21 - 29)

Μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις *ιε΄ 28*

Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε, υἱὲ Δαυΐδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· ναί, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις! γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας

(Λουκ. ζ' 11 - 18)

Προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν *ζ' 16*

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν· καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολύς. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε· καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβε δὲ φόβος πάντας καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, λέγοντες ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Κυρίλλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, κατὰ Λουκ. Mign. Ε. Π. 72, 609.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διὰ τί δὲ οὐ λόγῳ μόνον ἐπλήρου τὸ θαῦμα, ἀλλὰ καὶ ἥψατο τῆς σοροῦ; Ἵνα γνοίῃς ὡς ἔστιν ἐνεργὸς πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπου τὸ ἅγιον σῶμα Χριστοῦ· σῶμα γάρ ἐστι ζωῆς, καὶ σὰρξ τοῦ πάντα ἰσχύοντος Λόγου καὶ τὴν αὐτοῦ πεφόρηκε δύναμιν. Ὥσπερ γὰρ σίδηρος ὁμιλήσας πυρί, τὰ πυρὸς ἐνεργεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ χρείαν πληροῖ, οὕτως, ἐπειδήπερ ἰδία γέγονε τοῦ Λόγου ἡ σὰρξ τοῦ τὰ πάντα ζωογονοῦντος, διὰ τοῦτο ζωοποιός ἐστι καὶ αὐτή, καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς ἀναιρετική· ζωοποιὸν γὰρ τὸ σῶμα Χριστοῦ εἶναι πιστεύομεν, ἐπείπερ ἐστὶ τοῦ ζῶντος Λόγου ναός τε καὶ ἐνδιαίτημα, πᾶσαν ἔχων αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν. Οὐκ ἠρκέσθη τοίνυν μόνῳ τῷ προστάξαι, καίτοι λόγῳ κατορθοῦν εἰθισμένος ὅσαπερ ἂν βούλοιτο, ἀλλ' ἐπετίθει τῇ σορῷ καὶ τὰς χεῖρας, δεικνὺς ὡς καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν ἔχει.

39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς

(Λουκ. η' 40 - 56)

Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε
η' 48

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ρύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ρύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἥψατό μου τίς· ἐγὼ γὰρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων· μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπε· μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων· ἡ παῖς, ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου

(Λουκ. κα' 5 - 25, 34 - 37)

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε... αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη *κα' 34*

Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε· ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπε· βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. Μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσι παραδίδοντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται· ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ τότε ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Στίχ. 34 - 37. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιοτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων

(Ματθ. κε' 1 - 14)

Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται *κε' 13*

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοι καὶ αἱ πέντε μωραί. Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

42. Ἡ τελικὴ κρίσις

(Ματθ. κε' 31 - 46)

Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε *κε' 40*

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν ; Πότε δέ σε εἴδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν ; Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι ; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατὰ Ματθ. Mign. Ε. Π. 57 - 58, 718.

Καὶ σκόπει πῶς κοῦφα ἐπιτάττει. Οὐκ εἶπεν, Ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἀπηλλάξατέ με· ἄρρωστος ἤμην, καὶ ἀνεστήσατέ με· ἀλλ', «ἐπεσκέψασθέ με», καί, «ἤλθετε πρός με». Καὶ οὐδὲ ἐν τῷ πεινῆν ἐπαχθὲς τὸ κελευόμενον. Οὐδὲ γὰρ πολυτελῆ ἐζήτει τράπεζαν, ἀλλὰ τὴν χρείαν μόνον, καὶ τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν καὶ ἐζήτει ἐν ἱκέτου σχήματι. Ὥστε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντα αὐτοὺς ἱκανὰ κολάσαι· τὸ εὔκολον τῆς αἰτήσεως, ἄρτος γὰρ ἦν· τὸ ἐλεεινὸν τοῦ αἰτοῦντος, πτωχὸς γὰρ ἦν· τὸ συμπαθὲς τῆς φύσεως, ἄνθρωπος γὰρ ἦν· τὸ ποθεινὸν τῆς ἐπαγγελίας, βασιλείαν γὰρ ἐπηγγείλατο· τὸ φοβερὸν τῆς κολάσεως, γέενναν γὰρ ἠπείλησε· τὸ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος, Θεὸς γὰρ ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων· τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς, ὅτι τοσοῦτον καταβῆναι κατηξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς παροχῆς, ἀπὸ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπήρωσε τοὺς ἁλόντας, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης.

☼

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

(Ματθ. κς´ 17 - 30)

Ὁ Διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι *κς´ 18*

Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα ; Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὰ πάσχα. Ὀψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Καὶ λυπού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· μήτι ἐγώ, εἰμι Κύριε ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν εἶπε· μήτι ἐγὼ εἰμι, ραββί ; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεσθημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου

(Ματθ. κς' 30 - 57)

Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου *κς' 38*

Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. Ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. Τότε ἔρχεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ. Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ᾽ ὡς σύ. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ ! Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε ! Ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. Ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶπε· χαῖρε, ραββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει ; Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται. Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων ; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι ; Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ

(Μάρκ. ιδ' 53 - 66, ιε' 1 - 21)

Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγώ εἰμι *ιδ' 62*

Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον· πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. Καί τινες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον ἐπηρώτα τὸν Ἰησοῦν λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν ; Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων ; Ἠκούσατε πάντως τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται ; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· προφήτευσον ὑμῖν τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. Καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλον.

ιε' 1 - 21. Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλᾶτος· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· σὺ λέγεις. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ δὲ Πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτα αὐτὸν λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν ; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλᾶτον. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ἠτοῦντο. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων ; Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων ; Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν· σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ ἐποίησε κακόν ; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν· σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.

Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια, καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

46. Ἡ Σταύρωσις

(Μάρκ. ιε΄ 21 - 42)

> **Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτὸν** *ιε΄ 25*

Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ᾿ ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. Καὶ ἐδίδου αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται τὰ ἱμάτια

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· οὐά, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν ! Σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης· καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἐλωῒ Ἐλωΐ, λιμᾶ σαβαχθανί ; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Θεός μου ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες ; Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἴδε Ἠλίαν φωνεῖ. Δραμὼν δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθείς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων· ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσε. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν Θεοῦ. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ Σαλώμη, αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου

(1 Κορ. α' 18 - 26)

> **Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον** *α' 22*

Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστι. Γέγραπται γάρ· ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Ποῦ σοφός ; ποῦ γραμματεύς ; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου ; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου ; Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

48. Ἡ Ταφὴ

(Μάρκ. ιε' 42 - 47)

> **Καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ** *ιε' 46*

Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστι προσάββατον, ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς Πιλᾶτον καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε· καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

49. Ἡ Ἀνάστασις

(Μάρκ. ις´ 1 - 9)

Ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε *ις´ 6*

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου ; Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. Ἀλλ' ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα. Ἀναγι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γνώσκεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Πάσχα ἀπὸ τῆς ὡραίας Πύλης.

Εἴ τις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος, ἀπολαυέτω τῆς καλῆς ταύτης καὶ λαμπρᾶς πανηγύρεως. Εἴ τις δοῦλος εὐγνώμων, εἰσελθέτω χαίρων εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Εἴ τις ἔκαμε νηστεύων, ἀπολαυέτω νῦν τὸ δηνάριον. Εἴς τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα. Εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἦλθεν, εὐχαρίστως ἑορτασάτω. Εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω· καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιοῦται. Εἴ τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἐνάτην, προσελθέτω, μηδὲν ἐνδοιάζων. Εἴ τις εἰς μόνην ἔφθασε τὴν ἑνδεκάτην, μὴ φοβηθῇ τὴν βραδύτητα· φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἔσχατον, καθάπερ καὶ τὸν πρῶτον· ἀναπαύει τὸν τῆς ἑνδεκάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς πρώτης· καὶ τὸν ὕστερον ἐλεεῖ, καὶ τὸν πρῶτον θεραπεύει· κἀκείνῳ δίδωσι, καὶ τούτῳ χαρίζεται· καὶ τὰ ἔργα δέχεται καὶ τὴν γνώμην ἀσπάζεται· καὶ τὴν πρᾶξιν τιμᾷ καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπαινεῖ. Οὐκοῦν εἰσέλθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καὶ πρῶτοι καὶ δεύτεροι, τὸν μισθὸν ἀπολαύετε· πλούσιοι καὶ πένητες, μετ' ἀλλήλων χορεύσατε· ἐγκρατεῖς καὶ ῥάθυμοι, τὴν ἡμέραν τιμήσατε· νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον. Ἡ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες. Ὁ μόσχος πολύς, μηδεὶς ἐξέλθῃ πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος. Μηδεὶς θρηνήτω πενίαν· ἐφάνη γὰρ ἡ κοινὴ βασιλεία. Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα· συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε. Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον· ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος. Ἔσβεσεν αὐτόν, ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος. Ἐσκύλευσε τὸν ᾍδην, ὁ κατελθὼν εἰς τὸν ᾍδην. Ἐπίκρανεν αὐτόν, γευσάμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο προλαβὼν Ἡσαΐας ἐβόησεν· « ᾍδης, φησίν, ἐπικράνθη, συναντήσας σοι κάτω ». Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ κατηργήθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεκρώθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ καθῃρέθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐδεσμεύθη. Ἔλαβε σῶμα, καὶ Θεῷ περιέτυχεν. Ἔλαβε γῆν, καὶ συνήντησεν οὐρανῷ. Ἔλαβεν ὅπερ ἔβλεπε, καὶ πέπτωκεν, ὅθεν οὐκ ἔβλεπε. « Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον, ποῦ σου, ᾍδη, τὸ νῖκος; » Ἀνέστη Χριστός, καὶ σὺ καταβέβλησαι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ πεπτώκασι δαίμονες. Ἀνέστη Χριστός, καὶ χαίρουσιν Ἄγγελοι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ ζωὴ πολιτεύεται. Ἀνέστη Χριστός, καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐν τῷ μνή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ματι. Χριστὸς γὰρ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

50. Ἡ Ἀνάληψις

(Λουκ. κδ' 50 - 53)

Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

(Πράξ. β' 1 - 19, 22 - 25, 32 - 37)

Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου
β' 4

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι ; Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ρωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ; Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι ; Ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς· ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ρήματά μου. Οὐ γάρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται· καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

Στίχ. 22 - 25. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Στίχ. 32 - 37. Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρός, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. Οὐ γὰρ Δαυῒδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, λέγει δὲ αὐτός· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

52. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία

(Πράξ. δ' 32 - 37)

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία *δ' 32*

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. Καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. ς' 8 - 15, ζ' 2, 51 - 60, η' 1 - 3)

Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου! *ζ' 59*

Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν· συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντες· ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς· εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει ; Ὁ δὲ ἔφη·

ζ' 51 - 60. Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἀντιπίπτετε,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν ; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε· οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. Ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἑστῶτα. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. Θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

η' 1 - 3. Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων. Συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἐγκώμιον 6ον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, Mign. E. Π. 46, 724, 725.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον τῶν Χριστοφόνων ὁ Χριστοφόρος· εἰσεπήδησεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν λύκων τὸ πρόβατον· ἀλλ' ἦν οὐχ ὡς ἁπλῶς πρόβατον θηριάλωτον, ἀλλὰ πρόβατον ὑπὸ Χριστοῦ ποιμαινόμενον, καὶ πρὸς τοὺς λύκους ἀγωνιζόμενον. Οἱ μὲν γὰρ ἐλύσσων καὶ διεπρίοντο, ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπειλαῖς τὸ ποίμνιον καταδά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κνοντες· ὁ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς τοῖς ἐλέγχοις διεσπάραττεν, ἢ ταῖς ἀπειλαῖς καὶ ταῖς κατηγορίαις, ὡς ἐκεῖνοι. Μὴ ψιλῶς, μηδ᾿ ἐπιπολαίως παραδράμωμεν τὰ λεγόμενα. Οὗτος γὰρ πρὸς τοσαύτην συναγωγὴν πονηρευομένων, καὶ πρὸς τοσαύτην λύκων ἔφοδον κατὰ τῆς ἀδικίας ἐθάρσησε παρρησιάσασθαι, καὶ εἰπεῖν μετὰ τὴν πολλὴν ἐκείνην διδασκαλίαν· « Σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν », καὶ τὰ ἑξῆς. Οὕτως ὁ ἐπὶ μὲν γῆς φαινόμενος, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ κατοπτριζόμενος· καὶ ἀνθρώπου μὲν φύσιν ἐνδεδυμένος, ἀγγέλου δὲ ὄψιν καὶ σχῆμα μεταμορφωσάμενος (καὶ τούτων οὐδὲν ἀπεικός· ἔπρεπε γὰρ ἀληθῶς ἐν τῷ Πρωτομάρτυρι δειχθῆναι τῶν μαρτύρων τὸ ἀξίωμα, καὶ γνῶναι λοιπὸν ἅπαντας τῆς καινῆς χάριτος τὰ ἔργα)· ὁ τοῦ μαρτυρίου πόθος οὐ μόνον ἀγγελικὴν ἀξίαν χαρίζεται, ἀλλὰ καὶ οὐρανῶν ἀνοίγει πύλας· οὐκέτι θανάτῳ τὰς ψυχὰς παραπέμπων, ἀλλ᾿ εἰς χεῖρας Χριστοῦ τὸ πνεῦμα παρατιθέμενος.

54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου. Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου

(Πράξ. ιβ' 1 - 18)

Προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ
ιβ' 5

Κατ᾿ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ. Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστὸν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον· ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων· ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

῾Ηρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων· ἀνάστα ἐν τάχει· καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· περίζωσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ᾿Εποίησε δὲ οὕτω. Καὶ λέγει αὐτῷ· περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. Διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς, καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ρύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε· νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς ῾Ηρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ᾿Ιουδαίων. Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς ᾿Ιωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. Κρούσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι ὀνόματι Ρόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· μαίνῃ. ῾Η δὲ διισχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δὲ ἔλεγον· ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν. ῾Ο δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων. ᾿Ανοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ Κύριος ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπε δέ· ἀπαγγείλατε ᾿Ιακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος

(Πράξ. θ' 1 - 23)

Σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος
θ' 15

Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τῷ παρεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις ; Εἶπε δέ· τίς εἶ, κύριε ; ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳγμένων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι· Ἀνανία. Ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε· ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται, καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανίαν εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. Ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας· Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε· Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἀπέσταλκέ με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαμλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ὄντων ἐν Δασμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς ; Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν

(Πράξ. ιγ' 1 - 52)

Ἀφορίσατε δή μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτοὺς *ιγ' 2*

Ἦσαν δέ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ ἐπικαλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναήν τε Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καὶ Σαῦλος. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀφορίσατε δή μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἀπέλυσαν. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου κατῆλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. Οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος—οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ—ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀτενίσας πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας ; Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. Παραχρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ᾿ αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου.

Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ᾿ αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες· ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀναστὰς δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῇ χειρὶ εἶπεν· ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Κακεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα· καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυῒδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας· εὗρον Δαυῒδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ Σωτῆρα Ἰησοῦν, προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· τίνα μὲ ὑπονοεῖτε εἶναι ; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες ἐπλήρωσαν. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες ᾐτήσαντο Πιλᾶτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. Ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται· υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυῒδ τὰ πιστά. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Δαυῒδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδε διαφθοράν· ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις· ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ρήματα ταῦτα. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβα, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. Παρρησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος· τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόνιον. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ Πνεύματος Ἁγίου.

57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν

(Πράξ. ιδ' 1 - 28)

> **Εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα** *ιδ' 15*

Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. Οὗτος ἤκουσε τοῦ Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ· ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. Καὶ ἥλατο καὶ περιεπάτει. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ Παῦλος ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαονιστὶ λέγοντες· οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον κράζοντες καὶ λέγοντες· ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε ; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. Καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ᾽ ἐκκλησίαν καὶ προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκασι. Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν, κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπέκρουον τὰς τιμὰς καὶ τὴν θεοποίησιν (εἰς Πράξ. ιδ´ 14), Mign. Ε.Π. 60, 223, 227, 230.

Ὅρα αὐτοὺς πανταχοῦ δόξης καθαρούς, οὐ μόνον οὐκ ἐφιεμένους, ἀλλὰ καὶ διδομένην ἀποκρουομένους· ὥσπερ καὶ Πέτρος ἔλεγε· « Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν ; » Καὶ οὗτοι τὸ αὐτὸ φασίν.

Ὅρα πάντα μετὰ σφοδρότητος τοὺς Ἀποστόλους ποιοῦντας. Διέρρηξαν τὰ ἱμάτια, ἐπήδησαν, ἔκραξαν, πάντα ἀπὸ διαθέσεως ψυχῆς, ἀποστρεφόμενοι τὰ γενόμενα. Πένθος γὰρ ἦν, ὄντως πένθος ἀπαραμύθητον, εἴ γε ἔμελλον θεοὶ νομίζεσθαι, καὶ εἰδωλολατρείαν εἰσάγειν, ἣν ἦλθον καταλύσοντες.

Αὐτῇ τῇ ὄψει κατέπληξαν αὐτοὺς διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια. Τοῦτο καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐποίει ἐπὶ τῇ ἥττῃ τοῦ λαοῦ. Μὴ τοίνυν νομίσῃς ἀνάξιον αὐτῶν εἶναι τοῦτο, καὶ τῆς εὐσταθείας αὐτῶν· οὐκ ἂν γὰρ ἄλλως ἐπέσχον τὴν τοσαύτην ὁρμήν, οὐκ ἂν ἄλλως τὴν πυρὰν ἔσβεσαν. Ὅταν οὖν τι δέῃ τῶν δεόντων γενέσθαι, μηδὲ ἡμεῖς παραιτώμεθα. Εἰ τοίνυν καὶ μετὰ ταῦτα μόλις ἔπεισαν, εἰ μὴ οὕτως εἰργάσαντο, τί οὐκ ἂν ἐγένετο ; Εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἐποίησαν, ἐνομίσθησαν ἂν πως ὑψηλοφρονεῖν, καὶ μᾶλλον ἐφιέσθαι τῆς τιμῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος

(Πράξ. ιε' 1 - 32)

Ἐγὼ κρίνω, μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεὸν *ιε' 19*

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο την Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. Καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι ; Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων· ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυῒδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμαθυμα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε· Ἔρρωσθε. Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν

(Πράξ. ις΄ 8 - 40, ιζ΄ 1 - 15)

Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν
ις΄ 9

Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρῳάδα. Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν ἑστώς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρῳάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις κολωνία. Ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. Καί τις γυνὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν, ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα· εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ παρευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ ἔκραζε λέγουσα· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε· παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ᾿ αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ρωμαίοις οὖσι. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ᾿ αὐτῶν. Καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ραβδίζειν, πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακήν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν Θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου, ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. Ἔξυπνος δὲ γενό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος λέγων· μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη· κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ ; Οἱ δὲ εἶπον· πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ Θεῷ.

Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ραβδούχους λέγοντες· ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε. Νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ρωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακήν· καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν ; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ραβδοῦχοι τὰ ρήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι Ρωμαῖοί εἰσι, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξῆλθον.

ιζ' 1 - 15. Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. Προσλαβόμενοι δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι, Ἰησοῦν. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπήεσαν. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. Εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου

(2 Κορ. ια' 21 - 33)

Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι *ια' 30*

Ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. Ἑβραῖοί εἰσι ; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι ; κἀγώ· διάκονοι Χριστοῦ εἰσι ; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπέρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθημερὸν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. Ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνος, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. ιζ΄ 16 - 34)

Παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν *ιζ΄ 16*

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. Τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καί τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ· ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον ἤγαγον λέγοντες· δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή ; Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καί γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. Καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

62. Εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. ιη' 1 - 18)

Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ *ιη' 9*

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον· καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ρώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι ἔμεινε παρ' αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. Ὡς δὲ κατῆλθον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ Παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς· τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγώ· ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν Θεόν. Μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν· εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίωνι ἔμελλεν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπώμεθα ὅταν ἐργαζώμεθα διὰ τῶν χειρῶν ὡς τεχνῖται (εἰς Πράξ. ιη' 3), Cramer, III, 302.

Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τῶν τὴν τέχνην ἐχόντων, ἀλλ' οἱ εἰκῇ τρεφόμενοι καὶ ἀργοῦντες· οἱ διακόνοις κεχρημένοι πολλοῖς, καὶ ἀφά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του θεραπείας ἀπολαύοντες. Τὸ γὰρ διὰ παντὸς ἐργαζόμενον τρέφεσθαι, φιλοσοφίας εἶδός ἐστι· τούτων αἱ διάνοιαι καθαρώτεραι· τούτων αἱ διάνοιαι εὐτονώτεραι· ὁ γὰρ ἀργῶν πολλὰ εἰκῆ μᾶλλον πράττει· καὶ ἐργάζεται δι' ὅλης ἡμέρας οὐδέν, πολλῆς νάρκης ἐμπεπλησμένος· ὁ δὲ ἐν ἐργασίᾳ ὤν, οὐδὲν ταχέως περιττὸν παραδέξεται· οὔτε ἐν ἔργοις, οὔτε ἐν λόγοις, οὔτε ἐν ἐννοίαις. Ὅλη γὰρ δι' ὅλης συντέταται πρὸς τὸν ἐπίπονον βίον ἡ ψυχή. Μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τρεφομένων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς μακαρίζωμεν διὰ τοῦτο.

Παῦλος οὗτος μετὰ μυρίους διαύλους, καὶ τὰ τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ σκηνορραφείου ἑστὼς δέρματα ἔρραπτε· καὶ ᾐδοῦντο αὐτὸν ἄγγελοι, καὶ δαίμονες ἔτρεμον· καὶ οὐκ ᾐσχύνετο λέγων, « ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ, ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται ».

63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας

(Πράξ. κ' 17 - 38)

Ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες *κ' 25*

Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ πόλιν δια-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαρτύρεται λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. Καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν. Καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν. ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. Προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. κη' 16 - 24, 28 - 31)

Ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι *κη' 20*

Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ρώμην, ὁ ἑκατοντάρχης παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν Παῦλον τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων· οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον· ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στίχ. 28 - 31. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

Ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τοῦ Ἁγ. Παύλου

(2 Τιμ. δ' 6 - 9)

Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατώρθωσαν τὸ στόμα (ἤτοι τὸ κήρυγμα) καὶ ἡ καρδία (ἀγάπη) τοῦ Ἀπ. Παύλου (εἰς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματός του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολήν), Mign. Ε. Π. 60, 679.

Οὐχ οὕτως ἡμῖν ἡ βροντὴ φοβερόν, ὡς ἐκείνη τοῖς δαίμοσιν ἡ φωνή. Εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔφριττον, πολλῷ μᾶλλον τὴν φωνήν. Αὕτη δεδεμένους αὐτοὺς ἤγαγεν, αὕτη τὴν οἰκουμένην ἐξεκάθηρεν, αὕτη τὰ νοσήματα ἔλυσε, κακίαν ἐξέβαλεν, ἀλήθειαν ἐπανήγαγε, τὸν Χριστὸν εἶχεν ἐγκαθήμενον, καὶ μετ' αὐτοῦ πανταχοῦ προῄει, καὶ ὅπερ ἦν τὰ Χερουβείμ, τοῦτο ἡ Παύλου φωνή. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἐκάθητο, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Παύλου γλώττης. Καὶ γὰρ ἀξία τοῦ δέξασθαι τὸν Χριστὸν ἐγένετο, ἐκεῖνα φθεγγομένη μόνον, ἃ τῷ Χριστῷ φίλα ἦν, καὶ πρὸς ὕψος ἄφατον ἱπταμένη καθάπερ τὰ Σεραφείμ.... Τί γὰρ οὐκ εἰργάσατο ἐκεῖνο τὸ στόμα ἀγαθόν ; Δαίμονας ἤλασεν, ἁμαρτήματα ἔλυσε, τυράννους ἐπεστόμισε, φιλοσόφων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γλώττας ἐνέφραξε, τὴν οἰκουμένην τῷ Θεῷ προσήγαγε, βαρβάρους φιλοσοφεῖν ἔπεισε, πάντα μετερρύθμισε τὰ ἐν τῇ γῇ· καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς δέ, ὃν ἐβούλετο, διετίθει τρόπον, δεσμῶν οὓς ἐβούλετο, καὶ λύων ἐκεῖ κατὰ τὴν δεδομένην ἐξουσίαν αὐτῷ. Οὐ τοῦ στόματος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς καρδίας ἐκείνης ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν, ἣν οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι καρδίαν τῆς οἰκουμένης εἰπών, καὶ τῶν μυρίων ἀγαθῶν πηγήν, καὶ ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐκεῖθεν εἰς ἅπαντα ἐχορηγεῖτο, καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ διεδίδοτο, οὐ δι' ἀρτηρίας ἐκπεμπόμενον, ἀλλὰ διὰ προαιρέσεως ἀγαθῶν. Αὕτη οὕτω πλατεῖα ἡ καρδία ἦν, ὡς καὶ πόλεις ὁλοκλήρους δέχεσθαι καὶ δήμους καὶ ἔθνη· «Ἡ καρδία γάρ μου, φησί, πεπλάτυνται». Ἀλλ' ὅμως τὴν οὕτω πλατεῖαν συνέσχε πολλάκις καὶ ἔθλιψεν ἡ εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγάπη. «Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, φησί, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν ταύτην». Καὶ διαλελυμένην ἐπεθύμουν ἰδεῖν τὴν πυρουμένην καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολλυμένων, τὴν ὠδίνουσαν ἐκ δευτέρου τὰ ἐξαμβλούμενα τῶν παίδων, τὴν τὸν Θεὸν ὁρῶσαν («Οἱ γὰρ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, φησί, τὸν Θεὸν ὄψονται»)· τὴν θυσίαν γεγενημένην («Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον»)· τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, εὐρυτέραν τῆς οἰκουμένης, τὴν τῆς ἀκτῖνος φαιδροτέραν, τὴν τοῦ πυρὸς θερμοτέραν, τὴν τοῦ ἀδάμαντος στερροτέραν, τὴν τοὺς ποταμοὺς ἀφιεῖσαν· «Ποταμοὶ γάρ, φησίν, ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»· ἔνθα ἦν ἡ πηγὴ ἡ ἁλλομένη, καὶ ποτίζουσα οὐ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου

(Γεν. Α' 1 - 26)

Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀρχίζει μὲ τὴν διήγησιν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρωπίνου ζεύγους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα ἀποτελοῦν ἀποκάλυψιν τῆς σπουδαίας ταύτης ἀληθείας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τοιουτοτρόπως ὡς δημιουργὸς ἀποκαλύπτεται πρῶτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Θεός. Ἕκαστος λαὸς εἶχε τὴν παράδοσίν του περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰς μυθολογίας αὐτῶν. Ἀλλ' ἀπὸ ὅλας τὰς παραδόσεις ταύτας καθαρωτέρα καὶ πνευματικωτέρα εἶναι ἡ παράδοσις τῶν Ἰσραηλιτῶν περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν παράδοσιν ταύτην διηγεῖται ὁ Μωϋσῆς, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως μὲ γλῶσσαν ἁπλῆν μέν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβλητικήν. Ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγει ἡ Ἁγ. Γραφή. Δὲν ἐδημιουργήθη ἐκ τύχης ἢ αὐτομάτως ἢ διὰ πολλῶν παραγόντων καὶ ἑξῆς, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, σοφίας καὶ ἀγαθότητος. Καὶ ὅπως δέχεται ἡ ἐπιστήμη σήμερον, οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἤρχισε τὴν δημιουργίαν ἀπὸ τὰ ἁπλούστατα καὶ προὐχώρησεν εἰς τὰ συνθετώτερα, ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ ἀνώτερα. Πρῶτον δημιουργοῦνται ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ τὴν ζωὴν καὶ συντήρησιν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ ἤρχοντο εἰς φῶς ὕστερον. Πρῶτον γίνεται λόγου χάριν τὸ φῶς, ὁ ἥλιος, ἡ θάλασσα, ἡ ξηρά, ἔπειτα τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα καὶ τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον τῶν δημιουργημάτων.

Ἐν ἀρχῇ = κατ' ἀρχάς, πρὶν ὑπάρξῃ τι· δηλαδὴ εἰς ἀρχαιότατον καὶ ἀνυπολόγιστον χρόνον ἤρχισεν ἡ δημιουργία. **τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν** = ὅλον τὸν κόσμον. Μὲ τὸν πρῶτον τοῦτον στίχον δὲν λέγει ἐν περιλήψει ὅσα λεπτομερῶς θὰ ἐκθέσῃ κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τωτέρω, ἀλλὰ θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὴν κοσμικὴν ὕλην, ἡ ὁποία μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ λόγου του κατεσκευάσθη καὶ προσέλαβε μορφήν. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸν ἑπόμενον στίχον, **ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος** = ἡ γῆ δὲν εἶχε λάβει τὴν μορφήν της, ὅπως τὴν βλέπουν καὶ τὴν γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι. **καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου** = τὸ ἀπέραντον χάος ὀνομάζεται ἄβυσσος, ὅπου ἐβασίλευε σκότος, διότι τὸ φῶς δὲν εἶχεν ἀκόμη δημιουργηθῆ. **πνεῦμα Θεοῦ** = τὸ ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἐπλανᾶτο εἰς τὸ ἄμορφον σύμπαν, τὸ ὁποῖον κατόπιν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἔδωκε ζωὴν καὶ μορφὴν εἰς τὰ ὄντα. **εἶπεν ὁ Θεὸς** = φράσις ἀνθρωπομορφική, ἐπαναλαμβανομένη δεκάκις εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ σημαίνουσα τὴν δημιουργικὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει σῶμα καὶ στόμα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ διὰ φράσεων ποὺ χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἀμέσως ἔργον. Λέγει ὁ Θεὸς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν (στίχ. 2 - 6): **γενηθήτω φῶς**. Ἄνευ φωτὸς δὲν ὑπάρχει ζωή. Τὸ πρῶτον τοῦτο φῶς εἶναι μία λάμψις ποὺ διαχύνεται εἰς τὸ σύμπαν. Βραδύτερον διὰ τοῦ δημιουργικοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ θὰ ἐντοπισθῇ εἰς ὡρισμένα σώματα, εἰς τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας. **εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλὸν** = ὡραῖον ἦτο τὸ φῶς εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ χρήσιμον εἰς τὰ ὄντα, ὅπως ἀκριβῶς ἤθελεν αὐτὸ ὁ Θεός. Τὴν χρησιμότητα καὶ ὡραιότητα τοῦ φωτὸς περιγράφει ὁ Μ. Βασίλειος θαυμασίως εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἔργον του « Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον » **καὶ διεχώρισεν** = διεκρίθη χρονικῶς καὶ ἀπεχωρίσθη τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος.

Ἐκάλεσε τὸ φῶς ἡμέραν: ὁ διαχωρισμὸς τοῦ φωτὸς ἐπέφερε τὴν διάκρισιν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς νυκτός. Ἐδῶ ἡ μ έ ρ α εἶναι μία μεγάλη χρονικὴ περίοδος, ἡ ὁποία διεδέχθη τὸ χάος, καὶ τὸ φῶς ἤρχισε νὰ διαθερμαίνῃ καὶ νὰ διαφωτίζῃ τὰ πάντα.

Γενικῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς Γενέσεως, κατὰ τὴν γνώμην ἀρχαίων καὶ συγχρόνων ἑρμηνευτῶν, ἡ λέξις ἡ μ έ ρ α σημαίνει μακρὰν χρονικὴν περίοδον. Κατὰ τὴν πρώτην λοιπὸν ἡμέραν, ἤτοι κατὰ τὴν πρώτην χρονικὴν περίοδον, βλέπομεν ὅτι ἁπλῶς ἓν φῶς διεχύθη πανταχοῦ καὶ ἐξέλιπε τὸ σκότος. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ συνδέονται μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄστρων, περὶ τούτων δὲ θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω.

Γενηθήτω στερέωμα = (στίχ. 6 - 9) κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἢ κατὰ τὴν δευτέραν χρονικὴν περίοδον ἐδημιουργήθη τὸ στερέωμα, ἤτοι ὁ οὐράνιος θόλος. Τὸ στερέωμα ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς οὐρανόν, περιλαμβάνοντα πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ὑπεράνω καὶ πέραν τῆς γῆς. Τὰ ὕδατα συγκεντρώνονται εἰς τὰ νέφη ἐπάνω καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἤτοι κατὰ τὸ τρίτον στάδιον τῆς δημιουργίας (στίχ. 9 - 14), ὁ Θεός, λέγει: **συναχθήτω τὸ ὕδωρ** = ἂς συναχθῶσι τὰ ὕδατα εἰς τοὺς ὠκεανοὺς καὶ τὰς θαλάσσας καὶ τὰς λίμνας **(εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν),** καὶ οὕτως ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν ξηράν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ὑδάτων ἤρχισαν νὰ βλαστάνωσι τὰ διάφορα φυτὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. **βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην** = ὁ Θεὸς δίδει εἰς τὴν γῆν τὴν δύναμιν νὰ παράγῃ τὰ παντοειδῆ χόρτα καὶ φυτὰ ἀνήκοντα εἰς διάφορα γένη καὶ εἴδη. **ξύλον κάρπιμον** = δένδρον καρποφόρον. **φωστῆρες** = ἀστέρες **εἰς φαῦσιν** = πρὸς φωτισμόν. **καὶ ἔστωσαν σημεῖα** = καὶ ἂς εἶναι οἱ ἀστέρες τὰ διακριτικὰ σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ ἡ διάκρισις τῆς ἡμέρας, τῆς νυκτός,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ἐποχῶν καὶ τοῦ ἔτους. **εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας** = διὰ νὰ ἄρχῃ, ἤτοι νὰ λάμπῃ τὴν ἡμέραν. **τοὺς δύο φωστῆρας** = ἤτοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ταῦτα ἔγιναν κατὰ τὴν τετάρτην χρονικὴν περίοδον (στίχ. 14 - 20). Μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄστρων γίνονται ὄντα ἔχοντα ζωὴν καὶ κίνησιν. **ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν** = ἕως τώρα ἐδημιουργήθησαν ἄψυχα ὄντα, μετ' αὐτὰ δημιουργοῦνται τὰ θαλάσσια ζῷα, οἱ ἰχθύες, κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη των, ὁμοιάζοντα πάντοτε τὰ εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἀνήκοντα πρὸς ἄλληλα. **καὶ πᾶν πτερωτὸν** = καὶ πᾶν γένος πτηνῶν. **καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς** = ὁ Θεὸς δίδει τὴν ἐντολὴν νὰ πολλαπλασιάζωνται τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ἰχθύες κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη των. Ταῦτα ἔγιναν τὴν πέμπτην ἡμέραν (στίχ. 20 - 24). Κατὰ τὴν ἕκτην καὶ τελευταίαν ἡμέραν (στίχ. 24 - 31) ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς διάφορα ζῷα καὶ τελευταῖον τὸν ἄνθρωπον.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως *«γενηθήτω φῶς»*, (Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον), Mign. Ε.Π. 29, 44.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἐκ τῶν Λόγων του εἰς τὴν Ἑξαήμερον (ὁμιλ. Β' 7) ὁ Μέγας Βασίλειος περιγράφει μὲ δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν τὸ λαμπρὸν φῶς, ἐξαίρων μερικὰς ἰδιότητάς του.

Τὴν κατήφειαν = τὴν ἐκ τοῦ σκότους μελαγχολικὴν κατάστασιν. **πᾶσιν ἀθρόως** = εἰς ὅλα ὁμοῦ. **ἐγκεκραμένον ἑαυτῷ** = ἀναμεμιγμένον μὲ τὸν ἑαυτόν του. **ὀξείας** = ταχείας. **τὰς διαδόσεις τῆς αὐγῆς** = τὴν ἐξάπλωσιν τῆς λάμψεως. **ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ροπῇ** = εἰς ταχεῖαν ὁρμὴν τοῦ χρόνου, ἤτοι τάχιστα. **τὰς ὄψεις ἡμῶν ἀχρόνως παραπέμπει** = τὰ βλέμματά μας στέλλει τάχιστα, χωρὶς νὰ περνᾷ χρόνος. **ἡδίων** = γλυκύτερος. **ἀντιπέμποντα** = ἀντικατοπτρίζοντα. **μαρμαρυγὴ** = λάμψις, ἀκτινοβολία, **πρὸς τὸ ἥδιστον καὶ τιμιώτατον** = πρὸς τὸ πλέον εὐχάριστον καὶ πολύτιμον μετέτρεψεν.

2. Ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου

(Γεν. Α' 26 - 31, Β' 7 - 10, 15 - 25)

Ὁ Θεὸς ἔπλασεν ἐν τέλει τὸ πρῶτον ἀνθρώπινον ζεῦγος. Ἐπλάσθη ὅμοιον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κυρίαρχον ἐπὶ τῆς γῆς. Καταγόμεθα λοιπὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχομεν προορισμὸν νὰ τείνωμεν διαρκῶς πρὸς τὸν Θεόν, ἐξομοιούμενοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεῖον ὂν κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὴ ἡ θέσις του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι ὅμοιος μὲ κανὲν ἀπὸ αὐτά, εἰμὴ μόνον μὲ τὸν Θεόν. Ζῇ εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἶναι κυρίαρχος αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδία του, οἱ πόθοι καὶ τὰ ἰδεώδη του φέρονται πολὺ ὑψηλά, πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἐν τῷ ὁποίῳ μόνον εὑρίσκει τὴν ἠρεμίαν καὶ πᾶσαν ἱκανοποίησιν.

Α' 26 - 31. **Ποιήσωμεν** = ἂς πλάσωμεν. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἑρμηνευτῶν ἔχομεν ρῆμα εἰς πληθυντικὸν ἀριθμόν, διότι ὑπονοεῖται καὶ τὸ δεύτερον πρόσω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει : « πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγενον » (Ἰωάν. α' 3). **κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν** = μὲ τὰς ἰδιότητας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἔχομεν καὶ ἡμεῖς (κατ' εἰκόνα), ὥστε ἀναπτύσσων καὶ χρησιμοποιῶν καλῶς αὐτὰς νὰ ἐξομοιώνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς ἡμᾶς (καθ' ὁμοίωσιν). Αἱ θεῖαι αὗται ἰδιότητες εἶναι ὁ νοῦς του, αἱ ἠθικαὶ ὁρμαί του, ἡ **συνείδησίς** του, ἡ ἐλευθερία, ἡ κυριαρχία ἐπὶ τῶν ἄλλων ὄντων, ἡ δημιουργικὴ δύναμις. **χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς** = χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται συμβολικῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καὶ ἀπὸ ὕλην, ἀπὸ σῶμα. Τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπως τῶν ἄλλων ζῴων, τρέφεται καὶ συντηρεῖται μὲ τροφὰς ἀπὸ τὴν γῆν, διὰ τοῦτο λέγεται ὑλικόν, γήϊνον σῶμα. Ἀλλ' εἰς τὸ σῶμα αὐτὸ ὁ Θεὸς ἐνέβαλε ζωήν. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ παριστάνεται ἀνθρωπομορφικῶς διὰ τῆς φράσεως **καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς**, ἤτοι μέσα εἰς τὸ γήϊνον ἢ ὑλικὸν σῶμα ἐνέβαλε τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία εἶναι πνεῦμα, πνευματικὸν στοιχεῖον, διάφορον ἀπὸ τὸ σῶμα. **καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ** = καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἕνα θαυμάσιον κῆπον εἰς τὴν Ἐδέμ. Ὁ κῆπος αὐτὸς ὠνομάσθη **παράδεισος**· λέξις Περσικὴ σημαίνουσα λαμπρὸν κῆπον. Ὡς ζωὴ εἰς παράδεισον παριστάνεται ἡ εὐτυχισμένη καὶ ἁγία ζωὴ πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ πράττῃ πάντοτε τὸ θέλημά του. Ἡ Ἐδὲμ ἦτο περιφέρεια ἐν Μεσοποταμίᾳ μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. **καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ** = καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Οἱ πρωτόπλαστοι ἐπλάσθησαν ἀθῷοι, ἀναμάρτητοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἔπρεπεν ὅμως νὰ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἁγιότητα ταύτην καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ γίνωσιν οἱ ἴδιοι ἄξιοι τῆς ἀγάπης καὶ εὐλογίας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, διὰ νὰ τοὺς ἀσκήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς μίαν ἐντολήν, τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ ἐγγίσωσι τοὺς καρποὺς ἑνὸς δένδρου τοῦ παραδείσου. **ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ** = δηλαδή, ὅταν παραβῆτε τὴν ἐντολήν μου, θὰ γίνητε κακοὶ καὶ θὰ ἀποθάνητε.

Β' 7 - 10, 15 - 25. **Ἰδεῖν τί καλέσει αὐτὰ** = ὁ Θεὸς προσάγει τὰ διάφορα ζῷα εἰς τὸν Ἀδάμ, ἵνα βάλῃ εἰς ἓν ἕκαστον κατὰ τὴν φύσιν του τὸ ὄνομα. Οἱ πρωτόπλαστοι ἦσαν πεπροικισμένοι ἀπ' ἀρχῆς διὰ διανοητικῆς δυνάμεως καὶ διὰ γλώσσης τινὸς πρὸς συνεννόησιν. Κυρίως ὅμως ἡ σκηνὴ αὐτὴ περὶ τῶν ζῴων χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας τῆς γυναικός. Ὁ Ἀδὰμ συναναστρεφόμενος μὲ τὰ ζῷα, εἶδεν ὅτι κανὲν δὲν ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν καὶ ᾐσθάνθη τὴν μόνωσιν, διὰ τοῦτο λέγει ἡ Ἁγία Γραφή : **οὐχ εὑρέθη βοηθός**· διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐκφράζεται ἐπίσης ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ἀπαραίτητος καὶ φυσικὸς βοηθὸς εἰς τὸν ἄνδρα. **ἔκστασις** = βαθὺς ὕπνος, ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὁποίαν χάνει τὰς αἰσθήσεις καὶ βυθίζεται εἰς σκέψεις. **ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς** = καὶ ἔβαλε σάρκας εἰς τὴν θέσιν τῆς πλευρᾶς. Ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνδρὸς ἐδημιούργησε τὴν γυναῖκα, οὕτω λοιπὸν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ κατάγεται ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὅλα ταῦτα ὅμως εἶναι ἀνθρωπομορφικαὶ ἐκφράσεις δεικνύουσαι πόσον στενῶς εἶναι συνδεδεμένοι οἱ δύο σύζυγοι. « οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία », εἶπε καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν δύο συζύγων (Ματθ. ιθ' 6).

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « ποιήσωμεν ἄν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», Mign Ε.Π. 44, 273.

Ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ εἰς τὴν ἀναφερομένην περικοπὴν λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφῆκεν εἰς χεῖρας ἡμῶν νὰ γίνωμεν ὅμοιοί του καὶ δεικνύει πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο.

Τῆς χθιζῆς ἔχθρας = τῆς χθεσινῆς ἔχθρας. **πεπλημμεληκότα** = πταίσαντα **κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον** = ὅσον εἶναι δυνατόν, ὅσον ἐνδέχεται. **ἐπείχθητι** = σπεῦσον.

3. Τὸ ἁμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων

(Γεν. Γ' 1 - 20)

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ μέγας Μωϋσῆς διηγεῖται ἓν ἀπὸ τὰ ὀλεθριώτερα γεγονότα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, τὴν παρακοὴν καὶ τὴν πτῶσιν τῶν πρωτοπλάστων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέκυψαν ὅλαι αἱ ἀθλιότητες, αἱ ἁμαρτίαι καὶ αἱ συμφοραὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διὰ τῆς παρακοῆς του ὁ ἄνθρωπος διέκοψε τὰς σχέσεις μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν μόνην πηγὴν παντὸς καλοῦ, μὲ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς του καὶ τῆς εὐτυχίας, καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἀθλιότητος. Ὁ Θεὸς ὅμως, ὁ πανάγαθος Δημιουργός μας, δὲν ἀφῆκε τὸ πλάσμα του νὰ χαθῇ ἐντελῶς, ἀλλ' ὑπεσχέθη εἰς τὴν Εὔαν, ὅτι ἐξ αὐτῆς, θὰ ἔλθῃ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος θὰ συντρίψῃ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ὑπόσχεσις ἐκείνη ὀνομάζεται συνήθως « τὸ πρωτευαγγέλιον », ἤτοι ἡ πρώτη καλὴ ἀγγελία περὶ τῆς σωτηρίας μας.

Ὄφις : ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ὄφεως ἐκρύπτετο ὁ διάβολος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν κακῶν ἀγγέλων. Τὸ κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον, διότι εἶχον ἀποστατήσει ἤδη ἄγγελοί τινες ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Ἤδη ζητοῦσιν οὗτοι καὶ ἐπέτυχον νὰ παρασύρωσι καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ. **διανοιχθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ** = θὰ διαφωτισθῇ ὁ νοῦς σας, ὥστε θὰ γνωρίζητε ὅλα καὶ θὰ γίνητε τοιουτοτρόπως θεοί. **τοῦ κατανοῆσαι** = εἰς τὸ νὰ ἐννοῇ τις καὶ νὰ γνωρίζῃ αὐτό. **ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν** = διὰ τὴν παρακοήν των ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται τύψεις συνειδήσεως. Ἔχασαν τὴν ἀθῳότητα, τὴν ὁποίαν εἶχον πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτο παριστάνεται διὰ τῆς ὡραίας Γραφικῆς εἰκόνος, ὅτι ᾐσθάνθησαν τὴν γυμνότητά των καὶ ἔρριψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐσκέπασαν τὴν γυμνότητα τοῦ σώματός των. **καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ** = ἀνθρωπομορφικαὶ ἐκφράσεις παριστῶσαι τὸν Θεὸν περιπατοῦντα εἰς τὸν παράδεισον καὶ ὁμιλοῦντα πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους. **ἐκρύβησαν** = διότι ὡς ἔνοχοι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἀντικρύσωσι τὸν Θεόν, ἀλλ' ἦτο ἀνόητον τοῦτο, διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κρύψῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τὸν Θεόν ; **ἡ γυνή , ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ** = μετὰ τὴν παρακοὴν πράττει ἄλλο ἁμάρτημα, ἀποδίδων εἰς τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν τῆς πτώσεώς του διὰ τῶν λόγων του, ὅτι ἡ γυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νή, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωκε, τὸν παρέσυρεν εἰς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς. **ὁ ὄφις ἠπάτησέ με** = ὁ ὄφις μὲ παρέσυρε· πάντοτε ὁ κακὸς δὲν ἀναγνωρίζει τὸ ἁμάρτημά του. **καὶ ἔχθραν θήσω** = καὶ θὰ θέσω ἐχθρότητα μεταξὺ σοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐκ τῆς Εὔας προερχομένων. **αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν** = ὁ Χριστὸς θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλήν σου, ἤτοι θὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἡ κακία ὅμως διὰ τῶν Ἑβραίων θὰ θίξῃ εἰς τὴν πτέρναν τὸν Χριστὸν, θὰ σταυρώσῃ αὐτόν, ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶναι προσωρινὸς θρίαμβος κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἡ συντριβὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως (τοῦ διαβόλου) ἦτο ὁριστικὴ καὶ καίριον κτύπημα. Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη τῆς συντριβῆς καὶ ἄρσεως τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ Σωτῆρος ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον «πρωτευαγγέλιον». **καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποστροφή σου** = καὶ εἰς τὸν ἄνδρα θὰ ἀποβλέπῃς διὰ τὴν συντήρησίν σου καὶ θὰ εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐτελειοποίησε τὰς σχέσεις καὶ τῶν συζύγων, στηρίξας τὴν ἕνωσίν των εἰς τὴν ἀγάπην καὶ συνεργασίαν των.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων *«ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον».* Mign. Ε.Π. 53 - 54, 139.

Ὁ ἱερὸς ἀνὴρ εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ἐλέγχει τὸν Ἀδάμ, διότι ὑπήκουσεν εἰς τὴν γυναῖκά του Εὔαν, ἀντὶ νὰ ἐμμείνῃ σταθερὸς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ὡς σύζυγος, ὡς ἀνήρ, δὲν ἔπρεπε νὰ ὁδηγῆται ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ἀλλ' αὐτὸς νὰ ὁδηγῇ καὶ νὰ συμβουλεύῃ αὐτήν.

Αἰτία τοῦ ὀλίσθου = αἰτία τοῦ ὀλισθήματος, τοῦ ἁμαρτήματος, τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ. **παραιτήσασθαι τὴν βρῶσιν** = νὰ ἀρνηθῇς νὰ φάγῃς. **συγκατεσπάσθης** = παρεσύρθης μαζί της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ. ΛΑΟΥ. ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραὰμ

(Γεν. ΙΒ' 1 - 6, ΙΖ' 1 - 11, 19, ΚΒ' 15 - 19)

Μετὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας τὰ τέκνα καὶ ὅλοι οἱ ἀπόγονοί των ἐγεννῶντο πλέον ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔζων μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Αἱ κακίαι των ὁλονὲν ἐπληθύνοντο περισσότερον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν καὶ ἐξ αἰτίας των οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ λησμονῶσι τὸν Θεὸν καὶ νὰ λατρεύωσι τὰ εἴδωλα, δηλαδὴ τὰ ζῷα καὶ διάφορα ὄντα καὶ φαινόμενα τῆς φύσεως. Ὁ κατακλυσμὸς ἐπὶ τοῦ Νῶε δὲν ἐσυνέτισεν αὐτούς. Τὸ κακὸν ηὔξανε τρομακτικῶς. Ὁ Θεὸς ὅμως ἐλυπήθη τὰ πλά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σματά του καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ χαθῶσι ταῦτα εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ἐξαθλίωσιν. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν εὐσεβῆ καὶ μόνον πιστὸν ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Ἀβραὰμ καὶ προώρισεν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν ἑνὸς λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ποὺ ἔστειλεν εἰς αὐτόν, ἀπεκάλυψε τὰς βουλάς του περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐπίστευσεν εἰς Αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδοκίμασε τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν διετάχθη νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς οἰκείους του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Χαναάν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς προώριζε διὰ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ. Ἐπίστευσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν εἶπεν ὅτι θὰ γεννήσῃ υἱόν, ἂν καὶ αὐτὸς ἦτο πολὺ γέρων καὶ ἡ γυνή του Σάρρα στεῖρα. Ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν διετάχθη νὰ θυσιάσῃ εἰς Αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱόν του Ἰσαάκ. Διὰ τὴν πίστιν του ταύτην ὁ Ἀβραὰμ ἔγινε γενάρχης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους, τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν πίστιν ταύτην ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι ἐκ τῶν ἀπογόνων του, δηλαδὴ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, θὰ προέλθῃ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραὰμ ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματοποιήσεως τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, ὅπως προετοιμάσῃ τὸν κόσμον διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου = φύγε ἀπὸ τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖς. **ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ** = διὰ σοῦ θὰ ἴδουν εὐλογίας καὶ ἀγαθὰ ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς, διότι ἐκ τῶν ἀπογόνων του θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Σωτήρ. **καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου** = καὶ θὰ κάμω τὴν συμφωνίαν μου, τὴν λεγομένην Παλαιὰν Διαθήκην· κατ' αὐτὴν ὁ Θεὸς δίδει τὴν ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι οἱ ἀπόγονοί του θὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν Χαναάν, ὅτι θὰ γίνουν μέγας καὶ πολυπληθὴς λαὸς καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν θὰ γεννηθῇ ὡς ἄνθρωπος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. **σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις** = σὺ καὶ οἱ ἀπόγονοί σου θὰ τηρήσητε τὴν συμφωνίαν, μένοντες πιστοὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὰς ἐντολάς μου. **περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικὸν** κάθε ἀρσενικὸν τέκνον θὰ ὑποστῇ τὴν περιτομήν, ἡ ὁποία ἦτο γνώρισμα, ὅτι ἐγίνετο μέλος τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. **τὸ ρῆμα τοῦτο** = τὴν πρᾶξιν ταύτην, τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ σου.

Κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα = ὡρκίσθην εἰς τὸν ἑαυτόν μου. **ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε** = ἰδοὺ θὰ σοῦ δώσω πολλὰς εὐλογίας, πολλὰ ἀγαθά. **καὶ οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἄβραμ** (= πατὴρ ὕψους, πατὴρ μέγας), ἀλλὰ Ἀβραὰμ (= πατὴρ πλήθους). **ἐν τῷ σπέρματί σου** = δι' ἑνὸς ἀπογόνου σου, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θὰ σωθῶσι καὶ θὰ ἔχωσι πᾶν ἀγαθὸν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς. **καὶ κληρονομήσει τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων** = καὶ θὰ κατακτήσουν οἱ ἀπόγονοί σου τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν των.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ

(Ἐξόδ. Α' 1 - 15)

Ὁ Θεὸς ἐξέλεξε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, τοὺς Ἰσραηλίτας, ὡς περιούσιον λαόν του. Διὰ τοῦ λαοῦ τούτου διετηρήθη ἐν τῷ κόσμῳ ἡ πίστις εἰς ἕνα Θεὸν καὶ παρεσκευάσθη τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἔγιναν ἰσχυρὸν ἔθνος κυρίως εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐγκατεστάθησαν ὁ Ἰακὼβ καὶ οἱ δώδεκα υἱοί, ὅταν συνέβη ποτὲ μέγας λιμὸς εἰς Χαναάν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐφοβήθησαν διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν καὶ τὴν αὔξουσαν δύναμιν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐντὸς τῆς χώρας των. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ βασανίζωσιν αὐτοὺς παντοιοτρόπως, καὶ ἰδίως μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς εἰς σκληρὰ ἔργα καὶ ἀγγαρείαν διὰ τὴν κατασκευὴν δρόμων καὶ πόλεων. Ἐν τέλει ἐδόθη διαταγὴ ὑπὸ τοῦ Φαραώ, ὅπως πνιγῇ εἰς τὸν Νεῖλον ποταμὸν πᾶν νεογέννητον ἄρρεν πρωτότοκον τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐν μέσῳ λοιπὸν δοκιμασιῶν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακὼβ ἔγιναν ἔθνος πολυπληθὲς καὶ ἰσχυρόν, ὅπως εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς ἤκουσε τὰς προσευχὰς τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ του. Τότε ἐγεννήθη ὁ Μωϋσῆς, ὁ μέγας νομοθέτης καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ ὁποῖος, διασωθεὶς κατὰ θείαν πρόνοιαν ἐκ τοῦ κινδύνου νὰ πνιγῇ εἰς τὸν Νεῖλον, εἰς αὐτὴν τὴν αὐλὴν τῶν Φαραὼ « ἐπαιδεύθη πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις » (Πράξ. ζ' 22).

Τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ = τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἰακὼβ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ (= ἰσχυρὸς ἔναντι τοῦ Θεοῦ. Γεν. ΛΒ' 28) καὶ ἔκτοτε οἱ ἀπόγονοί του χαρακτηρίζονται Ἰσραηλῖται. **πανοικὶ** = μὲ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. **πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακὼβ** = ὅλα τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἰακώβ. **κατίσχυον** = ἔγιναν ἰσχυροί. **κατασοφίζομαι** = βασανίζω διὰ δολίων μέσων. **κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν** = ἔκαμνον σκληρὰν καὶ πλήρη θλίψεων τὴν ζωήν των. **κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας** = ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς βίας τὰ ἔργα, ὡς εἰς δούλους.

6. Ἡ κλῆσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἐξόδ. Γ' 1 - 9, 10 - 11, 16 - 21)

Ὁ Θεὸς ἀποφασίζει νὰ σώσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Αἰγυπτίων. Πρὸς τοῦτο παρουσιάζεται εἰς τὸν ποιμένα Μωϋσέα ἐντὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μιᾶς καιομένης, ἀλλὰ μὴ φλεγομένης βάτου. Ἀπὸ τὴν πυρίνην ταύτην βάτον ἀκούει ὁ Μωϋσῆς τὴν θείαν φωνήν. Ὁ Θεὸς λέγει εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων του, ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, καὶ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἐκπληρώση τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγελίας περὶ ἐγκαταστάσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν γῆν Χαναάν. Καλεῖ λοιπὸν τὸν Μωϋσέα νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν μὲ τὴν βοήθειάν του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν γῆν Χαναάν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Παρελθὼν ὄψομαι = θὰ περάσω διὰ νὰ ἴδω. **προσάγει ἰδεῖν** = πλησιάζει νὰ ἴδῃ. **εὐλαβεῖτο** = ἐφοβεῖτο, δὲν ἐτόλμα. **τὴν κάκωσιν** = τὰ βάσανα. **ἐργοδιωκτῶν** = ἐργοδοτῶν, ἐπιστατῶν τῶν ἔργων. **ἐξελέσθαι** = διὰ νὰ ἀπαλλάξω. **ὦπταί μοι** (παρακ. τοῦ ὁρῶμαι) = ἐφάνη εἰς ἐμέ. **ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς** = ἐπεσκέφθην ὑμᾶς, ἵνα σᾶς προστατεύσω. **Χαναναίων, Χετταίων κλπ.** = διάφοροι λαοὶ καὶ φυλαὶ τῆς Παλαιστίνης. **οὐ προήσεται ὑμᾶς** = δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ. **ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς** = παρὰ μόνον μὲ ἰσχυρὰν χεῖρα, μὲ πίεσιν ἰσχυράν. Πράγματι ὁ Φαραὼ μόνον μετὰ τὰς γνωστὰς τρομερὰς δέκα πληγὰς ἀφῆκε τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. **ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου** = δι' ὅλων τῶν θαυμαστῶν ἔργων μου, ἤτοι διὰ τῶν δέκα πληγῶν κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων

(Ἐξόδ. ΙΒ' 1 - 14, 18 - 28)

Ἡ ἀπελευθέρωσις ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Αἰγυπτίων συνετελέσθη διὰ μεγάλων προπαρασκευῶν, ὥστε ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος νὰ εἶναι ἀνεξάλειπτος ἐν τῇ ζωῇ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τότε καθιερώθη ἡ μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, λέξεως σημαινούσης διάβασιν, ἤτοι διάβασιν ἀπὸ τὴν δουλείαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Χαναάν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Οἱ Ἰσραηλῖται διετάχθησαν νὰ σφάξωσιν ἕκαστος εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἓν ἀρνίον, ὑγιὲς καὶ ἄρτιον, καὶ νὰ φάγωσιν αὐτὸ πρὸ τῆς ἐκκινήσεως ἐν μεγάλῃ σπουδῇ. Διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀρνίου ὤφειλον νὰ βάψωσι τοὺς παραστάτας τῶν θυρῶν τῆς οἰκίας των. Τοιουτοτρόπως ὁ ἄγγελος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξωλόθρευε τὴν νύκτα τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, βλέπων τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος, δὲν θὰ εἰσήρχετο εἰς τὰς οἰκίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων ἤρχιζε μὲ τὴν σφαγὴν τοῦ ἀρνίου κατὰ τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Ἀβίδη ἢ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νισὰν ('Απριλίου) καὶ διήρκει ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Καθ' ὅλας τὰς ἑπτὰ ταύτας ἡμέρας ἔτρωγον ἄζυμον ἄρτον, διὰ τοῦτο τὸ Πάσχα ἐλέγετο καὶ « ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ». Τὸ Πάσχα τοῦτο εἶναι προτύπωσις τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν ἀπελευθέρισιν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

1 - 14. **Ὁ μὴν οὗτος ἀρχὴ μηνῶν ἐστιν** = ὁ μὴν οὗτος, δηλαδὴ ὁ μὴν Νισὰν ('Απρίλιος), εἶναι ὁ πρῶτος μὴν τοῦ ἔτους. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔτος ἤρχιζε διὰ τοὺς 'Ιουδαίους τὸν 'Απρίλιον μῆνα (Νισὰν), ἐν ᾧ τὸ πολιτικὸν ἔτος ἤρχιζε τὸν Σεπτέμβριον. **πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν** = πρὸς ὅλον τὸν λαόν. **κατ' οἴκους πατριῶν** = κατὰ τὰς οἰκογενείας τῶν φυλῶν. **ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν** = ἐπὶ τῶν δύο ξύλων (παραστατῶν), διὰ τῶν ὁποίων στερεώνεται ἡ θύρα. **ἐπὶ τὴν φλιὰν** = εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας. **ὀπτὰ πυρὶ** = ψητὰ εἰς τὸ πῦρ. **ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται** = ἄζυμον ἄρτον καὶ πικρὰ χόρτα θὰ φάγωσι. **καὶ σκεπάσω ὑμᾶς** = καὶ θὰ σᾶς προστατεύσω. **πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι** = κτύπημα, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος.

18 - 28. **Μιᾶς καὶ εἰκάδος** = ἕως τῆς εἰκοστῆς πρώτης τοῦ μηνός, ἤτοι ἀπὸ 14, ὅτε ἤρχιζε τὸ Πάσχα, ἕως 21 τοῦ μηνός, δεδομένου ὅτι τὸ Πάσχα διήρκει ἑπτὰ ἡμέρας. **ἔν τε τοῖς γειώραις καὶ αὐτόχθοσι τῆς γῆς** = μεταξὺ καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν γηγενῶν. **ὕσσωπος** = ἀρωματικὸν φυτόν, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο πρὸς ραντισμόν, ὅπως παρ' ἡμῖν τὸν βασιλικόν. **καθίξετε τῆς φλιᾶς** = θὰ βάψετε τὸ κατώφλιον. **τὸν ὀλοθρεύοντα** = τὸν καταστροφέα ἄγγελον, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ φονεύσῃ τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων. **φυλάξετε τὸ ρῆμα τοῦτο νόμιμον** = θὰ τηρῆτε τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς νόμον.

8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν

('Εξόδ. ΚΔ' 4 - 9)

Οἱ 'Ισραηλῖται κάμνουν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἵνα εὐχαριστήσωσιν Αὐτὸν καὶ ἵνα χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Μὲ τὸ αἷμα τῶν θυσιασθέντων ζῴων ἐρράντισεν ὁ Μωϋσῆς τὸν λαὸν εἰς κύρωσιν τῆς διαθήκης (τῆς συμφωνίας) μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν 'Ισραηλιτῶν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ἀνεγνωρίζετο Κύριος καὶ προστάτης τοῦ περιουσίου λαοῦ του, αὐτὸς δὲ ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρῇ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μένῃ πιστὸς εἰς Αὐτόν. Ὁ Μωϋσῆς ραντίζων τὸν λαὸν ἔλεγεν : «'Ιδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς » (στίχ. 8). 'Εν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἐπίσης συνάπτεται ἡ συμφωνία (ἡ διαθήκη) δι' αἵματος, ἀλλ' οὐχὶ δι' αἵματος ζῴων, ἀλλὰ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθέντος ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μας Σωτῆρος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον : « τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης » (Ματθ. κς' 28).

Τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ δικαιώματα = τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. **ὀρθρίσας** = ἀφ' οὗ ἐσηκώθη πολὺ πρωΐ. **εἰς κρατῆρας** = εἰς φιάλας. **κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ** = ἐρράντισε τὸν λαόν. **ἧς διέθετο** = τὴν διαθήκην (τὴν συμφωνίαν), τὴν ὁποίαν ἔκαμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος

(Ἐξόδ. Κ' 1 - 18)

Ὁ Δεκάλογος ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Μωσ. Νομοθεσίας καὶ ὅλης τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἐγράφη ἐπάνω εἰς δύο πλάκας, αἱ ὁποῖαι ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν ἱερὰν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Τοῦτο δεικνύει πόσον διέφερεν ἀπὸ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς ἐντολὰς καὶ διατάξεις. Αἱ δέκα ἐντολαὶ ἀποτελοῦν οὕτως εἰπεῖν μίαν θαυμασίαν περίληψιν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας ὅλης τῆς Παλ. Διαθήκης, διότι αἱ μὲν τέσσαρες περιέχουν τὰ κύρια καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, αἱ δὲ ἄλλαι ἓξ τὰ κύρια καθήκοντα πρὸς τὸν πλησίον. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐντολαὶ καὶ αἱ διδασκαλίαι τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἱερῶν συγγραφέων τῆς Παλ. Διαθήκης δὲν εἶναι εἰμὴ πληρεστέρα καὶ ἐκτενεστέρα ἀνάπτυξις τῶν δέκα ἐντολῶν. Ἀλλὰ ὅπως ὁ Δεκάλογος, οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος εἰς δύο ἐντολὰς ἐστήριξε τὴν ἠθικήν του διδασκαλίαν, εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Διὰ τοῦτο αἱ δέκα ἐντολαὶ ἔχουν ἀξίαν δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι αἰωνίου κύρους καὶ σημασίας.

Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου = μεγαλοπρεπὴς ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὅτι αὐτὸς καὶ οὐδεὶς ἄλλος εἶναι Κύριος καὶ Θεὸς (μονοθεϊσμός). **ἐξ οἴκου δουλείας** = ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς δουλείας ὑπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. **εἴδωλον** = οἱαδήποτε παράστασις, ἄγαλμα, ἐκ ξύλου ἢ λίθου ἢ μετάλλου, ποὺ ἐλατρεύετο ὡς θεότης. **ὁμοίωμα** = εἰκών, πᾶν ὅ,τι ὁμοιάζει πρός τι ἄλλο. **Θεὸς ζηλω-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της = Θεὸς ζηλόφθονος, διότι δὲν ἀνέχεται νὰ λατρεύηται ἄλλο τι ὡς Θεὸς πλὴν Αὐτοῦ. **οὐ λήψει τὸ ὄνομα** = δὲν θὰ προφέρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἄνευ λόγου εἰς τὰς ὁμιλίας ἢ εἰς τοὺς ὅρκους. **σάββατον** = ἀνάπαυσις, ἡμέρα ἀργίας. **σάββατα** = ἀναπαύθητι. Καθιερώνεται ἡ ἑβδόμη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, τὸ Σάββατον, ὡς ἡμέρα ἀργία, ἀφιερωμένη ἀπολύτως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν. Διὰ τοὺς Ἑβραίους ἡ Σαββατιανὴ ἀργία ἦτο σπουδαιοτάτη ἐντολή, τὴν ὁποίαν ἐφρόντιζον νὰ τηρῶσιν ἀκριβέστατα. **ἵνα εὖ σοι γένηται** = ἵνα εὐτυχήσῃς. **γῆ ἀγαθὴ** = γῆ εὔφορος. **οὐ μοιχεύσεις** = δὲν θὰ διαπράξῃς πορνείαν, συνάπτων παρανόμους σχέσεις πρὸς ξένην γυναῖκα. **οὔτε τὸν παῖδα, οὔτε τὴν παιδίσκην** = οὔτε τὸν ὑπηρέτην, οὔτε τὴν ὑπηρέτριαν, **ὑποζύγιον** = τὸ ζῷον.

10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας

(Ἐξόδ. ΚΑ' 1 - 3, 12 - 18, 24 - 26, ΚΒ' 20 - 31, ΚΓ' 1 - 14)

ΚΑ' 1 - 3. **Δικαιώματα** = ἐντολαί. **ἀπελεύσεται δωρεὰν** = θὰ φύγῃ θὰ ἀπελευθερωθῇ δωρεάν, χωρὶς νὰ πληρώσῃ λύτρα.

Στίχ. 12 - 18. **Ὁ δὲ οὐχ ἑκὼν** = ὁ φονεύσας τινὰ χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ. **τόπον οὗ φεύξεται** = καταφύγιον, ὅπου θὰ ὑπάγῃ. **καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται** = καὶ ἐὰν διὰ τῆς βίας πωλήσῃ αὐτὸν ἢ εὑρεθῇ εἰς χεῖράς του.

Στίχ. 24 - 26. **Κατάκαυμα** = ἐὰν σὲ καύσῃ καὶ σοῦ προξενήσῃ πληγήν. **μώλωψ** = πληγή, κτύπημα.

ΚΒ' 20 - 31. **Προσήλυτον οὐ κακώσετε** = δὲν θὰ κάμητε κακὸν εἰς ξένον, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὸν Μωσ. Νόμον καὶ ὑπηρετεῖ εἰς τὴν οἰκογένειάν σου. **οὐκ ἔσῃ κατεπείγων** = δὲν θὰ τὸν ἀναγκάσῃς νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος ταχέως, ἐπειγόντως. **ἐνεχύρασμα** = ἐνέχυρον πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ χρέους. **περιβόλαιον** = ἔνδυμα. **τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ** = τὸ ἔνδυμα, μὲ τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὴν γυμνότητά του. **οὐ κακῶς ἐρεῖς** = δὲν θὰ κακολογῇς. **ἀπαρχὰς ἅλωνος** = τὰ πρῶτα ἀλωνίσματα, τὸν πρῶτον σῖτον. **ληνὸς** = πατητήριον, ὅπου πατῶσι τὰ σταφύλια. **θηριάλωτον** = ζῷον, τὸ ὁποῖον ἔχει σπαραχθῇ ἀπὸ θηρίον.

ΚΓ' 1 - 14. **Ἀκοὴν ματαίαν** = λόγον ψευδῆ, συκοφαντίαν. **οὐ συγκατακαθήσῃ** = δὲν θὰ καθίσῃς μαζὶ μὲ ἄδικον, δὲν θὰ πάρῃς τὸ μέρος ἑνὸς ἀδίκου. **οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους** = δὲν θὰ πηγαίνῃς μὲ τοὺς πολλούς, διὰ νὰ κάμῃς τὸ κακὸν καὶ νὰ καταπνίξῃς τοιουτοτρόπως μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἰσχυρῶν τὸ δίκαιον. **ὑπὸ τὸν γόμον** = κάτω ἀπὸ τὸ φορτίον. **συναρεῖς** = θὰ σηκώσῃς μαζὶ μὲ τὸ φορτίον. **οὐ διαστρέψῃς κρίμα πένητος** = δὲν θὰ διαστρέψῃς τὸ δίκαιον, δὲν θὰ ἀδικήσῃς τὸν πτωχόν. **λυμαίνεται ρήματα δίκαια** = διαστρέφει τοὺς δικαίους λόγους, τὰ δῶρα κάμνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ λέγῃ καὶ νὰ μὴ πράττῃ τὸ δίκαιον. **ἄφεσιν ποιήσεις καὶ ἀνήσεις αὐτὴν** = θὰ ἀφήσῃς αὐτὴν ἀκαλλιέργητον. **ἵνα ἀναψύξῃ** = διὰ νὰ ἀναπαυθῇ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβὶτ πρὸς τὸν υἱόν του Τωβίαν

(Τωβὶτ Δ' 1 - 12, 13 - 21)

Ὁ εὐσεβὴς Τωβὶτ ἀπήχθη αἰχμάλωτος μαζὶ μὲ τοὺς συμπατριώτας του εἰς τὴν Νινευὶ τῆς Ἀσσυρίας. Ἐκεῖ, μακρὰν τῆς πατρίδος, παρὰ τὸν σκληρὸν βίον καὶ τοὺς διωγμούς, ἔζη βίον δίκαιον καὶ ἐτήρει πιστῶς τὸν Νόμον. Προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του, ἀπέστειλε τὸν υἱόν του εἰς Ράγους τῆς Μηδείας, ἵνα λάβῃ παρά τινος Γαβαὴλ δέκα τάλαντα, τὰ ὁποῖα εἶχε δανείσει εἰς αὐτόν. Φοβούμενος δὲ μήπως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ υἱοῦ του ἀποθάνῃ, δίδει εἰς αὐτὸν τὰς τελευταίας συμβουλάς. Αὗται διακρίνονται διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν καθαρότητα τῶν νοημάτων. Δι' αὐτὰς καὶ εἷς ἅγιος χριστιανὸς θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ : πόσον προσεγγίζουν εἰς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ! Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τωβὶτ εὑρίσκομεν (στίχ 15) καὶ τὸ ὡραῖον ρητὸν τοῦ Κυρίου « ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς » (Ματθ. ζ' 12).

Ἠτησάμην θάνατον = ἐζήτησα ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἀποθάνω, ἵνα ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς (ἰδὲ κεφ. 6). **μὴ ὑπερίδῃς** = μὴ καταφρονήσῃς. **εὐοδίαι ἔσονται** = θὰ κατευοδωθῶσι, θὰ ἔχῃς ἐπιτυχίας. **θέμα ἀγαθὸν** = ἀπόθεμα, θησαυρὸν ἀγαθόν. **ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη** = ἀπὸ τὸν φαῦλον βίον θὰ προέλθῃ πενία καὶ ἐλάττωσις τῆς περιουσίας. **μὴ αὐλισθήτω** = ἂς μὴ μένῃ εἰς τὴν αὐλήν σου, εἰς τὸν οἶκόν σου ὁ μισθὸς τῆς ἐργασίας, τὸν ὁποῖον ὀφείλεις εἰς τοὺς ἐργάτας. **ὅπως αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαί σου εὐοδωθῶσι** = ὅπως οἱ δρόμοι σου (τὰ διαβήματά σου) καὶ τὰ σχέδιά σου ἐπιτύχωσιν.

12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας

(Παροιμ. Γ' 13 - 20)

Ἡ σοφία καὶ γενικῶς ἡ μόρφωσις χαρακτηρίζεται εἰς τὰς Παροιμίας ταύτας ὡς τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀνώτερον χρυσίου καὶ ἀργυρίου καὶ παντὸς θησαυροῦ. Εὐτυχεῖς εἶναι οἱ κατέχοντες αὐτήν, διότι δι' αὐτῆς οὗτοι θὰ ἔχωσι δόξαν, πλούτη, μακροβιότητα, ἀγάπην, εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν.

Εὔγνωστος = εὐκόλως γνωρίζεται. **ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς** = δίδει καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας, δηλαδὴ ἀφθόνως, δόξαν καὶ πλούτη. **ξύλον ζωῆς** = εἶναι πηγὴ ζωῆς διὰ τοὺς ἔχοντας αὐτήν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὕμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης

(Ἐξόδ. ΙΕ' 1 - 20)

Ὁ Φαραὼ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν καταστρεπτικῶν δέκα πληγῶν ἐκάμφθη καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Σκληροτράχηλος ὅμως ὤν, μετενόησε καὶ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ πολὺν στρατόν. Οἱ Ἰσραηλῖται εἶχον φθάσει εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν διὰ θαύματος διέβησαν, διότι ὁ Θεὸς διήνοιξε μίαν δίοδον διὰ μέσου τῆς θαλάσσης καὶ τοιουτοτρόπως ἀβρόχοις ποσίν, ὡσὰν διὰ ξηρᾶς, ἐπέρασαν εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ὄχθην. Ἠθέλησε καὶ ὁ Φαραὼ μὲ τὸν στρατόν του νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἴδιον πέρασμα, ἀλλὰ διὰ θαύματος ἡνώθησαν τὰ ὕδατα καὶ ἐπνίγησαν ὅλοι οἱ Αἰγύπτιοι. Ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Ἰσραηλῖται δοξάζουν τὸν Θεόν, διότι ἔσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ ὕμνος των οὗτος πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἁπλοῦς μέν, ἀλλὰ γεμᾶτος δύναμιν καὶ φλόγα θρησκευτικὴν καὶ πλούσιος εἰς εἰκόνας καὶ παραστάσεις πολὺ ζωηρὰς καὶ ἐκφραστικάς.

Ἦσε = ἔψαλεν, ἐξύμνησεν (ἀόρ. τοῦ ᾄδω). **ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται** = διότι εἶναι δεδοξασμένος δι' ἐνδόξου θριάμβου. **ἵππον καὶ ἀναβάτην** = τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἱππεῖς. **καὶ ὑψώσω αὐτὸν** = καὶ θὰ δοξάσω αὐτόν **Κύριος συντρίβων πολέμους** = ὁ Κύριος θριαμβευτὴς εἰς τοὺς πολέμους. **ἀναβάτας τριστάτας** = τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ γενναίους ἀναβάτας τῶν ἁρμάτων, οἱ ὁποῖοι συνήθως ἦσαν τρεῖς, ὁ ἡνίοχος καὶ δύο πολεμισταί. **ἡ δεξιά σου** = ἡ δύναμίς σου, ἡ προστατευτικὴ χείρ σου. **καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης** = καὶ μὲ τὴν μεγάλην σου καὶ δεδοξασμένην δύναμίν σου. **διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου** = μὲ τὸ ὀργίλον φύσημά σου, διὰ τοῦ ὁποίου διεχωρίσθησαν τὰ ὕδατα εἰς δύο. **ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος** = ἐπηξαν τὰ ὕδατα τόσον, ὥστε ἔγιναν τεῖχος. **μεριῶ σκῦλα** = θὰ μοιράσω λάφυρα, τὰ ὁποῖα θὰ πάρω, λέγει μὲ ἀλαζονείαν ὁ Φαραώ, ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας. **ἐμπλήσω ψυχήν μου** = θὰ πληρώσω ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς μου. **ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβος** = ὡσὰν μόλυβδος ἐβυθίσθησαν μέσα εἰς τὰ πολλὰ ὕδατα. **ποιῶν τέρατα** = ποιῶν θαύματα. **παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου** = ἐνίσχυσες μὲ τὴν δύναμίν σου τὸν λαόν, ὥστε νὰ φθάσῃ σῶος εἰς τὴν ἁγίαν σου κατοικίαν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Χαναάν. **καὶ ὠργίσθησαν** = καὶ συνεταράχθησαν. **ὠδῖνες ἔλαβον** = οἱ πόνοι ἔπιασαν τοὺς Φιλισταίους καὶ οἱ φόβοι, μόλις ἤκουσαν πόσα θαυμάσια ἔκαμεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Θεὸς πρὸς σωτηρίαν των. **ὁ λαός σου, ὃν ἐκτήσω** = ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς σέ, εἶναι περιούσιος λαός σου. **εἰς ὄρος κληρονομίας σου** = εἰς τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὡς κληρονομία εἰς τὸν λαόν σου. **ἁγίασμα** = ἁγία γῆ. **τὸν αἰῶνα καὶ ἀπ' αἰῶνα ἔτι** = αἰωνίως, εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας.

14. Τὸ κύκνειον ᾆσμα τοῦ Μωϋσέως. Ἡ τελευτὴ αὐτοῦ

(Δευτ. ΛΒ' 1 - 23, 39 - 44)

Εἰς τὴν προκειμένην ᾠδὴν ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν πολλῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀχάριστον καὶ ἀδιόρθωτον Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ἐπειδὴ προαισθάνεται τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, δίδει τὰς τελευταίας συμβουλὰς πρὸς τὸν λαόν. Συνήθως ὁ ὕμνος αὐτὸς ὀνομάζεται « κύκνειον ᾆσμα τοῦ Μωϋσέως », διότι ὁμοιάζει πρὸς τὸ θρηνῶδες καὶ τελευταῖον ᾆσμα κύκνου. Ὁ ὕμνος εἶναι πλήρης ὑψηλῶν νοημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκφράζονται μὲ γλῶσσαν ἁπλῆν μέν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ, ἐπιβλητικήν, ζωηρὰν καὶ λίαν παραστατικήν. Ἡ ᾠδὴ αὕτη εἶναι μία τελευταία ἀκτινοβολία τοῦ θείου πνεύματος τοῦ μεγάλου Μωϋσέως καὶ εἷς ἀπὸ τοὺς καλυτέρους ὕμνους τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστου καταλαμβάνεται ἀπὸ δέος καὶ εὐλάβειαν ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ, οὗτινος ὁ Μωϋσῆς ἐξυμνεῖ τὰ θαυμάσια ἔργα καὶ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα μὲ προφητικὴν ἔξαρσιν. Ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ φαίνεται ἡ θεία πνοή, ἡ ὁποία ἐνέπνεε τὴν ψυχὴν τοῦ Μωϋσέως. Ὑπῆρξεν οὗτος πράγματι μέγας νομοθέτης, μέγας ἡγέτης καὶ τόσον μέγας προφήτης τοῦ Ἰσραήλ, ὥστε ἡ ἰδία Ἁγία Γραφὴ λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι « οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς » (Δευτ. ΛΔ' 10). Μόνον Εἷς ἦλθε νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ τοὺς ἄλλους προφήτας καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν τελειοτάτην ἀποκάλυψιν καὶ τὴν ὑψίστην σωτηρίαν, ὁ Χριστός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς προεφήτευσε λέγων : « προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσθεσε » (Δευτ. ΙΗ' 15, Πράξ γ' 22).

1 - 23. **Πρόσεχε οὐρανὲ** = θαυμασία στροφὴ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅπως δώσωσι προσοχὴν καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους θὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. Ὅταν ὁμιλῇ εἷς προφήτης, ὀφείλει τὸ σύμπαν ὅλον νὰ προσέξῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους του, διότι δι' αὐτοῦ ὁμιλεῖ αὐτὸς ὁ Θεός. **προσδοκάσθω ὡς**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑετὸς = ἂς δεχθῇ τοὺς λόγους μου, ὅπως περιμένει τὴν εὐεργετικὴν βροχήν. **ἄγρωστις** = ἀγριόχορτον. **νιφετὸς** = χιών, νιφάδες χιόνος. **τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα** = τὸν Κύριον θὰ ἐξυμνήσω πρῶτον. **αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις** = τὰ ἔργα του εἶναι δίκαια. Οἱ στίχοι 4 καὶ 5 περιέχουν μίαν ἀντίθεσιν, δεικνύουσαν πόσον πιστὸς ὑπῆρξεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἐπαγγελίας του καὶ πλουσιοπάροχος εἰς τὰς εὐεργεσίας του καὶ πόσον ἀχάριστος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, καὶ τοῦτο εἶναι μία κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ὕμνου. **μωμητὰ** = διεφθαρμένα, ἁμαρτωλά, ἤτοι δὲν εἶναι τέκνα του οἱ διεφθαρμένοι, οἱ ὁποῖοι ἡμάρτησαν ἔναντι τοῦ Θεοῦ. **μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος** = ἐνθυμηθῆτε τὰς ἡμέρας τῶν παλαιῶν καιρῶν, δηλαδὴ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς περασμένους αἰῶνας. **σύνετε ἔτη γενεῶν γενεαῖς** = τὸ αὐτὸ νόημα, δηλ. παρατηρήσατε, ἐννοήσατε τὰ συμβάντα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἀπὸ τοῦ στίχ. 8 ἕως 19 γίνεται λεπτομερὴς ἀπαρίθμησις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. **κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ** = (κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον) συμφώνως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν. **μερὶς Κυρίου** = μερίδιον ἀνῆκον εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός. **σχοίνισμα κληρονομίας** = μερίδιον κληρονομικόν. **αὐτάρκησεν αὐτὸν** = ἔδωσε πρὸς συντήρησίν του πολλά, ὥστε νὰ εἶναι αὐτάρκης, νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε. **διεὶς τὰς πτέρυγας** = ἁπλώσας τὰς πτέρυγάς του. **ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ** = ἐπὶ τῶν νώτων, ἐπὶ τῆς ράχεώς του. **ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς** = ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς χώραν ὑψηλήν, ὀρεινήν, συνεπῶς ἰσχυράν. Ἡ Χαναὰν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὴ χώρα. **νεφρὰ πυροῦ** = τὸ ἐντός, ἡ καρδία τοῦ σίτου. **αἷμα σταφυλῆς** = (μεταφορικὴ εἰκὼν) τὸν χυμὸν τῆς σταφυλῆς. **ἀπελάκτισεν** = ἀπεδίωξεν, ἐγκατέλειψεν ὁ ἠγαπημένος λαὸς τὸν Θεόν του. **παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις** = προὐκάλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν μου, λατρεύσαντες ἀλλοτρίους, ξένους θεούς. **ἐν βδελύγμασιν** = μὲ εἴδωλα, μὲ ἀγάλματα ψευδῶν θεῶν. **πρόσφατοι ἥκασιν** = πρὸ ὀλίγου ἦλθον, εἶναι νέοι θεοὶ τὰ εἴδωλα ταῦτα. **παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῷ** = οἱ Ἰσραηλῖται προὐκάλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν μου μὲ τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ, ποὺ δὲν εἶναι Θεός, ἀλλ' εἴδωλον· διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θὰ προκαλέσω τὴν ζηλοτυπίαν των, βοηθῶν ἔθνη, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀληθινὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάξια τῆς προστασίας μου καὶ ἀσύνετα. **καυθήσεται ἕως ᾅδου κάτω** = θὰ μεταδοθῇ τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς μου ἕως εἰς τὸν Ἅδην, κάτω ἀπὸ τὴν γῆν.

39 - 44. **Ὃς ἐξελεῖται** = ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ σώσῃ τινὰ ἀπὸ τὰς χεῖράς μου. **ἀρῶ** = θὰ ὑψώσω. **παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου** = θὰ ἀκονίσω τὴν ἀστράπτουσαν μάχαιράν μου. **καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χείρ μου** = καὶ ἡ χείρ μου θὰ ἀποδίδῃ πάντοτε τὸ δίκαιον, θὰ τιμωρῶ πάντοτε δικαίως.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωϋσέως ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, Mign. Ε.Π. 44, 429.

Εἰς αὐτὴν τὴν περικοπὴν ὁ μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας Γρηγόριος, ἐπίσκοπος Νύσσης, περιγράφει τὴν ἠθικὴν τελειότητα τοῦ Μωϋσέως. Ὁ Μωϋσῆς ἠξιώθη νὰ καλῆται « φίλος τοῦ Θεοῦ ». Αὐτὸς ἠδυνήθη καὶ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ νὰ μεταβάλῃ, ὅτε ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἐξοντώσῃ καὶ αὐτὸν (τὸν Μωϋσέα), ἐὰν ἤθελεν ἐξοντώσει τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τὰς συνεχεῖς παρανομίας των. Ὁ Θεός, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν Μωϋσέα, δὲν ἐξωλόθρευσε τὸ Ἰσραηλιτικὸν ἔθνος. τόσον ἠγάπα τὸν Μω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ϋσέα, ὁ ὁποῖος εἰς τοιαύτην τελειότητα εἶχε φθάσει, ὥστε δὲν ἔκαμνε τὸ καλὸν καὶ ἔζη ἐνάρετον βίον ἀπὸ φόβον τῆς κολάσεως ἢ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Τοῦτο εἶναι κατὰ τὸν Γρηγόριον ἡ τελειότης τοῦ βίου.

Τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα = τὴν τελειότητα, τὴν ὁποίαν εἶναι ἐνδεχόμενον, εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος. **ἔγνων σε παρὰ πάντας** = σὲ ἠγάπησα περισσότερον ἀπὸ ὅλους. **ἑλόμενον** = προτιμήσαντα. **ἱλεωθεὶς δι' εὐμενείας** = νὰ ἐξιλεωθῇ, νὰ συμφιλιωθῇ μετ' εὐμενείας. **πρὸς τὸν ἀκρότατον ὅρον** = πρὸς τὸν ὕψιστον βαθμόν. **πραγματευτικῇ τινι καὶ συναλλαγματικῇ διαθέσει κατεμπορευομένους τῆς ἐναρέτου ζωῆς** = οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν ζωὴν φέροντα ὡς ἔμποροι, δεικνύοντες διάθεσιν καὶ πνεῦμα συναλλαγῆς καὶ διαπραγματεύσεως. Οὗτοι δηλαδὴ σκέπτονται ὡς ἔμποροι, ὅταν κάμνουν τὸ καλόν, ἐπειδὴ θὰ ἀμειφθῶσιν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν, καὶ ἀποφεύγουν τὸ κακόν, διότι φοβοῦνται τὰ βάσανα τῆς κολάσεως. **τῶν ἐν ἐπαγγελίαις δι' ἐλπίδος ἀποκειμένων** = τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἀπόκεινται διὰ τοὺς δικαίους καὶ τὰ ὁποῖα ἐλπίζουν οὗτοι νὰ ἐπιτύχωσι, διότι τὰ ἔχει ὑποσχεθῆ ὁ Θεός. **ἐράσμιον** = ἀξιαγάπητον.

15. Ὕμνος τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ

(Α' Βασ. Β' 1 - 11)

Ἡ εὐσεβὴς Ἄννα ἐλυπεῖτο πολύ, διότι ἦτο ἄτεκνος, καὶ παρεκάλει διαρκῶς τὸν Θεὸν νὰ τῆς χαρίσῃ τέκνον. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὰς δεήσεις της καὶ ἀπέκτησεν υἱόν, τὸν Σαμουήλ. Οὗτος ἀνεδείχθη ὕστερον ὁ σπουδαιότερος ὀργανωτὴς τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὸν Μωϋσέα. Ἡ Ἄννα πλήρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσε τὸ τέκνον της εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ — εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου — ὁπότε ἀναπέμπει πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν τὸν προκείμενον χαριέστατον καὶ πλήρη ὑψηλῶν νοημάτων ὕμνον. Εἰς τοῦτον τονίζεται ἰδιαιτέρως ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Θεὸς συνηθέστατα ἀνυψώνει τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους, ὅταν ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς Αὐτόν, καὶ ταπεινώνει τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀλαζόνας καὶ σοφούς. Ὁ ὕμνος οὗτος ὁμοιάζει κατὰ τὸ περιεχόμενον πρὸς τὸν ὕμνον τῆς Θεοτόκου « Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον » (Λουκ. α' 46 - 54), τὸν ὁποῖον εἶπεν ἡ Παναγία, διότι ἠξίωσεν ὁ Θεὸς αὐτὴν τὴν ταπεινὴν γυναῖκα νὰ γίνῃ μήτηρ τοῦ Σωτῆρος.

Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου = ἐνισχύθη καὶ ἐχάρη ἡ καρδία μου πλησίον τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεοῦ. **κέρας** = δύναμις. **ἐπλατύνθη** = ἤνοιξα τὸ στόμα μου πρὸ τῶν ἐχθρῶν μου, τὸ ὁποῖον πρὶν εἶχον κλειστὸν ἀπὸ ἐντροπήν, διότι ἤμην στεῖρα, **μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ** = μὴ λέγετε ἀλαζονικοὺς λόγους. **τὰ ἐπιτηδεύματα** = τὰ ἔργα, τὰ σχέδια Αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ζυγίζει τὸ πονηρὰ σχέδια τῶν ἁμαρτωλῶν, διότι γνωρίζει αὐτά, ὁσονδήποτε καὶ ἂν κρύπτωνται. **παρῆκαν γῆν** = ἀφῆκαν, δὲν εἰργάσθησαν τὴν γῆν, ἀνεπαύθησαν, διότι δὲν ἐστεροῦντο πλέον. **οὐκ ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνὴρ** = ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπικρατεῖ μὲ τὴν δύναμίν του, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. **συνιεῖν** = εἰς τὸ νὰ ἔχωσι σύνεσιν. **καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ** = καὶ θὰ ἀνυψώση τὴν δύναμιν τοῦ Μεσσίου του, τοῦ Σωτῆρος. Ἐδῶ προλέγεται ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἄννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «Ὑψώθη κέρας ἐν Θεῷ μου», Mign. Ε.Π. 53 - 54, 663.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ δόξα τῆς ταπεινῆς Ἄννης ὑπῆρξε μεγίστη καὶ αἰωνία, διότι ἦτο εὐσεβὴς καὶ προύτίμα τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον παρὰ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν. Ὅλοι οἱ λαοὶ ἐγκωμιάζουν τὴν ἀρετὴν τῆς Ἄννης, ἐν ᾧ ἄλλων ἰσχυρῶν βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἐχάθη τὸ ὄνομα καὶ οὐδεὶς μνημονεύει αὐτούς.

Τὸ ὕψος = ἡ δόξα. **βεβαίαν** = ἀσφαλῆ, στερεάν. **τὴν εὐτέλειαν** = τὴν ἀσημότητα, τὴν μηδαμινότητα. **πραγματευσάμενοι** = κατορθώσαντες, πράξαντες. **ἄληστον** = ἀλησμόνητον. **ὑπομνήματα** = μνημεῖα, ἱστορίας, **εὐφημία** = καλὴ φήμη, ἐγκώμιον, **τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς** = τὸν ἁγνὸν καὶ ἅγιον βίον της. **τῇ περιφανείᾳ** = τὴν λάμψιν, τὴν δόξαν.

16. Ψαλμὸς 1ος

Αἱ δύο ὁδοὶ

Ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος ψαλμὸς εἶναι μία καλὴ εἰσαγωγὴ εἰς ὅλους τοὺς ψαλμούς, διότι ὁ πρῶτος εἶναι ἠθικὸς κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ ὁ δεύτερος προφητικός. Ὅλον δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ψαλμῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἠθικὰς διδασκαλίας καὶ προφητείας περὶ τοῦ Κυρίου. Πολλοὶ μάλιστα ἐθεώρουν αὐτοὺς τοὺς δύο ψαλμοὺς ὡς ἕνα ψαλμόν, ἀρχίζοντα καὶ τελειώνοντα μὲ ἕνα μακαρισμόν. Ὁ πρῶτος ψαλμὸς περιγράφει τὴν τύχην τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀσεβῶν ἢ ἄλλως τὰς δύο ὁδούς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας.

Ἐν βουλῇ ἀσεβῶν = εἰς τὰ συμβούλια τῶν ἀσεβῶν. **ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν** = εἰς τὴν ἕδραν κακοποιῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, διὰ νὰ κηρύττη ἀπὸ τῆς ἕδρας ταύτης τὸ κακὸν καὶ νὰ παρασύρη τοὺς ἄλλους. **παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων** = παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, ρυάκων καὶ ἑξῆς. **οὐκ ἀπορρυήσεται** = δὲν θὰ πέσουν τὰ φύλλα. **ὡς ὁ χνοῦς** = ὡς ὁ κονιορτός, **οὐκ ἀναστήσονται ἐν κρίσει** = οἱ ἀσεβεῖς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲν θὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν νὰ σταθῶσιν ὄρθιοι καὶ θαρραλέοι πρὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαίου Θεοῦ. **ὁδὸς δικαίων** = ἡ ζωή, ἡ συμπεριφορὰ τῶν δικαίων.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμόν, Mign. Ε.Π. 29, 221. Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ Μ. Βασίλειος περιγράφει ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου ψαλμοῦ τὰς δύο ὁδούς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, τὰς δυσκολίας τῆς μιᾶς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἄλλης καὶ γενικῶς πῶς διάγουν οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἢ τὴν ὁδὸν τῆς κακίας.

Ἐγχρονίσας = ὁ μὴ χρονοτριβῶν, ὁ μὴ διάγων τὸν καιρόν του. **πρανὴς** = κατηφορικός. **ὑποφαίνει** = μόλις δεικνύει. **ἰλιγγιᾷ** = θαμβώνεται, ζαλίζεται. **μετοκλάζω** = κάθημαι ὀκλαδόν, μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα, καταπίπτω, κουράζομαι. **σαρκὸς εὐπάθεια** = τὸ νὰ μὴ συγκρατῇ τις τὰ σαρκικὰ πάθη, τὰς ἐπιθυμίας. **δουλαγωγία** = κυριαρχία, συγκράτησις. **ὄρχησις** = χορός.

17. Ψαλμὸς 2ος

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ

Ὁ ψαλμὸς οὗτος περιγράφει μὲ ζωηρὰς ἐκφράσεις καὶ εἰκόνας τὸν θρίαμβον τοῦ βασιλέως Χριστοῦ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν λαῶν τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἀντιδρῶντες εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς βασιλείας του ἐπὶ τῆς γῆς. Τὴν προφητικὴν σημασίαν τοῦ ψαλμοῦ δέχονται καὶ οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης (Πράξ. δ' 25 - 27, ιγ' 33, Ἑβρ. α' 5, ε' 5, Ἀποκ. β' 27, ιθ' 15).

Ἱνατὶ ἐφρύαξαν ἔθνη = προοίμιον ἐξ ἐφόδου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ προφήτης ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του, διατὶ τὰ ἔθνη μαίνονται ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. **ἐμελέτησαν κενὰ** = διενοήθησαν ἀνόητα πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιήσωσι. **διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς** = ἂς ἀποτινάξωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου. **ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς** = ἐγὼ δὲ ὡρίσθην βασιλεύς. **υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε** = σὺ εἶσαι πάντοτε, αἰώνιος υἱός μου, ἀλλὰ ἐνεσαρκώθης τώρα, γενόμενος ἄνθρωπος. Ὡς γνωστόν, καὶ κατὰ τὴν Βάπτισιν καὶ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν ὁ Θεὸς διακηρύττει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ υἱός του ὁ ἀγαπητός. **ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ** = θὰ διακυβερνήσῃς αὐτοὺς μὲ σκῆπτρον σιδηροῦν καὶ θὰ συντρίψῃς τοὺς ἐχθροὺς εὐκόλως, ὡς σκεύη κεραμέως. **ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ** = ἡ χαρὰ διὰ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ἀπὸ εὐλάβειαν καὶ φόβον, διότι ἐκεῖνος εἶναι Θεός, ἡμεῖς δὲ ἄνθρωποι. **δράξασθε παιδείας** = προσκολληθῆτε εἰς τὴν παιδείαν καὶ ἐπωφεληθῆτε ἀπὸ τὰς ἀποτυχίας σας εἰς τὴν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ὀργισθῇ ὁ Κύριος καὶ ἀφανισθῆτε, διότι ἐφύγατε ἀπὸ τὴν δικαίαν ὁδόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

18. Ψαλμὸς 50ὸς

Ἡ μετάνοια τῶν ἁγίων

Ὁ ψαλμὸς οὗτος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ψαλμὸς μετανοίας καὶ ὡς ποίημα εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως τοῦ κόσμου. Ὁ Δαβὶδ ἐποίησε τὸν ψαλμὸν τοῦτον, ὅταν ὁ Θεὸς ἤλεγξε τοῦτον δριμέως διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν, διότι ἐφόνευσε διὰ δόλου τὸν στρατηγὸν Οὐρίαν, ἵνα λάβῃ τὴν ὡραίαν γυναῖκά του Βηρσαβεὲ ὡς σύζυγον. Μετενόησε πικρῶς διὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο καὶ μὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον ἐκφράζει τὴν λύπην του, ἐπικαλούμενος τὸ μέγα ἔλεος τοῦ οἰκτίρμονος Θεοῦ ἐπ' αὐτόν. Εἰς τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας συχνότατα ἀντηχεῖ ὁ θαυμάσιος ψαλμὸς « Ἐλέησόν με ὁ Θεός ».

Κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου = συμφώνως πρὸς τὸ μέγα ἔλεός σου· διὰ μεγάλα ἁμαρτήματα μόνον τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὸν νὰ φέρῃ τὴν συγχώρησιν, διὰ τοῦτο τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐπικαλεῖται ὁ Δαβίδ. **ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου** = διὰ νὰ ἀποδειχθῇ δικαία ἡ κρίσις σου. Οἱ ἄνθρωποι συνήθως εὑρίσκουν αὐστηρὰν τὴν κρίσιν καὶ τιμωρίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὰς κακίας των, ὁ Δαβὶδ ὅμως ὁμολογεῖ, ὅτι πάντοτε εἶναι δικαία ἡ θεία κρίσις, δι' ὅσα δὲ καὶ ἂν ὑποφέρῃ, τιμωρούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δικαίως πάσχει. **σοὶ μόνῳ ἥμαρτον** = ἀπέναντί σου μόνον εἶμαι ἔνοχος, διότι, παρὰ τὰς εὐεργεσίας σου, παρέβην τὰς ἐντολάς σου καὶ διότι σὺ εἶσαι ὁ φρουρὸς τῆς ἠθικῆς τάξεως ἐν τῷ κόσμῳ. **ἐν ἀνομίαις συνελήφθην** = ἡ σύλληψίς μου ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς ἔγινε μὲ ἁμαρτίας, ἐξ αἰτίας τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. **τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια** = τὰς ἀγνώστους καὶ κεκρυμμένας βουλάς σου ἐφανέρωσες εἰς ἐμέ. ὁ Δαβὶδ ἦτο καὶ προφήτης, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐνοχή του διὰ τὸ ἔγκλημα ἦτο μεγίστη. **ραντιεῖς με** = θὰ μὲ ραντίσῃς, θὰ μὲ καθαρίσῃς. **ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν** = θὰ μὲ κάμῃς νὰ ἀκούσω τὸν εὐχάριστον λόγον ὅτι συνεχωρήθην, ὥστε νὰ χαρῶσι καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἀκόμη, τὰ ὁποῖα εἶναι συντετριμμένα ἀπὸ τὴν λύπην διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. **πνεῦμα εὐθὲς** = φρόνημα εὐθὺ καὶ σταθερόν. **ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου** = βάλε ἀπ' ἀρχῆς μέσα μου, εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. **μὴ ἀντανέλῃς** = μὴ ἀφαιρῇς ἀπ' ἐμοῦ. **ρῦσαί με ἐξ αἱμάτων** = φύλαξόν με ἀπὸ αἵματα, ἀπὸ φόνους. **πνεῦμα συντετριμμένον** = φρόνημα περίλυπον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. **ἐξουδενῶ** = περιφρονῶ. **ἀγάθυνον τὴν Σιὼν** = πλήρωσον μὲ ἀγαθὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. **ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου** = ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὔνοιάν σου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. **ἀνοίσουσι μόσχους** = θὰ προσφέρωσι θυσίας μόσχων.

Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου, ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς. Ψαλμ. 50, Mign. Ε.Π. 80, 1240, 1241.

Δορυάλωτος = αἰχμάλωτος πολέμου. **διακειμένοις κακῶς** = οἱ ὁποῖοι εὑρισκόμεθα εἰς κακὴν κατάστασιν. **ἰσομέτρων** = ἴσης ἀξίας. **οὗ δὴ** = ἕνεκα τούτου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοιπόν. **τὸ ἕλκος** = ἡ πληγή. **τὰ ἀπειρημένα** = τὰ ἀπηγορευμένα. **ἀντὶ προβατέως** = ἀντὶ βοσκοῦ. **ἐπικλύσαντα** = τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐγέμισε μὲ ποικίλα ἀγαθά.

19. Ψαλμὸς 102ος

Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεὸν

Διὰ τοῦ ψαλμοῦ τούτου ὁ ποιητὴς εὐχαριστεῖ καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν πρῶτον διὰ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας του πρὸς αὐτόν, ἔπειτα διὰ τὸ μέγα ἔλεός του πρὸς τὸ ἀσθενὲς πλάσμα του, πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι δὲ τόσον γοητευμένος ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ὥστε δὲν εὑρίσκει λέξεις, διὰ νὰ περιγράψῃ ταύτας καὶ ἀναγκάζεται νὰ συσσωρεύσῃ συνώνυμον (Πρβ. στίχ. 8 « Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλαιος ») ἢ νὰ μεταχειρίζηται ἐπιτυχεῖς εἰκόνας καὶ παρομοιώσεις.

Τὸν εὐιλατεύοντα = τὸν ἐλεοῦντα καὶ συγχωροῦντα. **ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου** = ὁ ἀετὸς εἶναι σύμβολον ἀκαταβλήτου δυνάμεως, συνεπῶς λέγεται ἐδῶ, ὅτι ἡ ζωή σου θὰ εἶναι διαρκῶς ἀκμαία, ὅπως ἡ τοῦ ἀετοῦ. **καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις** = παρέχων τὸ δίκαιον εἰς ὅλους τοὺς ἀδικουμένους. **ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ** = ἐφανέρωσε τὰς ἐντολάς του. **ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν** = γνωρίζει ὅτι εἴμεθα πλάσματα ἀσθενῆ, διὰ τοῦτο μᾶς ἐλεεῖ. **χοῦς** = χῶμα. **πνεῦμα** = ἄνεμος. **εὐλογεῖτε πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ** = ὁ ποιητὴς καλεῖ τὸ σύμπαν, ὅπως δοξάζῃ τὸν Θεόν, καλεῖ δὲ πρῶτον τοὺς ἀγγέλους (λειτουργοί, δυνάμεις), ἔπειτα τὴν ψυχήν του καὶ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν, Mign Ε.Π. 29, 212, 213.

Ὁ Μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θαυμάσιος ἑρμηνευτὴς τῶν Ἁγ. Γραφῶν Βασίλειος, ἀρχόμενος τῶν ὁμιλιῶν του εἰς τοὺς ψαλμούς, προτάσσει χαρακτηρισμοὺς τῶν ψαλμῶν, περιγράφων μὲ συντόμους προτάσεις τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν μεγάλην ἀξίαν αὐτῶν.

Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν = (λείπει τὸ ῥῆμα « ἐστὶ ») οἱ ψαλμοὶ φέρουν τὴν γαλήνην εἰς τὰς ψυχάς. **βραβευτὴς** = παρέχει ὡς βράβευσιν τὴν εἰρήνην. **τὸ θορυβοῦν, τὸ κυμαῖνον, τὸ θυμούμενον, τὸ ἀκόλαστον** = ὅλα τὰ οὐδέτερα ταῦτα τίθενται ἀντὶ τῶν **οὐσιαστικῶν**, ἤτοι τὸν θόρυβον καὶ τὰ κύματα τῶν σκέψεων, τοὺς θυμοὺς καὶ τὴν ἀκολασίαν τῆς ψυχῆς. **καταστέλλων** = περιορίζων. **συναγωγὸς** = ὁ συνάπτων, ὁ συνδέων. **φυγαδευτήριον** = ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου φυγαδεύει τις καὶ διώκει τοὺς δαίμονας. **ἐπαγωγὴ** = οἱ ψαλμοὶ ἑλκύουν, συνεπάγονται τὴν βοήθειαν τῶν ἀγγέλων. **εἰσαγομένοις τελείωσις** = οἱ ψαλμοὶ τελειοποιοῦν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ἠθικὴν ζωήν. **ἐκκαλεῖται** = προκαλεῖ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του

(Ἡσ. ΙΑ' 1 - 11)

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ προφήτης Ἡσαΐας προλέγει, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἰεσσαί, πατρὸς τοῦ Δαβίδ. Ἀκολούθως περιγράφει ἰδιότητάς τινας τοῦ Μεσσίου καὶ τὴν εὐημερίαν, τὴν ὁποίαν θὰ φέρῃ οὗτος εἰς τὸν κόσμον. Ἡ βασιλεία τοῦ Μεσσίου θὰ εἶναι πνευματική. Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη παγκόσμιος θὰ εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματά της. Ἡ εἰρήνη αὕτη καὶ δικαιοσύνη θὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ θηρία θὰ ἀποβάλωσι τὰ ἄγρια ἔνστικτά των καὶ θὰ ζῶσιν ἥσυχα τὰ ἄγρια μὲ τὰ ἥμερα ζῷα.

Καὶ ἐξελεύσεται ράβδος = καὶ θὰ προέλθῃ κλάδος, ἤτοι ἀπόγονος ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ Ἰεσσαί. **καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτῷ** = καὶ θὰ ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ θεῖον πνεῦμα, θὰ εἶναι κάτοχος θείου πνεύματος. Ἀναφέρονται ἓξ θεῖαι ἰδιότητες τοῦ Μεσσίου, δύο δι' ἑκάστην ψυχικὴν δύναμιν, ἤτοι διὰ τὸν νοῦν. **πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως,** διὰ τὴν βούλησιν **πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος** καὶ διὰ τὸ ἠθικὸν συναίσθημα **πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας. Πνεῦμα γνώσεως** = θὰ ἔχῃ θεογνωσίαν. **πνεῦμα φόβου Θεοῦ** = θὰ ἔχῃ πνεῦμα εὐλαβείας καὶ προσηλώσεως εἰς τὸν Θεόν. **ἀνελεῖ ἀσεβῆ** = θὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀσέβειαν διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ θείου πνεύματος. **δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ** = καὶ ἡ μέση του θὰ ἔχῃ ὡς ζώνην του τὴν δικαιοσύνην, δηλαδὴ πάντοτε θὰ κρίνῃ δικαίως. **καὶ ἀληθείᾳ εἰλημένος τὰς πλευρὰς** = καὶ αἱ πλευραί του θὰ εἶναι τυλιγμέναι μὲ ἀλήθειαν, ἤτοι θὰ εἶναι πάντοτε ἀληθὴς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς ἀληθείας. **εἰλημένος** = τυλιγμένος (ἐκ τοῦ ρημ. εἴλω ἢ εἰλέω = σφίγγω, πιέζω, τυλίσσω). **μικρὸν παιδίον ἄξει αὐτοὺς** = θὰ γίνῃ τοιαύτη μεταβολὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου, ὥστε ἓν μικρὸν παιδίον θὰ ὁδηγῇ καὶ θὰ ποιμαίνῃ ἐρίφια καὶ ταύρους καὶ λέοντας μαζί. **ἐπὶ τρωγλῶν ἀσπίδων** = εἰς τὰς φωλεὰς φαρμακερῶν ὄφεων. **ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου** = εἰς τὴν ἁγίαν Ἰερουσαλήμ, ἡ ὁποία ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου Σιών, ἀλλ' ἐνταῦθα λέγει ὁ προφήτης, ὅτι ὅλον τὸ σύμπαν θὰ εἶναι τὸ ἅγιον ὄρος, ἡ ἁγία κατοικία τοῦ Μεσσίου. Τότε λοιπὸν εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἡ κακία, διότι ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι κτῆμα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. **ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν** = ἐκ τῆς ρίζης, ἐκ τοῦ Ἰεσσαί, θὰ προέλθῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἄρχων τῶν ἐθνῶν. **ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμὴ** = ἡ ζωή του θὰ εἶναι πλήρης τιμῆς καὶ δόξης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

21. Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου

(Ἡσ. ΝΓ΄ 1 - 9)

Εἰς τὴν προφητείαν ταύτην ὁ Ἡσαΐας μᾶς δίδει μίαν τόσον ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, ὥστε θὰ ἔλεγέ τις, ὅτι ἐγράφη μετὰ τὰ πάθη ταῦτα καὶ ὑπὸ χριστιανικῆς χειρός. Ὁ προφήτης ἐπίσης τονίζει τὸ νόημα τῶν παθῶν τοῦ Μεσσίου, ὅτι δηλαδὴ οὗτος ὑπέφερε ταῦτα χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Κατόπιν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀπέδωκαν τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς τὰ πάθη. Διὰ τοῦτο μερικὰ μέρη ἀπὸ τὴν προφητείαν ταύτην ἀναφέρονται καὶ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, ὅπως π. χ. ἐν Πράξ. η΄ 32, ἐν 1 Πέτρ. β΄ 21, Ἑβρ. θ΄ 28.

Τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν = ποῖος ἐπίστευσεν εἰς ὅσα ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐκηρύξαμεν. **καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη** = ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου διὰ μέσου τίνος ἐφανερώθη ; Ἡ δύναμις αὕτη ἀπεκαλύφθη μὲ ἓν ἀφανὲς καὶ ἀσήμαντον πρόσωπον τὸ ὁποῖον εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ τραύματα. **ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ** = προανηγγείλαμεν ὅτι θὰ εἶναι ἓν μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον θὰ παρουσιασθῇ ὡσὰν μία ἀσήμαντος ρίζα εἰς μίαν ξηρὰν καὶ ἄνυδρον γῆν. **οὐκ ἔστιν αὐτῷ εἶδος οὐδὲ δόξα** = ὁ Μεσσίας δὲν θὰ ἔχῃ ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ δόξαν. **τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον** = ἡ ἐξωτερική του ἐμφάνισις εἶναι ἐλεεινή, ἀξιοκαταφρόνητος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. **ἐν πληγῇ ὢν** = θὰ εἶναι ἄνθρωπος τραυματισμένος. **εἰδὼς φέρειν μαλακίαν** = γνωρίζων νὰ ὑποφέρῃ ἀσθενείας. **ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ** = τὸ πρόσωπόν του εἶναι ἄξιον ἀποστροφῆς. **ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη** = ἐξηυτελίσθη καὶ δὲν ὑπελογίσθη ὡς ἄνθρωπος μὲ τιμήν. **ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ** = ἡμεῖς ἐνομίσαμεν ταῦτα ὡς τιμωρίαν τοῦ Μεσσίου παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔπασχεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἵνα εἰρηνεύσωμεν μετὰ τοῦ Θεοῦ. **παιδεία εἰρήνης** = ἡ δοκιμασία καὶ αἱ θλίψεις του ἦσαν χάριν τῆς εἰρηνεύσεως, χάριν τῆς συμφιλιώσεώς μας μετὰ τοῦ Θεοῦ. **πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν** = ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πλανῶνται καὶ ἁμαρτάνουν καὶ μόνον αὐτός, ὁ πάσχων Μεσσίας, εἶναι ἀναμάρτητος. **ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη** = ἐταπεινώθη καὶ οὕτως τὸ δίκαιόν του κατεπατήθη. **τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται** = τὴν δὲ σύγχρονόν του γενεάν, ἡ ὁποία κατεδίκασε καὶ ἐσταύρωσεν αὐτόν, ποῖος θὰ περιγράψῃ, ποῖος θὰ παραστήσῃ τὸ ἔγκλημά της ;

22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίου

(Μιχ. Δ΄ 1 - 6)

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσσίου ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἁγία πόλις, θὰ ἀποβῇ τόσον ἔνδοξος, ὥστε ἡ δόξα της θὰ λάμψῃ εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλον τὸν κόσμον. Αὕτη θὰ γίνῃ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅλοι οἱ λαοὶ θὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν Θεὸν ὡς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ νὰ διδαχθῶσι καὶ φωτισθῶσι. Παγκόσμιος εἰρήνη θὰ βασιλεύῃ πανταχοῦ. Τὰ δόρατα καὶ αἱ μάχαιραι θὰ μεταβληθῶσιν εἰς δρέπανα καὶ ἄροτρα, διότι θὰ λείψωσιν οἱ πόλεμοι. Οὐδεὶς θὰ διώκηται ἢ ἀδικῆται, διότι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας θὰ ἔχουν ἀλλάξει ἐσωτερικῶς.

Ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν = κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσσίου. **Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου** = ἂς ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Σιών, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. **καὶ κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα** = τὰ ἔθνη θὰ μεταβάλωσι τὰ πολεμικὰ ὄργανα (τὰς ρομφαίας) εἰς εἰρηνικὰ ἐργαλεῖα (εἰς ἄροτρα) **καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ** = καὶ δὲν θὰ σηκώσῃ ἔθνος ἐναντίον ἔθνους τὴν μάχαιραν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

(Λουκ. α' 26 - 39)

Ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ὅπως λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος (Γαλ. δ' 4). Κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, ἵνα ἀναβῶμεν ἡμεῖς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θεωθῶμεν καὶ γίνωμεν ὅπως Αὐτός. Ἐγεννήθη δὲ ἐκ Παρθένου κατὰ θαυμαστὸν τρόπον καὶ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Τοῦτο δεικνύει τὴν θείαν καταγωγήν του, ὅτι ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Ἡ παρθένος αὐτὴ εἶναι ἡ Μαρία, τὴν ὁποίαν δικαίως ὁ Ὀρθόδοξος λαὸς τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ ὡς Θεοτόκον, ὡς καταφυγὴν καὶ προστασίαν του, ὡς ἐλπίδα καὶ σκέπην του, ὡς ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον, ὡς τιμιωτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν καὶ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων. Διά τὴν Παναγίαν ἔχει ὁ Ὀρθ. λαὸς πολλὰς ἑορτὰς καὶ ἔχει συνθέσει τοὺς ὡραιοτέρους ὕμνους, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζει τὴν πρὸς ταύτην ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν. Εἰς τὴν Μαρίαν ἐμφανίζεται ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς αὐτήν, ὅτι μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μήτηρ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Τὸ εὐφρόσυνον τοῦτο μήνυμα τοῦ Γαβριὴλ ὀνομάζεται Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ = ἓξ μῆνας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἰδίου ἀγγέλου εἰς τὸν Ζαχαρίαν, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὸν τὴν γέννησιν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. **ἐξ οἴκου Δαβίδ** = ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Δαβίδ, τοῦ ἐνδοξοτέρου Βασιλέως καὶ προφήτου τῆς Παλ. Διαθήκης. Κατὰ τὰς προφητείας ὁ Μεσσίας θὰ προήρχετο ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Δαβίδ, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος πολλάκις προσφωνεῖται εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὡς « Υἱὸς Δαβίδ ». **χαῖρε κεχαριτωμένη** = χαῖρε σὺ ποὺ ἔχεις ἀπὸ τὸν Θεὸν πολλὰς χάριτας, πολλὰς ἀρετάς. Ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔχεις καὶ τὴν μεγίστην εὔνοιαν καὶ χάριν, ὅτι ἠξιώθης νὰ γίνῃς μήτηρ τοῦ Θεοῦ. Ἡ εὐσέβεια τῶν Ὀρθοδόξων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔπλασε τοὺς γνωστοὺς θαυμασίους ὕμνους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν **Χαιρετισμούς**, διότι ὅλοι ἀρχίζουν μὲ τὴν λέξιν τοῦ ἀγγέλου « Χαῖρε ». **ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς** = πόθεν προέρχεται καὶ ποῖον νόημα ἄραγε ἔχει ὁ χαιρετισμὸς οὗτος. **Ἰησοῦς** = λέξις ἑβραϊκὴ σημαίνουσα « Θεοῦ σωτηρία », ὁ Θεὸς εἶναι σωτήρ. **τὸν θρόνον Δαβὶδ** = τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ Δαβίδ. Ὁ Ἰησοῦς ἐγένετο καὶ εἶναι πράγματι βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πνευματικὸς βασιλεύς, βασιλεύων ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς αὐτόν, ἀκολουθοῦν μὲ ἀφοσίωσιν αὐτὸν καὶ πράττουν πάντοτε τὸ θέλημά του. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέμενον κοσμικὸν Μεσσίαν, κοσμικὸν βασιλέα ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαβίδ, ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον καὶ ἱδρύσῃ ἰσχυρὸν Ἰουδαϊκὸν κράτος. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τοὺς πόθους τούτων, διὰ τοῦτο κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν τέλει κατεδικάσθη ὑπ' αὐτῶν. **τοῦ πατρὸς αὐτοῦ** = τοῦ προπάτορος, τοῦ προγόνου του. **ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ** = ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας. Μετὰ Χριστὸν πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν καλοῦνται « νέος Ἰσραήλ », ἤτοι οἱ χριστιανοὶ εἶναι ὁ νέος περιούσιος καὶ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ. **οὐ γινώσκω** = δὲν γνωρίζω, δὲν ἔχω ἔλθει εἰς ἐπαφήν. **δύναμις τοῦ ὑψίστου ἐπισκιάσει σε** = θὰ σὲ σκεπάσῃ ἡ δημιουργικὴ **δύναμις τοῦ ὑψίστου**, ὅπως ἐσκέπαζεν ἄλλοτε ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος. Σὺ θὰ εἶσαι ναὸς τοῦ Ὑψίστου, διότι ἐντός σου, ἐν τῇ κοιλίᾳ σου, θὰ ἐνοικήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἡμῶν.

2. Ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Μαρία

(Λουκ. α' 39 - 57)

Πολλάκις οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι ἀπὸ ταπεινοφροσύνην μεγάλην δὲν βλέπουν καὶ δὲν γνωρίζουν τὴν ἀξίαν των καὶ τὰς ἀρετάς των, ὅπως ὁ ὀφθαλμός, ὁ ὁποῖος, ἐν ᾧ βλέπει ὅλα, δὲν βλέπει τὸν ἑαυτόν του. Οἱ φίλοι τότε καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δεικνύουν εἰς αὐτὸν τὰς ἀρετάς των ταύτας. Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην βλέπομεν τὴν Ἐλισάβετ, συγγενῆ τῆς Μαρίας, νὰ φανερώνῃ εἰς αὐτήν, ἀφ' οὗ ἐφωτίσθη ἀπὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι αὐτή, ἡ Μαρία, εἶναι μήτηρ τοῦ Κυρίου, μήτηρ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα φωτίζει τὰς δύο ἁπλᾶς, ἀλλ' εὐσεβεῖς αὐτὰς γυναῖκας, τὴν Ἐλισάβετ καὶ τὴν Μαρίαν, νὰ ὁμιλῶσι διὰ τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἡ Μαρία μετὰ τοὺς λόγους τῆς Ἐλισάβετ λέγει τὸν γνωστὸν ὕμνον « Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον », διὰ τοῦ ὁποίου μὲ ταπεινοφροσύνην προλέγει, ὅτι αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ δοξάζωσι καὶ θὰ ἐγκωμιάζωσιν αὐτήν. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται εἰς τὸν παντοδύναμον καὶ πολυέλεον Θεόν, διὰ τοῦτο τοῦτον ὑμνεῖ καὶ μεγαλύνει ἡ Παναγία μὲ τὸν ὕμνον της.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις = κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν. **εἰς πόλιν Ἰούδα** = εἰς πόλιν τῆς περιφερείας, εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποίαν εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα. **ἠσπάσατο** = ἐχαιρέτησεν. **ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου** = τὸ γέννημα, τὸ τέκνον τῆς κοιλίας σου, **ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου** = ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Κύριος τῆς Ἐλισάβετ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. **ὅτι ἔσται τελείωσις** = ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶσι, θὰ τελεσθῶσιν, ὅσα ἐλαλήθησαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου. **μεγαλύνει** = δοξάζει, ὑμνεῖ. **ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης** = εἰς τὴν ταπεινήν του δούλην. **ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς** = ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἔκαμεν εἰς ἐμὲ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἔργα, ἀξιώσας με, ἂν καὶ ταπεινὴν παρθένον, νὰ γίνω μήτηρ τοῦ Κυρίου. **εἰς γενεὰς γενεῶν** = (ἑβραϊσμὸς) πάντοτε, καθ' ὅλας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων. **ἐποίησε κράτος** = ἵδρυσε βασίλειον, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. **ἐν βραχίονι αὐτοῦ** = (ἀνθρωπομορφισμὸς) μὲ τὰς χεῖράς του, μὲ τὴν δύναμίν του. **καθεῖλε δυνάστας** = κατεβίβασε βασιλεῖς ἀπὸ τὸν θρόνον των. **ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ** = ἐβοήθησε καὶ ἐπροστάτευσε τοὺς δούλους του Ἰσραηλίτας. **μνησθῆναι ἐλέους** = καὶ τοιουτοτρόπως ἔδειξεν ὁ Θεός, ὅτι ἐνεθυμήθη τὰς ὑποσχέσεις καὶ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξ ἀγάπης καὶ ἐξ ἐλέους εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πατέρας τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Θεὸς εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτούς, ὅτι θὰ στείλῃ τὸν Μεσσίαν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

(Λουκ. β' 1 - 21)

Ὁ Ἰησοῦς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα φέρῃ εἰς τὴν δυστυχῆ καὶ ἁμαρτωλὸν ἀνθρωπότητα τὴν ἁγιότητα καὶ τὴν εὐημερίαν. Δὲν παρουσιάσθη ἐπὶ τῆς γῆς « ἐν μορφῇ Θεοῦ », ἤτοι μὲ δόξαν, μὲ πομπήν, μὲ καπνούς, βροντὰς καὶ ἀστραπάς, ὅπως ἐνεφανίσθη ὁ Θεὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἦλθεν « ἐν μορφῇ δούλου », ὡς λέγει ὁ Παῦλος (Φιλιπ. β' 6), ἤτοι ἐφόρεσε τὰ ράκη ἑνὸς πτωχοῦ ἀνθρώπου, ἐγεννήθη εἰς ἕνα σταῦλον καὶ εἰς μίαν ἄσημον πόλιν τῆς Ἰουδαίας, εἰς τὴν Βηθλεέμ. Καὶ πρῶτον λαμβάνουσι γνῶσιν τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου, τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ γεγονότος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν, οὐχὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ οἱ πλούσιοι τῆς ἐποχῆς, ἀλλ' οἱ ποιμένες. Καὶ ὅπως ὑπῆρξαν ταπειναὶ καὶ πτωχαὶ αἱ συνθῆκαι τῆς γεννήσεως τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γῆν, οὕτω καὶ ἀκόμη χειρότερον ὑπῆρξεν τὸ τέλος τοῦ ἐπιγείου του βίου, διότι ἐν τέλει ἐσταυρώθη ὡς κακοῦργος ἐν τῷ μέσῳ δύο ληστῶν. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἐπέρασεν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὴν ταπείνωσιν ταύτην ἡ θεία ἀγάπη ἔδωκεν ὑπέροχον παράδειγμα εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐγωϊστὰς καὶ ἀλαζόνας. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξε μέχρι τέλους, ὅπως ἤρχισε, γεμάτη ἀπὸ ταπεινώσεις καὶ αὐτοθυσίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ πάντα ὑπέφερε καὶ ἔκαμε διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ἡ ταπεινὴ φάτνη καὶ ὁ σταυρὸς ὅμως ἐνέπνευσαν πάντοτε ὅλους τοὺς ἁγίους, ὥστε νὰ ἀφιερωθῶσιν οὗτοι μὲ ὅλην τὴν δύναμιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις = ἤτοι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. **ἐξῆλθε δόγμα** = ἐδόθη διαταγή. **παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου** = ἤτοι παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ, τοῦ πρώτου αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων. **τὸν πρωτότοκον** = τὸν πρωτογέννητον, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο πρωτότοκος καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐγεννῶντο μετ' αὐτὸν ἄλλα τέκνα. **ἐσπαργάνωσεν** = ἐτύλιξεν εἰς τὰ σπάργανα. **ἐν τῷ καταλύματι** = ἐν τῷ πανδοχείῳ, ὅπου εἶχον καταλύσει. **ἀγραυλοῦντες** = μένοντες, διανυκτερεύοντες εἰς τοὺς ἀγρούς. **φυλάσσοντες φυλακὰς** = ἐφύλαττον τὰ ποίμνια, μένοντες ἄγρυπνοι κατὰ σειρὰν ὡρισμένας ὥρας ἕκαστος. Ὁ χρόνος αὐτὸς τῆς ἐξαγρυπνήσεως καὶ φρουρᾶς ἐλέγετο **φυλακή**. **δόξα Κυρίου** = φῶς, λάμψις θεία περιέλαμψεν αὐτούς. **εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην** = σᾶς ἀναγγέλλω ἀγγελίαν, ἡ ὁποία θὰ σᾶς προξενήσῃ μεγάλην χαράν. **Χριστὸς Κύριος** = ἀμφότερα ἐπίθετα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ : **Χριστὸς** = Μεσσίας, κεχρισμένος, **Κύριος** = κυρίαρχος ὅλου τοῦ κόσμου. **δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...** = ἂς εἶναι δοξασμένος ὁ Ὕψιστος Θεός, ἂς βασιλεύῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ θεία εἰρήνη, διότι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην καὶ εὔνοιαν διὰ τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ. **διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος** = ἀνεκοίνωσαν, ἔκαμαν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα. **συνετήρει** = διεφύλαττε. **συμβάλλουσα** = ἑρμηνεύουσα, συγκρίνουσα τούτους μὲ ὅσα ἄλλοτε εἶχεν ἀκούσει παρὰ τοῦ ἀγγέλου.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Mign. Ε.Π. 36, 312, 313.

Εἰς τὸν περίφημον λόγον του εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς ποιητικὴν καὶ ἐνθουσιώδη γλῶσσαν καλεῖ πάντας νὰ ἐξυμνήσωσι τὸ γεγονὸς τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου περιγράφει καὶ τὰς συνεπείας διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Παρατίθεται ἡ ἀρχὴ μόνον.

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε = Χριστὸς καταβαίνει ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, ἐξέλθετε εἰς προϋπάντησίν του. **συνελὼν** = ἐν συντομίᾳ, συγκεφαλαιώνων. **τὸν ἀπ' ἀρχῆς** = τὸν αἰώνιον. **τὸν τελευταῖον** = τὸν ζήσαντα ὡς ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἀνθρώπων.

4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα

(Λουκ. β' 25 - 39)

Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα εἶναι οἱ πρῶτοι προφῆται, οἱ ὁποῖοι διεκήρυξαν καὶ πρὸ τοῦ Προδρόμου ἀκόμη, ὅτι ἦλθεν ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Οὗτοι ἔζων βίον προσευχῆς καὶ τελείας ἀφοσιώσεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὸν Θεόν. Ἀνέμενον δέ, ὅπως λέγει ἡ περικοπή, μαζὶ μὲ ἄλλους εὐσεβεῖς Ἰσραηλίτας τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ ζήσωσιν, ἕως ὅτου ἴδωσιν αὐτόν. Ὑποδεχόμενος ὁ Συμεὼν τὸν Χριστὸν βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας του, προλέγει ὅτι τὸ βρέφος τοῦτο εἶναι τὸ φῶς καὶ ἡ σωτηρία τῶν λαῶν. Ἀλλ' ἡ σκιὰ τοῦ σταυροῦ προβάλλει εἰς τοὺς προφητικοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ γέροντος Συμεὼν καὶ προλέγει εἰς τὴν μητέρα τοῦ θείου βρέφους, ὅτι πόνοι καὶ ὀδύναι θὰ διατρυπήσουν τὴν ψυχήν της, ὅταν θὰ ἴδῃ τὸν υἱόν της ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Προσδεχόμενος παράκλησιν = περιμένων τὴν παρηγορίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλαδὴ τὸν Μεσσίαν. **ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον** = εἶχεν ἀποκαλυφθῆ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **ἦλθεν ἐν πνεύματι** = προσῆλθε παρακινούμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου** = τώρα δύνασαι νὰ μὲ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν ζωήν, νὰ μὲ ἀφήσῃς νὰ ἀποθάνω. **τὸ σωτήριον** = τὸν Σωτῆρα. **κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν** = τὸν ὁποῖον προώρισες διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. **φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν** = ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι φῶς πρὸς φωτισμὸν τῶν ἐθνικῶν, ὥστε νὰ γνωρίσωσι τὸν ἀληθινὸν Θεόν. **κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν** = προορίζεται νὰ γίνῃ αἰτία, ὥστε πολλοὶ — μὴ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν — θὰ πέσωσι, θὰ καταδικασθῶσιν, ἐν ᾧ ἄλλοι — πιστεύοντες εἰς αὐτὸν — θὰ σωθῶσι, θὰ δοξασθῶσι. **καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον** = ὁ Ἰησοῦς προορίζεται ἀκόμη νὰ γίνῃ σημεῖον, περὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἐγερθῶσι πολλαὶ ἀντιλογίαι, ἔριδες καὶ συζητήσεις. **ρομφαία** = μάχαιρα, πόνος. **ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν κ.τ.λ.** = ὁ Ἰησοῦς θὰ γίνῃ αἰτία, ὥστε νὰ φανερωθῶσιν αἱ διαθέσεις καὶ αἱ σκέψεις ἑκάστου ἀνθρώπου, διότι ἐὰν μὲν πιστεύσῃ τις εἰς αὐτόν, θὰ δείξῃ τὸν καλόν του χαρακτῆρα, ἐν ᾧ, ἐὰν ἀποκρούσῃ αὐτόν, θὰ φανερώσῃ τὰς πονηράς του διαθέσεις, τὴν κακήν του ψυχήν. Μόνον ἕνας φαῦλος δὲν πιστεύει καὶ δὲν πλησιάζει τὸν Χριστόν. Οἱ καλοὶ δὲν ἠμποροῦν εἰ μὴ νὰ ἀγαπῶσιν αὐτόν. **προβεβηκυῖα** = προχωρημένη εἰς τὴν ἡλικίαν. **οὐκ ἀφίστατο** = δὲν ἀπεμακρύνετο. **πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν** = εἰς ὅλους, οἱ ὁποῖοι περιέμενον τὸν λυτρωτήν, τὸν Μεσσίαν.

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου

(Ματθ. γ' 13 - 17)

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν ἐπίγειόν του βίον συνεμορφώθη πάντοτε μὲ τὸν Νόμον τῶν Ἰουδαίων. Αὐτὸ κάμνει καὶ τώρα, ποὺ προσέρχεται ὡς κοινὸς ἄνθρωπος μαζὶ μὲ τὸν πολὺν λαὸν νὰ βαπτισθῇ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Ἐν ᾧ ὅμως ἐταπεινοῦτο καὶ ἔκυπτεν ἐμπρὸς εἰς τὸν Βαπτιστήν, ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν, διακηρύττων ὅτι εἶναι ὁ Υἱός Του ὁ ἀγαπητός. Ἡ ἑορτὴ τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται καὶ Θεοφάνεια,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι κατὰ τὴν βάπτισιν ἐφάνησαν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος, ὁ μὲν Υἱὸς βαπτιζόμενος, τὸ Πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς καὶ ὁ Πατὴρ διὰ τῆς φωνῆς, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός, ὅπως λέγει τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς : «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις...».

Ἐγὼ χρείαν ἔχω = ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην. Ὁ Ἰωάννης φωτισθεὶς ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀναγνωρίζει αὐτὸν ὡς Μεσσίαν μὴ ἔχοντα ἀνάγκην βαπτίσεως καὶ μετανοίας. **ἄφες ἄρτι** = ἄφησε τώρα τὰ ζητήματα ταῦτα, ὅτι εἶμαι ὁ Μεσσίας καὶ ἀναμάρτητος. **πᾶσαν δικαιοσύνην** = πᾶν δίκαιον, πάντα νόμον. **ἐν ᾧ ηὐδόκησα** = ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχω εὐαρεστηθῆ, εἶμαι εὐχαριστημένος.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν Mign. Ε.Π. 57 - 58, 204 - 206.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὰς φράσεις : «ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν οἱ οὐρανοὶ», λέγων, ὅτι καὶ κατὰ τὴν βάπτισιν ἑκάστου χριστιανοῦ ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί. Τὸ βάπτισμα εἶναι ἡ ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας μᾶς καλεῖ ὁ Θεὸς πλησίον του εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν ἀληθινὴν πατρίδα καὶ κατοικίαν μας. Ὅστις ἔχει πίστιν, παραδέχεται τὴν μεγάλην ταύτην σημασίαν τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος.

Ἐν προοιμίοις = ἀπ' ἀρχῆς. **ἐπτοημένους** = φοβουμένους, ταραττομένους καὶ συγκινουμένους. **πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν** = πρὸς τὸ τέλος ἐκεῖνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς του ἡ ἵδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς

(Μάρκ. α' 14 - 16, Λουκ. δ' 43, ιζ' 20 - 22)

Τὸ θέμα τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου ἦτο ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρός. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σημαίνει τὴν ἐπικράτησιν θείας τάξεως ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐπικρατεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου οἱ ἄγγελοι πράττουν πάντοτε τὸ θεῖον θέλημα, δοξάζουν καὶ λατρεύουν τὸν Θεόν. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σημαίνει τὴν ἰδεώδη ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν ἐν ἀγάπῃ, ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, ἐν τοι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αύτη ἁγιότητι, ὥστε καὶ ἡ λέξις ἀκόμη κ α κ ί α νὰ λείπῃ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴν τὴν θείαν τάξιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προωρίζοντο νὰ ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀνέτρεψεν ἡ ἁμαρτία. Ὁ δὲ Κύριος ἦλθεν, ἵνα ἄρῃ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ Κύριος διδάσκει καὶ ἀποκαλύπτει « τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ », δηλαδὴ ὅλας τὰς ἀπόψεις, τὴν φύσιν της, τὸν χαρακτῆρά της, τοὺς ἠθικοὺς νόμους της. Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἀναγγέλλει μόνον, ὅτι εἶναι ἐγγύς, ὅτι ἔφθασε. Πράγματι αὐτὴ αὕτη ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱδρύσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ἀναμφισβητήτως μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ἤρχισε μία ἐντελῶς νέα ζωὴ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἔπειτα διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος, ὅτι ὁ πρῶτος ὅρος τῆς εἰσόδου εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ ἐσωτερικὴ ἀναγέννησις. Ἐπίσης ἀποκαλύπτει ἀκόμη ὁ Κύριος, ὅτι ἡ βασιλεία αὕτη τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναί τι τὸ ἐξωτερικόν, δὲν θὰ παρουσιασθῇ μὲ ἐξωτερικὴν λάμψιν καὶ μὲ θόρυβον (« μετὰ παρατηρήσεως », λέγεται ἐν τῇ περικοπῇ), ἀλλ' εἶναι ἀφανής, ἐσωτερικὴ μεταμόρφωσις καὶ ἀναγέννησις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κοινωνιῶν.

Μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην = μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρῴδου. **πεπλήρωται ὁ καιρὸς** = ἔχει συμπληρωθῇ ὁ χρόνος, ποὺ ἔχει ὁρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος. **μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ** = μετάνοια διὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ πίστις εἰς τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι πρωταρχικὸς ὅρος, διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ : ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἐνομίζετο παρὰ τοῦ λαοῦ ὡς εἷς προφήτης, οἱ Ἰουδαῖοι, πειράζοντες αὐτόν, ἐρωτῶσι πότε θὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ Μεσσίας, ὅπως ἱδρύσῃ τὴν βασιλείαν ταύτην. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐρωτῶσι, διότι ἀνέμενον μὲ ἀνυπομονησίαν τὸν Μεσσίαν, ἵνα ἀπελευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ρωμαίων καὶ ἐπιβάλῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ἐφρόνουν ὁμοίως, ὅτι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου θὰ προηγηθῶσιν ἔκτακτα γεγονότα. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, διορθώνων τὰς πλάνας ταύτας, λέγει εἰς αὐτούς : **« οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως »** (= μὲ ἐξωτερικὴν πομπὴν καὶ λάμψιν, μὲ θόρυβον). **ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν** = ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, διότι μεταξὺ ὑμῶν εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός· ἢ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν ἕδραν καὶ ἀρχίζει νὰ πραγματοποιῆται εἰς τὴν καρδίαν σας διὰ τῆς μεταμορφώσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεώς σας. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θὰ ἐπιφέρῃ μεταβολὰς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας τοῦ βίου, εἰς τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὰς τέχνας, εἰς τὰ πολιτεύματα, εἰς τοὺς θεσμούς, ἀλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ψυχήν του, τὴν ὁποίαν θὰ ἀνακαινίσῃ καὶ θὰ θεώσῃ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς

(Ματθ. ιγ' 1 - 13, 18 - 50)

Ὁ οὐράνιος σπορεὺς *1 - 2, 18 - 24* Μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως διδάσκει ὁ Κύριος, ὅτι ὁ λόγος του περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει πρὸς σπόρον, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ, πρέπει νὰ πέσῃ εἰς καλὸν ἔδαφος καὶ νὰ τύχῃ διαρκοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐπαγρυπνήσεως. Ὅλοι ἀκούουν τοὺς καλοὺς λόγους τοῦ Κυρίου περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζουν τούτους εἰς τὴν ζωήν των. Ἡ ἐπιπολαιότης εἰς τὸν βίον, οἱ διάφοροι περισπασμοί, ὁ πλοῦτος, αἱ ἐπιθυμίαι συμπνίγουν πολλάκις τὸν λόγον καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ καρποφορήσῃ. Ὅπου ὅμως εὑρίσκει καλὸν ἔδαφος, καλὰς διαθέσεις καὶ καλὴν φύσιν, ἐκεῖ ὁ λόγος φέρει ἀποτέλεσμα καὶ προάγει τὴν ἀναγέννησιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Παραβολὴ = διήγησις, εἰλημμένη ἐκ τῆς φύσεως ἢ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πρὸς ζωηροτέραν παράστασιν μιᾶς θρησκευτικῆς ἢ ἠθικῆς ἀληθείας. **ὁ σπείρων** = ὁ γεωργός, ἐνταῦθα ὁ Χριστός. **ἐξανέτειλε** = ἐφύτρωσεν. **ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω** = ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει διάθεσιν καὶ νοῦν, ἂς ἀκούσῃ τὰ λεγόμενά μου. **καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ** = ὁ ἀνάξιος ὅσα καὶ ἂν ἔχῃ θὰ χάσῃ σὺν τῷ χρόνῳ αὐτά. **καὶ μὴ συνιέντος** = καὶ μὴ ἐννοοῦντος. **διὰ τὸν λόγον** = διὰ τὸ Εὐαγγέλιον. **ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος** = αἱ φροντίδες τῆς ζωῆς.

Τὰ ζιζάνια *ιγ' 24 - 31* *36 - 44* Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν εἶναι ἀναμεμιγμένα εἰς τὴν ζωήν. Ἡ κακία εἰσέρχεται καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν καὶ εἰς τὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἔννοια τῆς παραβολῆς εἶναι, ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς καλοὺς εἰσέρχονται καὶ οἱ κακοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν.

Ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς = ἤτοι ὁ διάβολος. **ζιζάνιον** = ἡ ἦρα ποὺ βλαστάνει μαζὶ μὲ τὸν σῖτον. **μέχρι τοῦ θερισμοῦ** = μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ τῆς τελικῆς κρίσεως. **δέσμη** = δράγμα. **φράσον** = ἐξήγησον, διασάφησον.

Ὁ κόκκος σινάπεως *ιγ' 31 - 33* Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης δεικνύει ὁ Κύριος πῶς ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐξεκίνησεν ἀπὸ μικρὰν ἀρχήν, ἤτοι μὲ δώδεκα ἁπλοῦς Ἀποστόλους ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἐξηπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀφανὴς κατ' ἀρχὰς ἡ Ἐκκλησία, ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ ἰσχυροτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς κοινωνίας καὶ τὰ Βασίλεια τοῦ κόσμου.

Κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ = τὰ πτηνὰ ἔρχονται καὶ εὑρίσκουν στέγην καὶ κατοικίαν κάτω ἀπὸ τὰς σκιὰς τῶν κλάδων καὶ τῶν φυλλωμάτων αὐτοῦ.

Ἡ καλὴ ζύμη *ιγ' 33 - 34* Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης περιγράφεται ἡ ἀφομοιωτικὴ καὶ διαπλαστικὴ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Ἰησοῦς ἔρριψεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου τὰς θείας ἐκείνας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ὡς ζύμη ζυμώνουν καὶ διαπλάσσουν τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς ἀλεύρου σάτα τρία = τὸ σάτον ἦτο μέτρον χωρητικότητος, ἴσον πρὸς ἓξ ὀκάδας.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 478, 479.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἑρμηνεύει τὴν παραβολὴν τῆς ζύμης, λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν ἔπρεπε νὰ διερωτῶνται πῶς δώδεκα αὐτοὶ θὰ μετέβαλλον ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ὡς ζύμη διαπλάσσει τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐὰν πάλιν οἱ δώδεκα ἤλλαξαν τὴν ὄψιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἡμεῖς τώρα ποὺ εἴμεθα πολυάριθμοι χριστιανοὶ ὀφείλομεν πολὺ εὐκολώτερον νὰ διαπλάσσωμεν τὴν κοινωνίαν. Τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται, διότι δὲν εἴμεθα καλὴ ζύμη καὶ δὲν ἔχομεν τὰς ἀρετὰς τῶν δώδεκα Ἀποστόλων.

Μεθίστησιν = μεταθέτει, μεταβάλλει. **ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι** = ἀδύνατον νὰ μὴ γίνωσι. **σημεῖα** = θαύματα. **τὴν χάριν ἐπισπώμενος** = ὁ ἑλκύων τὴν θείαν χάριν.

Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς *ιγ' 44 - 45*

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδασκόμεθα, ὅτι πρέπει νὰ διαθέσωμεν ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ ὅλα τὰ μέσα μας, ἵνα γίνωμεν μέτοχοι καὶ τέκνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἕνας ἀφανὴς μέν, ἀλλὰ ἀνεκτίμητος θησαυρὸς μεγάλων καὶ ποικίλων ἀγαθῶν.

Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης *ιγ' 45 - 47*

Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν παρομοιάζεται καὶ μὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην. Ὅπως δι' ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ὁ ἔμπορος πολυτίμων λίθων διαθέτει ὅλην τὴν περιουσίαν του διὰ νὰ τὸν ἀγοράσῃ, τοιουτοτρόπως πᾶς ἄνθρωπος πρέπει νὰ διαθέσῃ ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ γίνῃ κάτοχος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, διότι αὕτη εἶναι τὸ ὕψιστον ἀγαθὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὅλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου καὶ ἂν ἔχῃς, ὅταν εἶσαι μακρὰν αὐτῆς, οὐδὲν ὠφελεῖσαι.

Πέπρακεν = ἐπώλησεν.

Ἡ σαγήνη *ιγ' 47 - 51*

Ὅπως διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων, τοιουτοτρόπως καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τῆς σαγήνης διδάσκει καὶ προλέγει ὁ Κύριος αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπομεν ὅλοι καὶ στενοχωρούμεθα, ὅτι δηλαδὴ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἤτοι εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν, εἰσέρχονται καλοὶ καὶ κακοὶ ἄνθρωποι. Ὅλοι παραπονούμεθα, διότι εἰς μίαν χριστιανικὴν χώραν ὑπάρχουν καὶ κακοὶ χριστιανοί, εἶναι μάλιστα περισσότεροι οἱ κακοὶ παρὰ οἱ καλοὶ χριστιανοί. Αὐτὸ θὰ γίνεται πάντοτε. Τὸ δίκτυον, ποὺ ῥίπτει εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ἁλιεύς, πιάνει πολλὰ ἄχρηστα ψάρια μαζὶ μὲ τὰ καλά. Κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν θὰ διαχωρισθῶσι, καὶ οἱ μὲν φαῦλοι θὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς τὴν αἰωνίαν ζωήν.

Σαγήνη (ἐκ τοῦ ῥήμ. σάττω = πληρῶ) = δίκτυον, τράτα. **ἀφοριοῦσι** (μέλλ. τοῦ ἀφορίζω) = θὰ διαχωρίσωσιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α'. ΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία

(Ματθ. κεφ. ε' - η')

Διὰ τῶν ἀνωτέρω παραβολῶν ὁ Κύριος περιέγραψε μερικὰ γνωρίσματα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἦλθε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας ὁ Κύριος παρέχει τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ρυθμίζωσι καὶ θὰ διέπωσι τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, δηλαδὴ εἰς μίαν ἰδεώδη καὶ τελείαν χριστιανικὴν κοινωνίαν. Ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὸν Νόμον, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Σωτὴρ καὶ Θεός μας ἠθέλησε νὰ ἐξαγγείλῃ ἀπὸ ἕνα μικρὸν λόφον τῆς Γαλιλαίας τοὺς θείους νόμους τῆς νέας ἀνθρωπότητος. Ἀλλ' ὁ Σωτὴρ μας δὲν ὡμίλησεν ὡς ἀόρατος Θεὸς ἐν μέσῳ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ νεφελῶν ὅπως ὡμίλησεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἐπὶ τοῦ Σινᾶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ πλησιάσωσι πρὸς τὸ ὄρος, ὅπου αὐτὸς παρουσιάσθη (Ἐξόδ. ΙΘ' 21). Τοὐναντίον ὁ Σωτήρ, ὡς κοινὸς ἄνθρωπος, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ ἁπλοῦν λαὸν καὶ καθήμενος ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν , μὲ ἠρεμίαν καὶ μὲ ἁπλᾶς φράσεις διέγραψε τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς μιᾶς τελείας χριστιανικῆς ζωῆς. Κάθε ἀλήθεια τῆς Ὁμιλίας ταύτης εἶναι ἕνας πολύτιμος μαργαρίτης.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν περίληψιν ὅλης τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν οὗτος καθ' ὅλην τὴν ἐπίγειον δρᾶσίν του. Διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Κύριος θὰ τὴν ἐξεφώνησε ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔχει ταύτην ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του.

Οἱ Μακαρισμοὶ *ε' 1 - 13*

Οἱ Μακαρισμοὶ φέρουν αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν λέξιν μ α κ ά ρ ι ο ς, μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἑκάστη πρότασις. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν καὶ συνήθως νομίζουν,ὅτι οἱ πλούσιοι, οἱ ἰσχυροί, οἱ μεγάλοι εἶναι εὐτυχεῖς. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἀντιθέτως θεωρεῖ εὐτυχεῖς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ κόσμος λυπεῖται ἢ περιφρονεῖ, ἤτοι τοὺς ταπεινούς, τοὺς συντετριμμένους, τοὺς ἐλεήμονας, τοὺς καθαροὺς κατὰ τὴν καρδίαν, τοὺς ἀγω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νιζομένους καὶ θυσιαζομένους διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν τεταραγμένον καὶ γεμᾶτον ἀδικίας κόσμον μας.

Εἰς τὸ ὄρος = πρόκειται περὶ λόφου παρὰ τὴν Καπερναούμ. **πτωχοὶ τῷ πνεύματι** = οἱ ταπεινόφρονες, οἱ ὁποῖοι, γνωρίζοντες τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας καὶ ἀτελείας, στηρίζονται διὰ πᾶν ζήτημα καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν περισσότερον εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς ἑαυτούς. **βασιλεία τῶν οὐρανῶν** = ὅπως προελέχθη, ὀνομάζεται οὕτως ἡ τελεία καὶ ἰδεώδης χριστιανικὴ κοινωνία, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπικρατεῖ ἡ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπικρατοῦσα θεία τάξις, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νόμος τῆς ζωῆς ἑκάστου ἀνθρώπου, καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη βασιλεύουν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. **Κληρονομήσουσι τὴν γῆν** = θὰ γίνωσι κληρονόμοι, κάτοχοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία ἐδῶ ὀνομάζεται γῆ, ἤτοι γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπως ὠνομάζετο ἡ εὔφορος καὶ πλουσία χώρα τῆς Χαναάν. **οἱ πενθοῦντες** = οἱ λυπούμενοι καὶ διὰ τὰς ἰδικάς των ἁμαρτίας καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπικρατοῦσαν κακίαν καὶ ἀθλιότητα. **ὀνειδίζω** = ὑβρίζω, περιφρονῶ. **πονηρὸν ῥῆμα** = κακολογία.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 224, 225.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὁ ἅγιος οὗτος Πατήρ, ἀναπτύσσων τὸ νόημα τοῦ μακαρισμοῦ « Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι », ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι, λέγει, τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας. Καὶ ὅπως ὁ ἐγωϊσμὸς εἶναι ἡ πηγὴ πάσης κακίας, οὕτω ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι μεγίστη ἀρετή, ἄνευ τῆς ὁποίας χάνει τις ὅλας τὰς ἀρετάς του, τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ.

Τὴν προαίρεσιν = τὴν διάθεσιν. **βιαζόμενοι** = ἀναγκαζόμενοι. **καταστέλλω** = περιορίζω, περιμαζεύω. **ἀνῃρημένης** = ἀφανιζομένης. **πολιτευόμενος** = ζῶν, συμπεριφερόμενος. **ὑποσύρεται** = παρασύρονται, ἐξαφανίζονται. **εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος** = καταλήγει εἰς ἄθλιον, εἰς κακὸν κατάντημα. **εὐχὴ** = προσευχή. **ἀπόνοια** = ἀλαζονεία. **φιλοσοφία** = ὁ κατὰ Χριστὸν βίος, ἡ χριστιανικὴ ζωή. **πρόρριζον** = ριζικῶς, ἀπὸ αὐτὰς τὰς ρίζας, ἐντελῶς.

ΒΟΥΛΗΣ ... ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Οἱ Χριστιανοὶ ἅλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου
ε' 13 - 17

Οἱ χριστιανοὶ εἰς μίαν κοινωνίαν, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐξαθλιοῦται καὶ ἐκφυλίζεται, ἔχουν χρέος νὰ χρησιμεύσωσι διὰ τοῦ βίου των φρουροὶ τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ ζωντανὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Τὸ παράδειγμα τῶν χριστιανῶν ὀφείλει νὰ εἶναι ἀντίρροπον εἰς τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου. Εἰς τὴν ἀκολασίαν τῶν ἄλλων αὐτοὶ ὀφείλουσι νὰ ἀντιτάξωσι τὴν ἐγκράτειαν, εἰς τὴν ἀπορρόφησίν των εἰς τὰ τοῦ κόσμου, τὴν προσήλωσίν των εἰς τὰ θεῖα, εἰς τὴν συμφεροντολογίαν των, τὴν ἀνιδιοτέλειαν καὶ αὐτοθυσίαν. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε χαρακτηρίσει ἑαυτὸν « φῶς τοῦ κόσμου ». Διὰ τοῦ ἁγίου βίου τῶν χριστιανῶν ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ δοξάζηται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ = ἐὰν τὸ ἅλας ἀλλοιωθῇ καὶ χάσῃ τὴν ἁλιστικήν του ἱκανότητα, λ.χ. ὅταν βρέχηται. **μόδιον** = εἶναι τὸ γνωστὸν δοχεῖον, μέτρον χωρητικότητος, μὲ τὸ ὁποῖον μετρῶσι τὰ σιτηρὰ εἰς τὰ ἁλώνια καὶ εἰς τὰς ἀποθήκας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

῾Ο Κύριος συμπληρώνει τὸν Μωσ. Νόμον
ε' 17 - 21

῾Ο ᾽Ιησοῦς ἀναγνωρίζει τὸν Νόμον, ὡς ἐκφράζοντα τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ᾽Ισραηλίτας. Δὲν κατήργησε συνεπῶς αὐτόν, ἀλλὰ τὸν ἐτελειοποίησε, τονίσας τὴν ἀνάγκην, ὅπως τηρῶμεν καὶ ἐφαρμόζωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν πραγματικῶς, δι' ἐσωτερικῆς μεταβολῆς τῶν διαθέσεών μας, τοῦ ἐσωτερικοῦ μας, οὐχὶ δὲ ἐξωτερικῶς καὶ τυπικῶς, ὅπως συνήθιζον οἱ ᾽Ιουδαῖοι καὶ μάλιστα οἱ Φαρισαῖοι.

Τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας = τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι ὁ Μωσ. Νόμος καὶ αἱ προφητεῖαι, διὰ τοῦτο μόνον ταῦτα ἀναφέρονται. **πληρῶσαι** = νὰ συμπληρώσω, νὰ τελειοποιήσω, **ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ** = ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. **ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία** = ἓν ἰῶτα (τὸ ἐλάχιστον τῶν γραμμάτων) ἢ μία στιγμὴ (τὴν ὁποίαν θέτουν ἐπάνω εἰς μερικὰ γράμματα). μεταφορικαὶ ἐκφράσεις σημαίνουσαι, ὅτι οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἐντολὴ θὰ παραλειφθῇ, θὰ καταργηθῇ. **πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων** = περισσότερον ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι ἐνομίζοντο ὅτι ἦσαν δίκαιοι, ἀλλὰ δὲν ἦσαν, διότι ἐτήρουν τὰς ἐντολὰς ἐξωτερικῶς καὶ τυπικῶς. Οἱ γραμματεῖς ἦσαν οἱ ἑρμηνευταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ Νόμου, ἄλλως καλούμενοι νομικοὶ ἢ νομοδιδάσκαλοι. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἦσαν μία ἰδιαιτέρα τάξις τῶν ᾽Ιουδαίων, πολὺ αὐστηρὰ ὡς πρὸς τὴν τήρησιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐντολῶν μὲ ἀκρίβειαν μεγάλην. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ἦσαν δίκαιοι, διότι ἐτήρουν τὸν Νόμον ἐξωτερικῶς μόνον, ὥστε ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν εὐσεβεῖς, ἐν ᾧ ἦσαν ἀπὸ μέσα κακοὶ καὶ διεφθαρμένοι. Διὰ τοῦτο κατήντησεν ἡ λέξις Φαρισαῖος νὰ σημαίνῃ τὸν ὑποκριτήν.

῾Ο φόνος
ε' 21 - 27

῾Ο Μωσ. Νόμος διὰ τῆς ἕκτης ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου ἀπαγορεύει τὸν φόνον, ὁ Κύριος ὅμως ἀπαγορεύει καὶ αὐτὴν τὴν ὀργήν, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὸν φόνον, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ ἔχθραν.

᾽Ερρέθη τοῖς ἀρχαίοις = ἐλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους προγόνους σας. **κρίσις** = κατώτερον δικαστήριον. **εἰκῇ** = ἄνευ λόγου. **ρακὰ** = ἀνόητος, κενὴ κεφαλὴ (ἀραμαϊκὴ λέξις). **συνέδριον** = τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν ᾽Ιουδαίων καὶ ἡ ἀνωτάτη ᾽Αρχή. Τοῦτο εἶχε τὴν ἕδραν ἐν ῾Ιερουσαλὴμ καὶ ἐδίκαζε σοβαρὰς μόνον ὑποθέσεις. **γέεννα τοῦ πυρὸς** = κόλασις. Γέεννα κυρίως ἐκαλεῖτο μία κοιλὰς πρὸς Ν. τῆς ῾Ιερουσαλήμ, ὅπου οἱ ᾽Ισραηλῖται, περιπεσόντες κάποτε εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἔστησαν βωμὸν εἰς τὸν θεὸν Μολώχ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐθυσίαζον καὶ ἀνθρώπους. Αἱ κραυγαὶ τῶν καιομένων θυμάτων προὐκάλουν φρίκην, διὰ τοῦτο γέεννα τοῦ πυρὸς κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὴν κόλασιν. Βραδύτερον ἔκαιον ἐκεῖ τὰ ἀπορρίμματα καὶ τὰ πτώματα θανατωθέντων κακούργων. **ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου** = συμφιλιώθητι μὲ τὸν ἀντίπαλόν σου. **κοδράντης** = τὸ μικρότερον Ρωμαϊκὸν νόμισμα, ἴσον πρὸς ἓν λεπτόν.

῾Ο ὅρκος
ε' 33 - 38

῾Ο Κύριος ἀπαγορεύει νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ ᾽Απείρου Θεοῦ ἄνευ σπουδαίου λόγου κατὰ τὰς συνομιλίας μας, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ὁρκιζώμεθα. ῾Ο χριστιανὸς ὀφείλει νὰ εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόσον ἅγιος καὶ τίμιος, ὥστε ἓν ναὶ ἢ ὄχι ἰδικόν του νὰ ἔχῃ ἀξίαν περισσοτέραν καὶ ἀπὸ τὸν ὅρκον.

Οὐκ ἐπιορκήσεις = δὲν θὰ παραβῇς τὸν δι' ὅρκου δοθέντα λόγον. **ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου** = χάριν τοῦ Κυρίου, ἀπὸ σεβασμὸν καὶ φόβον πρὸς τὸν Κύριον, ὀφείλεις νὰ ἐκπληρώσῃς τὰς δι' ὅρκου δοθείσας ὑποσχέσεις σου. **ὑποπόδιον** = ὑποστήριγμα τῶν ποδῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐκδίκησις *ε' 38 - 43* Ὁ νόμος «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ» ἢ «κακὸν ἀντὶ κακοῦ» ἀπετέλει μέρος τῆς Μωσ. Νομοθεσίας. Ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ὀφείλομεν νὰ δεικνύωμεν ἀπόλυτον ὑποχωρητικότητα καὶ πραότητα ἀπέναντι ἐκείνων, οἱ οἱ ὁποῖοι μᾶς ἀδικοῦν καὶ βλάπτουν. Ἡ ἐκδίκησις δὲν ἐπανορθώνει τὸ κακὸν ἢ τὴν βλάβην, ὅλως τοὐναντίον χειροτερεύει τὴν κατάστασιν καὶ αὐξάνει τὰς ἐχθρότητας.

Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ = νὰ μὴ ἀντιστέκεσαι εἰς τὸν κακὸν ἄνθρωπον. **ἀγγαρεύω** = ἀναγκάζω τινὰ νὰ κάμῃ τι ὡς ἀγγαρείαν, δηλαδὴ παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ χωρὶς πληρωμήν. **μίλιον** = ἴσον πρὸς 1.478 μέτρα. **μὴ ἀποστραφῇς** = μὴ ἀρνηθῇς

Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς *ε' 43 - 48* Εἰς μερικοὺς ψαλμοὺς καὶ εἰς ἄλλα βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης πολλάκις γίνεται λόγος περὶ μίσους πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ὁ Κύριος ἀντιθέτως συνιστᾷ τὴν ἀγάπην καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς καὶ θεωρεῖ τὴν τοιαύτην ἀγάπην ὡς γνώρισμα τῆς τελειότητος τοῦ Χριστιανοῦ. Ἀγαπῶν τις τοὺς ἐχθρούς, μιμεῖται τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀγαθά, ὅπως τὸν ἥλιον καὶ τὴν βροχήν, ἀποστέλλει καὶ εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πονηρούς. Ὁ τοιοῦτος γίνεται τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειος, ὅπως αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἐπηρεάζω = ὑβρίζω, περιφρονῶ. **οἱ τελῶναι** = οἱ ἁμαρτωλοί· ἡ τάξις τῶν τελωνῶν ἐθεωρεῖτο ὡς ἁμαρτωλὴ καὶ ἄδικος, διότι διέπραττεν ἀδικίας κατὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν τελωνειακῶν φόρων. **ἀσπάζομαι** = χαιρετῶ.

Ἡ ἐλεημοσύνη *ς' 1 - 5* Εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας, ἐλέγχων ὁ Κύριος τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιδείξεως τῶν Φαρισαίων, συνιστᾷ τὴν μυστικότητα καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν βλεμμάτων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ φαίνεται, ἀλλὰ νὰ εἶναι πραγματικῶς εὐσεβής, ὁπότε θὰ ἔχῃ τὰ βλέμματά του, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν μόνον, ἵνα ἀρέσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς = διὰ νὰ φαίνεσθε εἰς αὐτούς, χάριν ἐπιδείξεως. **μὴ σαλπίσῃς** = μὴ διαλαλήσῃς. **ἐν ταῖς ῥύμαις** = εἰς τὰς ὁδούς. **ἀπέχουσι τὸν μισθὸν** = ἔχουν λάβει τὴν ἀμοιβήν. **μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ** = (μεταφρ. ἔκφρασις) νὰ γίνεται τόσον κρυφίως ἡ ἐλεημοσύνη, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερὰ τί κάμνει ἡ δεξιά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ προσευχή *ς΄ 5 - 16*

Οἱ Φαρισαῖοι καὶ πολλὰ ἔλεγον κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἄλλους πρὸς ἐπίδειξιν προσηύχοντο. Ὁ Κύριος ἀποδοκιμάζει τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τῶν ὑποκριτῶν Φαρισαίων κατὰ τὴν ἱερὰν ὥραν τῆς προσευχῆς καὶ μᾶς ἔδωκεν ἕνα ὑπέροχον τύπον τῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία ἱκανοποιεῖ πᾶσαν ψυχὴν καὶ ἐξυψώνει ταύτην μέχρι τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὴν αἰσθάνεταί τις καὶ τὴν ἀπαγγέλλῃ, ὅπως πρέπει. Τὸ « Πάτερ ἡμῶν » εἶναι προσευχή, ποὺ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν θείαν ψυχὴν τοῦ Κυρίου. Ὁ καλὸς χριστιανὸς ἀκούει τοὺς θείους παλμούς του, ὅταν λέγῃ ταύτην μὲ τὴν προσήκουσαν διάθεσιν. Ὅσας φορὰς καὶ ἂν εἴπωμεν τὸ « Πάτερ ἡμῶν » εἰς ὅλην μας τὴν ζωήν, πάντοτε μᾶς εὐχαριστεῖ, πάντοτε μία θεία πνοὴ διεισδύει εἰς τὴν καρδίαν μας.

Φιλοῦσιν = θέλουν, προτιμοῦν. **ἑστῶτες** = ὄρθιοι. **ταμιεῖον** = τὸ ἐσωτερικώτερον δωμάτιον τῆς οἰκίας, ὅπου συνήθως ἦτο τὸ θησαυροφυλάκιον. **οἱ ἐθνικοὶ** = οἱ εἰδωλολάτραι. **βαττολογῶ** = φλυαρῶ. **ἁγιασθήτω** = ἂς εἶναι ἡγιασμένον, σεβαστὸν καὶ δοξασμένον τὸ ὄνομά Σου. Ὁ Θεὸς δοξάζεται, ὅταν πάντοτε γίνεται παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἅγιον θέλημά του. **τὸν ἐπιούσιον** = τὸν καθημερινόν, τὸν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὕπαρξίν μας. **μὴ εἰσενέγκῃς** = μὴ ἐμβάλῃς, μὴ ἐπιτρέπῃς νὰ πέσωμεν εἰς πειρασμούς, εἰς δοκιμασίας. **ῥῦσαι** = σῶσον. **πονηρὸς** = ὁ διάβολος. **ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία** = δύνασαι ὅλα ταῦτα νὰ χορηγήσῃς, διότι σὺ εἶσαι βασιλεὺς καὶ ἔχεις τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. Ε.Π. 57 - 58, 278.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν σημειώνει πόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἐπικαλώμεθα καὶ νὰ ἔχωμεν τὸν Θεὸν « ὡς Πατέρα μας ». Ἔχομεν δὲ αὐτὸν ὡς Πατέρα, διότι εἶναι ἀναρίθμητα τὰ ἀφανῆ καὶ φανερὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα, ὡς Πατήρ, ἔχει χαρίσει καὶ χαρίζει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον.

Ἀνέστησεν = ἐξήγειρεν. **ἐν προοιμίοις** = ἀπ' ἀρχῆς. **ἀναίρεσιν** = κατάργησιν. **τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις** = προσηλώνων τὸν προσευχόμενον χριστιανὸν εἰς τοὺς οὐρανίους χώρους. **ταῖς ἄνω διατριβαῖς** = εἰς τὴν ἐν οὐρανῷ διαμονήν, κατοικίαν.

Ἡ νηστεία *ς΄ 16 - 19*

Ἡ νηστεία εἶναι μία ἄσκησις εἰς τὸ νὰ χαλιναγωγῇ τις τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ προσηλώνεται εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ θεῖα πράγματα. Ὅταν ὅμως γίνεται πρὸς ἐπίδειξιν, χάνει καὶ αὐτὴ πᾶσαν ἀξίαν, ὅπως ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ προσευχή.

Ἀφανίζουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν = μεταβάλλουν καὶ παραμορφώνουν τὸ πρόσωπον, προσποιούμενοι ὅτι ἔχουν ἐξαντληθῆ ἀπὸ τὴν νηστείαν. **ἄλειψαι τὴν κεφαλὴν** = νὰ ἀλείψῃς τὴν κεφαλὴν μὲ ἀρώματα, ὅπως κάμνουν οἱ χαρούμενοι.

Οἱ θησαυρισμοί *ς΄ 19 - 25*

Τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ἐφήμερα καὶ μάταια. Ὁ καλὸς χριστιανὸς δὲν στρέφει καὶ δὲν προσκολλᾷ τὴν καρδίαν του εἰς αὐτά, ἀλλ' εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα μόνα ἠμποροῦν νὰ ἱκανοποιῶσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τότε, ὅσον πτωχὸς καὶ ἂν εἶναι, θὰ ἔχῃ πάντοτε ἐσωτερικὴν χαρὰν καὶ ἠρεμίαν καὶ θὰ ζῇ βίον ἐλεύθερον καὶ ἀπερίσπαστον ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θησαυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς = ἐπίγεια ὑλικὰ ἀγαθά. **σὴς καὶ βρῶσις** = ὁ σκῶρος καὶ ἡ μοῦχλα. **θησαυρὸς ἐν οὐρανῷ** = τὰ οὐράνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἐπιφυλάσσει ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὰ καλά μας ἔργα εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. **ἁπλοῦς** = ὑγιής, ἀπείρακτος. **πονηρὸς** = βεβλαμμένος, ἀσθενής. **ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται** = ἢ θὰ ἀνέχηται τὸν ἕνα καὶ θὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν πάντοτε. **μαμμωνᾶς** = πλοῦτος (περσικὴ λέξις).

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου
ς΄ 25 - 34

Ὁ ἄνθρωπος βεβαίως πρέπει νὰ ἐργάζηται καὶ νὰ φροντίζῃ. Ὁ ἀδιάφορος καὶ ἀμέριμνος βίος δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν χριστιανόν. Ἀλλ' ἔχει χρέος συγχρόνως νὰ βάλῃ τάξιν εἰς τὰς φροντίδας του καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ πρῶτον ὅσα ἔχουν ἀνωτέραν ἀξίαν ἀπὸ ἄλλα δευτερεύοντα πράγματα. Πρῶτον ἡ ψυχή, ὕστερον τὸ σῶμα. Προηγοῦνται τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ ἔπειτα ἔρχονται τὰ ὑλικά. Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν φροντίδων τοῦ βίου μας δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν τὴν ἠρεμίαν καὶ νὰ ζῶμεν βίον γεμᾶτον ἀνησυχίας καὶ φόβους διὰ τὴν αὔριον, διὰ τὸ μέλλον μας. Δὲν πρέπει εἰς τὸν φόρτον τῶν καθημερινῶν φροντίδων νὰ προσθέτωμεν καὶ τὰς ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον. Πρὸ παντὸς δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἔχομεν Πατέρα μας τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος, ὅταν στηριζώμεθα εἰς αὐτόν, οὐδέποτε μᾶς ἐγκαταλείπει. Αὐτὸς φροντίζει διὰ τὰ πτηνὰ καὶ διὰ τὰ λουλούδια, δὲν θὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον ; Καὶ ὁ οὐράνιος αὐτὸς Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἔχει δώσει καὶ δίδει ἀνώτερα ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους — ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Υἱόν του χάριν τῆς σωτηρίας των — δὲν θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς πράγματα ἀσήμαντα καὶ κατώτερα ἀγαθά, ὅπως τὴν τροφὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ;

Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν = μὴ φροντίζετε μὲ ἀγωνίαν διὰ τὴν ζωήν σας. **προσθῆναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν πῆχυν ἕνα** = νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ ἔτη τῆς ζωῆς του ἕνα πῆχυν, ὀλίγα δηλαδὴ ἔτη. **νήθω** = ὑφαίνω. **κλίβανος** = φοῦρνος. **ἀμφιέννυσιν** = ἐνδύει, **ἡ κακία αὐτῆς** = ὁ μόχθος καὶ ἡ ἀνησυχία ἑκάστης ἡμέρας.

Ἡ κατάκρισις
ζ΄ 1 - 6

Δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν καὶ νὰ ἐπικρίνωμεν τοὺς ἄλλους διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν μεγαλύτερα ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα συνήθως δὲν βλέπομεν. Πρῶτον νὰ διορθώνωμεν τὸν ἑαυτόν μας, ὕστερον τοὺς ἄλλους. Πάντοτε πρέπει νὰ ἀρχίζωμεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας καὶ ὕστερα νὰ κυττάζωμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του.

Ἐν ᾧ κρίματι = μὲ τὸ κριτήριον, μὲ τὸ μέτρον, μὲ τὸ ὁποῖον κρίνετε τοὺς ἄλλους. **κάρφος** = ξυλαράκι, μεταφορ. μικρὸν ἐλάττωμα. **δοκὸς** = τὸ δοκάρι μὲ τὸ ὁποῖον εἰς τὰ χωρία στερεώνουν τὴν στέγην τῶν οἰκιῶν· ἐδῶ μεταφορικῶς μέγα ἐλάττωμα.

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ ἅγια
ζ΄ 6 - 7

Δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ὁμιλῇ τις ὅπου τύχῃ καὶ εἰς ὁποιονδήποτε διὰ τὰ ἅγια τῆς πίστεως. Χρειάζεται προσοχὴ καὶ σεβασμὸς δι' αὐτά, διότι ἄλλως ἀντὶ καλοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωμεν πρόξενοι κακοῦ.

Ἅγια, μαργαρίτας = διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Κύριος ἐννοεῖ κάθε ἅγιον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρᾶγμα τῆς πίστεως, ὅπως τὴν θείαν διδασκαλίαν του, τὸ Εὐαγγέλιον, τὰ Μυστήρια, **τοῖς κυσί, ἔμπροσθεν τῶν χοίρων** = οἱ χοῖροι καὶ οἱ κύνες ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτα ζῷα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ἐδῶ ὁ Κύριος ἐννοεῖ τοὺς κακοὺς καὶ διεφθαρμένους, οἱ ὁποῖοι πολλάκις ἐμπαίζουν τὰ ἅγια καὶ τὰ ἱερά, ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῶν εἰς αὐτούς. **ῥήξωσιν ὑμᾶς** = σπαράξωσιν ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν
ζ' 7 - 13.

Δὲν πρέπει νὰ παύωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν οὐράνιον Πατέρα μας πᾶν ὅ,τι χρειαζόμεθα. Ἂς εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι πάντοτε μᾶς δίδει περισσότερα καὶ τὰ συμφερώτερα. Ὅταν οἱ ἐπίγειοι γονεῖς γνωρίζουν τί νὰ δίδωσιν εἰς τὰ τέκνα των, πόσον μᾶλλον ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος οὐράνιος Πατὴρ γνωρίζει τί πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τὰ πλάσματά του ;

Αἰτεῖτε, ζητεῖτε, κρούετε = διὰ τῶν τριῶν τούτων ταὐτοσήμων ρημάτων ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει νὰ ζητῶμεν μὲ ἐπιμονὴν καὶ θερμότητα ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅ,τι χρειαζόμεθα. **δόματα ἀγαθὰ** = πράγματα ὠφέλιμα. **πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν κ.τ.λ.** = οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου χαρακτηρίζονται παρὰ πολλῶν ὡς χρυσοῦς κανὼν καὶ σημαίνουν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι εἰς ἡμᾶς. Ὅταν γίνεται τοῦτο, τότε θὰ ἐπικρατῇ πάντοτε ἀγάπη, εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ στενὴ ὁδὸς
ζ' 13 - 15

Πάντοτε ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς εἶναι δύσκολος καὶ στενός, ἐν ᾧ ὁ τῆς κακίας πολὺ εὔκολος καὶ εὐρύχωρος. Ἀλλ' ὁ εἷς ὁδηγεῖ εἰς τὴν καταστροφήν, ὁ ἄλλος εἰς τὴν εὐτυχίαν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Δὲν εἶναι σωστὸν οὔτε συμφέρον διὰ τὴν ζωήν μας νὰ κυνηγῶμεν τὰ εὔκολα καὶ τὰ εὐχάριστα.

Ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν = ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν καταστροφήν, εἰς τὴν κόλασιν. **ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν** = ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ἀληθινὴν καὶ αἰωνίαν ζωὴν εἰς τὸν παράδεισον.

Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι
ζ' 15 - 21

Πολλὰ κακὰ προέρχονται ἀπὸ τοὺς κακοὺς διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν τὸν λαὸν ψευδεῖς θεωρίας καὶ σπείρουν τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν διαφθοράν. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος συνιστᾷ, ὅπως προφυλαχθῶμεν ἀπὸ αὐτούς, τοὺς ὁποίους θὰ γνωρίσωμεν ἀπὸ τὰ ἔργα των, ἀπὸ τὸν βίον των. Οἱ κακοὶ διδάσκαλοι ἀσφαλῶς ἔχουν καὶ ἀνάλογον κακὸν βίον.

Ψευδοπροφῆται = ψευδοδιδάσκαλοι, διότι ἀπὸ ὅσα διδάσκουν, οὐδὲν πράττουν. **ἐν ἐνδύμασι προβάτων** = μὲ ἔνδυμα προβάτου, δηλαδὴ ἐξωτερικῶς φαίνονται καλοὶ καὶ δίκαιοι. **ἀπὸ τριβόλων** = ἀπὸ ἀκάνθας.

Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου
ζ' 21 - 24

Πολλάκις ὁ Κύριος ἐτόνισε κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόζωμεν τοὺς λόγους του εἰς τὴν ζωήν. Οὔτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μᾶς ὠφελοῦσιν αἱ πολλαὶ προσευχαὶ καὶ παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ζῶμεν καὶ βίον πραγματικῶς ἅγιον καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ = κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελικῆς κρίσεως. **δυνάμεις πολλὰς** = πολλὰ θαύματα. **ὁμολογήσω αὐτοῖς** = θὰ διακηρύξω εἰς αὐτούς.

Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμμου
ζ' 24 - 29

Ἡ λαμπρὰ Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Ὄρους τελειώνει μὲ μίαν παρομοίωσιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀκούουν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου καὶ ἐφαρμόζουν αὐτούς. Οὗτοι εἶναι ὡσὰν μία οἰκία ἐκτισμένη ἐπὶ βράχου, διότι οὐδὲν δύναται νὰ κλονίσῃ αὐτούς. Ἐν ᾧ οἱ μὴ ἐφαρμόζοντες ἐν τῷ βίῳ των τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου εἶναι ὡσὰν τὴν οἰκίαν, ἡ ὁποία ἔχει οἰκοδομηθῇ ἐπάνω εἰς ἄμμον. Ὅπως ταύτην ἕνας σφοδρὸς ἄνεμος δύναται νὰ κρημνίσῃ εὐκόλως, τοιουτοτρόπως καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου αἱ δοκιμασίαι καὶ τὰ δεινὰ τοῦ βίου κλονίζουν τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν.

Προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ = ἐκτύπησαν ἐπάνω εἰς τὴν οἰκίαν. **ὅτε συνετέλεσεν** = ὅταν ἐτελείωσεν. **ὡς ἐξουσίαν ἔχων** = ὡς εἷς ποὺ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλῇ ὡς νομοθέτης καὶ ρυθμιστὴς τοῦ ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, ὡς τέλειος κάτοχος τῆς ἀληθείας, ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. E. Π. 57 - 58, 323, 324.

Ἐν τῇ περικοπῇ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀναπτύσσεται τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου « Κατέβη γὰρ ἡ βροχή, ἦλθον οἱ ποταμοί, ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι κ.τ.λ. ». Ἀφ' οὗ ἔδειξεν ὁ ἱερὸς ἀνὴρ τί εἶναι ἡ βροχή, οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι, προσθέτει ὅτι πέτρα εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ αἱ ἐντολαί του, τὰς ὁποίας ἐὰν τηρῇ τις πάντοτε, εἶναι ἀσφαλὴς ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ βίου, ἀνώτερος τῶν ἐπιθέσεων ἐκ μέρους καὶ ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων, ὅπως δεικνύει τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰὼβ, καὶ μάλιστα τῶν Ἀποστόλων.

Ἀλλοτρίων ἐπηρείας = ξένας ἐπιδράσεις. **οὐδενὶ εἴκει** = εἰς οὐδένα ὑποχωρεῖ. **περιέσται** = θὰ νικήσῃ, θὰ φανῇ ἀνώτερος. **κόμπος** = λόγος ἀλαζονικός, μεγαλαυχία.

Β'. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωϊσμοὶ καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος

(Λουκ. ιη' 9 - 15)

Εἶναι δύσκολον νὰ γνωρίζῃ τις τὸν ἑαυτόν του. Ἀλλ' ἐὰν γνωρίσῃ καλὰ τὸν ἑαυτόν του, θὰ ἴδῃ τὰς ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεις του καὶ θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ταπεινόφρων πάντοτε καὶ ἔναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολὺ περισσότερον ἔναντι τοῦ ἀπείρου Θεοῦ. Ἀντιθέτως οἱ ἐγωϊσταὶ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίσωσι καλῶς τὸν ἑαυτόν των, μεγαλοποιοῦν τὰς ἀρετάς των, σμικρύνουν τὰ ἐλαττώματά των καὶ θεωροῦν ἑαυτοὺς ἀνωτέρους τῶν ἄλλων καὶ ἱκανοὺς δι' ὅλα. Διὰ τοῦτο οἱ ἐγωϊσταὶ δὲν διορθώνονται εὐκόλως. Τὸ Εὐαγγέλιον δεικνύει τὴν γυμνότητα καὶ τὴν ἁμαρτωλότητα τῶν ἐγωϊστῶν καὶ ὑπερηφάνων. Ὅσον εἶναί τις ἅγιος τόσον περισσότερον θεωρεῖ ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον νὰ ἀτενίζῃ πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐξουθενῶ = περιφρονῶ. **σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν** = ἀφ' οὗ ἐστάθη ὄρθιος μὲ ἐπιδεικτικὸν τρόπον. Οἱ Ἰουδαῖοι συνήθιζον νὰ προσεύχωνται ὄρθιοι. **Ὁ Θεὸς** = ὦ Θεέ μου (κλητ.). **νηστεύω δὶς τῆς ἑβδομάδος** = οἱ Ἰουδαῖοι ἐνήστευον τὴν Δευτέραν καὶ τὴν Πέμπτην. **ἀποδεκατῶ** = δίδω τὸ δέκατον ἐξ ὅλων τῶν προσόδων μου. **ἱλάσθητι** = ἐλέησόν με, συγχώρησόν με.

10. Αἱ πρωτοκλισίαι

(Λουκ. ιδ' 7 - 12)

Ὅταν προσκαλῆταί τις, λέγει ὁ Κύριος, εἰς δεῖπνον, δὲν πρέπει μόνος του νὰ πάρῃ τὴν πρώτην θέσιν, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἀνώτερός του καὶ θὰ τὸν σηκώσουν ἀπὸ τὴν θέσιν. Ὁ ταπεινόφρων ἄνθρωπος ἀντιθέτως κάθηται τελευταῖος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Πρὸς τοὺς κεκλημένους = πρόκειται περὶ τῶν προσκεκλημένων εἰς γεῦμα δοθὲν ὑπὸ Φαρισαίου τινός, ὁ ὁποῖος εἶχε προσκαλέσει καὶ τὸν Κύριον. **μὴ κατακλιθῇς** = μὴ καθίσῃς εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔτρωγον, ὅπως καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι λαοί, πλαγιασμένοι καὶ στηριζόμενοι ἐπάνω εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πέριξ τῆς τραπέζης, διὰ τοῦτο ὁ Λουκᾶς μεταχειρίζεται εἰς τὴν προκειμένην περικοπὴν τὰ ῥήματα κατακλίνομαι, ἀναπίπτω, συνανάκειμαι. **πρωτοκλισία** = πρώτη θέσις. **ἐπέχων** = παρακολουθήσας εἰς ποίους ἔδιδον τὰς πρώτας θέσεις. **ἐντιμότερός σου** = ἀνώτερός σου ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα, ὡς πρὸς τὴν τιμήν.

11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ οἱ φιλοδοξίαι των

(Ματθ. κ' 20 - 29)

Ὁ Κύριος θέλει ἐκείνους τοὺς ὁποίους προώρισεν ὡς ἀποστόλους καὶ ὡς ποιμένας τῶν χριστιανῶν νὰ μὴ ἔχωσιν ἄλλην φιλοδοξίαν, εἰ μὴ να ὑπηρετῶσι τοὺς ἄλλους μέχρις αὐτοθυσίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει προορισμὸν νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετῇ τὸν κόσμον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσκυνοῦσα = χαιρετήσασα τὸν Κύριον μὲ σεβασμόν. **ἐκ δεξιῶν, ἐξ εὐωνύμων** = ὁ εἷς δεξιᾷ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἄλλος ἀριστερᾷ, ἤτοι τὰς δύο τιμητικὰς θέσεις. **ποτήριον** = μεταφορικῶς ἄλλοτε μὲ καλήν, ἄλλοτε μὲ κακὴν σημασίαν· ἐδῶ σημαίνει τὸ πικρὸν ποτήριον, τὸν σταυρόν, τὰ μαρτύρια· τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ **βάπτισμα. βαπτισθήσεσθε** = θὰ βαπτισθῆτε καὶ σεῖς ἐντὸς τοῦ μαρτυρίου, τῶν βασάνων καὶ τῶν ἐμπαιγμῶν. Πράγματι ὁ Ἰωάννης ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, ὁ δὲ Ἰάκωβος ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ Ἡρῴδου (Πράξ. ιβ' 2). **δοῦναι τὴν ψυχὴν** = νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωήν του. **λύτρον ἀντὶ πολλῶν** = πρὸς λύτρωσιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων· λύτρα ἐλέγοντο τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν ζωήν του ὡς λύτρον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας.

12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικὴν

(Ματθ. ιη' 1 - 6)

Ὅταν συνεζήτουν οἱ ἀπόστολοι ποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁ Κύριος, δείξας μικρὸν παιδίον εἰς αὐτούς, λέγει ὅτι, ἂν δὲν ἔχῃ τις παιδικὴν ψυχήν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅπως τὸ μικρὸν παιδίον εἶναι ἁπλοῦν καὶ εἰλικρινὲς καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνην ἀπόλυτον εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς αὐτοὺς στηρίζεται μᾶλλον παρὰ εἰς ἑαυτόν, τοιοῦτος ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ πᾶς χριστιανός.

Ἐὰν μὴ στραφῆτε = ἐὰν δὲν μεταβληθῆτε, ἐὰν δὲν ἀναγεννηθῆτε.

β'. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος

(Μάρκ. ι' 17 - 28)

Ἓν μέγα κακὸν τοῦ πλούτου εἶναι ὅτι κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἰχμαλωτίζει τοῦτον τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε δὲν βλέπει ποτὲ ὁ πλούσιος τὸ πραγματικόν του συμφέρον. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ πλούσιος νεανίσκος, ὁ ὁποῖος ἦτο τόσον αἰχμάλωτος καὶ προσκεκολλημένος εἰς τὰ πλούτη του, ὥστε ἐλυπήθη πολύ, ὅταν ἤκουσεν, ὅτι, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Κύριον, ὀφείλει νὰ πωλήσῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ διαμοιράσῃ τὸ ἀντίτιμον εἰς τοὺς πτωχούς. Πράγματι εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα εἰς ἕνα πλούσιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσδραμὼν = σπεύσας, ὁ νεανίσκος δεικνύει καὶ ζῆλον πρὸς συνάντησιν τοῦ Κυρίου καὶ σεβασμὸν πρὸς αὐτὸν (γονυπετήσας). **τί με λέγεις ἀγαθὸν** = ὁ νεανίσκος ἐθεώρει τὸν Κύριον ὡς κοινὸν θνητόν, ὡς τοιοῦτον ὅμως δὲν ὤφειλε νὰ τὸν προσαγορεύῃ ὡς ἀγαθόν, διότι ἀγαθὸς μόνον ὁ Θεὸς εἶναι. **ἠγάπησεν αὐτὸν** = συνεπάθησεν αὐτόν. **ἄρας τὸν σταυρὸν** = ἀφ' οὗ ἀναλάβῃς πᾶσαν θυσίαν. **στυγνάσας** = σκυθρωπάσας. **κάμηλον** = τὸ ζῷον ἡ κάμηλος· ὅσον εἶναι δύσκολον νὰ περάσῃ μία κάμηλος ἀπὸ τὴν ὀπὴν βελόνης, τόσον εἶναι καὶ διὰ τὸν πλούσιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

14. Ὁ ἄφρων πλούσιος

(Λουκ. ιβ' 13 - 22)

Οἱ σκληροὶ πλούσιοι ἔχουν συνήθως μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὰ πλούτη, εἰς αὐτὰ στηρίζοντες τὴν εὐτυχίαν των. Δὲν ὑπολογίζουν οὗτοι τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος πολλάκις διακόπτει αἰφνιδίως τὴν ζωήν των. Τότε τί θὰ γίνωσι τὰ πλούτη των ; Τὰ καλὰ ἔργα καὶ αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ ἄφθαρτος πλοῦτος, τὸν ὁποῖον μόνον πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ καὶ ὁ πλούσιος, ὅπως καὶ ὁ πτωχός.

Εὐφόρησεν ἡ χώρα = ἔκαμαν οἱ ἀγροί του πολλὰ γεννήματα. **καθελῶ** = θὰ χαλάσω, θὰ ρίψω κάτω. **κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ** = τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἀποθηκευμένα, ὥστε νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ πολλὰ ἔτη. **καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν** = καὶ μὴ συνάγων πλούτη ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως πράξῃ ἔργα καλά, ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν.

15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον

(Λουκ. ιδ' 15 - 25)

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου συμπνίγουν τόσον πολὺ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε οὗτος δὲν εὑρίσκει καιρὸν νὰ σκέπτεται τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὴν μετὰ θάνατον αἰωνίαν μοῖράν του. Δὲν πηγαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀναγιγνώσκει τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν προσεύχεται, εἰς τὸ κατάστημά του ἢ εἰς τὸ γραφεῖόν του δὲν στρέφει ποτὲ τὸν νοῦν του καὶ τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα του, πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς του, διότι δὲν ἔχει καιρὸν καὶ εἶναι πνιγμένος μέσα εἰς τὰς φροντίδας διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ Θεὸς τὸν καλεῖ πλησίον του μὲ διαφόρους τρόπους, ἀλλ' αὐτὸς δὲν δέχεται, προφασιζόμενος διαφόρους ἀνοήτους αἰτίας καὶ λέγει τὰ γνωστὰ τῆς περικοπῆς: « ἀγρὸν ἠγόρασα ἢ ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε ἢ γυναῖκα ἔγημα ». Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Ἀπ. Ἰάκωβος, ὅταν ἔγραφε: « Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες ! οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται » (Ἰακ. δ' 4).

Ἀπὸ μιᾶς = ἀπὸ συμφώνου, ὅλοι μαζί. **ἐρωτῶ σε** = σὲ παρακαλῶ. **ἔχε με παρῃτημένον** = θεώρησόν με ὡς ἀπόντα καὶ παραιτηθέντα τοῦ δείπνου. **ὡς ἐπέταξας** = ὅπως διέταξες. **γεύσεταί μου τοῦ δείπνου** = θὰ ἀπολαύσῃ τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, τὴν ὁποίαν παρομοιάζει ἐνταῦθα πρὸς μέγα δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη ὅλος ὁ κόσμος.

Κυρίλλου Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, Mign. Ε.Π. 72, 789.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐν τῇ περικοπῇ του ἀπαριθμεῖ τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἔχει ἑτοιμάσει καὶ χορηγήσει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ παρὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως δεχθῶσι καὶ ἀπολαύσωσιν αὐτά, οὗτοι ἀρνοῦνται καὶ οὕτω περιεφρόνησαν καὶ τὸν καλέσαντα Θεὸν καὶ τὸν ἀπεσταλμένον του Χριστόν.

Ἁμαρτιῶν ἀπόθεσιν = τὴν ἀπομάκρυνσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. **ἠτίμασαν** = ἐξηυτέλισαν.

16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος

(Λουκ. ις' 19 - 31)

Τὰ πλούτη καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου εἶχον κάμει ἀναίσθητον τὸν πλούσιον ἔναντι τῶν στερήσεων καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἄλλων. Εἰς τὴν ἄλλην, τὴν αἰώνιον ζωήν, ἀνατρέπονται τὰ πράγματα: ἐκεῖ οἱ πλούσιοι, οἱ δυνατοί, οἱ ὑπερέχοντες εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν ἔχουν πλέον κανὲν προνόμιον πλησίον τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ ὑπομονητικοὶ καὶ εὐσεβεῖς πτωχοὶ καὶ περιφρονημένοι εἶναι οἱ ἀξιούμενοι τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Οἱ πρῶτοι καταδικάζονται καὶ βασανίζονται αἰωνίως, διότι ἀπήλαυσαν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐφημέρου ταύτης ζωῆς, χωρὶς νὰ σκεφθῶσι ποτὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς.

Ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον = ἐνεδύετο πολυτελῆ ἐνδύματα, λινὰ καὶ πορφυρόχροα. **βύσσος** = λινοῦν ὕφασμα. **ἐβέβλητο** = εἶχε ριφθῆ. **ἡλκωμένος** = γεμᾶτος ἀπὸ ἕλκη, ἀπὸ πληγάς. **ἀπενεχθῆναι** = νὰ μεταφερθῇ, νὰ ὁδηγηθῇ. **εἰς τὸν κόλπον Ἀβραὰμ** = εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ δικαίου Ἀβραάμ, εἰς τὸν παράδεισον. **καταψύξῃ** = δροσίσῃ. **νῦν ὧδε** = τώρα ἐδῶ. **ὅπως διαμαρτύρηται** = ὅπως διακηρύξῃ.

17. Ἡ Μάρθα

(Λουκ. ι' 38 - 42)

Αἱ κοινωνικαὶ ὑποχρεώσεις, ἡ διαρκὴς μέριμνα, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς αὐτάς, κάμνουν πολλοὺς νὰ παραλείπωσι σπουδαιότερα καθή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοντα. Δὲν ἔχουν οὗτοι καιρὸν νὰ ἐπιδοθῶσιν λόγου χάριν εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα, εἰς κατηχητικὴν καὶ θρησκευτικὴν δρᾶσιν καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα, διότι νομίζουν, ὅτι ὀφείλουν νὰ εἶναι ἐν τάξει ὡς πρὸς τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις ἔναντι τῶν ἄλλων. Ἀλλ' εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εὑρισκόμεθα, διὰ νὰ συνδεθῶμεν καὶ πλησιάσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ἁγίου βίου μας, διὰ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς Αὐτὸν καὶ νὰ ὀργανώσωμεν τὴν ζωήν μας συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιόν του θέλημα. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου μόνον ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην, μιμούμενοι οὐχὶ τὴν Μάρθαν, ἀλλὰ τὴν Μαρίαν.

Περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν = ἦτο ἀπησχολημένη μὲ πολλὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ γεῦμα. **τύρβη** (τυρβάζω) = ὁ θόρυβος, ἡ διαρκὴς κίνησις καὶ μέριμνα. **ἑνός ἐστι χρεία** = ἑνὸς μόνον ἔχομεν ἀνάγκην, τῆς διδασκαλίας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι τροφὴ τῆς ψυχῆς καὶ ἄρτος ζωῆς. **τὴν ἀγαθὴν μερίδα** = τὴν καλυτέραν μερίδα φαγητοῦ, διότι εἶναι πνευματικὸν φαγητόν. **οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς** = δὲν θὰ στερηθῇ ποτὲ αὐτῆς, διότι εἶναι πνευματικὴ τροφή.

Φιλιπ. δ' 11 - 14. Ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ καὶ πᾶς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ζῇ ἁπλοῦν καὶ λιτότατον βίον, ἀρκούμενος πάντοτε μὲ ὅσα ἔχει, ὁσονδήποτε ἐλάχιστα καὶ μηδαμινὰ καὶ ἂν εἶναι ταῦτα.

Καθ' ὑστέρησιν = διότι στεροῦμαι· δὲν λέγω ταῦτα, διότι στεροῦμαι καὶ ἔχω ἀνάγκην τῆς βοηθείας. Ὁ Παῦλος ἐξέφρασε προηγουμένως τὴν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησίν του, διότι ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὴν φυλακήν, οἱ Φιλιππήσιοι εἶχον στείλει βοήθειαν πρὸς αὐτόν. **ταπεινοῦσθαι** = νὰ ζῶ ταπεινόν, πτωχικὸν βίον. **περισσεύειν** = νὰ ζῶ μὲ ἄφθονα τὰ μέσα, ἤτοι γνωρίζω νὰ ζῶ, λέγει ὁ Παῦλος, καὶ μὲ ὀλίγα καὶ μὲ πολλὰ **μεμύημαι** = ἔχω μάθει τὸ μυστικόν, ἔχω συνηθίσει νὰ εἶμαι εὐτυχὴς καὶ ὅταν πεινῶ καὶ ὅταν εἶμαι χορτᾶτος.

1. **Τιμ. ς' 6 - 11.** Οἱ εὐσεβεῖς, ἐπειδὴ εἶναι αὐτάρκεις καὶ λιτοί, ζῶσιν ὡσὰν νὰ εἶναι πλούσιοι. Δὲν ἐμπίπτουν δὲ εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς φιλοπλουτίας, διότι γνωρίζουν, ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶναι ἡ ρίζα πάσης κακίας καὶ ὅτι τὰ πλούτη εἶναι ἐφήμερα ἀγαθά, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ πάρωσι μαζί των, ὅταν θὰ ἀφήσωσι τὸν κόσμον τοῦτον.

Πορισμὸς ἡ εὐσέβεια = ἡ εὐσέβεια, ἡ ἀληθινὴ θρησκευτικὴ ζωή, εἶναι πηγὴ πορισμοῦ, πηγὴ πλούτου, ἀλλὰ πλούτου οὐρανίου καὶ μονίμου. **μετ' αὐταρκείας** = ὅταν συνοδεύηται μετ' ὀλιγαρκείας. **οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα** = οὐδὲ νὰ πάρωμεν μαζί μας τίποτε εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. **διατροφὰς** = τὴν πρὸς συντήρησιν τροφήν. **σκεπάσματα** = ἐνδυμασίαν καὶ στέγην. **ὀρεγόμενοι** = ἐπιθυμοῦντες. **περιέπειραν** = διετρύπησαν τὸν ἑαυτόν των μὲ πόνους καὶ ἀνησυχίας, ὡσὰν μὲ βελόνην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ' Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον

(Λουκ. ιε' 1 - 8)

Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος εἶναι δυστυχισμένον ὄν, ὅπως ἓν χαμένον πρόβατον. Ὅπως ὁ ποιμὴν χαίρει, ὅταν εὕρῃ τὸ χαμένον πρόβατον, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς χαίρει, ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς ἀκούῃ τὴν φωνήν του καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ ποίμνιόν του, εἰς τὸν Θεόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διδάσκει ὁ Κύριος καὶ μὲ τὰς τρεῖς παραβολὰς τοῦ 15ου κεφ. τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου, μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀπολωλότος προβάτου, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ ἀσώτου δεικνύει ἐπίσης τὴν ἐσωτερικὴν πάλην τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὁ ὁποῖος ἀηδιάζει ἀπὸ τὴν ἀθλίαν καὶ ἁμαρτωλὴν ζωήν του, συνέρχεται, μετανοεῖ καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν πολυεύσπλαγχνον Πατέρα του. Καὶ αἱ τρεῖς δὲ παραβολαὶ ἐλέχθησαν, ὅταν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς ἐγόγγυζον, διότι ὁ Κύριος συνανεστρέφετο καὶ συνέτρωγε μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν.

Ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται = δέχεται κοντά του εὐχαρίστως τοὺς ἁμαρτωλούς. **ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς** = εἰς τὸ χαμένον πρόβατον· ὁ ἁμαρτωλός, ὡσὰν τὸ περιπλανηθὲν πρόβατον, εἶναι θῦμα εὔκολον παντὸς ἐπικινδύνου ἐχθροῦ.

19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμή

(Λουκ. ιε' 8 - 11)

Ἅπτει τὸν λύχνον = ἀνάπτει τὸν λύχνον. **σαροῖ τὴν οἰκίαν** = σαρώνε καθαρίζει τὴν οἰκίαν. Τόσον ἐνδιαφέρον δεικνύει καὶ ὁ Σωτήρ, διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἁμαρτωλὸν νὰ μετανοήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν του.

20. Ὁ ἄσωτος υἱός

(Λουκ. ιε' 11 - 32)

Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας = δός μου τὸ ἀνῆκον εἰς ἐμὲ μέρος τῆς περιουσίας. Κατὰ τὸν Νόμον ἐδικαιοῦτο τὸ ἓν τρίτον τῆς περιουσίας τοῦ πατρός του (Δευτ. ΚΑ' 17). **Διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον** = διεμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

περιουσίαν. **ἀπὸ τῶν κερατίων** = ἀπὸ τὰ ξυλοκέρατα. **μίσθιοι** = δοῦλοι, ὑπηρέται. **λιμῷ ἀπόλλυμαι** = ἀποθνήσκω ἀπὸ τὴν πεῖναν. **ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν** = ἡμάρτησα εἰς τὸν Θεόν. **δότε δακτύλιον** = δώσατε δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον ἦτο σημεῖον τιμῆς. **σιτευτὸς** = παχύς, καλοθρεμμένος. **ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν** = ἤκουσε τραγούδια καὶ χορούς. **ἕνα τῶν παίδων** = ἕνα ἀπὸ τοὺς δούλους. **ἀπέλαβεν** = ἐδέχθη πάλιν, ἐπανέκτησε τὸν χαμένον υἱόν του. **παρῆλθον** = παρήκουσα, παρέβην.

21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἐλαφρὸς

(Ματθ. ια' 28 - 30)

Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι ἁπλῶς μόνον ἱδρυτὴς καὶ κήρυξ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι συγχρόνως καὶ Θεός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγάπης διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τοὺς ἁμαρτωλούς, τοὺς ταπεινοὺς καὶ τοὺς κουρασμένους ἀπὸ τὴν ζωήν, οἱ ὁποῖοι κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν εὑρίσκουν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀγάπην, ἀνάπαυσιν καὶ ἀνακούφισιν.

Δεῦτε = (ἐπίρρ.) ἐλᾶτε. **πεφορτισμένοι** = φορτωμένοι μὲ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ βίου. **ἄρατε τὸν ζυγόν μου** = σηκώσατε τὸ φορτίον μου, ἐλᾶτε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, ὑπὸ τὸν ζυγόν μου. **ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ** = ταπεινόφρων εἰς τὴν ψυχήν, καταδεκτικὸς καὶ προσιτός. **χρηστὸς** = γλυκύς, ἥσυχος, ὥστε δὲν συντρίβει καὶ δὲν κουράζει τὸν ἄνθρωπον.

22. Διατὶ ὁ Κύριος συνανεστρέφετο μετὰ ἁμαρτωλῶν

(Ματθ. θ' 10 - 14)

Συνήθως ὅλοι μας συναναστρεφόμεθα ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν θέσιν τινὰ καλὴν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἀποφεύγομεν τοὺς μικροὺς καὶ πτωχούς, τὸν πτωχὸν καὶ βασανισμένον κόσμον. Τοιουτοτρόπως ἔκαμνον καὶ οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο κατεφέροντο ἐναντίον του, διότι οὗτος συνανεστρέφετο μὲ ἁμαρτωλούς. Καὶ ὁ καλὸς χριστιανός, ποὺ καὶ αὐτὸς συνεχίζει μὲ τὸν βίον του τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον, δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ νὰ πλησιάζῃ αὐτοὺς καὶ νὰ φροντίζῃ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ὑγείαν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν σωτηρίαν, ποὺ καὶ αὐτὸς ἔχει.

Ἀνακειμένου = ὅταν ἐκάθησε διὰ νὰ φάγῃ. **οἱ ἰσχύοντες** = οἱ ὑγιεῖς. **οἱ κακῶς ἔχοντες** = οἱ ἀσθενεῖς. **ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν** = θέλω ἔργα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, οὐχὶ δὲ προσφορὰς θυσιῶν ἀπὸ ἀνθρώπους κακοὺς καὶ ἀδίκους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δ'. Η ΚΑΙΝΗ ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΝΟΜΟΣ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν

(Μαρκ. ιβ' 28 - 35)

Ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον στρέφεται καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνανθρώπων. Πρῶτον τοῦ Θεοῦ, διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν τὴν ζωὴν καὶ πᾶν ὅ,τι εἴμεθα, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ οὐράνιος Πατὴρ καὶ Πλάστης μας, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔπλασε διὰ τὸν ἑαυτόν του, διὰ νὰ ἀνήκωμεν εἰς αὐτὸν ὡς τέκνα του. Αὐτὸν τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς μας καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε τι εἰς τὸν κόσμον, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας ἀκόμη.

Ἀχώριστος καὶ ὁμοία πρὸς τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί μας, διότι ὅλοι ἐπλάσθησαν, ὅπως ἡμεῖς, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ, εἶναι τέκνα τοῦ αὐτοῦ οὐρανίου Πατρὸς καὶ ἔχουν τὸν αὐτὸν προορισμὸν μὲ ἡμᾶς. Ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου ἀνθρώπου ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Σωτήρ μας, πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ περιφρονῶμεν καὶ νὰ μὴ ἀγαπῶμεν τὸν συνάνθρωπόν μας, τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς τόσον ἠγάπησεν, ὥστε ἐσταυρώθη ὑπὲρ αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο ἡ ἀγάπη, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, εἶναι γνώρισμα τῶν ἀληθινῶν ὀπαδῶν του. Ἐὰν δὲν ἀγαπᾷ τις τοὺς ἄλλους, δὲν εἶναι χριστιανός. Ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην, ἔχει ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἔχει αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐντός του, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Ὁ μὴ ἔχων τὴν ἀγάπην, οὐδὲν ὠφελεῖται, ὁσασδήποτε ἄλλας ἀρετὰς καὶ ἂν ἔχῃ. Ὅλα τὰ καλὰ ποὺ γίνονται καὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν ὀφείλονται εἰς τὴν ἀγάπην. Καὶ ἂν ὅλοι εἶχον εἰς τὴν ψυχήν των εἰλικρινῆ πρὸς ὅλους ἀγάπην, οὐδεμία κακία θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον.

Πρώτη πάντων ἐντολὴ = πρώτη, ἀνωτέρα ἐντολὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς νόμους. **ἄκουε Ἰσραὴλ** = ἄκουε, Ἰσραηλιτικὲ λαὲ (Δευτ. ΣΤ' 4). **ἐπ' ἀληθείας** = πραγματικῶς. **νουνεχῶς** = συνεπῶς, φρονίμως.

24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρείτης

(Λουκ. ι' 25 - 38)

Πολλοὶ διερωτῶνται ποῖος εἶναι ὁ πλησίον μας ἢ ἀποροῦσιν, ὅταν ἀκούουν, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶσι πάντα ἄνθρωπον ἀνεξαιρέτως ὡς πλη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίον των, ὡς ἀδελφόν των. Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Σαμαρείτου διδάσκει ὁ Κύριος νὰ πλησιάζωμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν προθύμως οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκην τῆς βοηθείας μας. Ἂς εἶναι ὁ τοιοῦτος ἄγνωστος, ξένος, ἀκόμη πολίτης ἐχθρικῆς ἐθνότητος πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς παρὰ ταῦτα ὀφείλομεν νὰ βοηθῶμεν αὐτὸν τόσον προθύμως καὶ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μας, ὡσὰν νὰ ἦτο ἀδελφός μας.

Πειράζων αὐτὸν = θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὰς γνώσεις του καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὸν Σωτῆρα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐτίμα αὐτὸν ὡς προφήτην. **δικαιοῦν ἑαυτὸν** = νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτόν του διὰ τὴν ἐρώτησίν του. **ὑπολαβὼν** = ἀποκριθείς. **κατὰ συγκυρίαν** = κατὰ σύμπτωσιν, κατὰ τύχην. **ἀντιπαρῆλθεν** = προσεπέρασεν, ἔκαμε πὼς δὲν τὸν εἶδε. **γενόμενος κατὰ τὸν τόπον** = φθάσας εἰς τὸν τόπον. **κατέδησεν** = ἔδεσεν. **ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος** = ὁ ἐλεήσας, ὁ βοηθήσας.

25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου

(1 Κορ. ιγ' 1 - 13)

Οἱ Κορίνθιοι, ὡς Ἕλληνες, ἐκαυχῶντο διὰ τὴν σοφίαν των, διὰ τὴν εὐγλωττίαν καὶ δι' ἄλλα πνευματικὰ προσόντα. Παρετηροῦντο ἐπίσης καὶ σχίσματα καὶ διαιρέσεις ἀναμεταξύ των. Πρὸς τούτους λοιπὸν ἐθεώρησε φρόνιμον ὁ μέγας Παῦλος νὰ γράψῃ περὶ ἀγάπης καὶ νὰ πλέξῃ ἕνα θαυμάσιον, ἀπεριγράπτου κάλλους καὶ δυνάμεως ὕμνον τῆς ἀγάπης. Ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ κεντρικὴ ἰδέα εἶναι, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ ὅτι εἶναι ἡ ρίζα πάσης ἀρετῆς καὶ ὅτι ἄνευ ἀγάπης οὐδεμία ἀρετὴ πραγματικὴ δύναται νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ μέτρον τῆς ἀξίας καὶ τῆς τελειότητος ἑνὸς χριστιανοῦ προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης του.

Καὶ τῶν ἀγγέλων = ἐὰν ὁμιλῶ ἀκόμη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγγέλων· ὑπερβολικὴ ἔκφρασις, δεικνύουσα ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ χριστιανός, καὶ ἐὰν ἔχῃ ἀγγελικὴν γλῶσσαν, ὅταν δὲν ἔχῃ ἀγάπην. **χαλκὸς ἠχῶν** = χάλκινον ὄργανον, τὸ ὁποῖον βγάζει ἁπλῶς ἤχους. **κύμβαλον ἀλαλάζον** = μετάλλινον μουσικὸν κρουστὸν ὄργανον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο δίσκων συγκρουομένων ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστοῦ· τοῦτο κάμνει πολὺν θόρυβον, ἀλαλάζει, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Παύλου. **προφητεία** = τὸ χάρισμα τοῦ προφητεύειν. **ἐὰν ψωμίσω** = ἐὰν διαμοιράσω ὡς τροφὴν πρὸς τοὺς πτωχούς. **οὐ ζηλοῖ** = δὲν φθονεῖ. **οὐ περπερεύεται** = δὲν καυχησιολογεῖ. **οὐ φυσιοῦται** = δὲν ὑπερηφανεύεται. **οὐκ ἀσχημονεῖ** = δὲν φέρεται ἀπρεπῶς, ἔχει καλοὺς τρόπους. **οὐ παροξύνεται** = δὲν ἐξοργίζεται. **συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ** = χαίρει, ὅταν θριαμβεύῃ καὶ νικᾷ ἡ ἀλήθεια. **πάντα στέγει** = πάντα καταδέχεται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ὑπομένει. **πάντα πιστεύει** = εἰς ὅλους ἔχει ἐμπιστοσύνην. **οὐδέποτε ἐκπίπτει** = οὐδέποτε ὀλιγοστεύει, οὐδέποτε ἀφανίζεται. **εἴτε προφητεῖαι καταργηθήσονται** = καὶ ἐὰν ἔχῃ τις προφητικὰ ἢ ἄλλα χαρίσματα, ὅλα εἶναι προσωρινά, χρησιμεύοντα διὰ τὸν κόσμον τοῦτον μόνον, ὅλα θὰ καταργηθῶσιν. **ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον** = ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ τελεία ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν κατάστασις, τότε ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα δὲν χρειάζονται. **βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι** = τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια πράγματα δὲν γνωρίζομεν τώρα κατ' εὐθεῖαν καὶ ὡς πραγματικῶς ἔχουν, ἀλλὰ μόνον σκιωδῶς, ὡς ἀντικατοπτρίσματα καὶ ὡς αἰνίγματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην ἑρμηνείας.

26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ

(Ἐφεσ. ε' 22 - 33, ς' 1 - 10)

Οἱ σύζυγοι *ε' 22 - 33* Ὁ Ἀπ. Παῦλος γράφει διὰ τὴν θέσιν ἑκάστου τῶν συζύγων εἰς τὴν χριστιανικὴν οἰκογένειαν. Ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ ἡ γυνὴ ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὑποτασσομένη εἰς αὐτόν, δὲν χάνει τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὴν ἀξίαν της, διότι συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνδρός της δι' ἀγάπης. Ὅπου ὑπάρχει ἀγάπη, δὲν ὑπάρχει ζήτημα πρωτείων. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ εἶναι ἡ κεφαλὴ ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ, ἡ γυνὴ εἶναι ἡ καρδία, καὶ εἶναι ὀλέθριον νὰ διαχωρίζηται ἡ κεφαλὴ ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἡ σκέψις ἀπὸ τὸ συναίσθημα.

Ὡς τῷ Κυρίῳ = ὅπως ὑποτάσσεσθε εἰς τὸν Κύριον. **σωτὴρ τοῦ σώματος** = σωτὴρ τῆς Ἐκκλησίας. **καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ρήματι** = ἀφ' οὗ ἐκαθάρισεν, ἡγίασε τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὸν θεῖον λόγον. **τὴν ἑαυτοῦ σάρκα** = τὸ σῶμά του. **ἀντὶ τούτου** = διὰ τοῦτο. **τὸ μυστήριον τοῦτο** = ἡ ἀλήθεια αὕτη περὶ τῆς τελείας ἑνώσεώς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, ὡς εἰκονιζούσης τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. **οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος** = ὁ καθείς. **ἵνα φοβῆται** = (παραγγέλλω) ἵνα σέβηται τὸν σύζυγον.

Τὰ τέκνα *ς' 1 - 4* Κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν τὸ πρώτιστον καθῆκον τῶν τέκνων εἶναι νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των. Μετὰ τὸν Θεὸν οἱ γονεῖς μας εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν ἀνυπολογίστους εὐεργεσίας.

Ἐν Κυρίῳ = κατὰ τὸν Κύριον, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου. **ἐν ἐπαγγελίᾳ** = πρώτη ἐντολή, ἡ ὁποία περιέχει καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀμοιβῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ γονεῖς ς΄ 4 - 5 Ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ οἱ γονεῖς ὀφείλουν νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των χριστιανοπρεπῶς, διὰ μορφώσεως συμφώνου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ἡ σκληρότης τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, οἵα παρετηρεῖτο καὶ συναντᾶται ἀκόμη εἰς τοὺς μὴ χριστιανικοὺς λαούς, εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Μὴ παροργίζετε = μὴ ἐρεθίζετε. **ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου** = μὲ μόρφωσιν καὶ νουθεσίας χριστιανοπρεπεῖς.

Οἱ ὑπηρέται ς΄ 5 - 9 Εἰς τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους βλέπομεν πῶς ὁ Παῦλος θέλει τὰς σχέσεις τῶν δούλων πρὸς τοὺς κυρίους των. Λέγει λοιπόν, ὅτι οἱ δοῦλοι ὀφείλουν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς κυρίους των μὲ ἁπλότητα καὶ εἰλικρίνειαν, ὅπως ὑπακούουν εἰς τὸν Σωτῆρά των, διότι ὁ καθεὶς θὰ κριθῇ κατὰ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔπραξεν ἐν τῇ κοινωνικῇ του τάξει, εἴτε ἐλεύθερος εἶναι εἴτε δοῦλος. Περὶ καταργήσεως τῆς δουλείας δὲν γίνεται ἀκόμη λόγος. Τοῦτο ἐπῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ πολὺ βραδύτερον, ἀφ' οὗ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα εἰσέδυσεν εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Τότε ὅμως ἐβελτιώθη ἡ θέσις τῶν δούλων, διότι τὰς σχέσεις δούλων καὶ κυρίων διεῖπε τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης. Πολλοὶ δοῦλοι ἀνεδείχθησαν καὶ ἐτιμήθησαν ὡς ἅγιοι ἀπ' ἀρχῆς, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα = εἰς τοὺς κυρίους τοῦ κόσμου τούτου, διότι ὁ πνευματικὸς καὶ πραγματικός των Κύριος εἶναι ὁ Χριστός. **μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν** = εἰλικρινῶς καὶ ὄχι διὰ νὰ σᾶς βλέπωσιν οἱ κύριοι· τοιαύτη ὑπηρεσία λέγεται ὀφθαλμοδουλεία, ἀνθρωπαρέσκεια. **μετ' εὐνοίας** = μετ' ἀγάπης. **τοῦτο κομιεῖται** = τοῦτο θὰ λάβῃ ὡς ἀμοιβήν.

Οἱ κύριοι ς΄ 9 - 10 Εἰς τοὺς κυρίους συνιστᾷ ὁ Παῦλος τὰ ἴδια, νὰ φέρωνται δηλαδὴ μετ' ἀγάπης πρὸς τοὺς δούλους των, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὸν Κύριόν των ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Καὶ ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ Κύριός των δὲν εἶναι προσωπολήπτης. ἀλλὰ θὰ κρίνῃ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ δούλους καὶ κυρίους.

'Ανιέντες = χαλαρώνοντες, ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὰς ἀπειλάς, διὰ τῶν ὁποίων συνήθως ἐπιβάλλονται οἱ κύριοι εἰς τοὺς δούλους των.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχὰς

(Ρωμ. ιγ' 1 - 11)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος συνιστᾷ διὰ τῆς προκειμένης περικοπῆς ὑπακοὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ κράτους καὶ καθορίζει τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀποστολήν των. Τοιαῦτα εἶχε διδάξει καὶ ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγεν « ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ » (Ματθ. κβ' 21). Ἐξ αὐτῶν συνάγεται, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν καὶ κατὰ θείαν βουλὴν ὑπάρχουσαν τὴν κρατικὴν ὀργάνωσιν.

Πᾶσα ψυχὴ = πᾶς ἄνθρωπος. **ὑπερεχούσαις** = εἰς τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν θέσιν ἵστανται ὑψηλά, ὑπερέχουν τῶν ἄλλων πολιτῶν. **ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται** = θὰ ἐπισύρωσιν ἐναντίον των τὴν καταδίκην. **οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων** = τίθεται θαυμασίως ὁ σκοπὸς τῶν ὑπαρχουσῶν ἐξουσιῶν· αἱ ἐξουσίαι, οἱ ἄρχοντες ὑπάρχουν, διὰ νὰ προστατεύωσι μὲν τὰ καλὰ ἔργα καὶ τοὺς πράττοντας αὐτά, νὰ ἐμποδίζωσι δὲ τὰ κακὰ ἔργα καὶ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακούς. Δὲν πρέπει νὰ φοβῆταί τις τοὺς ἄρχοντας διὰ τὰ καλά του ἔργα, ἀλλὰ διὰ τὰ κακά. **τὴν μάχαιραν** = αὕτη συμβολίζει τὸ δικαίωμα τῶν ἀρχόντων εἰς τὸ νὰ τιμωρῶσι τὸ ἔγκλημα χάριν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀσφαλείας ὅλων. **εἰς ὀργὴν** = πρὸς τιμωρίαν, πρὸς ἀνταπόδοσιν. **ἔκδικος** = τιμωρός, ἐκδικητής. **διὰ τὴν συνείδησιν** = δύο λόγοι προβάλλονται διὰ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὁ φόβος τῆς τιμωρίας καὶ ἡ συνείδησις, ἡ ὁποία ἐσωτερικῶς λέγει εἰς ἕκαστον, ὅτι πρέπει νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἄρχοντας. **τὸ τέλος** = φόρος ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων. **πλήρωμα νόμου** = τελεία ἐκπλήρωσις τοῦ νόμου εἶναι ἡ ἀγάπη.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς, (Ρωμ. ιγ' 1). Mign. Ε.Π. 60, 613, 615.

Ὁ Χριστιανισμός, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν περικοπήν του, δὲν εἰσήγαγε τοὺς Θείους νόμους του, ὅπως ἀνατρέψῃ τὸ κράτος, ἀλλ' ὅπως διορθώσῃ αὐτό.

Ἡ ἱεραρχικὴ ὀργάνωσις κατὰ διαφόρους ἐξουσίας, αἱ ὁποῖαι ὑποτάσσονται ἡ μία εἰς τὴν ἄλλην, εἶναι ἐκ Θεοῦ καὶ παρατηρεῖται εἰς πολλὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Οὕτως ἔχομεν ὑποταγὴν γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα, τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, νέων εἰς τοὺς γέροντας, δούλων εἰς τοὺς κυρίους. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ζῷα ἀκόμη καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὅπου τὰ κατώτερα ὑποτάσσονται εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ καλύτερα. Ἡ τοιαύτη τάξις εἶναι ἐκ Θεοῦ, διότι ἡ ἀναρχία εἶναι κακὸν πρᾶγμα καὶ πηγὴ συγχύσεως καὶ χάους.

Τὸ ὁμότιμον = ἡ ἰσοτιμία, ἡ ἰσότης. **μάχην εἰσάγει** = φέρει προστριβάς, πόλεμον, **καὶ τὰς ὑποταγὰς** = καὶ τὸ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἀνωτέρους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ε'. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

28. Ἡ ἐκλογὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

(Μαρκ. γ' 13 - 20)

Ὁ πρῶτος πυρὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἤτοι τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξαν οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι. Οὗτοι δὲν ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ἀρετάς των, ἀλλὰ κατὰ χάριν, διότι ὅλοι ὑπῆρξαν ἁπλοῖ, ταπεινοί, ἀμόρφωτοι. Συνεπῶς ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσαν κατόπιν, ὀφείλονται εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐξέλεξεν αὐτοὺς καὶ προώρισεν, ἵνα γίνωσι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος = κατὰ τὸν Λουκᾶν (ς' 12) ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐπέρασεν ὅλην τὴν νύκτα προσευχόμενος. Ἡ ἐκλογὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων ἦτο κρίσιμος καὶ σπουδαία ἐνέργεια τοῦ Κυρίου, διότι οἱ Δώδεκα ἔμελλον νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον του, διὰ τοῦτο προσεύχεται πρὸ τῆς ἐκλογῆς των.

Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν = καὶ νὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν. **Βοανεργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς:** ὠνομάσθησαν τοιουτοτρόπως οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, διότι ἐπέδειξαν φλογερὸν χαρακτῆρα καὶ μέγαν ζῆλον εἰς τὸ κήρυγμα, οἱ δὲ λόγοι των ἀντήχουν ὡς βροντή. **τὸν Ἰσκαριώτην:** ὁ Ἰούδας κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Καριὼθ (Ἰησ. Ν. ΙΕ' 25), διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἰσκαριώτης.

29. Ὁδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητὰς

(Ματθ. ι' 5 - 42)

Κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ὤφειλον οὗτοι, πορευόμενοι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα. Εἷς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἱεραποστολικόν του ἔργον ὀφείλει νὰ στηρίζηται μόνον εἰς τὴν θείαν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ὑπερνικᾷ πᾶν ἐμπόδιον καὶ θὰ θριαμβεύσῃ ἐναντίον τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Κόσμου. Ἡ κακία τοῦ Κόσμου τούτου θὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ μαθηταὶ θὰ εἶναι ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, θὰ διώκωνται διαρκῶς, θὰ περιάγωνται εἰς δικαστήρια, θὰ φυλακίζωνται καὶ θὰ θανατωθῶσιν ὑπὸ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τοιουτοτρόπως μετεχειρίσθησαν καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον. Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν νὰ ἔχουν ὑπομονὴν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμοι νὰ θυσιάζωσι καὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ φίλους καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν των χάριν τοῦ Εὐαγγελίου. Θὰ ὑπάρξη πόλεμος καὶ ἀγρία ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἐν τέλει τὸ φῶς του θὰ σκορπίση τὰ σκότη ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἡ νέα πίστις θὰ ἐπιβληθῆ.

Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν = εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἐθνικῶν, τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁ Κύριος κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐξόρμησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ κήρυγμα, ἵνα ἀσκηθῶσι καὶ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των, περιορίζει τὴν περιοχὴν τῆς δράσεώς των, ἀπαγορεύσας εἰς αὐτοὺς νὰ κηρύξωσιν εἰς πόλεις τῶν Ἐθνικῶν καὶ τῶν Σαμαρειτῶν. **δωρεὰν ἐλάβετε** = ὅπως ἐλάβετε δωρεὰν τὴν χάριν καὶ δύναμιν νὰ κάμνετε θαύματα καὶ νὰ διαδίδετε τὸ Εὐαγγέλιον, ὀφείλετε καὶ σεῖς ἄνευ πληρωμῆς νὰ μεταδίδετε τὰ χαρίσματα ταῦτα. **πήρα** = σακκίδιον. **ἀνεκτότερον ἔσται** = κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν περισσοτέρα ἐπιείκεια θὰ ἐπιδειχθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόδων — τὰ ὁποῖα κατεστράφησαν διὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας των — παρὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀποκρούωσι καὶ θὰ διώκωσιν ὑμᾶς τοὺς Ἀποστόλους. **εἰς μαρτύριον** = εἰς ἔνδειξιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἤκουσαν τὸ Εὐαγγέλιον. **οὐ μὴ τελέσητε** = δὲν θὰ τελειώσητε. **Βεελζεβοὺλ** = ὁ ἄρχων τῶν δαιμόνων. **εἰ τὸν οἰκοδεσπότην** = ἐὰν τὸν Χριστὸν ἐκάλεσαν δαίμονα. Ὁ Χριστὸς παρομοιάζεται πρὸς οἰκοδεσπότην, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἴκου τῶν πιστῶν. **ἐν τῇ σκοτίᾳ** = κατ' ἰδίαν. **ἐν τῷ φωτὶ** = δημοσίᾳ, φανερά. **ἀσσάριον** = ρωμαϊκὸν νόμισμα ἐλαχίστης ἀξίας, τὸ δέκατον τῆς δραχμῆς. **ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν** = χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. **ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ** = ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ μὲ ὁμολογήση ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα. **ἀλλὰ μάχαιραν** = ἀλλὰ πόλεμον, διχασμόν, διαιρέσεις. **οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ** = ὅστις δὲν δέχεται νὰ ὑποστῆ θυσίας καὶ διωγμούς, διὰ νὰ ἀκολουθήση ἐμέ· σταυρὸς ἑκάστου εἶναι οἱ καθημερινοὶ ἀγῶνες διὰ τὸ δίκαιον καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν. **ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ** = ὁ διασώσας τὴν ζωὴν του ἐκ δειλίας. **εἰς ὄνομα προφήτου** = ὡς προφήτην, ὡς ἔχοντα προφητικὰ χαρίσματα.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον· ἀνάπτυξις τοῦ ρητοῦ *«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν».* Migη. Ε.Π. 57 - 58, 405.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὸ χωρίον « οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν », τὸ ὁποῖον σκανδαλίζει πολλούς, διότι εὑρίσκουν αὐτὸ παράδοξον καὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἡ ὁποία εἶναι θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης. Ὁ ἱερὸς ἀνὴρ λέγει, ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε καλὴ ἡ ὁμόνοια, διότι καὶ οἱ λησταὶ ἔχουν ὁμόνοιαν ἀναμεταξύ των. Ὁ πόλεμος, ὁ διαχωρισμὸς εἶναι ἀπαραίτητα ἐνίοτε, ὅπως εἷς στρατηγὸς ἐκδιώκει τοὺς στασιαστὰς στρατιώτας, εἷς ἰατρὸς ἀποκόπτει ἓν νοσηρὸν τεμάχιον ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐκδιώκει τοὺς ἀμετανοήτους. Ὁ Κύριος θέλει τὴν ὁμόνοιαν πάντων, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἀνθίστανται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἀντιδροῦν εἰς τὸ ἔργον του, εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοῦτο γίνονται πόλεμοι καὶ προστριβαὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῶν Χριστιανῶν.

Τὰ φορτικώτερα = τὰ δυσκολώτερα, τὰ σοβαρώτερα. **μετὰ πολλῆς περιουσίας** = ἀφθόνως, ἀφειδῶς. **καὶ ἡμᾶς ἀνελεῖν** = καὶ ἡμᾶς νὰ φονεύσῃς. **συναφθῆναι** = νὰ ἑνωθῇ. **εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον** = εἰς τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα.

30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων

(1 Κορ. δ' 9 - 14)

Οἱ Κορίνθιοι ἐκαυχῶντο διὰ τὰ προσωπικά των προσόντα καὶ χαρίσματα, προκαλοῦντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Ὁ Παῦλος, ἐλέγχων τούτους διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην, λέγει ὅτι ἡ μοῖρα τῶν γνησίων μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι νὰ ὑποφέρωσι, νὰ περιφρονῶνται, νὰ ὀνειδίζωνται καὶ νὰ θεωρῶνται ὡς ἄνθρωποι ἄθλιοι καὶ μισητοί. Πράγματι, ὅπως ὁ Κύριος, οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι του ἐξυβρίσθησαν, ἐδιώχθησαν καὶ ἔπαθον τὰ χείριστα, μόνον καὶ μόνον, διότι ἐκήρυττον τὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς πίστεως, ὅλοι οἱ καλοὶ χριστιανοὶ τὴν αὐτὴν τύχην ἔχουν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὅπου διώκεται ἡ ἀλήθεια καὶ μισεῖται τὸ φῶς, διότι οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ μένωσιν ἀνενόχλητοι εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν βίον των.

Ἐσχάτους ἀπέδειξεν = ὁ Θεὸς μᾶς παρουσίασε, μᾶς ἔκαμεν ὡς τοὺς τελευταίους τῶν ἀνθρώπων. **ὡς ἐπιθανατίους** = ὡς κινδυνεύοντας καθ' ἑκάστην νὰ θανατωθῶμεν. **θέατρον** = θέαμα ἀξιοθέατον· ὅλος ὁ κόσμος ἐθεᾶτο μὲ εὐχαρίστησιν τί ὑπέφεραν οἱ Ἀπόστολοι. Ἀκολούθως ὁ Παῦλος παρουσιάζει τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Ἀποστόλων. Οἱ μὲν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ κηρύττουσι πίστιν εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Χριστόν, ἐκλαμβάνονται ὡς μωροί, ὡς ἀσθενεῖς, ὡς ἄνευ οὐδεμιᾶς τιμῆς ἄνθρωποι, οἱ δὲ Κορίνθιοι, λόγῳ τῶν προσόντων καὶ τῶν χαρισμάτων των, ἐτιμῶντο παρὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς σοφοί, ὡς ἰσχυροί, **ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας** = μέχρι τῆς ὥρας ταύτης ποὺ γράφω. Γράφει δὲ ὁ Παῦλος ἐξ Ἐφέσου, ὅπου πράγματι ὑπέστη πολλὰς διώξεις καὶ δοκιμασίας (ἰδὲ 1 Κορ. ιε' 30). **ἀστατοῦμεν** = ζῶμεν ἀσταθῆ, πλάνητα βίον. **ὡς περικαθάρματα** = ὡς ἀκαθαρτα ἀντικείμενα τοῦ κόσμου τούτου ἔχομεν γίνει. **πάντων περίψημα** = εἴμεθα δι' ὅλους ὡσὰν ἀπορρίμματα, τὰ ὁποῖα ρίπτουν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του

(Ἰωάν. ι΄ 24 - 26, 37 - 39)

Ὁ Κύριος δὲν ἀπέδειξε διὰ τῆς διδασκαλίας του μόνον ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀποσταλείς, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θαυμαστῶν ἔργων του. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐὰν δὲν πιστεύωσιν εἰς τοὺς λόγους του, ὀφείλουν νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὰ ἔργα του. Τὰ θαύματα ἐνίσχυον τὴν θείαν διδασκαλίαν του, διότι ἐδείκνυον ὅτι δὲν ἦτο μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός.

Ἐκύκλωσαν αὐτὸν = ὁ Κύριος εὑρίσκετο εἰς τὴν στοὰν τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ ἐδίδασκε. Τότε ἐμαζεύθησαν πολλοὶ πέριξ του, πιθανὸν δέ τινες μὲ κακοὺς σκοπούς. **ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις ;** = ἕως πότε θὰ μᾶς βγάλῃς τὴν ψυχήν, θὰ μᾶς βασανίζῃς, κρατῶν ἡμᾶς εἰς ἀγωνίαν καὶ εἰς ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὸ ἄτομόν σου, ἐὰν εἶσαι ὁ Μεσσίας, τὸν ὁποῖον περιμένομεν ; **παρρησίᾳ** = φανερά, θαρραλέως.

32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος

(Ἰωάν. β΄ 1 - 12)

Ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὸ πρῶτον θαῦμα εἰς μίαν φιλικὴν οἰκογένειαν, μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. Δι᾿ αὐτοῦ ἐφανέρωσε τὴν δύναμίν του καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐνισχύσας οὕτω τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν.

Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ = τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς κλήσεως τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ναθαναήλ, τὴν ὁποίαν διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης προηγουμένως. **ὑστερήσαντος** = ὅταν ἔλειψε. **τί ἐμοὶ καὶ σοὶ** = τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ ὡς πρὸς τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὡς Μεσσίας καὶ κατ᾿ ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὀφείλω νὰ πράττω. Ἡ Παναγία, ὡς μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπεμβαίνῃ καὶ εἰς τὰ θεῖα καθήκοντα τοῦ υἱοῦ της κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλων τῶν μητέρων. **κατὰ τὸν καθαρισμὸν** = διὰ τὰς πλύσεις πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητόν. **μετρητὴς** = μέτρον ὑγρῶν περιλαμβάνον περὶ τὰς 26 ὀκάδας ὕδατος. **ἀρχιτρίκλινος** = ὁ συμποσίαρχος, ὁ φροντιστὴς διὰ τὰ καθίσματα (κλίνας), διὰ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτά. **ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων** = οὕτως ἤρχισε τὰ θαύματα. **τὴν δόξαν** = τὸ μεγαλεῖον, τὴν δύναμιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

33. Ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων

(Ματθ. ιδ' 13 - 22)

Ὁ Ἰησοῦς ἀμείβων τὴν προθυμίαν καὶ πίστιν πεντακισχιλίων ἀκροατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφῆκαν τὰς ἐργασίας καὶ τὰς οἰκίας των καὶ τὸν ἠκολούθησαν μακρὰν εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν του, πολλαπλασιάζει διὰ τῆς θείας παντοδυναμίας του πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθῦς καὶ διατρέφει μὲ αὐτὰ ὅλον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο. Ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς παρών, ἂς εἶναι ἔρημος ὁ τόπος, ἐκεῖ εἶναι ὅλα ἄφθονα καὶ δὲν στερεῖταί τις οὐδενός, οὔτε τῶν πρὸς διατροφὴν ἀναγκαίων.

Ὀψίας γενομένης = ὅταν ἔγινεν ἑσπέρας καὶ ἔδυσεν ὁ ἥλιος. **κλάσας** = τεμαχίσας. **τῶν κλασμάτων** = τῶν τεμαχίων τοῦ ἄρτου. **προάγειν αὐτὸν** = νὰ ὑπάγωσι προτήτερα ἀπὸ αὐτόν.

34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας

(Ματθ. ιδ' 23 - 34)

Ὁ Ἰησοῦς ἐξουσιάζει ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, ἀκόμη καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰς τρικυμίας της, ἀλλ' ὁμοίως εἶναι κύριος καὶ τῶν τρικυμιῶν τοῦ βίου, τῶν βασάνων καὶ θλίψεων, ποὺ βασανίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν οὗτοι ἔχουν εἰς τὸ πλευρόν των τὸν Χριστόν, ὅπως τὸν εἶχον οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πλοῖον, δὲν πρέπει νὰ φοβῶνται τὰς τρικυμίας τοῦ βίου. Ὁ Χριστὸς θὰ καταπαύσῃ καὶ αὐτάς, καὶ ἡ γαλήνη καὶ ἡ εὐτυχία θὰ βασιλεύωσιν εἰς τὴν ζωήν των.

Κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι = νὰ προσευχηθῇ ἰδιαιτέρως, κατὰ μόνας. **βασανιζόμενον** = συνταρασσόμενον. **τετάρτῃ φυλακῇ :** ἡ νὺξ διῃρεῖτο εἰς τέσσαρα τρίωρα χρονικὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα ὠνομάζοντο φυλακαί, διότι οἱ φρουροὶ ἐφύλαττον καὶ ἠγρύπνουν τρεῖς ὥρας, μετὰ τὰς ὁποίας ἀντικαθίσταντο. **ἐπελάβετο αὐτοῦ** = ἐκράτησεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα. **εἰς τί ἐδίστασας** = διατὶ ἐδειλίασες.

35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου

(Ματθ. η' 5 - 14)

Εἰς τὴν διήγησιν ταύτην παρουσιάζεται μία τόσον ἰσχυρὰ πίστις καὶ τόσον μεγάλη ταπεινοφροσύνη ἑνὸς εἰδωλολάτρου ἀξιωματικοῦ, ὥστε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Κύριος λέγει, ὅτι τοιοῦτον πιστὸν οὔτε μεταξὺ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, συνήντησε. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, ἀμείβων τὴν πίστιν τοῦ ἑκατοντάρχου, θεραπεύει τὸν δοῦλόν του.

Ὁ παῖς μου = ὁ δοῦλός μου. **βέβληται** = εἶναι κατάκοιτος εἰς τὸ κρεββάτι. **εἰπὲ λόγῳ** = διάταξε διὰ τοῦ λόγου σου νὰ γίνῃ καλὰ καὶ ἀρκεῖ τοῦτο. **ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν** = ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. **οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας** = οἱ Ἰσραηλῖται, διότι οὗτοι, ὡς περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ, παρεσκευάσθησαν διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. **τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον** = τὸ σκότος τὸ βαθύ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοὺμ

(Μάρκ. β' 1 - 13)

Καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος ἀμείβει τὴν πίστιν τοῦ παραλυτικοῦ καὶ μὲ τὸν παντοδύναμον λόγον του ζωντανεύει πάλιν τὰ παράλυτα μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἀσθενοῦς.

Δι' ἡμερῶν = μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων. **τὰ πρὸς τὴν θύραν** = τὰ πρόθυρα. **χαλῶσι** = καταβιβάζουν. **ἆρον** = σήκωσον. **ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου** = εἶναι ὄνομα, ποὺ μεταχειρίζετο ὁ Κύριος διὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ σημαίνει τὸν Μεσσίαν Χριστόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος. **ἐξίσταμαι** = μένω κατάπληκτος, θαυμάζω.

37 Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας

(Ματθ. ιε' 21 - 29)

Μία Χαναναία, εἰδωλολάτρις γυνή, ἐνοχλεῖ μὲ ἐπιμονὴν τὸν Ἰησοῦν νὰ θεραπεύσῃ τὴν κόρην της, μολονότι ὁ Κύριος ἀρνεῖται εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐν τέλει ὁ Κύριος, θαυμάσας τὴν πίστιν της, θεραπεύει τὴν κόρην της. Πολλάκις ὁ Θεὸς δὲν εἰσακούει τὰς παρακλήσεις μας ἀμέσως, ἡμεῖς ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἐπιμένωμεν καὶ νὰ πιστεύωμεν ἀδιστάκτως, ὅτι θὰ εἰσακουσθῶμεν.

Ἀπὸ τῶν ὁρίων = ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα. **ἠρώτα αὐτὸν** = ἐζήτει ἀπ' αὐτόν. **τοῖς κυναρίοις** = εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτοι, ὅπως οἱ κύνες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας

(Λουκ. ζ' 11 - 18)

Διὰ τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ μιᾶς δυστυχοῦς χήρας ὁ Κύριος ἔδειξεν, ὅτι εἶναι Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ πλήρης ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ἀνθρώπινον πόνον, πρὸς τὴν δυστυχίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν τῷ ἑξῆς (χρόνῳ) = μετὰ ταῦτα. **ἱκανοὶ** = ἀρκετοί. **σορὸς** = λείψανον. **ἐπεσκέψατο τὸν λαὸν αὐτοῦ** = ὁ Θεὸς εἶχεν ἐπὶ αἰῶνας παύσει νὰ ἀποστέλλῃ προφήτας εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τώρα ἐπεσκέφθη αὐτούς, ἀποστείλας τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς ἕνα προφήτην.

Κυρίλλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, κατὰ Λουκ. Mign. Ε. Π. 72, 609.

Ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἀναπτύσσει τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Κύριος, ἐγγίσας διὰ τῆς χειρός του τὸ λείψανον καὶ ἀναστήσας τὸν νεκρόν, ἔδειξεν ὅτι καὶ τὸ ἅγιόν του σῶμα, ὡς ναὸς καὶ κατοικία τοῦ Θεοῦ, εἶχε θείαν δύναμιν καὶ ζωοποιὸν ἐνέργειαν.

Ἐνεργὲς = ἔχει δύναμιν, ἐνέργειαν. **πεφόρηκε** = φέρει, ἔχει. **θανάτου ἀναιρετικὴ** = ἱκανὴ νὰ καταργήσῃ τὸν θάνατον.

39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς

(Λουκ. η' 40 - 56)

Ὅλα τὰ θαύματα δεικνύουν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Τὰ θαύματα ὅμως τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν μαρτυροῦν σαφέστερον τοῦτο, διότι ἡ διαφορὰ μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου εἶναι ἀγεφύρωτος. Οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ ὁ Θεὸς δύναται νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς ἓν λείψανον. Κατὰ τὸν δρόμον πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰαείρου ὁ Κύριος ἔκαμε καὶ ἄλλο θαῦμα διὰ τῆς ζωοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου του σώματος. Μία γυνή, πάσχουσα αἱμορραγίαν ἐπὶ 12 ἔτη, ἤγγισεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἅγιόν του σῶμα μὲ τὴν πίστιν ὅτι θὰ ἐθεραπεύετο καὶ ἀμέσως ἔπαυσε πράγματι ἡ ρύσις τοῦ αἵματος.

Ἀπεδέξατο = ὑπεδέχθη. **οὐκ ἴσχυσεν** = δὲν ἠδυνήθη. **ἀποθλίβουσι** = πιέζουν, ὠθοῦν, **ἔγνων δύναμιν** = ᾐσθάνθην νὰ ἐξέρχηται ἀπὸ τὸ σῶμά μου δύναμις· οἱ προφῆται καὶ οἱ ἅγιοι ἐθεράπευον μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, αὐτός, ὡς Θεός, ἦτο ὁ ἴδιος πηγὴ δυνάμεως. **οὐκ ἔλαθε** = δὲν διέφυγε. **παραχρῆμα** = ἀμέσως. **πορεύου εἰς εἰρήνην** = πήγαινε εἰς τὸ καλόν. **μὴ σκύλλε** = μὴ ἐνοχλῇς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου

(Λουκ. κα' 5 - 25, 34 - 37)

Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ἔχομεν προφητείας τοῦ Κυρίου πρῶτον περὶ τῆς ἁλώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ δεύτερον περὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου καὶ τῆς δευτέρας παρουσίας του. Ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ πράγματι συνετελέσθη τῷ 70 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Αὔτη ὑπῆρξε φρικώδης, ὅπως τὴν προεῖπεν ὁ Κύριος, διότι κατὰ τὴν πολιορκίαν της καὶ κατὰ τὴν ἅλωσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπέφεραν περισσότερα παρ' ὅσα οἱ ἰδικοί μας κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου. Διὰ τὰ δραματικὰ γεγονότα, ἅτινα θὰ συμβῶσι κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του, ὁ Κύριος διδάσκει ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐπελεύσεώς των εἶναι ἄγνωστος, διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουν νὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμοι ψυχικῶς καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν, ἵνα μὴ αἰφνιδιασθῶσιν, ὅπως αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι.

Ἀναθήμασι = μὲ ἀφιερώματα. **οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον** = δὲν θὰ μείνῃ πέτρα ἐπάνω εἰς πέτραν. **οὐκ εὐθέως τὸ τέλος** = δὲν θὰ ἔλθῃ ἀμέσως τὸ τέλος τοῦ κόσμου. **ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον** = θὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀφορμὴ νὰ κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς διώκτας σας. Οὗτοι θὰ μάθωσι τὴν αἰτίαν τοῦ ἐναντίον σας μίσους καὶ τοιουτοτρόπως θὰ γνωρίσωσι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Χριστόν, χάριν τοῦ ὁποίου σεῖς διώκεσθε. **θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν** = ἐνθυμηθῆτε καλὰ τοῦτο. **στόμα καὶ σοφίαν** = εὐγλωττίαν καὶ σοφίαν. **οἱ ἀντικείμενοι** = οἱ ἀντίπαλοι. **καὶ θρὶξ... οὐ μὴ ἀπόληται** = παροιμιακὴ ἔκφρασις : θὰ σᾶς θανατώσουν μὲν σωματικῶς, ἀλλ' ἡ ψυχή σας δὲν θὰ πάθῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ζημίαν. **κτήσασθε** = σώσατε. **ἡμέρας ἐκδικήσεως** = θὰ εἶναι ἡμέραι τιμωρίας τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας των. **ἀνάγκη** = στενοχωρία. **καιροὶ ἐθνῶν** = ἡ περίοδος τῆς εἰσόδου τῶν ἐθνικῶν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, μετὰ τὴν ὁποίαν θὰ πιστεύσωσι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οὕτω θὰ τελειώσουν τὰ βάσανά των. **μήποτε βαρηθῶσιν** = μήπως γίνωσι βαρεῖαι καὶ ἀναίσθητοι αἱ καρδίαι σας ἀπὸ τὴν μέθην καὶ τὰς μερίμνας τοῦ βίου. **σταθῆναι** = καὶ νὰ σταθῆτε ἄφοβοι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τότε, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως τοῦ κόσμου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων

(Ματθ. κε' 1 - 14)

Διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων ὁ Κύριος θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας του θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως εἰς ἄγνωστον χρόνον, διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα πάντοτε ἕτοιμοι, προσπαθοῦντες νὰ ἔχωμεν τὰς ψυχάς μας ηὐτρεπισμένας μὲ χριστιανικὰς ἀρετάς.

Λαμπὰς = (συμβολικῶς) ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. **ἔλαιον** = αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς. **χρονίζοντος** = ἐπειδὴ ἐβράδυνε. **γάμος** = ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **γρηγορεῖτε** = ἀγρυπνεῖτε.

42. Ἡ τελικὴ κρίσις

(Ματθ. κε' 31 - 46)

Διὰ τῆς περικοπῆς ταύτης διδασκόμεθα ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κριτηρίων θὰ κριθῶσι κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι. Καὶ τὸ μόνον στοιχεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κριθῇ ἡ αἰωνία μοῖρά μας, θὰ εἶναι ἡ συμπεριφορά μας ἀπέναντι τῶν πτωχῶν, τῶν φυλακισμένων, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ξένων. Ὁ Κύριος ταὐτίζει ἑαυτὸν πρὸς ὅλους τοὺς πάσχοντας καὶ λέγει ὅτι, ὅταν δίδωμεν βοήθειαν εἰς ἕνα δυστυχῆ, βοηθοῦμεν Αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ὅταν λοιπὸν ἕνας πτωχὸς ζητῇ τὴν συνδρομήν μας, ἂς ἀναλογισθῶμεν ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ζητεῖ ταύτην.

Ἀφοριεῖ = θὰ διαχωρίσῃ. **ἀπὸ καταβολῆς κόσμου** = ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ἀπ' ἀρχῆς. **συνηγάγετε** = μὲ περιεμαζεύσατε, μὲ περιεποιήθητε. **τῶν ἐλαχίστων** = τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσημοτάτων.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατὰ Ματθ. Mign. Ε.Π. 57 - 58, 718.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπήν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτάσσει πολὺ εὔκολα πράγματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἵνα ἀξιωθῶσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν : μίαν ἐπίσκεψιν εἰς ἕνα ἀσθενῆ ἢ εἰς ἕνα φυλακισμένον, ὀλίγην τροφὴν εἰς ἕνα πεινῶντα, ὀλίγον ὕδωρ εἰς ἕνα διψῶντα καὶ ἐνδυμασίαν δι' ἕνα γυμνόν. Καὶ ὅμως ἡ σκληρότης καὶ φιλαργυρία κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ δίδωσιν οὔτε τόσον ἀσήμαντον βοήθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας.

Κοῦφα = ἐλαφρά, εὔκολα. **ἐπαχθὲς** = βαρύ, δύσκολον. **ἐπήρωσεν** = ἐτραυμάτισεν, ἔκαμεν ἀνάπηρον. **τοὺς ἁλόντας** = τοὺς κυριευθέντας ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

(Ματθ. κς΄ 17 - 30)

Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου ἀρχίζουν μὲ τὸν τελευταῖον Δεῖπνον τοῦ Κυρίου μετὰ τῶν μαθητῶν του, ὅτε καὶ συνέστησε τὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀναίμακτος θυσία τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ὁ Κύριος λέγει σαφῶς εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι τὸ ἄχραντόν του σῶμα καὶ τὸ ἅγιόν του αἷμα θὰ προσφερθῶσιν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Τῇ πρώτῃ τῶν ἀζύμων = τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἑορταζομένου Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα. Λέγεται δὲ τὸ Πάσχα ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἢ ἁπλῶς ἄζυμα, διότι κατ' αὐτὸ δὲν ἐπετρέπετο ἡ χρῆσις οἱασδήποτε ζύμης. **πρὸς τὸν δεῖνα :** δὲν λέγει ὁ Κύριος τὸ ὄνομα τοῦ οἰκοδεσπότου, διότι θέλει νὰ τηρήσῃ μυστικὸν τὸν τόπον τοῦ τελευταίου Δείπνου καὶ τοῦ τελευταίου του διαλόγου μετὰ τῶν ἀγαπητῶν του μαθητῶν, ὥστε νὰ μὴ συλληφθῇ προώρως ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. **ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι** = ὁ καιρὸς τοῦ Πάθους, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁρίσει ὁ Θεός, εἶναι ἐγγύς, πλησιάζει. **σὺ εἶπας** = σὺ εἶπες ὅτι εἶσαι σύ. **τρυβλίον** = πιάτον. **ὑπάγει** = φεύγει ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην. **καὶ εὐχαριστήσας** = ἀφ' οὗ ἔκαμε προσευχὴν εὐχαριστίας, διότι ἡ θυσία του ἐγίνετο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου· διὰ τοῦτο τὸ μυστήριον λέγεται θεία Εὐχαριστία. **τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης** = αὐτὸς ὁ οἶνος εἶναι τὸ πραγματικόν μου αἷμα, αὐτὸ τὸ αἷμά μου, τὸ ὁποῖον ἔρρευσε διὰ τὴν κύρωσιν τῆς νέας συμφωνίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι αὐτὴ θὰ σωθῇ διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τηρήσῃ τὰς ἐντολάς του. **περὶ πολλῶν** = περὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. **ἀπ' ἄρτι** = ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θὰ πίῃ μαζί των πλέον μέχρι τῆς πραγματοποιήσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ — μετὰ τὴν τελικὴν κρίσιν — ὅτε θὰ πίῃ τοῦτο ἐν χαρᾷ (καινὸν) μαζί των.

44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεθσημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου

(Ματθ. κς΄ 30 - 57)

Ὁ Κύριος μετέβη νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ, διότι μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ συλληφθῇ διὰ τῆς προδοσίας ἑνὸς μαθητοῦ καὶ νὰ ὑποστῇ τὰ φρικτὰ πάθη. Αἰσθάνεται τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ὁποῖα ἔφερον αὐτὸν εἰς τὰ πάθη ταῦτα καὶ εἰς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σταυρόν, καὶ ἀγωνιᾷ. Ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν λύπην ἱδρώνει, διότι δὲν ἦτο μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Εἶναι περίλυπος μέχρι θανάτου, διότι βλέπει ὅτι εἷς μαθητὴς τὸν προδίδει, οἱ ἄλλοι διασκορπίζονται καὶ τὸν ἐγκαταλείπουν καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντες Ἰουδαῖοι τὸν βασανίζουν καὶ τὸν σταυρώνουν ὡς ληστὴν ἐν μέσῳ δύο ληστῶν. Ἀλλ' ἦτο μεγάλη ἡ ἀγάπη του διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, καὶ χάριν τῆς σωτηρίας των ὑποφέρει τὰ πάντα.

Καὶ ὑμνήσαντες = ἀφ' οὗ μετὰ τὸν Δεῖπνον ἔψαλαν ἕνα ὕμνον. **σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ** = θὰ κλονισθῆτε δι' ἐμέ. **προάξω ὑμᾶς** = μετὰ τὴν ἀνάστασιν θὰ ὑπάγω προτήτερα ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διὰ νὰ σᾶς συναντήσω ἐκεῖ πάλιν. **ἀδημονῶ** = στενοχωροῦμαι. **ἕως θανάτου** = μέχρι σημείου, ὥστε νὰ ἀποθάνω ἀπὸ τὴν λύπην. **προελθὼν μικρὸν** = προχωρήσας ὀλίγον. **ποτήριον** = τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν παθῶν, τὰ πάθη μου. **οὐκ ἰσχύσατε** = δὲν ἠμπορέσατε. **ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει** = φίλε, κάμε ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἦλθες ἐδῶ. **παραστήσει μοι** = καὶ θὰ παρουσιάσῃ πρὸς βοήθειάν μου. **λεγεὼν** = τάγμα ἀπὸ ἕξ χιλιάδας ἀνδρῶν.

45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ

(Μαρκ. ιδ' 53 - 66, ιε' 1 - 21)

Ὁ Ἰησοῦς συλληφθεὶς προσάγεται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ Συνεδρίου αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Ἡ δίκη του ἦτο ἐλεεινὴ σκηνοθεσία καὶ παράνομος καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τοὺς τύπους, διότι δικασταὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ καὶ διῶκταί του, δικάζεται ἐν σπουδῇ, ἐν καιρῷ νυκτός, τὴν παραμονὴν τοῦ Πάσχα καὶ διὰ τῆς προσαγωγῆς ψευδομαρτύρων. Τοιαύτας ταπεινώσεις ὑφίσταται ὡς κακοῦργος, ὡς ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος, αὐτὸς ποὺ εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός. Παρὰ τὰς ταπεινώσεις ταύτας, ὅταν ὁ Καϊάφας τὸν ἐξώρκισε νὰ εἴπῃ ἂν εἶναι ὁ Χριστός, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡμολόγησεν ἐνώπιον ὅλων, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ καταλάβωσιν ὅλοι τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματός των, ὅτι δηλαδὴ ἐγίνοντο θεομάχοι καὶ Χριστοκτόνοι.

Καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς : τὸ φοβερὸν μῖσός των κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συγκεντρώνει ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ 70 μέλη. **καὶ ἴσαι** = σύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας. **καταλύσω** = θὰ κρημνίσω. **τοῦ εὐλογητοῦ** = τοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου ἀξίου νὰ ὑμνῆται. **ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως** = καθήμενον τιμητικῶς εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. **διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ** = ἀφοῦ ἐξέσχισε τὰ ἐνδύματά του ἀπὸ ὀργὴν διὰ τὴν βλασφημίαν ποὺ ἤκουσε. **κολαφίζω** = ραπίζω. **παίω** = κτυπῶ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπὶ τῷ πρωΐ = ἀκριβῶς τὸ πρωΐ. **σὺ λέγεις** = σὺ ὁ ἴδιος λέγεις ὅτι εἶμαι βασιλεύς. **μετὰ τῶν συστασιαστῶν** = μαζὶ μὲ τοὺς συντρόφους του στασιαστὰς κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας· καὶ ὁ Κύριος κατηγορεῖτο ὡς στασιαστής, διότι ἔλεγε τὸν ἑαυτόν του Βασιλέα. **ἀνέσεισαν** = παρεκίνησαν. **τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι** = νὰ ἱκανοποιήσῃ. **φραγγελώσας** = μαστιγώσας. **φραγγέλιον** = μαστίγιον. **τὸ πραιτώριον** = ἡ κατοικία τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ καὶ τῆς φρουρᾶς. **τὴν σπεῖραν** = τὴν φρουράν.

46. Ἡ Σταύρωσις

(Μάρκ. ιε΄ 21 - 42)

Ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου δεικνύει ἀφ᾽ ἑνὸς τὴν ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, ἀφ᾽ ἑτέρου τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἦσαν τόσον πολλαὶ καὶ βαρεῖαι αὗται καὶ ἦτο τόσον μεγάλη ἡ κατάπτωσις τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἐχρειάσθη εἰς Θεάνθρωπος νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἀποπλύνῃ δι᾽ αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας των. Τοῦτο δὲ ὅλον ἔγινεν ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἔκτοτε ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου γίνεται πηγὴ ἁγιασμοῦ, πηγὴ ζωῆς διὰ τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα. Δι᾽ αὐτοῦ συνετρίβη ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Εἶναι ἀνεξάντλητος ἡ ἀπολυτρωτικὴ δύναμις, ἡ ἐκπηγάζουσα ἐκ τοῦ σταυροῦ. Διὰ τοῦ σταυροῦ ὁ Κύριος συνήρπασε καὶ κατέκτησε τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνην καὶ ἀγάπην διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν σταυρωθέντα φροντίζουν καὶ αὐτοὶ νὰ βαδίζωσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη του καὶ νὰ ἀφοσιωθῶσι μέχρι θανάτου πρὸς τὸν Σωτῆρά των.

Παράγοντά τινα = ἕνα, ὁ ὁποῖος διήρχετο ἐκεῖθεν. **ἐσμυρνισμένον οἶνον** = ἀρωματισμένον οἶνον. **τῆς αἰτίας** = τῆς κατηγορίας. **καθελεῖν αὐτὸν** = νὰ καταβιβάσῃ αὐτόν. **τὸ καταπέτασμα** = τὸ παραπέτασμα, τὸ ὁποῖον ἐχώριζεν τὰ ἅγια ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. **κεντυρίων** (λατ. centum) = ὁ ἑκατόνταρχος. **Ἰακώβου τοῦ μικροῦ** = κατὰ τὸ ἀνάστημα.

47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου

(1 Κορ. α΄ 18 - 26)

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ Ἀπ. Παῦλος τονίζει, ὅτι ὁ λόγος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου φαίνεται εἰς πολλοὺς ὡς μωρία καὶ σκάνδαλον. Πράγματι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύῃ τις εἰς ἕνα, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θη ὡς ληστὴς ἐν μέσῳ δύο ληστῶν ; Ἐν τούτοις αὐτὸ τὸ μωρὸν κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ ἔκαμεν ὅσα δὲν ἐπέτυχον οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δύναμίν των. Διότι μὲ τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ ἔσβησαν τὰ εἴδωλα, οἱ ἄνθρωποι ἐγνώρισαν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἀφῆκαν τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ διεφθαρμένον βίον καὶ ἔγιναν ἅγιοι. Τοιουτοτρόπως ὁ σταυρὸς πού φαίνεται μωρία, ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι σοφία καὶ δύναμις δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πιστεύουν.

Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ = τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ. **τοῖς ἀπολλυμένοις** = διὰ τοὺς ἀπίστους, οἱ ὁποῖοι εἶναι χαμένοι. **τοῖς σῳζομένοις ἡμῖν** = εἰς ἡμᾶς πού ἔχομεν σωθῆ, διότι ἔχομεν πιστεύσει, **ποῦ συζητητής** = ποῦ εἶναι οἱ ἔμπειροι καὶ σοφοὶ περὶ τὴν συζήτησιν ; **ἐμώρανεν** = ἀπέδειξε μωρὰν καὶ ἀνίκανον νὰ καταργήσῃ τὰ εἴδωλα. **ἐν τῇ σοφίᾳ** = διὰ τῶν δημιουργημάτων, τὰ ὁποῖα δεικνύουν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. **σημεῖον** = θαῦμα. **τοῖς κλητοῖς** = εἰς τοὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατὰ θείαν κλῆσιν, κατὰ θείαν βουλὴν εἶναι χριστιανοί. **τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ** = ἐκεῖνο τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς ἀνθρώπους φαίνεται μωρὸν καὶ ἀσθενὲς — ὅπως ὁ σταυρὸς — εἶναι ἰσχυρότερον καὶ σοφώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα, πού οἱ ἄνθρωποι νομίζουν ἰσχυρά. Οἱ ἄνθρωποι νομίζουν τὴν σοφίαν ὡς ἰσχυράν, ἐν τούτοις μὲ τὴν σοφίαν των δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀπὸ τὴν διαφθοράν.

48. Ἡ Ταφή

(Μάρκ. ιε' 42 - 47)

Ὁ εὐσεβὴς Ἰωσήφ, κατέχων ἐπίσημον θέσιν, διότι ἦτο μέλος τοῦ Συνεδρίου, τολμᾷ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πιλᾶτον τὸ σῶμα τοῦ ἐσταυρωμένου Κυρίου, ἵνα θάψῃ αὐτό. Ἦτο, ὅπως καὶ ὁ Νικόδημος, ἐν κρυπτῷ μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον εἰς αὐτόν, κατέχοντα ἐπίσημον θέσιν καὶ πιθανὸν γνωρίζοντα τὸν Πιλᾶτον, ἦτο δυνατὸν νὰ παραχωρηθῇ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο ἦλθεν αὐτὸς καὶ οὐχὶ εἷς τῶν δώδεκα, ἵνα ζητήσῃ αὐτό. Ὁ Κύριος, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, θάπτεται. Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ κατατίθεται. Δὲν εἶχεν ὁ Κύριος ἰδικόν του τάφον, ἀλλ' εἰς ξένον τάφον φιλοξενεῖται. Καὶ εἶναι γυμνὸν τὸ σῶμά του, διὰ τοῦτο ὁ Ἰωσὴφ ἀγοράζει σινδόνα καθαρὰν καὶ τυλίσσει μὲ αὐτὴν τὸν νεκρὸν Κύριον. Πράγματι πόσα ὑπέφερεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ γλυκύτατος Σωτήρ μας !

Ὅ ἐστι προσάββατον = δηλαδὴ ἡμέρα πρὸ τοῦ Σαββάτου (ἡ Παρασκευὴ) **εὐσχήμων βουλευτής** = ἔντιμον καὶ σεβαστὸν μέλος τοῦ Συνεδρίου. **εἰ πάλαι ἀπέθανε** = ἐὰν ἤδη ἀπέθανεν. **ἐνείλησε** = ἐτύλιξεν. **ὃ ἦν λελατομημένον** = τὸ ὁποῖον ἦτο σκαλισμένον εἰς πέτραν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

49. Ἡ Ἀνάστασις

(Μάρκ. ις' 1 - 9)

Ἡ ἀνάστασίς του ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον θαῦμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει περισσότερον ἀπὸ ὅλα, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρ μας. Εἰς τὴν ἀνάστασιν στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ πίστις.

Ἡ ἀνάστασις ὑπῆρξεν ἡ δόξα, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψώθη ὁ Κύριος μετὰ τὰς ταπεινώσεις καὶ μετὰ τὸν Γολγοθᾶν.

Δι' αὐτῆς οἱ μὲν ἀντίπαλοι τοῦ Κυρίου κατησχύνθησαν, τῶν δὲ μαθητῶν του τὸ θάρρος καὶ ἡ πίστις ἀνεπτερώθησαν. Ἡ ἀνάστασις ὑπῆρξεν ὡσαύτως νίκη κατὰ τοῦ θανάτου, κατὰ τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. Διὰ τοῦτο τὸ Πάσχα εἶναι ἑορτὴ χαρᾶς, τὸ σύμβολον τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Καὶ διαγενομένου τοῦ Σαββάτου = ἀφ' οὗ ἐπέρασε τὸ Σάββατον. **τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων** = κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, τὴν Κυριακήν. **προάγει ὑμᾶς** = πηγαίνει προτήτερα ἀπὸ σᾶς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα.

Εἰς τὸν ὑπέροχον κατηχητικὸν λόγον ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος περιγράφει μὲ εὐγλωττίαν ἀπαράμιλλον πόσον εὐφρόσυνος ἑορτὴ εἶναι τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ ὁποίαν σπουδαίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὸν κόσμον ὅλον. Διὰ τοῦτο δικαίως ὥρισεν ἡ Ἐκκλησία, ὅπως ἀναγινώσκηται ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

Ἔκαμε = ἐκουράσθη, ἐξηντλήθη. **ὄφλημα** = ἐξόφλησις, πληρωμή. **ἐσκύλευσεν** = ἐλεηλάτησεν. **περιέτυχεν** = συνήντησεν. **ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων** = ἔγινεν ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

50. Ἡ Ἀνάληψις

(Λουκ. κδ' 50 - 53)

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασίν του ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς μαθητάς, ἐνισχύων αὐτοὺς καὶ δίδων ὁδηγίας διὰ τὸ μέγα ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἀνὰ τὸν κόσμον. Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἡ ἐπίγειός του δρᾶσις καὶ διδασκαλία εἶχε τελειώσει. Τὸ ἔργον του ἔμελλον νὰ συνεχίσωσιν οἱ Ἀπόστολοί του καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος πάντοτε εἶναι ζῶν καὶ παρὼν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν πιστῶν του ὀπαδῶν.

Διέστη ἀπ' αὐτῶν = ἀπεχωρίσθη ἀπὸ αὐτούς. **ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν** = ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

(Πράξ. β' 1 - 19, 22 - 25, 32 - 37)

Μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβον θείαν δύναμιν καὶ ἔγιναν ἀτρόμητοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνέδειξε τοὺς ἀγραμμάτους τούτους ἁλιεῖς σοφοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. Οὗτοι περιώδευσαν ὅλον τὸν κόσμον γεμᾶτοι θείαν ζωὴν καί, φωτιζόμενοι καὶ ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἵδρυσαν τὰς πρώτας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Ἔκτοτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς θεία καὶ ζωοποιὸς ἀρχὴ καὶ ὁδηγεῖ ταύτην εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπίσης χορηγεῖ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν θείαν χάριν, ἁγιάζει τὰς ψυχάς των, φωτίζει τὸν νοῦν καὶ ἐνισχύει αὐτοὺς εἰς πᾶν ἀγαθὸν ἔργον.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι = ὅταν ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. **ὁμοθυμαδὸν** = ὅλοι μαζί. **ἄφνω** = ἐξαίφνης. **ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας** = ὅπως ὅταν φυσᾷ ὁρμητικὸς ἄνεμος. **γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς** = ὡσὰν πύριναι γλῶσσαι. **ἐδίδου** = καθὼς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπέτρεπεν, ἔδιδε τὴν δύναμιν νὰ ὁμιλῶσι. **συνεχύθη** = ἐξεπλάγη, ἐταράχθη. **Πάρθοι** = γενναῖος λαὸς κατοικῶν εἰς τὰ βάθη τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀντισταθεὶς ἡρωϊκῶς ὑπὸ τὸν ἡγέτην του Μιθριδάτην εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς Ρώμης πρὸς Ἀνατολάς. **Ἐλαμῖται** = λαὸς κατοικῶν περὶ τὸν Περσικὸν κόλπον. **γλεύκους μεμεστωμένοι** = μεθυσμένοι.

Ἐπῆρε = ὕψωσεν. **ἐνωτίσασθε** = ἀκούσατε τοὺς λόγους μου. **ὥρα τρίτη** = ἐνάτη πρὸ μεσημβρίας, διότι τό ἡμερονύκτιον ἤρχιζε τὴν ἕκτην πρωϊνήν. **ὁράσεις** = ὁράματα, ὀπτασίαι.

Ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς = ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν διὰ θαυμάτων. **δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις** = (ταὐτόσημα) διὰ θαυμάτων. **τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ** = συμφώνως πρὸς τὴν προαιώνιον θέλησιν τοῦ Θεοῦ. **ἔκδοτον λαβόντες** = τὸν ὁποῖον συνελάβετε, ἀφ' οὗ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰούδα. **προσπήξαντες** = σταυρώσαντες. **ἀνείλετε** = ἐφονεύσατε. **λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου** = καταργήσας τοὺς πόνους τοῦ θανάτου. **τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ** = μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ δοξασθείς. **Χριστὸν ἐποίησε** = ἀνέδειξεν αὐτὸν ὡς Μεσσίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

52. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία

Πράξ. δ' 32 - 37)

Ἡ ἐμπνευσμένη ὁμιλία τοῦ Πέτρου ἔφερεν ἀμέσως ἀποτέλεσμα, διότι ἐπίστευσαν περίπου τρεῖς χιλιάδες καὶ οὕτω ἔγινεν ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Διὰ τοῦτο ἡ Πεντηκοστὴ θεωρεῖται ὡς ἡ γενέθλιος ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πρῶτοι οὗτοι χριστιανοὶ ἔζων βίον ἅγιον, ἐμπνεόμενοι πάντοτε καὶ ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ὅλα εἶχον κοινὰ καὶ οὐδεὶς ἐθεώρει τὰ ὑπάρχοντά του ὡς ἰδικά του. Ὅλοι ἔδιδον εἰς ἕκαστον κατὰ τὰς ἀνάγκας του. Ἐπίσης ἔζων μὲ τοιαύτην ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐφαίνοντο ὡσὰν νὰ ἦσαν μία ψυχὴ εἰς πολλὰ σώματα. Ὁ καθεὶς ἂς φαντασθῇ πρῶτον τί ἦσαν πρὶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι καὶ πῶς μετεμορφώθησαν ἔπειτα μὲ τὴν θείαν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μὲ τὴν πίστιν των εἰς τὸν Χριστόν. Ἀλλ' ὁ ἅγιος βίος τῶν πρώτων τούτων χριστιανῶν εἵλκυε καὶ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὴν νέαν πίστιν καὶ τοιουτοτρόπως οἱ χριστιανοὶ καθ' ἑκάστην ἐπολλαπλασιάζοντο.

Μεγάλῃ δυνάμει = μὲ μεγάλην δύναμιν, διὰ θαυμάτων. **ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον** = ἐμαρτύρουν, διεκήρυττον. **υἱὸς τῆς παρακλήσεως** = υἱὸς τῆς παρηγορίας, τῆς ἐνισχύσεως. Ὁ Βαρνάβας ἦτο πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, τὸ ὁποῖον καθίστα αὐτὸν ἱκανὸν εἰς τὸ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον.

53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. ς' 8 - 15, ζ' 2, 51 - 60, η' 1 - 3)

Ἡ ταχεῖα ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ προὐκάλεσε μεγάλην ἀντίδρασιν καὶ διωγμοὺς ἀπὸ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Καὶ τὸ πρῶτον θῦμα ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Στέφανος. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὸν φλογερὸν ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκήρυττε τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο συλλαμβάνεται καὶ προσάγεται ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἐκεῖ ὁ Στέφανος κηρύττει θαρραλέως τὸν Χριστόν, ἀποκαλέσας τοὺς Ἑβραίους σκληροτραχήλους, ὡς ἐναντιουμένους πάντοτε εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξαγριωθέντες ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ Συνεδρίου καὶ τὸν ἐλιθοβόλησαν. Ὁ μαρτυρικός του ὅμως θάνατος ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ διασκορπισθῶσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς ἄλλας χώρας καὶ πόλεις καὶ νὰ κηρύττωσιν ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιον. Τοιουτοτρόπως ἡ νέα πίστις παρὰ τοὺς διωγμοὺς διεδίδετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μᾶλλον εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς γῆς. Τὸ αἷμα τῶν ἁγίων ἁπλῶς ἐπότιζε τὰς ρίζας τοῦ δένδρου τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ ἀναπτύσσεται τοῦτο περισσότερον.

Λιβερτῖνοι = ἀπελεύθεροι Ἰουδαῖοι. Οὗτοι εἶχον ἀπαχθῆ αἰχμάλωτοι εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου καὶ κατόπιν, ἀπελευθερωθέντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. **τὸν τόπον τοῦτον** = τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος. **ὑπέβαλον** = παρεκίνησαν. **τὰ ἔθη** = τοὺς νόμους. **σκληροτράχηλοι** = πείσμονες, ἀπειθεῖς. **ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν** = μὲ καρδίαν καὶ ὦτα κλειστὰ εἰς τὴν ἀλήθειαν. **ἀντιπίπτετε** = ἀντιστέκεσθε. **τοῦ δικαίου** = τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς διαταγὰς ἀγγέλων = διὰ μέσου ἀγγέλων, μὲ τὴν μεσιτείαν ἀγγέλων. **διεπρίοντο ἐν ταῖς καρδίαις** = ἐκόπτοντο, ἐμαίνοντο μέσα των.

Ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας = ἔτριζον τοὺς ὀδόντας ἀπὸ ὀργήν. **συνέσχον τὰ ὦτα** = ἔκλεισαν τὰ αὐτιὰ ἀπὸ τὸν πολὺν θόρυβον καὶ τὰς φωνάς. **μὴ στήσῃς αὐτοῖς** = νὰ μὴ ὑπολογίσῃς εἰς αὐτούς. **ἦν συνευδοκῶν** = ἐπεδοκίμαζε. **καὶ ἐποίησαν κοπετὸν** = καὶ ἐθρήνησαν. **ἐλυμαίνετο** = ἔκαμνε καταστροφάς, κατεδίωκεν.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἐγκώμιον 6ον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, Mign. Ε.Π. 46, 724. 725.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐκ τῶν ἐγκωμίων του εἰς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον ἐξαίρει τὸ θάρρος τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἦτο ὡς πρόβατον ἐν μέσῳ λύκων. Διὰ τοῦ μαρτυρίου του ἀπέδειξεν ὁ Στέφανος ὅτι, ἂν καὶ ἄνθρωπος εἰς τὴν μορφήν, ὑπῆρξε πραγματικῶς ἄγγελος, ὁ ὁποῖος καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου του ηὔχετο ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν.

Θηριάλωτον = τὸ ὁποῖον ἔχει ἁρπαγῆ ἀπὸ θηρία. **καταδάκνοντες** = κατασπαράσσοντες. **κατοπτριζόμενος** = δεικνύων ὡς εἰς καθρέπτην τὰ ἐν οὐρανῷ. **οὐκ ἀπεικὲς** = πολὺ δικαίως, οὐχὶ ἀναρμόστως.

54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου. Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου

(Πράξ. ιβ' 1 - 18)

Ὅσον διαδίδεται περισσότερον ἡ νέα θρησκεία, τόσον οἱ διωγμοὶ ἐναντίον της γίνονται ἀγριώτεροι. Μετὰ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον μαρτυρεῖ ὁ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ἀποκεφαλισθεὶς διὰ μαχαίρας ὑπὸ τοῦ Ἡρῴδου Ἀγρίππα. Συλλαμβάνεται ὁμοίως ἀμέσως καὶ φυλακίζεται ὁ Πέτρος κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, διὰ νὰ φονευθῇ καὶ αὐτὸς μετὰ τὰς ἑορτάς. Ἄγγελος ὅμως τοῦ Θεοῦ ἀποφυλακίζει καὶ σώζει αὐτὸν διὰ θαύματος.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐθεμελιώθη μὲ τὰς θυσίας τῶν ἁγίων της,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἱ δὲ διωγμοὶ ἀντὶ νὰ καταπνίξουν τὴν νέαν πίστιν, συνετέλουν εἰς τὸ νὰ διαδίδεται περισσότερον.

Ἐπέβαλε τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας = ἤρχισε νὰ κακοποιῇ καὶ νὰ καταδιώκῃ μερικούς. **τέσσαρσι τετραδίοις** = εἰς τέσσαρα ἀποσπάσματα· τετραδεῖον ἢ τετράδιον ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τεσσάρων ἀνδρῶν. **ἐκτενὴς** = παρατεταμένη, διαρκής. **τὴν πρώτην φυλακὴν** = τὴν πρώτην φρουρὰν τῶν στρατιωτῶν. **αὐτομάτως ἠνοίγη** = ἤνοιξε μόνη της. **προῆλθον ρύμην μίαν** = προὐχώρησαν εἰς μίαν ὁδόν. **ἐξείλατό με** = μὲ ἔσωσεν. **ἱκανοὶ** = ἀρκετοί. **παιδίσκη** = ὑπηρέτρια. **ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ** = εἴπατε εἰς τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον, ὁ ὁποῖος προΐστατο τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ χριστιανῶν.

55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος

(Πράξ. θ' 1 - 23)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε φοβερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ἀποκαλυφθεὶς εἰς αὐτὸν εἰς ἓν ὅραμα παρὰ τὴν Δαμασκόν, ὅπου μετέβαινεν, ἵνα συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς, μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ἕνα ἐνθουσιώδη καὶ ἀκούραστον ἀπόστολόν του. Ἡ διὰ τοῦ Χριστοῦ μεταβολὴ τῆς ζωῆς τοῦ Παύλου ὑπῆρξεν τόσον βαθεῖα, ὥστε ὁ Χριστὸς πλέον διηύθυνε καὶ ἐκίνει τὰς σκέψεις του, τὰς διαθέσεις του καὶ ὅλην τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσίν του. Δὲν ἔζη πλέον ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἔζη μέσα του καὶ ὁ Χριστὸς μόνος ἦτο σκοπὸς τῆς ζωῆς του. « Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς » καὶ « ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός », διεκήρυττεν ὁ ἡρωϊκώτερος ἐξ ὅλων τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἔκαμε τὰς γνωστὰς ἐπικινδύνους καὶ κοπιώδεις περιοδείας. Κατ' αὐτὰς ἐμόχθησε καὶ ὑπέφερε περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους. Ἐφυλακίσθη πολλάκις, ἐδάρη, ἐμαστιγώθη, ἐλιθοβολήθη καὶ ἐκινδύνευσε καθ' ἑκάστην τόσον πολύ, ὥστε ἔλεγε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅτι « καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω » (1 Κορ. ιε' 31). Ἀλλ' αἱ διώξεις, αἱ θλίψεις καὶ αἱ δοκιμασίαι ἀντὶ νὰ κουράσωσιν αὐτὸν καὶ νὰ κάμψωσι τὴν βούλησίν του, ἐνεδυνάμωνον αὐτὸν περισσότερον. Χαίρω, ἔλεγεν, εἰς τὰς θλίψεις, εἰς τοὺς διωγμούς, εἰς τὰς ἀσθενείας, εἰς τὰς ὕβρεις ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, « ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι » (2 Κορ. ιβ' 10). Αὐτὸς κρημνίσας τὰ εἴδωλα, διέδωκε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, εἰς τὰς νήσους, εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν κυρίως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἑλλάδα, θεωρούμενος ὁ Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία τῷ 1952 ἀκριβῶς ἑώρτασε τὰ 1900 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλεύσεώς του εἰς Νεάπολιν (Καβάλαν) καὶ εἰς Φιλίππους. Ἐπὶ πλέον συνέγραψε τὰς θαυμασίας ἐπιστολάς του, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ὡς εἴπομεν ἀλλαχοῦ, στηρίζεται ὅλη ἡ χριστιανικὴ Θεολογία καὶ Ἠθική. Ὅπως εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἀνανίαν κατὰ τὴν προκειμένην περικοπήν, ὁ Παῦλος ὑπῆρξε « σκεῦος ἐκλογῆς » του.

Ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου = γεμᾶτος εἰς τὴν ψυχήν του ἀπὸ ἀπειλὰς καὶ φονικὰς διαθέσεις κατὰ τῶν χριστιανῶν. **τῆς ὁδοῦ ὄντας** = ἀνήκοντας εἰς τὴν νέαν πίστιν, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ. **ἐνεοὶ** = ἔκπληκτοι, ἔκθαμβοι. **σκεῦος ἐκλογῆς** = ἐκλεκτὸν σκεῦος, ἐκλεκτὸς μαθητής μου. **τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου** = εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίσῃ ἐμέ. **ὡσεὶ λεπίδες** = ὡσὰν λέπια. **ἐνίσχυσεν** = ἐπῆρε δύναμιν. **ὁ πορθήσας** = ὁ διώξας καὶ καταστρέψας. **συνέχυνε** = ἔφερε σύγχυσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. **συμβιβάζων** = ἐξηγῶν, διακηρύττων.

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν

(Πράξ. ιγ´ 1 - 52)

Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὗται διηγοῦνται τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, ἀλλ' ἡ δρᾶσις αὕτη ἤρχισε μόνον μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα καθωδήγει τὰ σχέδια τοῦ ἱεραποστολικοῦ των ἔργου διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ὅλας τὰς κινήσεις των εἰς τὰς πορείας, ὡς καὶ αὐτὰς φυσικῷ τῷ λόγῳ τὰς ὁμιλίας των εἰς πᾶσαν περίστασιν, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου : « Ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν » (Ματθ. ι´ 19). Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περικοπὴν βλέπομεν, ὅτι αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγει εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅπως διαχωρίσωσι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον ἐκ τοῦ κύκλου των, ἵνα ἀναλάβωσι τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε προορίσει. Πράγματι οἱ δύο οὗτοι Ἀπόστολοι, παραλαβόντες ὡς βοηθόν των (« ὡς ὑπηρέτην » ιγ´5) τὸν Μᾶρκον, ἀρχίζουν τὴν πρώτην περιοδείαν καὶ κηρύττουν τὸ Εὐαγγέλιον ἐν μέσῳ φοβερῶν ἐμποδίων εἰς τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου, εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Πάφον, εἰς τὴν Πέργην τῆς Παμφυλίας (ἐν Μ. Ἀσίᾳ) καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, ἐν τῇ συναγωγῇ τῆς ὁποίας ὁ Παῦλος κάμνει λαμπρὰν ὁμιλίαν, τὴν ὁποίαν παραθέτουν αἱ Πράξεις.

Κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν = εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ὑπῆρχεν ἐν Ἀντιοχείᾳ. **προφῆται** = οὗτοι κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἦσαν πολλοὶ καὶ ὡς ἔργον εἶχον νὰ προλέγωσι τὸ μέλλον εἰς κρισίμους περιστάσεις καὶ νὰ διδάσκωσι τὸν λαόν. **Νίγερ** = λατ. λέξις, σημ. μαῦρος, πιθανὸν διότι ὁ Συμεὼν εἶχε μαύρην τὴν ἐπιδερμίδα. **ἀφορίζω** = διαχωρίζω, ἐκλέγω. **γενόμενοι** = φθάσαντες. **κατήγγελλον** = ἐκήρυττον. **ζητῶν διαστρέψαι** = προσπαθῶν νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τὴν πίστιν, διότι ὁ ἀνθύπατος Σέργιος Παῦλος ἤρχισε νὰ κλονίζηται μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ νὰ θέλῃ νὰ γίνῃ χριστιανός. **Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος** = ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ ἑξῆς αἱ Πράξεις μεταχειρίζονται διὰ τὸν Ἀπόστολον μόνον τὸ ὄνομα Παῦλος ἀντὶ τοῦ Σαῦλος. Πολλοὶ ὑποστηρίζουν, ὅτι ἔγινεν ἡ ὁριστικὴ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο ἐπίσης Παῦλος καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν. **χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σὲ** = τιμωρία τοῦ Κυρίου ἐπὶ σέ. **ἄχρι καιροῦ** = μέχρις ὡρισμένου χρόνου· δὲν ἔμενεν εἰς ὅλον τὸν βίον του τυφλός. **ἀχλὺς** = ὁμίχλη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, κάλυμμα. **ἀναχθέντες** = ἀποπλεύσαντες. **Ἰωάννης δὲ** = ὁ Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ Ἰωάννης, ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα, φαίνεται ἐκουράσθη ἢ ὡς ἄπειρος ἀκόμη καὶ νέος ἐδειλίασεν ἀπὸ τοὺς κινδύνους, διὰ τοῦτο ἐγκαταλείπει τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν καὶ ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλήμ. **λόγος παρακλήσεως** = διδασκαλία πρὸς ἐνίσχυσιν. **κατασείσας τῇ χειρὶ** = ἀφ' οὗ ἔκαμε νεῦμα διὰ τῆς χειρὸς νὰ προσέξωσιν. **οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν** = οὗτοι ἦσαν ἐθνικοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον δεχθῆ ἐν μέρει τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ ἐσύχναζον εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς Συναγωγάς. **μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ** = διὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, διὰ θαυμάτων. **ἐτροποφόρησεν** = συνετήρησε, διέθρεψε. **μεταστήσας** = παραμερίσας. **καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου** = καταβιβάσαντες ἀπὸ τὸν σταυρόν. **εἰς διαφθορὰν** = εἰς τὸν θάνατον, εἰς τὸν ἀφανισμόν. **δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστὰ** = θὰ τηρήσω πιστῶς τὰς ἁγίας ὑποσχέσεις, ποὺ ἔχω δώσει εἰς τὸν Δαβίδ, **προσλαλοῦντες αὐτοῖς** = κηρύττοντες, διδάσκοντες αὐτούς. **παρρησιασάμενοι** = ὁμιλήσαντες φανερὰ καὶ μὲ θάρρος. **ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι** = ὅσοι ἦσαν προωρισμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. **διεφέρετο** = διεδίδετο. **τὰς εὐσχήμονας** = τὰς εὐγενεῖς, τὰς γυναῖκας τῆς ἀνωτέρας τάξεως.

57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν

(Πραξ. ιδ' 1 - 28)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μεταβαίνουν εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Δέρβην, πόλεις τῆς Φρυγίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Τὸ κήρυγμά των ἔχει λαμπρᾶς ἐπιτυχίας καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν. Ἐν Λύστρᾳ οἱ κάτοικοι, ὅταν εἶδον τὸν Παῦλον νὰ θερα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πεύη ἕνα χωλὸν διὰ μόνου τοῦ λόγου του, κατεπλάγησαν τόσον, ὥστε ἐξέλαβον αὐτοὺς ὡς θεούς, τὸν μὲν Βαρνάβαν ὡς τὸν Δία, τὸν δὲ Παῦλον ὡς τὸν Ἑρμῆν. Οὗτοι ἡτοίμασαν ἀκόμη ζῷα, διὰ νὰ κάμωσι θυσίας εἰς αὐτούς. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μὲ φρίκην καὶ ὀργὴν ἀπέκρουσαν τὴν τοιαύτην θεοποίησιν καὶ προσκύνησιν, διότι αὐτοὶ ἦλθον νὰ κηρύξωσι πίστιν εἰς ἕνα Θεὸν καὶ νὰ καταργήσωσι τὰ εἴδωλα, οὐχὶ δὲ νὰ προσθέσωσι καὶ νέους θεούς.

Κατὰ τὸ αὐτὸ = ὁμοῦ. **ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς** = ἐξηρέθισαν, ἐξεσήκωσαν τὰς ψυχάς. **τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ** = ὁ ὁποῖος ἐνίσχυσε καὶ ἀπεδείκνυε διὰ τῶν θαυμάτων ὡς ἀληθὲς τὸ κήρυγμα. **ἐσχίσθη** = διηρέθη, ἐδιχάσθη. **ἐγένετο ὁρμὴ** = ἔγινε κίνησις. **ἥλατο** = ἐπήδησεν. **ἐπῆραν** = ἐσήκωσαν. **στέμματα** = στεφάνους, ὅπως στεφανώσῃ κατὰ τὴν συνήθειάν των τοὺς ταύρους, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ θυσιάσωσιν. **ὁμοιοπαθεῖς** = ἄνθρωποι μὲ ὅμοια πάθη καὶ ἀδυναμίας, θνητοί. **μαθητεύσαντες πολλοὺς** = ἀφ' οὗ ἔκαμαν πολλοὺς μαθητάς. **παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ** = ἐνεπιστεύθησαν, παρέδωκαν αὐτοὺς εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Κυρίου. **ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως** = ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς πίστεως καὶ διὰ τοὺς εἰδωλολάτρας, ἐδέχθη εἰς τὴν πίστιν καὶ αὐτούς, οὐχὶ δὲ μόνον τοὺς Ἰουδαίους.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπέκρουον τὰς τιμὰς καὶ τὴν Θεοποίησιν (εἰς Πράξ. ιδ' 14), Mign. Ε.Π. 60, 220.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τονίζει πῶς οἱ Ἀπόστολοι καὶ προσφερομένας τὰς τιμὰς ἀπέκρουον μὲ ἀγανάκτησιν, διότι δὲν ἦσαν φιλόδοξοι, ἀλλὰ ταπεινοὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ.

Μὴ ἐφιεμένους = μὴ ἐπιθυμοῦντας. **ἰδίᾳ εὐσεβείᾳ** = μὲ τὴν ἰδικήν μας πίστιν. **ἀπαραμύθητος** = ἀπαρηγόρητος. **εὐστάθεια** = σταθερότης, ἔλλειψις παθῶν καὶ συναισθημάτων.

58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος

(Πράξ. ιε' 1 - 32)

Κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐγεννήθη ἓν μέγα πρόβλημα ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν χριστιανοί. Οὗτοι ὑπεστήριζον ὅτι οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐθνικοί, ποὺ ἐγίνοντο χριστιανοί, ὤφειλον νὰ τηρῶσι τὴν περιτομὴν καὶ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, διότι ἄλλως δὲν ἐσώζοντο. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας ταύτης ὀνομάζονται συνήθως Ἰουδαΐζοντες. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀπέκρουε μὲ δριμύτητα τὴν ἄποψιν ταύτην καὶ ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ Νόμου παρῆλθε καὶ ὅτι τώρα καὶ Ἐθνικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι σώζονται μόνον μὲ τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως δεικνύει τὸ παράδειγμα τῶν Ἐθνικῶν, οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖοι, μόλις ἐπίστευον, ἐλάμβανον τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀνεγεννῶντο, ὅπως καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων χριστιανοί. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπείθοντο οἱ Ἰουδαΐζοντες χριστιανοί, συνῆλθεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος ἐν Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία ἀπεφάνθη, ὅτι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι οἱ Ἐθνικοὶ χριστιανοὶ νὰ τηρῶσι τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις τοῦ Μωσ. Νόμου.

Τῷ ἔθει τοῦ Μωϋσέως = συμφώνως μὲ τὸ ἔθιμον, ποὺ εἶχε καθιερώσει ὁ Μωϋσῆς. **γενομένης στάσεως καὶ ζητήσεως** = ἐπειδὴ ἔγινεν ἐξέγερσις καὶ συζήτησις. **ἀπεδέχθησαν** = ἔγιναν δεκτοί. **ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων** = πρὸ πολλῶν ἡμερῶν. **ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς** = ἔγινε μάρτυς των, ἀπέδειξεν αὐτούς, ὅτι εἶχον γίνει καλοὶ χριστιανοί. **οὐδὲν διέκρινε** = δὲν ἔκαμε διάκρισιν. **ἐπιθεῖναι ζυγὸν** = νὰ ἐπιβάλωσι βάρος, ζυγόν, **ἀναστρέψω** = θὰ ἐπιστρέψω μετὰ τὴν μετάνοιαν τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβίδ, τὴν κατοικίαν τοῦ Δαβίδ (δηλ. τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν), καὶ νὰ ἀνορθώσω τὰ ἐρείπια. **οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων** = οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. **ἐπιστεῖλαι** = νὰ παραγγείλωμεν αὐτοὺς δι' ἐπιστολῆς. **ἀλίσγημα** = μόλυσμα, νὰ μὴ τρώγωσιν ἀπὸ τὰ μολυσμένα κρέατα τῶν θυσιῶν. **καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος** = καὶ τὰ κρέατα ζώου θανατωθέντος διὰ πνιγμοῦ καὶ τὸ αἷμα τῶν ζώων, τὸ ὁποῖον συνήθιζον νὰ ἀναμιγνύωσι μὲ οἶνον. Ἀπηγορεύετο δὲ τοῦτο, διότι ἐπιστεύετο ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ εὑρίσκονται εἰς τὸ αἷμα. **ἡγουμένους** = ἀρχηγούς, ἐπισήμους. **οὐ διεστειλάμεθα** = δὲν παρηγγείλαμεν, δὲν ἐδώκαμεν ὁδηγίας. **διατηροῦντες ἑαυτοὺς** = ἐὰν προφυλάσσητε ἑαυτούς. **εὖ πράξετε** = θὰ ἔχητε εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν **ἔρρωσθε** = ὑγιαίνετε.

59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν

(Πράξ. ις' 8 - 40, ιζ' 1 - 16)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος ὑπῆρξεν, ὡς εἴπομεν, ὁ Ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀφ' οὗ ἐκήρυξεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, εὑρέθη εἰς τὴν Τρῳάδα, ἀντικρὺ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτήν. Ἐκεῖ βλέπει ὅραμα, κατὰ τὸ ὁποῖον εἷς Μακεδὼν ἀνὴρ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ὑπακούει εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ διὰ Σαμοθράκης καὶ Νεαπόλεως, τῆς σημερινῆς Καβάλας, φθάνει εἰς Φιλίππους. Ἐκεῖ ἱδρύει τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν ἐπὶ Εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους. Οἱ συμπατριῶταί του ὅμως Ἰουδαῖοι διεγείρουσι τοὺς Ρωμαίους, οἵτινες, ἀφ' οὗ τοὺς ἔδειραν, ἐφυλάκισαν αὐτὸν καὶ τὸν συνοδόν του Σίλαν. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν ἀναχωρεῖ εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐκεῖ ἐπίσης ἐπίστευσαν πολλοί, καὶ ἡ ἱδρυθεῖσα λαμπρὰ Ἐκκλησία τῶν Θεσσαλονικέων διεκρίθη διὰ τὴν στερεότητα εἰς τὴν πίστιν κατὰ τοὺς διωγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μούς (1 Θεσ. α' 8). Πρὸς τοὺς πιστοὺς αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἀπ. Παῦλος τὰς δύο γνωστὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξήγειραν τὸν ὄχλον ἐναντίον του καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Βέροιαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Βεροίας ἐφέρθησαν μὲ πολλὴν εὐγένειαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, μαθόντες τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Παύλου, ἔρχονται εἰς Βέροιαν καὶ ἐξεγείρουν τοὺς κατοίκους της ἐναντίον του. Ὁ Παῦλος ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ διὰ τὰς Ἀθήνας. Δὲν ὑποκύπτει εἰς τὰς ἀντιδράσεις, ἀλλὰ μένει ἄκαμπτος εἰς τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτὸν ἔργον, ἀγωνιζόμενος διαρκῶς νὰ μεταφέρῃ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἦτο δι' αὐτὸν μία ψυχικὴ ἀνάγκη, μία θεία ἐπιταγή. « Οὐαὶ δέ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι », ἔλεγε (1 Κορ. θ' 16).

Συμβιβάζοντες = ἐξηγοῦντες, διαλογιζόμενοι. **ἀναχθέντες** = ἀποπλεύσαντες. **εὐθυδρομήσαμεν** = ἐπλεύσαμεν κατ' εὐθεῖαν. **τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας** = τῆς περιφερείας τῆς Μακεδονίας. **πόλις κολωνία** = (λατ. λέξις) πόλις ἀποικιακή, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποικισθῆ καὶ ἐγκατασταθῆ παλαίμαχοι στρατιῶται Ρωμαῖοι. **προσευχὴ εἶναι** = ὅτι ἦτο τόπος προσευχῆς. **Θυάτειρα** = πόλις τῆς Μ. Ἀσίας. **πνεῦμα πύθωνος** = πνεῦμα μαντικόν, προφητικόν. **διαπονηθεὶς** = κατακουρασθείς. **ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον** = ἐπέρασε πρὸς ἀσφάλειαν τοὺς πόδας των ἀπὸ τὰς ὀπὰς μιᾶς βαρείας δοκοῦ, ὥστε νὰ μὴ κινῶνται. **ἀνέθη** = ἐλύθησαν. **σπασάμενος μάχαιραν** = σύρας τὸ ξίφος. **πανοικὶ** = μὲ ὅλην τὴν οἰκογένειαν. **τοὺς ῥαβδούχους** = τοὺς στρατιώτας, τοὺς κρατοῦντας ράβδους, διὰ τῶν ὁποίων ἔδερον τοὺς καταδίκους. **ἀκατακρίτως** = ἄνευ δικαστικῆς καταδίκης. **παρεκάλεσαν** = ἔδωκαν θάρρος, ἐνίσχυσαν.

Διοδεύσαντες = διελθόντες. **διανοίγων καὶ παρατιθέμενος** = ἐξηγῶν καὶ ἀποδεικνύων. **προσεκληρώθησαν** = ἐπῆγαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀπ. Παύλου. **γυναικῶν τε τῶν πρώτων** = ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως. **ἀγοραῖοι** = ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς, ὄχλος. **πολιτάρχαι** = ἄρχοντες τῆς πόλεως. **λαβόντες τὸ ἱκανὸν** = λαβόντες ὡς δωροδοκίαν ἀρκετὰ χρήματα. **ἀνακρίνοντες** = ἐρευνῶντες, ἐξηγοῦντες. **ἐπῄεσαν** = ἀπῆλθον. **εὐσχημόνων** = εὐγενῶν. **σαλεύοντες** = ταράσσοντες, ὑποκινοῦντες. **ὑπέμενον** = παρέμειναν ὀπίσω. **καθιστῶντες** = συνοδεύοντες, ὁδηγοῦντες.

60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου

(2 Κορ. ια' 21 - 33)

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Παύλου Ἰουδαΐζοντες χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν καὶ μετὰ τὴν προσέλευσίν των εἰς τὸν Χριστιανισμὸν νὰ καυχῶνται διὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καταγωγὴν των ἐκ τοῦ Ἀβραάμ· ἐπίσης δὲν ἐδέχοντο οὗτοι τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα τοῦ Παύλου, λέγοντες ὅτι δὲν ἦτο ἰσότιμος πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, διότι αὐτὸς οὔτε εἶδεν, οὔτε ἤκουσε τὸν Κύριον. Ὁ Παῦλος εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον πρῶτον τονίζει, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι γνήσιος Ἑβραῖος. Ἔπειτα τὸ ἀξίωμά του τὸ Ἀποστολικὸν ὑποστηρίζει περιγράφων μὲ δύναμιν καὶ ζωηρότητα τὰ ἀφάνταστα βάσανα, τὰ ὁποῖα ὑπέφερε χάριν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐδῶ ἔχομεν μίαν ὑπέροχον εἰκόνα τοῦ μαρτυρικοῦ βίου τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του νὰ αὐτοεγκωμιασθῇ οὐχὶ παραθέτων προσόντα καὶ χαρίσματά του ψυχικά, ἀλλὰ τὰς θλίψεις του, τοὺς ραβδισμούς, τὰς μαστιγώσεις, τὰς φυλακίσεις, τὰ ναυάγια, τοὺς λιθοβολισμούς, τοὺς ποικίλους κινδύνους καὶ τὴν διαρκῆ μέριμνάν του καὶ ἀνησυχίαν διὰ τοὺς χριστιανούς.

Ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ = εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τολμῶσιν οἱ ἀντίπαλοί μου νὰ καυχῶνται, ἐγὼ ἔχω λόγους περισσοτέρους νὰ καυχῶμαι, μολονότι εἶναι ἀνόητος ἡ τοιαύτη καύχησις. **Ἑβραῖοι** = τὸ ὄνομα ἦτο δηλωτικὸν τῆς ἐθνικότητος. **Ἰσραηλῖται** = διάκρισις ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν. **σπέρμα** = ἀπόγονοι. **παραφρονῶν λέγω** = ἀνοηταίνων λέγω τὰς ὑπὲρ Χριστοῦ ὑπηρεσίας μου, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καυχᾶταί τις δι' αὐτάς. **ὑπὲρ ἐγὼ** = περισσότερον ἐγώ. **ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως** = ὡς πρὸς τὰς πληγὰς ἐπὶ τοῦ σώματός μου ὑπερβολικὰ ὑπέφερα. **τεσσαράκοντα παρὰ μίαν** = ἐδάρην μὲ 39 ραβδισμοὺς ἐπὶ τοῦ σώματος· ἡ ποινὴ ἦτο νὰ ὑποστῇ 40 ραβδισμούς, ἀλλ' ἵνα μὴ κατὰ λάθος ἀριθμήσωσι περισσοτέρους τῶν τεσσαράκοντα, ἐφρόντιζον νὰ ἀριθμῶσι τριάκοντα ἐννέα ραβδισμούς. **χωρὶς τῶν παρεκτὸς** = ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς κινδύνους. **ἡ ἐπισύστασις** = ἡ ἐπαγρύπνησις, ἡ παρακολούθησις. **πυροῦμαι** = καίομαι, ὑποφέρω. **τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι** = θὰ καυχῶμαι διὰ τὰ βάσανά μου, ποὺ δεικνύουν πόσον ἀσθενής, ἀνίσχυρος εἶμαι.

61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. ιζ' 16 - 34)

Ἡ Ρώμη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀχανοῦς Ρωμ. Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' αἱ Ἀθῆναι, ἂν καὶ ὑπόδουλοι ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς σοφίας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὅταν ὡμίλησε πρὸς αὐτοὺς πρὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου των, ἠθέλησε νὰ συνδέσῃ τὴν νέαν πίστιν μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Εἶπε λοιπὸν εἰς αὐτούς, ὅτι κακῶς πιστεύουν εἰς πολλὰ εἴδωλα, διότι ὁ Θεὸς εἶναι εἷς καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξ αὐτοῦ, ὅπως εἶπαν μερικοὶ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καταγόμεθα καὶ μὲ τὴν δύναμίν του ζῶμεν, κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν. Αὐτὸς ὁ Θεός, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἀπέστειλε τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, μέλλει δὲ νὰ ἔλθῃ πάλιν νὰ κρίνῃ τοὺς πάντας κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπίστευσαν, πλὴν ἐλαχίστων, διότι ἐξεπλάγησαν, ὅταν ἤκουσαν περὶ ἀναστάσεως ἐκ νεκρῶν. Διὰ τῶν φιλοσοφικῶν συλλογισμῶν καὶ ἀποδείξεων δὲν γεννᾶται ἡ πίστις εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Παῦλος δὲν ἐπανέλαβε πλέον τὴν μέθοδον ταύτην τοῦ φιλοσοφικοῦ κηρύγματος. Διὰ τοῦτο ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον τονίζει εἰς Κόρινθον ὅτι, « ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον » (1 Κορ. α΄ 22).

Ἐκδεχομένου αὐτοὺς = ἀναμένοντος τοὺς ἐν Βερροίᾳ ὑπολειφθέντας συνοδούς του. **παρωξύνετο** = ἐξεγείρετο, ἐξωργίζετο. **Ἐπικούρειοι** = ὀπαδοὶ τοῦ Ἐπικούρου, ὅστις ἦτο ὑλιστὴς καὶ ἄθεος, διδάσκων ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις, πνευματικάς τε καὶ ὑλικάς. **οἱ δὲ Στωϊκοὶ** φιλόσοφοι ἦσαν πανθεϊσταί, διδάσκοντες, ὅτι ἐντὸς τῶν ὄντων ὑπάρχει ὁ ἐνδοκόσμιος Λόγος ἢ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ, συγκρατεῖ καὶ διευθύνει τὰ πάντα σοφῶς καὶ παναγάθως. Εἰς τοὺς Στωϊκοὺς ἀνήκουν τὰ δύο ρητά, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει εἰς τὴν ὁμιλίαν του ὁ Ἀπ. Παῦλος : « τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν » καὶ « ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν ».

Συνέβαλον αὐτῷ = συνεζήτουν μαζί του. **σπερμολόγος** = φλύαρος. **ξένων δαιμονίων καταγγελεὺς** = κῆρυξ ξένων θεῶν. **δεισιδαιμονεστέρους** = εὐσεβεστέρους. **τὰ σεβάσματα** = τὰ εἴδωλα. **εὐσεβεῖτε** = λατρεύετε μὲ εὐσέβειαν. **θεραπεύεται** = ὑπηρετεῖται, ὡσὰν νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τινός. **ἐξ ἑνὸς αἵματος** = ἐξ ἑνὸς ἀνθρώπου. **Ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς** = καθορίσας ὡρισμένους χρόνους δι' ἕκαστον πρᾶγμα. **τὰς ὁροθεσίας** = τὰ σύνορα. **εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν** = ἐὰν βεβαίως ἤθελον ἀναζητήσει καὶ ψηλαφήσει, ὅπως ὁ τυφλὸς ἐντὸς τοῦ σκότους, διὰ νὰ εὕρωσι τὸν Θεόν. **ἐν αὐτῷ γὰρ κ.λ.π.** = διότι δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν καὶ κινούμεθα. Τὸ ρητὸν εἶναι τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Ἀράτου. **τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν** = ἐξ αὐτοῦ καταγόμεθα (ἐκ τοῦ Θεοῦ). Τὸ ρητὸν εἶναι τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Κλεάνθους. **χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ** = ὅμοιον μὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ εἴδωλα. **χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως** = εἴδωλα, τὰ ὁποῖα ἔγιναν μὲ τὴν τέχνην τῆς γλυπτικῆς καὶ μὲ τὴν φαντασίαν τοῦ ἀνθρώπου. **ὑπεριδὼν** = παραβλέψας. **ἔστησεν ἡμέραν** = ὥρισεν ἡμέραν. **πίστιν παρασχὼν** = δώσας ὁ Θεὸς πειστικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι εἶναι υἱὸς Θεοῦ, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν του. **κολληθέντες αὐτῷ** = ἑνωθέντες μαζί του, ἀκολουθήσαντες αὐτόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

62. Εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. ιη' 1 - 18)

Μετὰ τὰς 'Αθήνας ὁ 'Απ. Παῦλος μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἐπίστευσαν πολλοί, καθὼς εἶχε προείπει ὁ Κύριος εἰς αὐτὸν λέγων: « λαὸς ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ » (Πράξ. ιη' 10). Εἰς τὴν Κόρινθον ἔμεινεν ὁ Παῦλος ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος. Οἱ 'Ιουδαῖοι ἐξηγέρθησαν πάλιν ἐναντίον του καὶ κατηγόρησαν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου Γαλλίωνος, ἀλλ' οὗτος τοὺς ἀπέπεμψεν, εἰπὼν ὅτι δὲν ἀναμιγνύεται εἰς θρησκευτικὰ ζητήματα.

Ποντικὸν τῷ γένει = καταγόμενον ἐκ τοῦ Πόντου. 'Ο 'Ακύλας οὗτος εἶχε γίνει χριστιανὸς εἰς τὴν Ρώμην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, διότι ὁ Κλαύδιος εἶχε δώσει διαταγὴν νὰ φύγωσιν ἐκ Ρώμης ὅλοι οἱ 'Ιουδαῖοι. **συνείχετο τῷ πνεύματι** = ἐλυπεῖτο καὶ ἐστενοχωρεῖτο ἐσωτερικῶς. **διαμαρτυρόμενος** = κηρύττων. **συνομοροῦσα** = γειτονική. **κατεπέστησαν** = ἐξηγέρθησαν. **κατὰ λόγον** = εὐλόγως, δικαίως. **περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων** = περὶ διδασκαλίας καὶ διὰ τὰ ὀνόματα τοῦ Μεσσίου, τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὰ ὁποῖα οἱ 'Ιουδαῖοι εἶχον κάμει λόγον εἰς τὰς κατηγορίας των κατὰ τοῦ Παύλου.

Κειράμενος τὴν κεφαλὴν = ἀφ' οὗ ἔκειρε, ἔκοψε τὰ μαλλιά, διότι εἶχε κάμει μίαν τοιαύτην εὐχήν, ἓν τάξιμον. 'Ο Παῦλος ἦτο ἀνεκτικὸς καὶ συνεμορφώνετο πρὸς τὰ 'Ιουδαϊκὰ ἔθιμα, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὑποχείριος αὐτῶν, οὔτε ἐθεώρει αὐτὰ ἀπαραίτητα πρὸς σωτηρίαν. Εἶχε λοιπὸν ἀφήσει τὰ μαλλιά του ἐπί τινα χρόνον ὡς προσφορὰν πρὸς τὸν Κύριον καὶ τώρα ἐκούρευσεν αὐτά.

'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπώμεθα, ὅταν ἐργαζώμεθα διὰ τῶν χειρῶν ὡς τεχνῖται, (εἰς Πράξ. ιη' 3), Mign. Gramer, III, 302.

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Παῦλος εἰργάζετο μαζὶ μὲ τὸν 'Ακύλαν, τὸν ὁμότεχνόν του, καὶ ἔκαμνε σκηνὰς διὰ νὰ ἔχῃ τὰ πρὸς συντήρησίν του, λέγει ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἐντροπή, ἀλλ' εἶναι ἱερὰ ἀπασχόλησις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναγκαία διὰ τὴν συντήρησίν του.

Φιλοσοφίας εἶδός ἐστιν = εἶναι εἶδος χριστιανικῆς ζωῆς καὶ ἀσκήσεως. **εὐτονώτεραι** = μὲ περισσοτέραν δύναμιν καὶ ζωτικότητα. **συντέτατται** = ἔχει ἡ ψυχὴ συντάξει, ἀφιερώσει τὰς δυνάμεις της. **διαύλους** = ἀγωνίσματα· ὁ δίαυλος ἦτο ἀγὼν δρόμου ταχύτητος, μήκους δύο σταδίων ἢ δύο αὐλῶν (περίπου 384 μέτρων). **ᾐδοῦντο** = ἐσέβοντο.

63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. 'Ασίας

(Πράξ. κ' 17 - 38)

'Ο 'Απ. Παῦλος εὑρίσκετο εἰς Μίλητον. 'Ως ἅγιος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐκλεκτὸν σκεῦος Αὐτοῦ, ἐνήργει καὶ ὡμίλει πάντοτε ὑπὸ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προλέγει εἰς αὐτόν, ὅτι τὸν ἀναμένουν φυλακίσεις καὶ διωγμοὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Δὲν γνωρίζει τί ἀκριβῶς θὰ συμβῇ εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἴσως ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ δώσῃ καὶ τὴν ζωήν του διὰ τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐκάλεσε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου εἰς Μίλητον, δίδει τὰς τελευταίας συμβουλάς του, ἐν εἴδει κυκνείου ᾄσματος, πρὸς τοὺς προσφιλεῖς του πιστοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, διότι δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐπανίδῃ αὐτούς. "Ὅλοι ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν καὶ κατεφίλουν αὐτόν, διότι ἤκουσαν, ὅτι δὲν θὰ ἐπανέβλεπον αὐτόν. Οὕτω περίλυποι προέπεμψαν αὐτὸν μέχρι τοῦ πλοίου. Ἴσως εἶπαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν λατρευτὸν Διδάσκαλόν των ὅσα εἰς παρομοίαν περίστασιν ἔλεγον εἰς αὐτὸν οἱ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης χριστιανοί : « τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα γενέσθω » (Πράξ. κα' 14).

Ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν = ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν. **οὐδὲν ὑπεστειλάμην** = οὐδὲν παρέλειψα ἐκ φόβου καὶ δειλίας ἢ ἀπὸ ἄλλους λόγους. **διαμαρτυρόμενος** = κηρύττων μὲ δύναμιν. **δεδεμένος τῷ πνεύματι** = παρακινούμενος ἰσχυρῶς ἀπὸ τὸ πνεῦμά μου, ὡσὰν νὰ εἶμαι δεμένος ὑπ' αὐτοῦ. **μένουσιν** = ἐπίκεινται θλίψεις καὶ φυλακίσεις, μὲ περιμένουν δοκιμασίαι. **οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι** = δὲν ὑπολογίζω, περιφρονῶ. **οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ** = καὶ δὲν θεωρῶ πολύτιμον τὴν ζωήν μου δι' ἐμέ. **ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον** = (ὅσον θεωρῶ πολύτιμον) νὰ τελειώσω μὲ χαρὰν τὸν δρόμον μου, τὸ ἔργον μου. **καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων** = εἶμαι καθαρός, ἀθῷος, ἀνεύθυνος, ἂν κανεὶς ἐξ ὑμῶν ἀπολεσθῇ παρεκκλίνας ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν. **ἔθετο** = ὥρισεν. **ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος** = τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἀπέκτησεν, ἔκαμεν ἰδικήν του, μὲ τὸ ἰδικόν του αἷμα, μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν του. **λύκοι βαρεῖς** = ἄγριοι λύκοι, ἤτοι ψευδοδιδάσκαλοι. **καὶ τὰ νῦν** = καὶ τώρα. **παρατίθεμαι** = σᾶς παραδίδω, σᾶς ἐμπιστεύομαι. **καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν** = καὶ νὰ δώσῃ εἰς σᾶς κληρονομίαν, μερίδα, θέσιν. **ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων** = νὰ βοηθῆτε τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀδυνάτους. **θεὶς τὰ γόνατα** = γονυπετήσας.

64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. κη' 16 - 24, 28 - 31)

Ὁ μέγας Ἀπόστολος μετακομίζεται ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν εἰς Ρώμην, ἵνα δικασθῇ. Ἡ δίκη προσώπων ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καθυστέρει συνήθως ἐπὶ ἔτη, διότι ἦτο δύσκολος ἡ προσαγωγὴ μαρτύρων. Οὕτως ὁ ὑπόδικος ἔμενεν ἐν φυλακῇ ἢ ὑπὸ περιορισμὸν ἐπὶ ἔτη. Ὁ Παῦλος ἔμεινεν ἐπὶ διετίαν εἰς Ρώμην ὑπὸ περιορισμὸν ἐν δωματίῳ ἐπὶ ἐνοικίῳ, ἀναμένων νὰ ἐκδικασθῇ ἡ ὑπόθεσίς του. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐκήρυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ξε πρῶτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους τῆς Ρώμης, ἀλλ' οὗτοι, ὅπως συνήθως, δὲν ἐπίστευσαν. Ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐθνικούς, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέπτοντο αὐτόν, καὶ πρὸς τοὺς φρουρούς του στρατιώτας. Πολλοὶ ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἐπίστευσαν. Δι' αὐτῶν δὲ ἐπίστευσαν καὶ ἄνθρωποι τοῦ Παλατίου. Οὕτως ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἂν καὶ ὑπὸ περιορισμόν, δὲν ἔπαυσε «κηρύττων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως» (Πράξ. κη' 31, Φιλιπ. α' 13).

Μένειν καθ' ἑαυτὸν = νὰ μένῃ κατ' ἰδίαν εἰς ἐνοικιασμένον δωμάτιον, ἀλλ' ὑπὸ φρουρὰν στρατιωτικήν. **τοὺς ὄντας πρώτους** = τοὺς ἄρχοντας. **τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ** = τοῦ Μεσσίου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἐλπὶς τῶν Ἰσραηλιτῶν. **ἀντιλέγεται** = πολεμεῖται, εὑρίσκει ἀντιδράσεις. **εἰς τὴν ξενίαν** = εἰς τὸν οἶκον ὅπου ἐφιλοξενεῖτο. **τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ** = ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ σωτηρία.

65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τῶν Ἁγ. Παύλου

(2 Τιμ. δ' 6 - 9)

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ μέγας Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖ μὲ θείαν γαλήνην καὶ ἱκανοποίησιν, ὅτι τὸ ἔργον του ἔληξε, τὸ τέλος τοῦ πολυμόχθου του βίου εἶναι ἐγγὺς καὶ ἀναμένει πλέον τὸν στέφανον διὰ τοὺς ἀγῶνάς του, τὸν ὁποῖον ὁ Θεός, ὁ δίκαιος κριτής, ἐπιφυλάσσει ὄχι μόνον δι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους τοὺς ἁγίους ἀγωνιστὰς τοῦ Χριστοῦ.

Σπένδομαι = χύνω τὸ αἷμά μου ὡς σπονδήν, ὡς θυσίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἤτοι θυσιάζω τὴν ζωήν μου διὰ τὸν Χριστόν. **τῆς ἀναλύσεως** = τοῦ θανάτου. **ἐφέστηκε** = ἐγγίζει, ἐπίκειται. **τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ** = τὴν ἔνδοξον δευτέραν παρουσίαν του.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατώρθωσε τὸ στόμα, ἤτοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Παύλου (εἰς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματός του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολήν), Mign. Ε.Π. 60, 679.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τερματίζων τὸ ὑπόμνημά του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, περιγράφει μὲ τὸν συνήθη εἰς αὐτὸν λυρικὸν τόνον πόσα κατώρθωσεν ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀπόστολος εἰς τὸν κόσμον μὲ τὸ θεῖόν του κήρυγμα, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ δαίμονες ἐτρέποντο εἰς φυγήν.

Προῄει = προὐχώρει. **ἤλασεν** = ἐξεδίωξεν. **ἔθλιψεν** = ἐστενοχώρησε. **συνοχῆς καρδίας** = ψυχικῆς ὀδύνης. **τὰ ἐξαμβλωματούμενα τῶν παίδων** = τοὺς πιστοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ὡσὰν τὰ νεογέννητα τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γέννησιν ἔπαθον ἐξάμβλωσιν, ἀναπηρίαν, χωλαίνουν περὶ τὴν πίστιν. **στερροτέραν** = στερεωτέραν. **ἡ ἁλλομένη** = τρέχουσα, ῥέουσα. **φιλῆσαι Χριστὸν** = νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Χριστόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Ὁ Ἰησοῦς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου

Μὲ τὴν ἀνάληψίν του ὁ Κύριος ἐτελείωσε τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ δρᾶσίν του. Ἀπὸ τὰς παρατεθείσας περικοπὰς ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων κατεδείχθη, ὅτι δὲν ἦτο κοινὸς ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός, ἐνανθρωπίσας χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

Ὡς ἄνθρωπος, ἔζησε βίον τέλειον καὶ ἀναμάρτητον, ἀλλ᾽ ὑπὸ ἀθλίας συνθήκας, ὡς ὁ τελευταῖος τῶν ἀνθρώπων. Ὑπῆρξε πρῶτος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς πρὸς τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους καὶ τὰς ταπεινώσεις καὶ κανεὶς δὲν τοῦ ἀφήρεσε τὴν πρώτην ταύτην θέσιν. Ἐγεννήθη εἰς στάβλον καὶ ἡ γέννησίς του ἐγνωρίσθη πρῶτον ἀπὸ μερικοὺς ποιμένας. Οἱ ἰδικοί του πάντοτε τὸν ἠγνόησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι τὸν ἐθεώρησαν ὡς δαιμονισμένον, ἐν τέλει συνελήφθη κατὰ μίαν σκοτεινὴν νύκτα ὡς ληστὴς τὴν ὥραν ποὺ προσηύχετο. Οἱ μαθηταί του κατὰ τὰς φρικτὰς ὥρας τῶν παθημάτων τὸν ἐγκατέλειψαν, εἷς τὸν ἐπρόδωσε καὶ ἄλλος, ὁ τολμηρότερος, τὸν ἠρνήθη ἐμπρὸς εἰς μίαν ὑπηρέτριαν. Ἐδικάσθη, ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη, ἐφόρεσε τὸν ἀκάνθινον στέφανον, ἐγελοιοποιήθη, χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, χωρὶς καμμία ἀντίστασιν καὶ ἐν τέλει ἐσταυρώθη ὡς κακοῦργος ἐν μέσῳ κακούργων. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ζωή του ὡς ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἀλλ᾽ ἦτο καὶ Θεός, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως κατεδείχθη ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα. Ἐξέπληττε τοὺς ἀκροατὰς μὲ τὰς ὁμιλίας του, ὥστε οὗτοι ἔλεγον : « Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος ». Ὡμίλει μετὰ βεβαιότητος καὶ ἀκριβείας πάντοτε. Οὐδέποτε διώρθωσε τὸν ἑαυτόν του, οὐδέποτε ἐδείκνυεν ἀμφιβολίαν διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεών του. Οἱ λόγοι του, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀνεφέροντο εἰς κοινὰ πράγματα, μαρτυροῦν βάθος καὶ εὐρύτητα ἀπαράμιλλον. Ὑπῆρξεν ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος, χωρὶς καμμίαν προσπάθειαν ἐξέφραζεν ὑψηλὰς καὶ θείας ἀληθείας, αἱ ὁποῖοι ἀπὸ τότε ὡς ζύμη διαπλάσσουν καὶ ἐξυψώνουν τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ λόγοι του φαίνονται ὡς λόγοι, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἄλλον κόσμον· εἶναι λόγοι αἰωνίου ζωῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

᾿Αλλὰ καὶ τὰ θαύματά του ἐμαρτύρουν τὴν Θεότητά του. ᾿Εγίνοντο τόσον εὐκόλως, ἄνευ προπαρασκευῆς, ἄνευ κόπου, ἄνευ δισταγμοῦ, ὥστε ἐδείκνυον ὅτι οὐδὲν ἦτο ἀνώτερον τῶν δυνάμεών του. ῾Ως Θεός, τὰ πάντα ἠδύνατο. Μὲ μόνον τὸν λόγον του τυφλοὶ ἀνέβλεψαν, κωφοὶ ἤκουσαν, λεπροὶ ἐκαθαρίσθησαν, παράλυτοι ἔγιναν ὑγιεῖς, τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ἐγαλήνευσαν, οἱ ἄρτοι ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὥστε μὲ πέντε ἄρτους νὰ χορτάσωσι πέντε χιλιάδες, τὸ ὕδωρ μετεβλήθη εἰς οἶνον, ἀκόμη καὶ νεκροὶ ἀνεστήθησαν. Δικαίως οἱ σύγχρονοί του ἔλεγον : « οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν ».

᾿Αλλ᾿ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρ μας ἐξακολουθεῖ τὴν θαυμασίαν ταύτην καὶ σωτηριώδη ἐνέργειαν καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψίν του εἰς οὐρανούς. Εἶναι παρὼν ὡς ζῶν ἀρχηγὸς τῆς ῾Αγίας του ᾿Εκκλησίας πάντοτε. Μὲ τὴν δύναμίν του καὶ τὴν θείαν του χάριν οἱ ὀπαδοί του, ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ ἠγάπησαν αὐτόν, ἔκαμον τὰ ἴδια εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη του. ῾Η ᾿Εκκλησία του, ἡ Χριστιανικὴ κοινωνία, τὸ νέφος τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων συνεχίζουν τὴν ζωήν του καὶ τὸ ἔργον εἰς τὸν κόσμον, ἕως ὅτου μεταμορφωθῶσι τὰ πάντα καὶ ἐπιβληθῇ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. ῞Οπως ὑπῆρξεν αὐτός, οὕτω καὶ ἡ ᾿Εκκλησία του καὶ οἱ ἅγιοί του φαίνονται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου ὡς ἀσθενεῖς, ὡς μηδαμινοί, ὡς πτωχοὶ καὶ ῥακένδυτοι, ἐν τούτοις πόσην θείαν ζωὴν ἔχουν ἐντός των! Οἱ χριστιανοὶ παρὰ τοὺς διωγμούς, παρὰ τὴν ἀγρίαν ἀντίδρασιν τῆς κακίας ζοῦν καὶ δροῦν ἐν τῷ κόσμῳ ὡς φῶς, ὡς τὸ ἅλας τῆς γῆς. Δὲν τὸν βλέπουν τὸν Χριστὸν σωματικῶς, ὅπως οἱ σύγχρονοί του. ᾿Αλλ᾿ ὅσοι πιστεύουν καὶ ἀγαποῦν αὐτὸν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς των, τὸν βλέπουν πάντοτε ζῶντα καὶ παρόντα πλησίον των, ὁμιλοῦντα, ἐνισχύοντα, ἐμπνέοντα αὐτοὺς εἰς πᾶσαν στιγμήν. Δι᾿ αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος : « καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾿ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος » (Ματθ. κη᾿ 20).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελίς

1. Ἁγία Γραφὴ 5
2. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη 7
3. Τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, διαίρεσις καὶ περιεχόμενον αὐτῶν 8

Α΄. Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης 9
Β΄. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης 10
Γ΄. Τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης 12

4. Ὁ Κανὼν τῆς Παλ. Διαθήκης 13
5. Αἱ μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης 14
6. Ἡ Καινὴ Διαθήκη 15

Α΄. Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης 16
Β΄. Τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης 18
Γ΄. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης 19

7. Κανων τῆς Κ. Διαθήκης καὶ μεταφράσεις αὐτῆς 19

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ : ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου 25
Βασιλείου τοῦ Μ. ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως *« γενηθήτω φῶς »* 27

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. Ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου 27
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως *« ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν »* 29
3. Τὸ ἁμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων 30
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων *« ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον »* 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ 32
5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ 34
6. Ἡ κλῆσις τοῦ Μωϋσέως 35
7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων 36
8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος 39
10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας 40
11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβὶτ πρὸς τὸν υἱόν του Τωβίαν 43
12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας 45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὕμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης 45
14. Τὸ κύκνειον ᾆσμα τοῦ Μωϋσέως. Ἡ τελευτὴ αὐτοῦ 47
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωϋσέως ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος 49
15. Ὕμνος τῆς Ἄννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ 49
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἄννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως *« Ὑψώθη κέρας ἐν Θεῷ μου »* 50
16. Ψαλμὸς 1ος. Αἱ δύο ὁδοὶ 51
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν 52
17. Ψαλμὸς 2ος. Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ 52

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

18. Ψαλμὸς 50ός. Ἡ μετάνοια τῶν ἁγίων 53
Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς· Ψαλμ. 50' 54
19. Ψαλμὸς 102ος. Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεὸν 55
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν 56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του 57
21. Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου 58
22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίου 59

ΜΕΡΟΣ Β'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ : ΚΕΙΜΕΝΑ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου 63
2. Ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Μαρία 64
3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ 65
Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος 66
4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα 67
5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου 68
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον 68

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς Του ἡ ἵδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς 69

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς 69
Ὁ οὐράνιος σπορεὺς 69
Τὰ ζιζάνια 71
Ὁ κόκκος σινάπεως 72
Ἡ καλὴ ζύμη 72
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος 72
Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς 73
Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης 73
Ἡ σαγήνη 73

Α'. ΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία 74
Οἱ Μακαρισμοὶ 74
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ *« μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι »* 74
Οἱ Χριστιανοὶ ἅλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου 75
Ὁ Κύριος συμπληρώνει τὸν Μωσ. Νόμον 75
Ὁ φόνος 76
Ὁ ὅρκος 76
Ἡ ἐκδίκησις 76
Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς 77
Ἡ ἐλεημοσύνη 77
Ἡ προσευχὴ 78
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ *« Πάτερ ἡμῶν »* 78
Ἡ νηστεία 79
Οἱ θησαυρισμοὶ 79
Αἱ μέριμναι τοῦ βίου 80
Ἡ κατάκρισις 80
Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ ἅγια 81
Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν 81
Ἡ στενὴ ὁδὸς 81
Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι 81
Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου 82
Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμμου 82
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ *« Κατέβη γὰρ ἡ βροχή, ἦλθον οἱ ποταμοὶ κ.τ.λ. »* 82

Β'. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωϊσμοὶ καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος 83

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

10. Αἱ πρωτοκλισίαι 84
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ κενοδοξίας 84
11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ αἱ φιλοδοξίαι των 85
12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικὴν 86

β΄. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος 86
14. Ὁ ἄφρων πλούσιος 87
15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον 88
Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, εἰς τὸ *« ἔρχεσθε, ὡς ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα »* 89
16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος 89
17. Ἡ Μάρθα 90

Γ΄. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον 91
19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ 92
20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς 92
21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἐλαφρὸς 94
22. Διατί ὁ Κύριος συνανεστρέφετο μετὰ ἁμαρτωλῶν 94

Δ΄. Η ΚΑΙΝΗ ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΝΟΜΟΣ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙᾼ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν 95
24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρείτης 95
25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου 96
26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ 97
Οἱ σύζυγοι 97
Τὰ τέκνα 98
Οἱ γονεῖς 98
Οἱ ὑπηρέται 98
Οἱ κύριοι 99
27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχὰς 99
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχὰς 100

Ε΄. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

28. Ἡ ἐκλογὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων 100

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

29. Ὁδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητὰς 101
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ *« Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην »* 103
30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων 104

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του 105
32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος 105
33. Ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων 106
34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας 107
35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου 108
36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναούμ 108
37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας 109
38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 110
Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, εἰς τὸ *« ἥψατο τῆς σοροῦ »* .. 111
39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου 113
41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων 114
42. Ἡ τελικὴ κρίσις 115
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὴν τελικὴν κρίσιν 116

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος 117
44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεθσημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου 118
45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ 120
46. Ἡ Σταύρωσις 122
47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου 124
48. Ἡ Ταφὴ 124

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

49. Ἡ Ἀνάστασις 125
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Κατηχητικὸς τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα 125
50. Ἡ Ἀνάληψις 127

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος 127
52. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία 129
53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος 130
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἐγκώμιον 6ον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα 131
54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου. Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου 132
55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος 134

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν 135
57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν 139
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς Πράξ. ιδ' 141
58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος 142
59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν 144
60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου 148
61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας 149
62. Εἰς τὴν Κόρινθον 150
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἡ ἀξία τῆς Τέχνης 151
63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας 152
64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην 154
65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τοῦ Ἁγ. Παύλου 155
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατώρθωσεν τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Παύλου 155

Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις εἰς τὰς περικοπὰς ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ἀπὸ 159 ἕως 241.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ

ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Ἀβραάμ, κλῆσις σελ.* 32, πίστις καὶ ὑπακοὴ 162.

Ἀβραὰμ Λίνκολν, γνώμη περὶ Ἁγίας Γραφῆς 7.

Ἀγάπη, πρὸς τὸν Θεὸν 95, πρὸς τὸν πλησίον 95, ὕμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου 96, κύριον γνώρισμα τῶν χριστιανῶν 97, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς 77, πρὸς τοὺς γονεῖς 98, πρὸς τοὺς κυρίους 99, πρὸς τοὺς ὑπηρέτας 98, πρὸς συζύγους 97, πρὸς τὰ τέκνα 98, Καινὴ ἐντολὴ 95.

Ἀμώς, ἐπάγγελμα 5.

Ἀναγινωσκόμενα 14.

Ἄνθρωπος, δημιουργία 27, παρακοὴ καὶ πτῶσις 30.

Ἄννα, μήτηρ τοῦ Σαμουήλ, ὕμνος 49, καὶ Συμεὼν 67.

Ἀπόστολοι, ἐκλογή των 100, ἐφόδια εἰς τὸ ἔργον 101, διωγμοὶ καὶ μαρτύρια 104.

Ἀποστολικὴ Διακονία, δρᾶσις πρὸς διάδοσιν Ἁγ. Γραφῆς 21.

Ἀραμαϊκὴ γλῶσσα 9.

Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔννοια 188, χαρακτὴρ 189, ὑπῆρξε σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς καὶ δράσεως τοῦ Κυρίου ἡ ἵδρυσίς της 69, τίνες ἀξιοῦνται αὐτῆς 82, ὁ πρῶτος πυρὴν αὐτῆς 212, πότε ἔρχεται 69 κ.ἑξῆς, αἱ ἠθικαὶ ἀρχαί της 74—104.

Βασιλείου τοῦ Μ. περὶ τοῦ φωτὸς 9, ὁμιλία εἰς τὸν α΄ Ψαλμὸν 52, περὶ σπουδαιότητος καὶ χρησιμότητος τῶν Ψαλμῶν 56.

Βιβλικαὶ ἑταιρεῖαι 16, 21.

Βουλγάτα 15.

Γέεννα 194.

Γραφὴ Ἁγία, ὁρισμὸς καὶ ἀξία 5—7.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος 66.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου 29, περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος 49, εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον 131.

Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως, κείμενον 45 ἀξία αὐτοῦ 169.

Δευτεροκανονικὰ 14.

Διαθήκη Παλαιά, περιεχόμενον 8, βιβλία αὐτῆς 8, τὰ ἱστορικὰ βιβλία 9, τὰ προφητικὰ 10, τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικὰ 12, Κανὼν αὐτῆς 15, μεταφράσεις 14.

Διαθήκη Καινή, ὀνομασία καὶ ἔννοια 15, βιβλία αὐτῆς καὶ περιεχόμενόν των 15—19, Κανὼν καὶ μεταφράσεις 19

---

* *ἡ σελὶς δηλοῦται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δοῦλοι, ἡ θέσις των ἐν τῷ Χριστιανισμῷ κατὰ τὸν 'Απ. Παῦλον 210.
Ἐκδίκησις 41 κ. ἑξῆς, 76.
Ἐκκλησία, ἵδρυσις 227.
Ἐλεημοσύνη 77, κατὰ τὸν Τωβίτ 43.
Ἑλληνικὴ Κοινὴ 15.
Ἐπιστολαὶ Κ. Διαθήκης, σκοπὸς 18.
Ἐσδραῖος Κανὼν 18.
Εὐαγγέλιον, ἔννοια 16, Συνοπτικὰ 17, ἡ γένεσίς των 19.
Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου 63, 183.
Ἡσαΐας, εὐαγγελιστὴς προφήτης 11.
Θαύματα τοῦ Κυρίου : ὁ ἐν Κανᾶ γάμος 105, ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων 106, ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας 107, ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου 108, ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοὺμ 108, ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας 109, ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 110, ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς Ἰαρείου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς 111, ἡ 'Ανάστασις τοῦ Κυρίου 125, 225.
Θεοδωρήτου τοῦ Κύρου, ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ 50οῦ Ψαλμοῦ 54.
Θεοτόκος, ἡ πρὸς αὐτὴν τιμὴ τῶν 'Ορθοδόξων 183, ὁ ὕμνος της « Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου » 64.
Ἰησοῦς Χριστός, Γέννησις 59, Βάπτισις 68, ὁ ζυγὸς ἐλαφρὸς 94, σκοπὸς καὶ ἔργον ἡ ἵδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς 69, κέντρον τῆς Παλ. Διαθήκης καὶ ὅλης τῆς 'Αγίας Γραφῆς 7, ὁδηγίαι του πρὸς τοὺς μαθητὰς 101, ἡ ἐκ τῶν ἔργων καὶ Θαυμάτων μαρτυρία περὶ αὐτοῦ 105, τὰ Πάθη, ἡ 'Ανάστασις καὶ ἡ 'Ανάληψίς του 117/221, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος 240, υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 217.
Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ περικοπὴ εἰς τὸ « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ'ἐμοῦ» 31, ἐκ τοῦ ἐγκωμίου πρὸς τὴν Ἄνναν, μητέρα τοῦ Σαμουὴλ 51, εἰς τὴν Βάπτισιν τοῦ Κυρίου 68, ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος 72, εἰς τὸ « μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι » 74, εἰς τὴν ἐπίκλησιν « Πάτερ ἡμῶν » 78, εἰς τὸ «Κατέβη ἡ βροχή, ἦλθον οἱ ποταμοὶ » 82, περὶ κενοδοξίας 84, περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ Κράτους 101, εἰς τὸ « οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην » 103, εἰς τὸ « ἐν φυλακῇ ἤμην » 116, λόγος Κατηχητικὸς εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα 125, περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τῶν 'Αποστόλων (εἰς τὸ Πράξ. ιδ'. 14) 141, περὶ τῆς ἀξίας τῆς Τέχνης 151, περὶ τοῦ στόματος καὶ τῆς καρδίας τοῦ Παύλου 152.
Κόσμος, ἡ δημιουργία 25—27, ἡ συντέλεια 113.
Κρίσις ἡ ἐσχάτη 115.
Κυρίλλου 'Αλεξανδρείας, εἰς τὸ Μέγα Δεῖπνον 89, εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 111.
Λιτότης καὶ αὐτάρκεια 90.
Μακαρισμοὶ 74.
Μάρθα 90.
Μετάφρασις τῶν Ο' 14.
Μεσσίας, ἰδιότητες καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του 57.
Μήτηρ, τιμὴ πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸν Τωβίτ 43.
Μωϋσῆς, τὸ κύκνειον ᾆσμά του 47
Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Ὄρους 74—82, ἀξία αὐτῆς 192.
Παραβολή, ἔννοια 190, τοῦ σπορέως 69, τῶν ζιζανίων 71, τοῦ κόκκου συνάπεως 72, τῆς ζύμης 72, τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ 73, τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου 73, τῆς σαγήνης 73, τοῦ τελώνου καὶ Φαρισαίου 83, τοῦ ἀπολωλότος προβάτου 91, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς 92, τοῦ ἀσώτου υἱοῦ 92, τοῦ ἐλεήμονος Σαμαρείτου 95, τῶν δέκα Παρθένων 114, τοῦ Μεγάλου Δεί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πνου 88, τοῦ Πλουσίου καὶ πτωχοῦ Λαζάρου 89, τοῦ ἄφρονος Πλουσίου 87.
Παῦλος Ἀπόστολος, ἐπιστροφὴ εἰς Χριστὸν 134, περιοδεῖαι αὐτοῦ - εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν 135, εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν 139, εἰς Μακεδονίαν 144, εἰς Ἀθήνας 149, εἰς Κόρινθον 150, τελευταῖοι λόγοι του πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας 152, εἰς Ρώμην 154, τέρμα τῶν μόχθων 155, τὰ μαρτύρια 148, ὁ Παῦλος ὡς Ἀπόστολος 232, τὸ στόμα καὶ ἡ καρδία τοῦ Παύλου κατὰ τὸν Χρυσόστομον 155.
Πεντάτευχος, τὰ πέντε πρῶτα βιβλία τῆς Π. Διαθήκης (**Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον**) 9.
Πλοῦτος, ὁ πλούσιος νεανίσκος 86, ἡ φιλοπλουτία ἢ φιλαργυρία 91, ὅτι δύσκολος ἡ εἴσοδος τῶν πλουσίων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν 201.
Προσευχὴ 78, ἀξία τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς 196.
Ρουσσώ, γνώμη περὶ τῶν Εὐαγγελίων 6.
Σαββατιανὴ ἀργία 170.
Σοφία, ἡ μεγάλη ἀξία αὐτῆς 45.
Συνέδριον, ἀνωτάτη Ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων 194.
Τωβίτ, συμβουλαὶ πρὸς τὸν υἱόν του 43.
Φαρισαῖος, ἰδέαι καὶ χαρακτὴρ τῶν Φαρισαίων 194.
Χριστιανός, ἅλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου 75, κριτήριον τελειότητός του ἡ ἀγάπη 207 - 208.

ΕΚΔΟΣΙΣ Ζ'. 1971 (IV) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 83.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2091/31 - 3 - 71

Ἐκτύπωσις: Κουσέντος – Πρίφτης – Λαβερώνας — Βιβλιοδεσία: Α. Βασιλείου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

0020556317
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής